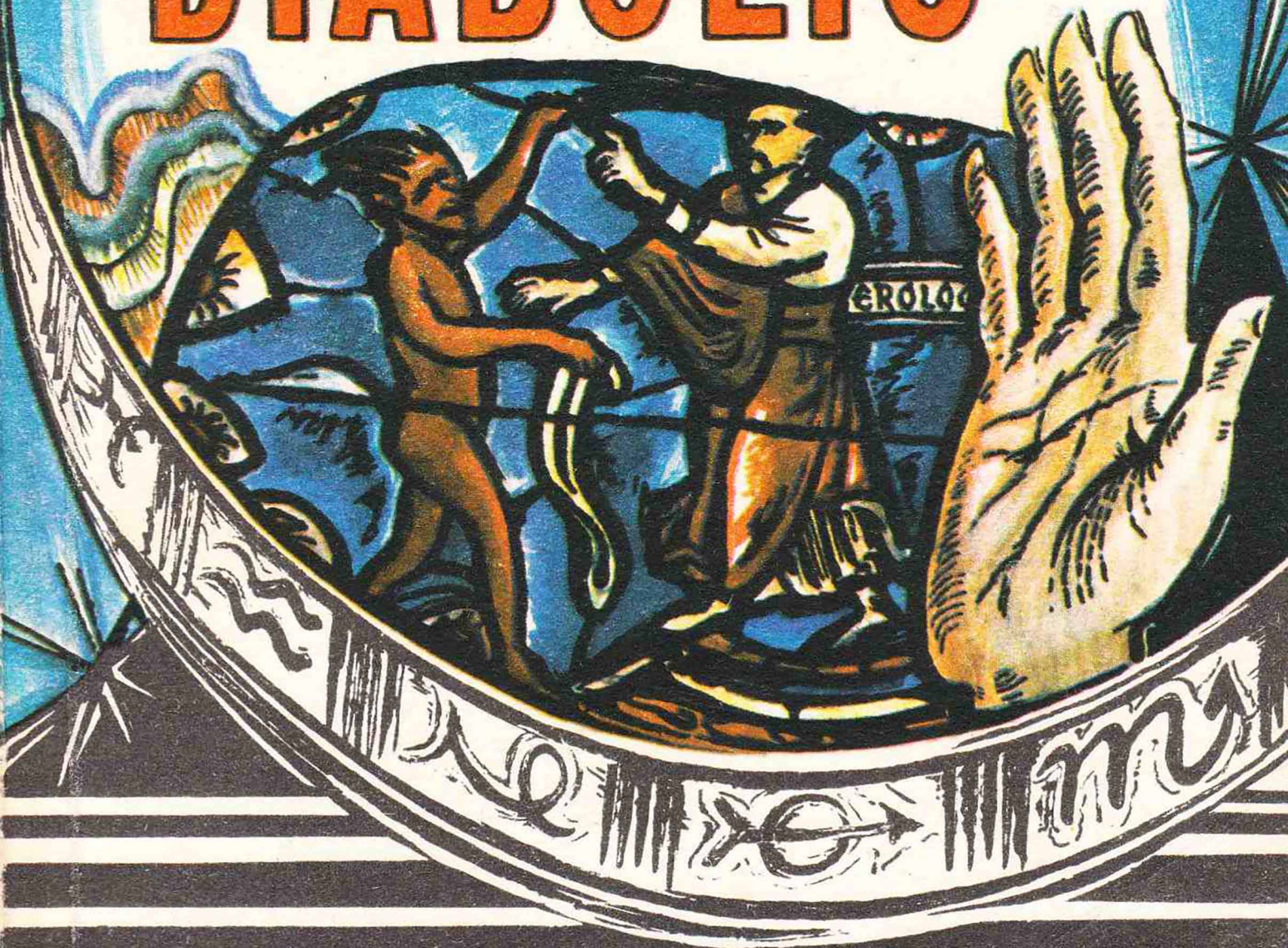

JACQUES COLLIN DE PLANCY

DICTIONAR DIABOLIC

JACQUES COLLIN DE PLANCY
DICȚIONAR DIABOLIC

JACQUES COLLIN DE PLANCY

DICȚIONAR DIABOLIC

vol. I

**selecție și traducere
de
RODICA ROTARU**

**Casa de Editură și Presă «Viața Românească»
București, 1992**

Coperta de: Adrian Ionescu

«Arta Grafică S.A.»

NOTA TRADUCĂTORULUI

Volumul de față este primul dintr-o serie care oferă cititorului din țara noastră ample selecții din *Dicționarul diabolic*, ediția a II-a, de J. Collin de Plancy, apărut la Paris în 1825. El se subintitulează:

Biblioteca universală despre ființe, personaje, cărți, fapte și întâmplări cu privire la: fantome, magie, legături cu infernul, preziceri, științe oculte, farmece, minuni, rătăcirii și prejudecăți, tradiții și legende populare, diverse superstiții și, în general, tot felul de credințe miraculoase, surprinzătoare, misterioase și supranaturale.

Pentru început publicăm literele A-B-C, menționînd că selecția noastră urmărește să prezinte o ediție de popularizare a acestei lucrări, și nu una pentru specialiști. Din cele aproximativ 2000 de pagini ale originalului francez, am selectat acele date și noțiuni care privesc *demonologia* — arta vrăjitoriei, descîntecelor, farmecelor, alchimia, *astrologia* și *horoscoapele*, *cabalistica*, *talismanele*, *chiromancia* (ghicitul în palmă), *magnetismul animal*, *arta cunoașterii omului după fizionomie* și alte trăsături, *ghicitul în cărți* și *în cafea*, *explicarea viselor*, *preziceri*, *credințe populare*, *obiceiuri*, *superstiții*, *ființe mitologice* și *personalități istorice* etc. — toate înscriindu-se într-o arie largă de interes și accesibile unei categorii foarte diverse de cititori.

Autorul acestei impresionante lucrări, unică în felul ei, este un spirit raționalist, el privește acest vast domeniu al cercetării sale cu ochiul omului de știință, care, în acel sfîrșit de secol al Luminiilor, secolul al XIX-lea, a adus o contribuție substanțială la cunoașterea lumii și a tainelor ei, a luptat împotriva ignoranței și obscurantismului, a prejudecăților și a fanatismului religios.

În același timp, prin imensitatea datelor și vastitatea cercetării, lucrarea răspunde curiozității cititorului dornic să găsească explicate probleme care despart credința de erezie, legenda de adevăr, știința de superstiție. Sînt aici explicații și dezvăluiri ale marilor întrebări ce au frământat imaginația popoarelor de-a lungul veacurilor.

Să nu uităm însă că această lucrare a apărut la 1825. La un secol și jumătate depărtare de acel moment, cunoașterea universului cu ajutorul științei a făcut progrese uriașe, cercetarea îndepărtându-se firesc de domeniul investigat de J. Collin de Plancy. De aceea, dicționarul pe care începem să-l publicăm rămîne — cum spuneam — o *curiozitate* și el trebuie citit ca atare. (Unele teorii ale autorului sînt și ele mult depășite și fanteziste, cum ar fi de pildă aceea despre boemieni (țigani) și multe altele).

Prin spectaculosul investigării, prin descrierea cu ironie fină și umor a unor legende, anecdote, obiceiuri populare, portrete etc. paginile acestei cărți sperăm să fie o lectură captivantă pentru toate vîrstele.¹

R.R.

¹ Notele din subsol, cu explicații strict documentare, ne aparțin.

Din Prefața autorului

Dacă stăm să analizăm diferitele religii ale popoarelor, vom găsi peste tot credințe învăluite în mii de erori și idei despre divinitate, toate cufundate într-un haos de superstiții ridicole. Nu există nici un popor, cât de sălbatec, să nu fi găsit în sufletul său, în armonia naturii, în întregul universului, mărturia grăitoare a existenței lui Dumnezeu; dar, departe de a căuta să o cunoască prin sentiment și rațiune, fiecare și-a făurit un idol himeric, după propria-i asemănare, pentru a-i servi cât mai bine propriile-i patimi. Cel rău și l-a închipuit un monstru; ambițiosul, un potentat; lașul, un barbar; fanaticul, un tiran care visează răzbunare; singur omul cinstit și l-a închipuit pe Dumnezeu ca pe un părinte.

În același timp, cea mai mare parte a religiilor sînt pure la origine. Într-un loc găsim un Creator căruia i se oferă primele fructe ale pămîntului; în altul, oamenii se închină soarelui, ca dătător de lumină și rodnicie; iar în alt loc, dar mai rar, găsim o Providență nevăzută, a cărei esență o formează iertarea și iubirea; virtuțile dau naștere la cele mai scumpe jertfe, iar templul său este universul. Acest cult simplu nu i-a fost de ajuns omului, prieten al miraculosului și al minciunii. Lui i-au trebuit legende și ceremonii; și acest prim pas în care spiritul era preocupat de cele înconjurătoare a făcut să-l uite repede pe Dumnezeu, căruia credea că în felul acesta îi aduce laude. Au fost inventate durerile rele, cărora li se atribuia toată netrebnicia. Chiar viciile au devenit obiecte ale cultului: Jupiter a fost incestuos și paricid, Junona a fost răzbunătoare și geloasă, Marte, furios și crud, Venus, prostituată, Mercur, hoț etc. Ahriman², Satan, Moloh, Dumnezeul

² Ahriman, principiu al răului în religia lui Zoroastru (Zaratuștra), reformator al vechii religii iraniene, spre deosebire de Ormuzd, care reprezenta principiul binelui.

răului la mexicanii, și toate geniile răufăcătoare au ieșit din aceeași sursă; și când s-a ajuns la un Dumnezeu unic, fără de greșală, acesta a fost înconjurat de diavoli care au devenit instrumentele răzbunărilor sale; și dacă a încetat să mai fie iubit, Dumnezeu a fost temut. L-au liniștit prin sacrificii; i s-a câștigat bunăvoința în-sîngerîndu-i-se altarele; au fost sacrificate ființe ome-nești pentru a fi pe voia celui care le dăduse viață [...]

Isus Cristos, îndepărtînd ideea sacrificiului de sînge, a înlăturat și practicile superstițioase. A fost întrebat ce trebuie să facă oamenii pentru a căpăta răsplata di-vină; el a răspuns: «Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul. Aceasta este întîia și cea mai mare poruncă». «Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși». «Într-aceste două porunci legea și prorocii atîr-nă».

Sfîntul Ioan Evanghelistul, la adînci bătrînețe, se mulțumea să le spună credincioșilor: «Fiii mei, iu-biți-vă unii pe alții». Și cum i s-a reproșat că repetă unul și același lucru, el a răspuns: «Este povața lui Isus Cristos; dacă o respectăm, facem tot ce ne poruncește Cel de Sus».

Și cu toate acestea, superstiția domnește în sînul creștinismului, la fel de plină de forță, ca și la pă-gîni; ea îl înconjoară cu un nor de păcate și ajunge să facă de disprețuit, în ochii poporului, toate principiile unei religii a cărei puritate inițială nu o mai văd; căci, trebuie să nu ne înșelăm, cei mulți se simt legați de ceremonii, de tot ce e menit să-i uimească; atît timp cît ține ochii închiși, omul crede orice, cu tărie; dar dacă se lămurește ce înseamnă vrăjitoria și preziceri-le, dacă descoperă minciuna, în care el vede adevărul, atunci devine repede mai necredincios decît omul cul-tivat, pentru că, incapabil să discearnă, el confundă dog-mele existenței lui Dumnezeu și a nemuririi sufletului cu minunile sfintei «Fiole»³ și legendele despre stri-goii; și dacă descopere o singură greșală, bănuiește alte o mie.

³ Se referă la o «fiolă» păstrată la Catedrala din Reims, con-ținînd ulei sfînțit, cu care se miruiau regii Franței. I se acorda puteri magice.

De aici putem trage concluzia că necredința poate da naștere adesea la o credință exagerată: avem în acest sens triste dovezi. Superstiția, care se alipește tuturor religiilor, termină prin a le distruge. Numai domnia ei e eternă; secolele se scurg fără s-o slăbească și timpul nu distruge sceptrul ei de plumb; ea stăpânește inimile [...] Am putea găsi izvorul superstițiilor în următoarele patru cauze: ignoranța, orgoliul, fanatismul, teama. Bolile necunoscute, accidentee neobișnuite, fenomene, evenimente care depășesc cursul normal al lucrurilor au fost atribuite demonilor sau unor oameni în slujba acestora. [...]

Dorința de a domina și de a se ridica deasupra altora a făcut să apară astrologii. S-a studiat cursul astrelor, existența lor veșnică, influența lor asupra anotimpurilor și a temperaturii. Li s-a atribuit aceeași putere asupra ființelor libere și independente, li s-a studiat mersul și s-a găsit scris în acea masă nepăsătoare soarta omului, cu toate vicisitudinile ei [...].

Magia este atât de veche, încât nu i se poate descoperi originea. La începuturile oricărei istorii vom găsi magicieni; dacă ne conducem după teologi, magia e mai veche decât potopul. Ham a fost un mare magician; faraonul în fața căruia a făcut Moise minuni era înconjurat de vrăjitori. În analele chinezilor este consemnat un vrăjitor care a încercat să cucerească poporul prin minuni, sub domnia lui Xao-Hao, al patrulea împărat al Chinei, care a trăit, după unii, pe timpul lui Nahor, bunicul lui Abraham [...].

Istoria modernă a urmat liniile istoriei antice. Vechile cronici ale Spaniei, cele ale Germaniei și ale țărilor nordice sînt sufocate de asemenea legende. Se știe cîți magicieni și ghicitori au apărut la curte regelui Arthur, domnia primilor regi francezi ar putea chiar să se compare, pentru elementul miraculos și moravurile cavale-rești, cu timpurile eroice ale Greciei și Egiptului [...].

Vrăjitorii s-au înmulțit atât de mult în secolele XIV, XV, XVI, încât au trebuit să fie arși în piețele întregii Europe; dar rugurile au născut ideea persecuției și magia nu se stingea decât odată cu flăcările întreținute pentru a o distruge. Au existat încă magicieni și un mare număr de șarlatani spre sfîrșitul domniei lui Ludovic al XIV-lea; unii au mai fost arși chiar sub Ludovic al XV-lea. [...]

În sfîrșit, cîteva spirite luminate ale ultimelor secole și-au asumat răspunderea să răstoarne edificiul monstruos al superstițiilor. Ei le-au atacat mai cu seamă sub aspectul lor ridicol; au dorit să le arate zădărnicia; au demascat eroarea acestora pentru toți ochii care au vrut să se deschidă; numai că cel mai mare număr de ochi au continuat să rămînă orbi, și cu toate eforturile unei filozofii sănătoase, care a încercat să stingă torțele superstițiilor, focul lor fumegă încă și e departe de a fi înăbușit. El se observă în spiritul celor mulți, pe care îi sfîșie și-i tulbură; îl găsim chiar la oameni mari și luminați [...]. Astfel, luminile pe care filozofii le-au răspîndit în mari efluvii peste ereziile superstițioase, n-au reușit să le dezhădăcineze, ele continuă să tiranizeze imensa majoritate a oamenilor și putem repeta astăzi ceea ce spunea părintele Thiers altădată, în prefața la tratatul său despre superstiții: «Ele sînt atît de răspîndite, încît un oarecare le observă fără să le ia în seamă, iar un altul, care nu crede în ele, este găsit vinovat; ele pătrund pînă în cele mai sfinte practici ale Bisericii; cîteodată, chiar, lucru de plîns, ele sînt autorizate public din ignoranța unor ecleziaști, care ar fi trebuit să se opună cu toată puterea ca superstițiile să nu prindă rădăcini în Biserică».

Să sfîrșim deci prin a nimici superstiția urmărind-o în toate manifestările ei; să tragem cortina care îi acoperă fastul; să spunem tuturor ce roade a dat superstiția; să combatem ignoranța și greșelile; să păstrăm pentru secolul nostru remarcabilul nume de secol al «Luminiilor»; să dezvăluim adevărul; să semnalăm minciuna și să repetăm întregii lumi că omul nu se poate ridica pînă la Dumnezeu prin teamă și credință absurdă; că cel păcătos, care îl cinstește pe Dumnezeu temîndu-se de el, nu poate pretinde să fie iubit și că un părinte nu cere de la copiii săi decît inima și dragostea lor.

«Omul superstițios se teme de orice: de uscat și de ape, de văzduh și de cer, de întuneric și lumină, de zgomot și liniște, el se teme chiar și de un vis».

Plutarh

A

ABEL — Fiul lui Adam. Musulmanii pretind că avea opt stînjeni înălțime, sau 48 de picioare. Mormîntul lui, care se crede a fi lîngă Damasc, are 55 de picioare. I se atribuie o carte despre astrologie, intitulată *Carte despre virtuțile planetelor și despre însușirile tuturor lucrurilor din această lume*. Această carte i-ar fi fost transmisă, după cum se susține, prin revelație divină. El a ascuns-o sub o piatră. Hermes Trismegistul⁴ a găsit-o după potop și a învățat după ea arta de a face talismane, studiind influența constelațiilor. A se vedea detalii în lucrarea *Despre esența esențelor*, atribuită Sfîntului Toma de Aquino⁵ (IV, c.2).

ABIGOR — Mare duce în infern. Se întruchipează într-un frumos cavaler, purtînd lance, drapel și sceptru. E un demon ce face parte dintr-un ordin superior; răspunde prompt la tot ce privește războiul, prevede viitorul și-i învață pe mai marii armatei să se facă iubiți de soldați. Are în subordine 60 de legiuni ale infernului.

ABRACADABRA — Cuvînt vrăjit cu care se făcea, mai ales în Persia și în Siria, o figură magică, căreia i se atribuia darul de a vindeca diverse boli și în mod

⁴ Hermes Trismegistul, în mitologia greacă zeu al cunoașterii tainelor divine, al profețiilor, astrolog, ocrotitor al geografiei și cosmografiei, patronul medicinei.

⁵ Toma de Aquino, (1225—1274), teolog catolic, autor al unor lucrări care au fundamentat teologia oficială a Bisericii catolice.

deosebit febra. Bolnavul trebuia să poarte în jurul gâtului un fel de filacteră pe care se scria:

A B R A C A D A B R A
 A B R A C A D A B R
 A B R A C A D A B
 A B R A C A D A
 A B R A C A D
 A B R A C A
 A B R A C
 A B R A
 A B R
 A B
 A

ABRAHAM⁶ — Orientalii au o altă legendă despre el, decît cea pe care o știm noi din cărțile sfinte. Nemrod, care domnea în Babilonia, a văzut în vis o stea care strălucea mai tare decît soarele. Ghicitorii lui i-au spus că se va naște un copil de care trebuie să se teamă; atunci Nemrod a poruncit ca toți bărbații din regatul său să se despartă de femeile lor. A încredințat gărzilor misiunea să urmărească această poruncă. Totuși, Azar, unul din principalii lui supuși, a găsit mijlocul să petreacă o noapte cu iubita lui, Adna, și a doua zi vracii i-au spus lui Nemrod că acel copil a fost deja conceput. Nemrod a poruncit atunci ca toate femeile însărcinate să fie trecute prin sabie, iar copiii de parte bărbătească ce urmau să se nască să fie de asemenea uciși. Cu toate acestea, Adna, care nu părea să fie însărcinată, s-a dus într-o peșteră îndepărtată, unde l-a născut pe Abraham; apoi s-a întors acasă, după ce a închis cu grijă intrarea peșterii. În fiecare seară se ducea să alăpteze copilul, pe care-l găsea mereu preocupat să-și sugă cele două degete mari de la mînă, dintre care unul îi dădea lapte, iar celălalt miere. Ea a fost încă și mai mirată cînd a observat că fiul ei creștea într-o zi cît alții într-o lună. Cînd s-a făcut mare l-a dus în oraș unde tatăl său i l-a arătat pe Nemrod, pe

⁶ Abraham (Avraam), patriarh evreu, una din figurile proeminente ale Bibliei. Este strămoșul israeliților, prin Isaac, fiul din căsătoria cu Sara și al arabilor, prin Ismail, a cărei mamă a fost Agar, una din servitoare.

care îl diviniza. Băiatul l-a găsit prea urât ca să fie zeu și i-a convins și pe părinți de aceasta. Cum Abraham a început să facă minuni, a fost imediat acuzat că e vrăjitor. Nemrod, stîrnit de vracii lui, care erau invidioși, l-a condamnat pe Abraham să fie aruncat într-un cuptor încins; dar cuptorul s-a transformat în fîntînă, flacăra în apă limpede și Abraham s-a ales doar cu o baie; văzînd aceasta un curtean, i-a spus lui Nemrod: «Stăpîne, omul acesta e un profet, nu un vrăjitor». Nemrod, supărat, l-a trimis și pe curtean într-un cuptor încins, care s-a transformat, la fel, într-un izvor de apă vie. Se mai văd încă aceste două fîntîni, aproape de Orfa, și, pe margini, coloane sfărîmate, care ar fi fost, după cum se spune, resturi din tronurile lui Nemrod. Alte minuni din viața lui Abraham țin mai puțin de specificul acestei lucrări. Suidas⁷ și Isidor⁸ îi atribuie lui Abraham inventarea alfabetului ebraic. Guebrii⁹ cred că Abraham este unul și același cu Zoroastru, pe care îl numesc Zerdust, adică prietenul focului, din cauza întîmplării cu fîntîna. Citind pe Filon¹⁰, vedem că Abraham era un priceput astrolog. Josephus¹¹ afirmă că a domnit în Damasc, unde făcea horoscoape și practica magia caldeeană. Rabinii îi atribuie o carte despre explicarea viselor, pe care ar fi studiat-o patriarhul Iosif. Tot pe seama lui se pune o carte intitulată *Jetzirah*, sau *Creația*, despre care se mai spune că ar fi fost compusă de rabinul Akiba. Arabii îi atribuie *Sepher-ul*, carte de cabalistică asupra originii lumii, pe care Vossius¹² se mira că n-o găsește în cărțile canonice, și care e aceeași cu *Jetzirah*. În această lucrare există și magie și astrologie. A fost imprimată la Paris în 1642, la Mantua în 1562, la Amsterdam în 1642. [...]

⁷ Vocabularul lui Suidas, lucrare grecească (sec. X după Hristos), foarte bogată în date istorice și lexicologice.

⁸ Isidor, episcop de Sevilla și savant născut în Cartagina (560—636). Autor al unor lucrări despre *Etimologii* și *Proprietățile cuvîntelor*.

⁹ Adepți ai religiei vechilor perși și iranieni (mazdeiști).

¹⁰ Filon, filozof grec de origine ebraică (a. 13 înainte de Hr.—15 după Hr.) a cărui filozofie a influențat creștinismul.

¹¹ Josephus (Flavius), istoric evreu (a. 37—95), autor al lucrării *Antichitățile iudaice*.

¹² Vossius, erudit olandez (1577—1649).

ADAM — Arabii pretind că Dumnezeu, vrînd să creze pe om, l-a trimis pe arhanghelul Gabriel să ia cîte un pumn de țărîna din fiecare cele șapte straturi ale pămîntului; pămîntul, îngrozit, a spus că Dumnezeu greșește creîndu-l pe om, pentru că într-o zi acesta se va revolta împotriva creatorului său. Gabriel s-a dus la Dumnezeu și i-a spus acest lucru, dar el l-a trimis atunci pe arhanghelul Mihail să-i execute voința; pămîntul s-a plîns și către acesta, spunîndu-i că, dacă va fi creat omul, pămîntul va fi blestemat din cauza lui. Impresionat, Mihail i-a mărturisit aceasta lui Dumnezeu; văzînd atîta nesupunere, Dumnezeu l-a însărcinat cu ordinele sale pe teribilul Azrael¹³, care, fără să asculte plîngerile pămîntului, a smuls prin violență din sînul lui cei șapte pumni de țărîna pe care îi ceruse Dumnezeu. Țărîna a fost dusă în Arabia unde trebuia să se înfăptuiască marea operă a creației. Dumnezeu a fost atît de mulțumit de promptitudinea și severitatea lui Azrael, încît i-a încredințat răspunderea desprinderii sufletelor de trup; de aceea el este numit îngerul morții. În acest timp Dumnezeu a întărit țărîna, din care a modelat o formă cu propria lui mînă; l-a lăsat să se usuce, și îngerilor le plăcea să-l contemple. Eblis¹⁴ sau Lucifer nu s-a mulțumit numai să-l contemple, ci l-a lovit peste mijloc și, văzînd că e gol, s-a gîndit, zicîndu-și în sine: «Această creatură, formă vidă, va avea nevoie să se umple mereu și prin urmare va fi obiectul multor tentații». Atunci i-a întrebat pe ceilalți îngeri ce vor face dacă Dumnezeu va voi să-i supună acestui stăpîn pe care urma să-l dea pămîntului. Toți au răspuns că se vor supune. Eblis păru că e și el de acord, dar se hotărî să nu asculte porunca. Corpul primului om era deci format, Dumnezeu îi dăruî o minte inteligentă și haine minunate; apoi le porunci îngerilor să i se prostorneze; toți s-au supus, cu excepția lui Eblis, a cărui neascultare a făcut să fie alungat din paradis; locul lui a fost luat de Adam. Dar acestuia i s-a interzis să mănînce fructele unui anumit copac. Eblis s-a întovărășit cu păunul și șarpele și a făcut în așa fel, prin minciuni, încît Adam nu a ascultat porunca. Din clipa cînd a mîncat din fructul oprit, hainele cele minunate i-au căzut la picioare și vederea goliciunii lui l-a umplut de rușine.

¹³ Azrael, îngerul morții. V. cartea de față.

¹⁴ Eblis, mai marele demonilor la musulmani.

Pedeapsa nu a întârziat; Adam a fost alungat din paradis și condamnat să muncească și să fie muritor; aruncat din cer, el a căzut pe muntele Serendib, în insula Ceylan, unde se mai vede și astăzi o înălțime numită Vîrful lui Adam. Eva, femeia lui, care păcătuisese cu el, a căzut în apropiere de locul pe care a început, încă de atunci, să se construiască orașul Meca. Elbis a ajuns și el în Arabia; păunul a fost aruncat în Industan, iar șarpele în Persia. Starea de mizerie și singurătatea în care s-a găsit Adam l-au făcut să-și recunoască greșeala; el a implorat pe Ziditorul să-l ierte, iar acesta a lăsat să cadă din cer un pavilion care a fost plasat pe locul unde Abraham a construit templul din Meca. Cabriel i-a arătat ceremoniile ce trebuia să le officieze în jurul aceluia sanctuar, pentru ca în felul acesta să obțină iertarea; l-a condus apoi pe muntele Arafat, unde a regăsit-o pe Eva, după trei sute de ani de despărțire. Se mai vede încă, la o leghe depărtare de Meca, o colină mică pe vîrful căreia musulmanii cred că Eva pleca sfioasă capul cînd a cunoscut-o Adam, căci ea plecase fecioară din paradis. Stătea cu picioarele depărtate unul de altul, pe două movilițe care se zăresc și astăzi pe cîmpie. Era firesc ca, în marea lor nenorocire, primii noștri strămoși să fi avut o talie uriașă, căci Eva avea picioarele depărtate la mai mult de trei sute de pași. Noi sîntem destul de degenerați.

Alte legende, turcești, spun că Dumnezeu a creat corpul lui Adam și l-a plasat mai întîi în rai. Sufletul, pe care i-l crease cu mai multe secole înainte, a primit poruncă să-l anime pe Adam. El i-a spus lui Dumnezeu că această formă de lut nu e demnă de a primi suflet. Cel de Sus, care nu dorea să fie violent, i-a ordonat ministrului său credincios, Gabriel, să ia biciul și să-l încerce în jurul corpului lui Adam. La şuieratul acestui instrument sufletul păru că a uitat temerile de pînă atunci; începu să se învîrtă în cadență în jurul trupului lui Adam și, în fine, într-un moment de delir, a intrat în corp, prin picioare, care imediat se puseră în mișcare; de atunci n-a mai avut voie să părăsească această locuință fără îngăduința Celui de Sus.

Programul celor 12 ore ale zilei în care a fost creat Adam a fost fixat de rabini: «În prima oră — spun ei — Dumnezeu adună țărîna din care trebuia să fie creat, apoi face din ea un embrion; în a doua oră, Adam se poate ține pe picioare; în a patra, dă nume ani-

malelor; în a șaptea, e ocupat să se căsătorească cu Eva, pe care Dumnezeu i-a dat-o după ce a gătit-o; în a zecea oră, Adam păcătuiește și este imediat judecat; în a douăsprezecea, el simțea deja greutatea și sudorile muncii». Dumnezeu îl făcuse pe Adam atât de mare, încît capul îi ajungea la cer; îngerii cîrteau spunînd că au doi stăpîni, unul în cer și altul pe pămînt. Dumnezeu a recunoscut greșeala, a apăsător capul lui Adam și l-a redus la o talie de 1500 picioare¹⁵. La început l-a creat dublu, apoi, dintr-o singură lovitură de secure, i-a despica corpul în două. Adam era o creatură atât de delicată, că se apropia de natura îngerilor. El s-a aruncat în destrăbălări îngrozitoare, cu toate faptele creației, fără a-și putea potoli poftetele, pînă la unirea cu Eva. Alții spun că Eva era fructul oprit, de care el nu se putea atinge fără să facă o crimă, și că n-a știut să reziste tentației pe care i-a oferit-o extraordinara frumusețe a acestei femei. Apoi a fost atât de îndurerat de moartea lui Abel, încît 130 de ani nu s-a atins de femeia lui. În timpul acesta a avut nenumărate metrese printre femeile-demon și a populat pămîntul cu uriași. Apoi s-a pocăit și și-a flagelat corpul cu lovituri de bici timp de șapte săptămîni, în fluviul Gehon; sărmanul trup a fost atât de maltratat, încît talmudiștii ne asigură că era găurit ca o sită.

Toate popoarele Orientului au făurit legende despre Adam în cele mai variate chipuri. Persanii povestesc că Dumnezeu l-a așezat pe acesta în al patrulea cer, permițîndu-i să mănînce orice, cu excepția unei specii de grîu care nu putea fi digerat. Seduși de diavol, Adam și Eva au mîncat și, înainte ca duhoarea să se fi răspîndit în paradis, arhanghelul Gabriel i-a alungat.

Locuitorii din Madagascar spun, la fel, că Adam a mîncat acel grîu și că, ușurîndu-se în paradis, i s-a recunoscut crima după mirosul isprăvii sale.

Diavolul, care îl ispitise, a alergat la Dumnezeu să-l acuze și Adam a fost alungat. Un timp după aceea i-a apărut la picior o umflătură, din care a ieșit o fată pe care a luat-o de nevastă.

Se mai spune că Adam a inventat alfabetul; că pentru o vreme s-a închinat lunii, că îngerii l-ar fi instruit; că a scris un comentariu despre numele animalelor; că a

¹⁵ Picior, veche unitate de măsură, egală cu 33 cm.

făcut profeții; că a fost astrolog și a prezis potopul studiind astrele; că avea cunoștințe în domeniul științelor; că avea o putere magică asupra oricărei ființe; că a compus psalmi care au fost introduși în cîteva cărți talmudice. I se atribuie și o carte despre cabalistică, intitulată *Sepher-Raziel*. Evreii pretind că această carte i-ar fi dat-o îngerul Rafael; adepții lui spun că a scris despre alchimie; este citat și un testament al lui; în fine, musulmanii regretă cele zece cărți minunate pe care i le-ar fi dictat Dumnezeu.

ADRIAN — Spre sfîrșitul domniei lui Diocletian, Adrian se afla în Moesia în fruntea unei legiuni militare auxiliare, cînd un vraci pe care l-a consultat (căci el credea în magie și astrologie) i-a prezis că va ajunge împărat. I se făcuse de mai multe ori această promisiune. Pînă la urmă, Traian, care îi era tutore, l-a adoptat și astfel a ajuns împărat. El este cel care a construit zidul diavolului din Scoția. Fulgose, care credea mult în astrologie, afirmă, ca o ovadă de soliditate a acestei științe, că împăratul Adrian, care era și un priceput astrolog, scria, la fiecare 1 ianuarie din an, ce avea să i se întîmple în acel an și că, în anul în care a murit, n-a scris decît pînă în luna morții lui, lăsînd să se înțeleagă prin această tăcere că și-a prevăzut sfîrșitul. Alții observă însă că, admițînd acest fapt, cartea împăratului Adrian, fiind dată la iveală abia după moartea sa, putea să fi fost scrisă mai tîrziu; la fel cu cei care prezic seara temperatura din cursul zilei.

AEROMANCIE — Artă de a prezice viitorul prin studiul variațiilor și fenomenele din atmosferă. Pe baza acestei preziceri, o cometă prevestește ceva. François de Tour-Blanche afirmă că aeromancia este artă de a prezice făcînd să apară în aer spectre sau invocînd diavolul în timp ce privești norii, ca printr-o lanternă magică: «Cît despre fulgere și tunete, adaugă el, aceasta e treaba vracilor, aspectele cerului și al planetelor aparțin astrologiei».

AGHEAZMĂ — Agheazma este foarte eficace în îndepărtarea spiritelor rele. Ea înlocuiește apa rituală a antichității, care te ferea de farmece. Ea a fost preparată pentru noi de papa Alexandru I, care a ordonat tuturor preoților din bisericile creștine să prepare agheazmă cu sare, și să fie stropiți toți credincioșii, pentru a se feri, după expresia lui, de capcanele diavolului și să fie apărați de fantome și năluci.

Pentru a demonstra eficacitatea agheazmei, ne vom mulțumi să cităm, dintr-o mulțime de asemenea exemple, pe cel al unei tinere căsătorite care a fost înfățișată Sfântului Macarie, eremit în Egipt; aceasta deoarece femeia fusese prefăcută de un magician în iapă. Sfântul Macarie a cufundat-o, complet goală, în agheazmă și femeia și-a reluat chipul ei, spre mare uimire a asistenței. ...Mai sînt și azi oameni la țară care cred că se pot feri de orice rău bînd dimineața pe nemîncate un pahar de agheazmă.

AGRIPPA (Henri-Corneille) — medic și filozof, unul din marii savanți ai timpului său, i se mai spunea Trismegistul, născut la Köln în 1486, mort în 1535, după o carieră furtunoasă. A fost casier general al orașului Grenoble, nu a lucrat însă nici la Lyon și nici într-un spital, așa cum s-a spus. A avut legături cu toți oamenii mari și prinții timpului său, și toți se întreceau să-i încredințeze misiuni. Aceasta e cauza numeroaselor lui călătorii [...] Talentele pe care le-a avut i-au adus numai nenorociri; era poate prea învățat pentru timpul în care a apărut. A fost acuzat de vrăjitorie și de mai multe ori a fost obligat să fugă pentru a se salva de atitudinea populației ignorante, care debita o groază de absurdități pe seama lui. Adepții demonologiei spun că Agrippa nu poate fi imaginat decît noaptea, ca o bufniță, din cauza urîteniei lui vrăjitorești; unor istorici serioși nu le-a fost rușine să scrie că Agrippa, în călătoriile lui, își plătea gazdele în monedă în aparență bună, dar care se transforma după cîteva zile în bucățele de os, de scoică sau de piele. E adevărat că la 20 de ani lucra în alchimie, dar n-a descoperit nimic. În timp ce se afla la Louvain, unul din elevii săi, citind o carte de vrăji, a fost strangulat de diavol. Temîndu-se să nu fie bănuț de omor, Agrippa i-a poruncit spiritului cel rău să intre în corpul celui mort și să-l facă să înconjoare de șapte-opt ori piața publică, apoi să-l părăsească. Diavolul s-a supus și tînărul a căzut mort în fața mulțimii, considerîndu-se deci că a murit subit.

A compus lucrarea *Filozofia ocultă*, interzisă de creștini, și pentru care a fost alungat din Flandra, unde niimeni nu-l suporta. A luat drumul Italiei, pe care a otrăvit-o atîta, că mai mulți oameni de bine l-au alungat și de aici, și n-a avut nimic mai bun de făcut decît să se retragă la Dôle. În fine, s-a dus la Lyon, cu mintea rătăcită. Aici a trăit în sărăcie, cîștigînd foarte puțin,

și a murit într-un cabaret mizer, detestat, considerat vrăjilor, pentru că avea cu el în permanență un diavol sub chipul unui câine negru. [...]

ALBINE — După opinia unor specialiști demonologi, dacă o vrăjitoare, înainte de a fi prinsă, mănîncă regina unui roi de albine, acest întăritor îi dă forța să reziste torturilor și să nu recunoască acuzațiile. Dar descoperirea aceasta n-a făcut mare carieră.

În cîteva localități din Bretania se spune că albinele sînt sensibile atît la necazurile cît și la bucuriile stăpînului lor și că ele nu pot lucra dacă nu li se pune la stup o bucată de pînză neagră atunci cînd este un mort în casă și una roșie atunci cînd are loc o căsătorie sau o altă petrecere.

AL-BORAK — Iapa lui Mahomed și unul din animalele pe care acesta le-a dus în paradis. Mahomed povestește că înainte de a pleca în călătoria sa din cele șapte ceruri, îngerul Gabriel i-a adus iapa Al-Borak, mai albă ca laptele, cu fața de om și, după cum s-a spus, cu fălci de cal. Ochii ei străluceau ca stelele și focul ce țîșnea din ei era mai fierbinte și mai pătrunzător ca al soarelui la zenit. Ea și-a întins aripile de vultur. Mahomed s-a apropiat, dar ea a început să zvîrle din copite. «Stai cuminte, i-a spus Gabriel, și ascultă-l pe Mahomed». Iapa i-a răspuns îngerului: «Mahomed nu mă va încăleca atîta vreme cît n-ai să obții de la el promisiunea că mă va duce în paradis în ziua de apoi». «I-am spus să fie liniștită, adaugă Mahomed, în relatarea călătoriei lui. I-am promis că o voi lua cu mine în paradis și îndată a încetat să mai zvîrle». Profetul s-a înălțat în șea iar ea a zburat mai iute ca fulgerul și într-o clipă a ajuns la templul din Ierusalim. [...]

ALCHIMIE — Alchimia sau înalta chimie și chimia prin excelență, care se mai numește și filozofie ermetică, este acea ramură de excepție a chimiei care se ocupă cu arta de a transforma metalele. Speranța himerică de a obține aur a fost în vogă la chinezi cu multă vreme înainte ca în Europa să existe primele noțiuni în această problemă. Ei vorbesc în lucrările lor, în termenii specifici magiei, despre sămînța de aur și promit să extragă din creuzetele lor nu numai aur, dar și un remediu universal, care să ofere celor ce-l vor folosi un fel de nemurire. Zosim¹⁶, care a trăit la începutul secolului V, este unul

¹⁶ Sfîntul Zosim, papă între anii 417—418.

dintre cei dintâi care au scris despre arta de a fabrica aur și argint sau modul de a obține piatra filozofală. Această piatră este o pulbere sau o licoare obținută din fuziunea mai multor metale, sub o constelație favorabilă. Gibbon¹⁷ remarcă faptul că anticii nu cunoșteau alchimia, deși în Pliniu¹⁸ citim că împăratul Caligula a încercat să obțină aur cu ajutorul unui preparat de arsenic, dar a renunțat la proiect pentru că cheltuielile depășeau profitul. Partizanii acestei științe pretind că egiptenii cunoșteau toate secretele în acest domeniu. Dar cum s-au pierdut ele? Se pare că alchimia este o invenție a arabilor, care au avut un mare număr de partizani ai acestei practici, în cuptoarele cărora nu s-a găsit însă decît cenușă. Această prețioasă piatră filozofală, numită și elixir universal, apă a soarelui, care a fost atît de căutată dar niciodată descoperită trebuia să aducă celui care va avea fericirea să o descopere bogății de necuprins, o sănătate mereu înfloritoare, o viață lipsită de orice fel de boli, ba chiar și nemurirea. Nimic nu-i va rezista și va fi asemenea unui zeu pe pămînt.

Pentru a realiza această măreață operă, după unii, e nevoie de aur, plumb, fier, antimoniu, vitriol, arsenic, tartru, mercur, apă, pămînt și aer. La toate acestea se adaugă un ou de cocoș, scuipat, urină și excremente umane. Un filozof a spus, pe bună dreptate, că piatra filozofală era o salată căreia îi mai trebuia sare, ulei și oțet. [...]

Toți suveranii de altădată s-au ocupat de piatra filozofală. Faimoasa Elisabeta¹⁹ a căutat-o multă vreme. Jean Gauthier, baron de Plumerolles, se lăuda că știe secretul fabricării aurului. Carol al IX-lea, înșelat de tot felul de promisiuni, i-a dat acestuia 120.000 livre și omul s-a pus pe treabă; dar după ce a lucrat opt zile a fugit cu banii monarhului; a fost urmărit, prins și spînzurat. În 1616, guvernul i-a dat lui Guy de Crusembourg 20.000 de scuzi ca să fabrice aur și a fost obligat să lucreze închis într-o fortăreață. După trei săptămîni însă a evadat, cu tot cu banii, și nu a mai apărut vreodată în Franța. Henri al VI-lea, regele Angliei, îm-

¹⁷ Edward Gibbon, istoric englez (1737—1794), autor al lucrării *Istoria decadenței și prăbușirii imperiului roman*.

¹⁸ Pliniu cel Tânăr, istoric roman, prieten al împăratului Traian, despre care a scris lucrarea *Panegiric pentru Traian*.

¹⁹ E vorba de Elisebeta I, regina Angliei între 1558—1603.

pins de mari lipsuri, a încercat să-și umple vistieria cu ajutorul alchimiei, după cum ne spune Evelyn în ale sale *Numismata*. Proiectul acesta unic cuprinde asigurările cele mai solemne și mai serioase cu privire la existența și virtuțile pietrei filozofale, cu încurajări pentru cei ce se vor ocupa de obținerea ei. S-au anulat astfel și au fost condamnate toate interdicțiile de pînă atunci. [...] De îndată ce această patentă regală a fost publicată, o mulțime de persoane s-au angajat răspunzînd regelui cu cele mai frumoase promisiuni încît, în anul următor, majestatea sa a publicat un alt edict, în care a declarat, în legătură cu această problemă, că ora mult așteptată se apropie și că, prin piatra filozofală pe care o va descoperi, va plăti deîndată toate datoriile țării în aur și monezi de argint. [...]

Citim în *Curiozități literare* că o prințesă din Anglia, atrasă de alchimie, a făcut cunoștință cu un individ care pretindea că poate transforma plumbul în aur. Acest misterios filozof nu cerea altceva decît materialele necesare și timp pentru a-și îndeplini planul. A fost dus la țară, unde protectoarea lui i-a construit un mare laborator și, pentru a nu fi tulburat, a interzis ca cineva să pătrundă la el. Acesta și-a construit o ușă care se învîrtea pe un pivot, încît primea mîncarea fără să vadă, fără să fie văzut și fără ca ceva să-i distragă atenția de la sublimele-i meditații. În timpul celor doi ani cît a stat la castel, nu a vorbit cu nimeni despre munca lui, nici măcar cu prințesa. Cînd aceasta a fost acceptată pentru prima oară în laborator, a privit cu plăcere și mirare la alambicuri, cazane imense, țevi lungi, forje, cuptoare și trei-patru focuri imense aprinse în diferite colțuri ale acestui Vulcan; ea a contemplat fața afumată a alchimistului, palid, descărnat și slăbit de muncă și veghe și care i-a spus, într-un jargon de neînțeles, ce succese a obținut. Ea a văzut, sau a crezut că vede, bucăți de aur răspîndite prin laborator. În timpul acesta alchimistul cerea mereu ba un alambic nou, ba cantități imense de carbon. Prințesa, cu tot entuziasmul ei, văzînd că și-a cheltuit o mare parte din avere ca să-i furnizeze filozofului cele necesare, începu să fie mai cumpătată. Doi ani se scurseseră deja, fuseseră procurate imense cantități de plumb, dar nu se vedea decît tot plumb. Îi mărturisi alchimistului temerile sale, iar acesta îi spuse că și el e surprins de încetineala progreselor, dar că o să-și dubleze eforturile și că o să

încerce o experiență de care a crezut că se poate lipsi. Protectoarea sa s-a retras și visul de aur al speranței și-a reluat întreaga autoritate. Într-o zi, la ora mesei, a auzit un strigăt înspăimântător, urmat de o explozie asemănătoare unei lovituri de tun de cel mai mare calibru. Alergînd împreună cu servitorii în laborator, au găsit două retorte sparte, o mare parte a laboratorului în flăcări și pe fizician carbonizat din cap pînă în picioare. [...]

ALGOL — Numele dat de astrologii arabi diavolului.

ALOCER — Demon dintre cei mai importanți, mare duce în infern. El se înfățișează călare pe un cal imens, îmbrăcat în cavaler. Fața este cea a unui leu cu pielea ca o flacără și ochii arzători. Vorbește cu multă gravitate, pretinde că cei pe care îi protejează vor fi fericiți în viața de familie, știe să explice tainele astronomiei și artelor liberale; stăpînește 36 de legiuni.

AMAZOANE — Neam de femei războinice a căror existență Strabon²⁰ o consideră o legendă. François de la Tour-Blanche spune că erau vrăjitoare, deoarece rămîneau, toate, însărcinate în aceeași zi. Își ardeau sînul drept pentru a putea trage mai bine cu arcul. Părintele Menestrier crede că Diana din Efes era împodobită cu atîția sîni pentru că amazoanele îi consacrau șînii pe care și-i sacrificau. Se spune că această republică fără bărbați stăpînea Capadochia și malurile Thermodonului. Modernii au crezut că regăsesc republici ale amazoanelor cînd soldați europeni au văzut femei înarmate apărîndu-se pe malurile Maragonului, care, din această cauză, a fost numit fluviul Amazoanelor. Misionarii mai plasează o asemenea republică în Filipine și Thevenot, o alta, în Mingrelia. Dar o republică a femeilor nu ar putea rezista mai mult de șase luni. Asemenea state minunate nu sînt decît ficțiuni, inventate pentru a înviora imaginația oamenilor.

AMETIST — Piatră prețioasă, de un violet întunecat, altădată a noua, în ordine, pe pieptarul marelui preot evreu. O veche credință populară îi atribuie virtutea de a proteja pe om de beție.

AMON (AAMON) — Mare căpetenie și marchiz al

²⁰ Strabon, scriitor grec născut în Capadochia (a. 58 î.Hr.—25 d.Hr.). Autor al lucrărilor *Memorii istorice* și *Geografia*.

infernului. Are de obicei înfățișarea unui lup cu coada de șarpe, scoate flăcări pe gură. Când ia chip de om, capul îi seamănă cu al bufniței mari și lasă să i se vadă niște dinți rari. E cel mai puternic dintre prinții demonilor, ghicește trecutul și viitorul și, dacă vrea, împacă prietenii certați. Are sub comandă 40 de legiuni.

AMMON — Egiptenii purtau pe piept o amuletă pe care era scris numele lui Jupiter Ammon. Acest nume era atât de puternic în spiritul lor, și chiar al romanilor, încât se crede că e suficient să-l invoci ca să obții de la el tot felul de avantaje. Se știe că Jupiter Ammon avea coarne de berbec. Statuia lui, divinizată la Teba, în partea de sus a Egiptului, era un automat care făcea semne cu capul.

AMOR — «El singur nu cunoaște legi», a spus un mare poet, și totuși vrăjitorii au dorit să atingă, prin puterea ambiției lor, acest sentiment. Există anumite tonice care încălzesc măruntaiele, provoacă demență, aduc chiar moarte, produc o fierbințeală care poate fi confundată cu dragostea. Așa, de pildă, muștele cantaride, care se înghit într-o băutură. Un lionez, dorind să se facă iubit de soția lui, care îl respingea, i-a dat acesteia să înghită patru din aceste insecte pulverizate într-un pahar cu vin. Se aștepta să devină un om fericit, numai că a doua zi s-a trezit văduv. [...] Există de asemenea amanți pasionați care se vînd diavolului pentru a rămîne fericiți. Citim în *Viața Sfîntului Vasile* că un servitor îndrăgostit și-a vîndut sufletul diavolului pentru a se putea căsători cu fiica stăpînului său. Diavolul s-a ținut de cuvînt și toate aspirațiile tînărului s-au împlinit imediat. Dar în clipa cînd nu a mai avut nici o dorință, s-a îngrozit de urmările căsătoriei lui. Atunci, Sf. Vasile, prin forța rugăciunii lui, l-a constrîns pe diavol să renunțe la drepturile lui. Dar nu întotdeauna avem de aface cu sfinți; cel mai sigur e să nu ne dăm pe mîna diavolului, dacă vrem să n-o sfîrșim rău. [...]

S-a spus mereu că amorul aduce multe nenorociri. Mai mulți îngeri s-au pierdut din dragoste pentru fiicele omului. Părinți ai Bisericii spun că îngerii, numiți în Scriptură fii ai lui Dumnezeu, au avut legături necurate cu femeile și că de aici provine rasa necredincioasă și obraznică a uriașilor. Lactantiu²¹ crede că cei care

²¹ Lactantiu, apologet al creștinismului, născut cca 260 în Africa.

s-au făcut vinovați de această crimă erau îngerii păzitori ai oamenilor și că diavolul a avut priceperea să-i piardă prin dragoste. El adaugă că aceștia, nemaifiind primiți în cer, din cauză că deveniseră impuri, au rămas pe pământ și s-au făcut servitorii diavolului; că cei care s-au zămislit din aceste legături nefiind nici îngeri nici oameni nu au fost primiți în iad; că astfel au apărut două feluri de demoni; că cei tereștri sînt spirite impure, autori a tot felul de rele și a căror căpetenie este diavolul. De aici vin, după toate aparențele, legendele despre demoni-bărbați și demoni-femei sau demoni care au relații cu muritorii. [...] Platon a afirmat — și după el au repetat-o mai mulți eretici — că la începutul lumii omul era totodată bărbat și femeie, că avea două fețe, patru brațe, patru picioare, dar că, fălindu-se cu forța lui, pentru a-l pedepsi, zeii l-au separat în două ființe. De aici s-a ajuns la faptul că, atunci cînd cele două părți se întîlnesc, se îmbrățișează, se împreunează, încît mai degrabă se lasă să moară de foame și sete decît să se mai despartă. [...]

AMULETE — Imagini sau figuri pe care persoanele superstițioase le poartă asupra lor, atribuindu-le nebănuite virtuți. Obiceiul e foarte vechi. La egipteni amuletele reprezentau în general un scarabeu. Tinerii romani purtau la gît un falus. Țăranii francezi poartă și acum, cu credință, crucea și inelele Sf. Hubert, pe care le cred metode sigure de a se păzi de cîinii turbați. Ludovic al XI-lea se afișa totdeauna cu iconițe ale Maicii Domnului și alte amulete. Se povestește că, în ultimul secol, un negustor de amulete a fost devorat de lupi, în timp ce traversa Pirineii. De aici s-a tras concluzia că omul era un păcătos și că a fost o minune că lupii nu s-au atins de inele și cruci, dar care, în realitate, erau de aramă și închise într-un cufăr ferecat la toate cele patru colțuri.

Se făceau altădată multe amulete din pietre, deasupra cărora se spuneau cuvinte incantatorii. Dar Biserica a văzut în aceste practici ceva diabolic și conciliile au condamnat amuletele. La conciliul de la Konstanz s-a interzis chiar, sub pedeapsa cu moartea, folosirea amuletelor și vrăjilor în vindecarea bolilor. Această lege, fructificată de Amianus Marcellinus²², a fost atît de

²² Amianus Marcellinus, papă între 296—304, martirizat sub Diocletian.

sever aplicată, încît Valentinian²³ a condamnat la moarte o bătrînă care descînta împotriva febrei și la moarte prin decapitare pe un tînăr care, pentru a vindeca bolile de stomac, atîngea o anume bucată de marmură spunînd șapte litere din alfabet.

Dar cum creștinilor le trebuiau metode de apărare, s-au găsit mijloace ca legea să fie eludată; au început să se facă amulete din cîrpe și imagini care erau sfințite prin atingerea de relicve; sau bucățele de hîrtie pe care erau scrise versete din Sfînta Scriptură. Drept urmare, legea a devenit mai puțin rigidă împotriva acestei superstiții care se extinsese mult și aplicarea ei, cît și moderarea abuzurilor, au fost lăsate pe seama preoților. Grecii moderni, în caz de boală, își scriau numele bolii pe un triunghi de hîrtie pe care îl lipeau pe ușa camerei. Ei aveau mare încredere în aceste amulete a căror practică, începînd de atunci, a fost permisă, iar comercializarea lor o făceau preoții. [...] Musulmanii, evreii, spaniolii poartă și ei amulete, ca toate popoarele superstițioase. Citim în Thyraeus că, în 1568, prințul de Orange a condamnat un prizonier spaniol la moarte. Soldații l-au legat de un copac și au încercat să-l ucidă cu focuri de arhebuză, dar gloanțele nu l-au atins deloc. L-au dezbrăcat să vadă dacă nu avea cumva pe piele o armură care să-l ferească de glonț, dar a fost găsită doar o amuletă cu figura unui miel. Amuleta i-a fost luată și primul glonț care s-a tras i-a fost fatal. [...] Negrii au o mare încredere în forța amuletelor. Bretonii din partea de jos a țării atribuie amuletelor forța de a respinge diavolul. În Finister, cînd un copil este dus la botez, i se leagă la gît o bucățică de pîine neagră pentru a se alunga farmecele și vrăjile pe care niște bătrîne vrăjitoare le-ar fi putut arunca asupra lui. [...]

AN — Numeroase popoare au sărbătorit și în trecut, prin ceremonii mai mult sau mai puțin originale, sosirea noului an. La vechii perși, un tînăr, anume ales pentru frumusețea lui, venea în fața prințului și-i făcea urări spunîndu-i că-i aduce noul an din partea lui Dumnezeu. Galii începeau noul an prin ceremonia vîscului de stejar, care se numea «vîscul noului an». Druizii, însoțiți de oamenii legii și mulțime de popor, mergeau în pădure și, aici, făceau din iarbă un altar triunghiular, în

²³ Valentinian, împărat roman între 364—375.

jurul unui stejar falnic. Pe trunchiul acestuia și pe două dintre cele mai puternice crengi se creștau numele marilor zei: Theutates, Esus, Taranis, Belenus. Apoi, un druid îmbrăcat într-o tunică albă tăia vîscul cu un cosor de aur, în timp ce alți doi stăteau la rădăcina stejarului cu o pînză albă întinsă, în care cel din copac trebuia să coboare, fără a atinge pămîntul. Apoi împărțeau apă în care mai întîi a fost muiaț vîscul și căutau să convingă poporul că aceasta vindecă bolile și că e foarte eficace în dezlegarea vrăjilor. Anul ecleziastic, care începe la Paști, se deschide și acum prin distribuirea de apă sfințită.

Anul *platonice* se numește acel spațiu de timp la sfîrșitul căruia totul trebuie să rămîină neschimbat. Unii numără 15 mii de ani pentru această revoluție, alții 36 de mii. În trecut, s-a crezut că, la sfîrșitul acestei perioade, lumea va fi înnoită și că sufletele vor reintra în corpurile lor pentru a începe o viață nouă, asemănătoare celei precedente. Se povestește, în legătură cu aceasta, următoarea anecdotă: doi germani, stînd într-o cîrciumă și discutînd despre acest mare an platonice, în care toate lucrurile trebuiau să se întoarcă la prima lor stare, au vrut să-l convingă pe cîrciumar, care-i asculta foarte atent, că nu e nimic mai vrednic de adevăr decît această revoluție. «În așa fel, au zis ei, încît în 16 mii de ani de aici încolo noi vom sta tot aici, să bem la d-ta, la aceeași oră și în aceeași încăpere». Ajunși aici, l-au rugat pe cîrciumar să-i crediteze pînă atunci. Cîrciumarul le-a răspuns că n-are nimic împotrivă: «Dar, a adăugat el, pentru că e vorba de 16 mii ani, zi de zi, ceas de ceas, stînd să beți aici, cum faceți acum, și cum o să plecați fără să plătiți, achitați acum trecutul și eu vă creditez pentru prezent...».

Prejudecata anilor *climaterici* există încă, deși s-a demonstrat absurditatea ei. Augustus îi scria nepotului său Caius, invitîndu-l la serbarea zilei sale de naștere, căci așteptase să depășească vîrsta de 63 de ani, «acest an climateric atît de periculos pentru oameni». Numeroase persoane se tem încă de anul climateric. Și, totuși, o mulțime de dovezi arată că nu mor mai mulți oameni în al 63-lea an de viață decît în anii precedenți. Dar o prejudecată se combate foarte greu! După aceste idei, cărora Pitagora le-a dat viață meditînd asupra numerelor, ființa noastră suferă, la fie-

care șapte ani, o revoluție completă. Cîțiva afirmă chiar că ea se înnoiește în întregime; alții pretind că această înnoire nu se produce decît la nouă ani; de asemenea, că anii climaterici se înmulțesc cu șapte și cu nouă; 49 și 81 sînt foarte importanți — spun partizanii acestei teorii; dar 63 este anul fatal, pentru că este rezultatul înmulțirii lui șapte cu nouă. În acea perioadă, un normand spunea: «Încă unul dintre ai mei a fost spînzurat la 49 de ani; și să se mai spună că nu trebuie să te temi de anii climaterici». J.B. Salgues²⁴ afirmă, în același timp, că nu trebuie să exagerăm cu disprețul pentru ciclul de «șapte», care marchează progresul dezvoltării și creșterii corpului uman. Astfel, în general, «dinții de lapte cad la șapte ani, pubertatea apare la 14, corpul încetează să mai crească la 21». Numai că, această observație nu este corectă.

ANARAZEL — Unul din demonii însărcinați cu paza comorilor subterane, pe care le transportă dintr-un loc în altul, pentru a le feri de căutările oamenilor. Împreună cu doi tovarăși ai săi, Gaziell și Fecor, el zguduie temeliiile caselor, stîrnește furtunile, trage clopotele la miezul nopții, face să apară fantome și aduce groază în lume. El nu poate cunoaște dragostea.

ANATEMA — Cei din vechime dădeau acest nume la ceea ce noi numim ex-voto (plaselor pe care un pescar le-a pus pe altarul nimfelor mării, oglinzii pe care Lais a consacrat-o zeiței Venus, ofrandelor din cupe, haine, instrumente și diverse figuri). Se mai numea anatema victima dedicată zeilor infernului; aici stă de fapt originea sensului acestui cuvînt atît la evrei cît și la creștini. Anatema este blestemul sau ființa blestemată. Omul lovit de anatema este scos din comunitatea credincioșilor și, dacă moare fără să fi obținut iertarea, este dat diavolului. [...] Vrăjitorii și ghicitorii folosesc un fel de anatema ca să descopere hoții și vrăjitoriile: se ia pentru aceasta apă curată; se strîng atîtea pietre cîte persoane bănuite sînt; se fierb pietrele în această apă, apoi sînt îngropate sub pragul ușii pe unde urmează să treacă hoțul sau vrăjitoarea, adăugînd și o foiță de cositor pe care se scriu cuvintele: «Hristos este învingător», «Hristos e rege», «Hristos e stăpîn». Fiecărei pietre i s-a dat numele unei persoane bănuite. Cînd răsare soarele, se

²⁴ Jean-Baptiste Salgues, autor al lucrării *Erori și prejudecăți răspîndite în diverse clase sociale*.

scoate totul de sub prag, iar indiciul vinovăției este că piatra care îl reprezintă pe acesta va fi fierbinte. Dar cum diavolul e șiret, nu ne mulțumim cu atât. Se mai recită și șapte psalmi de pocăință, împotriva hoțului sau vrăjitoarei; numele îi va fi scris pe o figură circulară, în care se va bate un cui rezistent de formă triunghiulară, care va trebui înfipt cu o secure cu coadă din lemn de chiparos. În tot acest timp se va spune: «Tu ești drept, Doamne, și drepte sînt judecățile tale». [...]

ANDRAS — Mare marchiz în infern. El se întruchipează în înger, cu cap de cucuvaie, călare pe un lup mare, negru și purtînd în mîină o sabie foarte ascuțită. Știe bine de tot cum să-și omoare dușmanii, stăpîinii, pe cei ce-l slujesc. Este cel mai priceput în arta de a stîrni discordii și certuri. Comandă 30 de legiuni.

ANDROALFUS — Demon puternic, marchiz al tărîmului de dincolo. Se întruchipează într-un păun; atunci vorbește cu multă importanță. Cînd ia formă de om, poate explica geometria, pe care o stăpînește la perfecție. El poate da oamenilor figuri de păsări, ceea ce permite unora să se ferească de justiție. Are în subordine 30 de legiuni.

ANIMALE — Animalele joacă un rol foarte important în mitologie. Păgînii se închinau la mai multe animale, fie din teamă, fie din recunoștință, fie din credința în metempsihoză. De asemenea, fiecare zeu avea un animal care îi era devotat, element care s-a păstrat și în legendele franceze. Leul stătea pe lîngă Vulcan și Sf. Ieronim; lupul, pe lîngă Apolon și sfinții Hérvé și Blaise; eretele, corbul, cioara, pe lîngă Apolon. [...] Mai multe animale sînt implicate în vrăjitorie, cum ar fi cocoșul, pisica, broasca rîioasă, lupul, cîinele, fie pentru că ele întovărășesc vrăjitoarele la sabat, fie că prezența lor prezice ceva, fie pentru că vrăjitorii și demonii împrumută înfățișarea lor. Se știe că zece animale trebuie să intre în paradisul lui Mahomed: balena lui Ionas, furnica lui Solomon, berbecul lui Ismail, vițelul lui Abraham, măgarul reginei din Saba, cămila profetului Saleh, boul lui Moise, cîinele celor șapte adormiți, cucul lui Belkis, și măgarul lui Mahomed.

Se spune că la Roma exista o capelă a Sf. Anton, patronul animalelor. De ziua sfîntului erau duși acolo caii și catîrii și erau binecuvîntați împreună cu harnașamentul lor. [...] La țară cei mici încă mai sînt speriați

cu amenințarea «balaurului cu șapte capete», a cărui urîțenie variază în funcție de forța imaginației. Originea acestui animal urcă de bună seamă pînă la hidra din Lerna sau la balaurul apocalipsului care va avea șapte capete și zece coarne.

ANTIHRIST — După cum spune abatele Bergier, în mod obișnuit, prin Antihrist se definește persoana acelui tiran nelegiuit, de o cruzime fără seamăn, dușman de moarte al lui Isus și care va domni peste pămînt la sfîrșitul lumii. Persecuțiile la care va supune pe cei aleși vor fi ultima și cea mai teribilă încercare pe care o vor suferi aceștia. După opinia mai multor comentatori, însuși Isus a prezis că cei aleși ar fi trebuit să piară dacă firul vieții lor nu ar fi fost scurtat, căci Antihrist se va da drept Mesia și va face minuni capabile să înșele chiar pe cei aleși. Așa cum observa Sf. Anton, va supune chiar și tunetul. Leloyer²⁵ afirmă că diavolii păstrează pentru Antihrist comorile ascunse, cu ajutorul cărora va putea cumpăra mulți oameni. Din cauza minunilor pe care le va face, Boguet²⁶ îl numește mai-muțoiul lui Dumnezeu și afirmă că prin acest flagel Dumnezeu va anunța judecata de apoi și victoria asupra necredincioșilor. Cu puțin timp înainte de sfîrșitul lumii, Antihrist va avea o mulțime de precursori; Sf. Ieronim pretinde că acesta va fi un bărbat zămislit de un diavol. Alții spun că va fi un diavol învelit în aparență în carne, și fantastic, sau, altfel zis, un diavol încarnat. Dar urmîndu-i pe Sfinții Irineu, Ambrosius, Augustin și pe aproape toți sfinții părinți, Antihrist va trebui să fie un om ca toți oamenii, deosebindu-se doar printr-o mare răutate și necredință. În același timp, cardinalul Belarmin, care a venit după cei de mai sus, ne asigură —, în ciuda autorității înaintașilor, că Antihrist va fi fiul unui demon și al unei vrăjitoare. El va fi evreu, din tribul lui Dan, după cum spune Malvenda, a cărui teorie se bazează pe cuvintele spuse de Iacob²⁷, înainte de a muri, fiilor săi: «Și să se facă Dan șarpe în cale [pîndind în cărare, mușcînd călcîiul calului, și va cădea călărețul

²⁵ Pierre Le Loyer, născut în 1550, celebru demonolog francez, autor al unei lucrări despre fantome, viziuni, năluciri, îngeri și demoni.

²⁶ H. Boguet, jurist francez, mort în 1619, autor al unei lucrări despre vrăjitori, judecător al multor cazuri de magie.

²⁷ Iacob, patriarh evreu, fiu al lui Isac și Rebecca, tatăl celor 12 fii care vor înființa cele 12 triburi ale lui Israel.

înapoi]» și pe cuvintele lui Ieremia: «Armatele lui Dan vor distruge pământul», precum și pe capitolul VII din *Apocalips*, în care Sf. Ioan a omis să enumere printre celelalte triburi și pe acela al lui Dan.

Antihrist va fi mereu pe picior de război, va face minuni care vor uimi lumea, va persecuta pe cei drepți, iar pe ai lui îi va marca cu un semn pe frunte sau pe mână, așa cum diavolul îi înseamnă pe vrăjitori la ochi sau pe fesă. Elie și Enoh vor veni în sfârșit să-i convertească pe evrei. Antihrist le va aduce moartea, pe care n-au acceptat-o încă, și pe care va trebui s-o primească numai de la el. Atunci Isus Cristos va coborî din cer, îl va ucide pe Antihrist cu sabia cu două tăișuri, pe care o va ține în gură; și va domni pe pământ o mie de ani, după opinia unora, un timp nedeterminat, după opinia altora. Unii pretind că domnia lui Antihrist va dura 50 de ani, cei mai mulți, însă, că această domnie va fi doar de trei ani și jumătate; după aceea îngerii vor trîmbița judecata de apoi și Isus Hristos va veni să judece secolele. Cuvîntul de apărare al lui Antihrist va fi: «Mă lepăd de botez». [...]

Nu este sigur că Isus Cristos ar fi prezis sfârșitul lumii, pentru că tot ce a spus el privește epoca de la căderea Ierusalimului și pînă la căderea republicii evreilor, așa cum, prin Antihrist, este posibil să fi fost vizați cei ce persecutau Biserica. În rest, protestanții dau numele de Antihrist papei, iar catolicii, tuturor dușmanilor lor. S-a spus de multe ori că Napoleon ar fi fost Antihrist. Al treilea tratat despre *Istoria adevărată și extraordinară a celor trei posedări din Flandra*, de părintele predicator Sebastien Michaelis, aduce multe lămuriri asupra lui Antihrist, după cele spuse de demonii exorcizați: «El va fi zămislit printr-o operație făcută diavolului și va fi furios ca un turbat. Niciodată nu va fi trăit pe pământ o ființă atît de rea. Va supune la cazne creștinii așa cum se chinuie sufletele în infern; va fi un martir inuman, cînd va dori va zbura prin aer; tatăl său va fi Belzebut, iar bunicul, Lucifer». Revelațiile demonilor exorcizați au mai făcut cunoscut că Antihrist se născuse încă în 1613 și că era un copil oribil și insuportabil. Părea să fie încă nede dezvoltat. «A fost botezat la sabatul vrăjitoarelor, în fața mamei lui, care era o evreică pe nume Belle-Fleur. Avea trei ani în 1613 (ar fi avut acum 215). Aceasta s-a întîmplat, se

zice, pe un câmp lângă Paris. O vrăjitoare exorcizată ar fi mărturisit că ea l-a ținut pe micul Antihrist pe genunchi, și că avea o figură mîndră și vorbea deja o mulțime de limbi. Dar avea gheare de leu la picioare și nu purta încălțăminte. Va face mult rău, dar există consolare că Cel de Sus nu e mort». Se mai știe că tatăl lui se va arăta alături de fiu întruchipat într-o pasăre cu patru labe, cu coadă, cu cap de bou foarte plat, coarne și păr negru aspru. Toți ai săi vor purta un sigiliu care reprezintă această figură. Michaelis mai adaugă că în jurul lui se vor petrece lucruri dintre cele mai urîte; [...] va distruge Roma din cauza papei și la treaba aceasta va fi ajutat de evrei; va domni împreună cu Lucifer, care este balaurul cu șapte capete, dar după ani de domnie va fi ucis de Cristos. [...] Se pot cita încă multe detalii despre Antihrist, cu care sîntem amenințați de atîta vreme și care se lasă încă așteptat. [...]

ANTI-PATHIE — Astrologii, care vor să explice totul, pretind că antipatia pe care o persoană o simte față de alta sau față de un lucru este produsă de aștri. Astfel, două persoane născute în aceeași zodie vor dori să fie aproape una de alta și se vor iubi fără să știe de ce, la fel cum alții se vor urî fără motiv, pentru că s-au născut în zodii diferite. Dar cum vor explica ei oare antipatia pe care oamenii mari au avut-o față de lucrurile cele mai obișnuite; se pot da nenumărate exemple din care nu înțelegem însă nimic. Lamothe-Levayer²⁸ nu putea suferi nici un instrument, dar simțea cea mai vie plăcere la bubuitul tunetului. Cesar²⁹ era cuprins de frisoane cînd auzea cocoșul cîntînd; cancelarul Bacon leșina de cîte ori era o eclipsă de lună. Maria de Medicis nu putea suferi trandafirul, nici chiar în pictură, dar îi plăceau tot felul de alte flori. Cardinalul Henri de Cardonne simțea aceeași antipatie și făcea sincope la mirosul de trandafir. Mareșalului d'Albert i se făcea rău la o masă la care se servea pui de mistreț sau purcel de lapte. Henri al III-lea nu putea sta singur într-o încăpere în care se afla o pisică. Mareșalul Schomberg avea aceeași slăbiciune. Ladislau, regele Poloniei, era

²⁸ La Mothe Le Vayer François, scriitor și filosof sceptic francez (1588—1672).

²⁹ Cesar, patrician roman (101—14 î.Hr.), consul în a. 59, cuceritor al Galiei (între 59—51), după alte victorii conducător al imperiului roman, ucis în senat, în urma unei conspirații.

tulburat și o lua la fugă numai dacă vedea mere. [...] Erasmus nu putea mirosi peștele fără să facă febră. Un englez a murit în clipa când a citit capitolul al 53-lea din Isaia. Ticho-Brahé simțea cum i se moaie picioarele la vederea unui iepure sau a unei vulpi. [...]

Cauzele unor astfel de stări au adesea originea în primele senzații trăite în copilărie. O doamnă căreia îi plăceau mult tablourile și gravurile leșina când le vedea reproduse în cărți; ea mărturisea cauza: copil fiind, tatăl său a văzut-o răsfoind niște cărți cu ilustrații; el i le-a luat brusc din mâini și i-a spus pe un ton înfricoșător că în acele cărți erau diavoli care o vor ștrangula dacă va îndrăzni să le mai atingă... Aceste amenințări absurde, destul de obișnuite la anumiți părinți, provocau efecte funeste, care nu mai puteau fi înlăturate. Pliniu, care era destul de credul, ne asigură că există asemenea antipatie între lup și cal încît, dacă un cal merge pe drumul pe care a mers un lup, simte că-i amorțesc picioarele și nu mai poate înainta. Dar instinctul animalelor nu este o eroare. În America, un cal simte tigrlul, și refuză cu încăpăținare să traverseze o pădure în care duhoarea îl anunță de prezența dușmanului. Cîinii simt la fel de bine lupul, pe care nu-l simpatizează deloc; și poate am fi și noi mai înțelepți dacă am urma, în legătură cu oamenii care îi vedem pentru prima oară, impresia de simpatie sau antipatie pe care ne-o provoacă; căci instinctul există și la oameni, dar înăbușit de rațiune.

ANTON — Un diavol puternic, de o statură enormă, a venit într-o zi la Sfîntul Anton să-și ofere serviciile. Drept orice răspuns, sfîntul l-a privit chiorîș și l-a scuiat în obraz. Diavolul a fost atît de afectat, încît a leșinat pe loc și n-a mai îndrăznit pentru multă vreme — după cum spune legenda — să mai apară pe pămînt. E greu de crezut că Sf. Anton l-a tratat pe diavol atît de dur, dacă n-am ști cîte tentații a suferit de pe urma lui și vom admite cu greu că a fost atît de des atacat de diavol cînd ne vom aminti cuvintele lui: «Nu mă tem de diavol nici cît de o muscă și doar cu un semn al crucii sînt sigur că-l pun pe fugă». Sfîntul Atanasie, care a scris viața Sfîntului Anton, amestecă aventurile eroului său cu diavolul cu fapte care contrastează puternic. Filozofii, mirați de marea înțelepciune a lui Anton, l-au întrebat ce cărți i-au oferit învățămintele atît

de frumoase; Sfîntul le-a arătat cerul cu o mîină și cu alta pămîntul: «Iată cărțile mele, a spus el; nu am altele. Dacă oamenii s-ar apuca să studieze, ca mine, minunile creației, cîtă înțelepciune ar găsi! Ar fi șocați, și spiritul lor s-ar ridica imediat de la Creație la Creator!» După cum se vede, acesta nu este limbajul unui om care are aface cu diavolul.

APĂ — Aproape toate vechile popoare au dat un sens divin acestui element care, după unii filozofi, era principiul suprem al vieții. Persanii o aveau la mare cinste. Una din cărțile lor sfinte interzicea folosirea ei noaptea și nu era permis ca un vas cu apă care urma să fie fiartă să se umple ochi, pentru a nu se risipi vreo picătură. Apa este singurul element de cult la locuitorii din Cibola, de pe coasta septentrională a Americii.

APĂ AMARĂ — Punerea la încercare cu apă amară se practica în cadrul vechilor legi ale evreilor; cînd un bărbat își bănuia femeia de necredință și începea să fie gelos, dacă vroia să se plîngă în public, pentru a putea fi apărută, femeia trebuia să rămîină singură cu cel pe care îl înfrunta nu mai mult decît ar fierbe un ou. Dacă femeia nu demonstra cu martori că bărbatul se plînge fără motiv, ea trebuia să declare în public că este nevinovată, sub prestare de jurămînt; dacă bărbatul tot nu era mulțumit, cerea ca femeia să se purifice conform legii. Atunci judecătorul trimetea părțile la Ierusalim, la marele consistoriu, care era format din 60 de bătrîni. Femeia era înfățișată acestora și era lăsată să-și examineze bine conștiința înainte de a fi supusă probei cu apă amară. Dacă ea continua să-și susțină cinstea, era dusă la poarta Sfîntului Sfinților, unde era plimbată pînă obosea, în timpul acesta avînd vreme să-și reexamineze conștiința. Dacă rămîinea la fel de fermă în atitudine, femeia era dezbrăcată de hainele ei, i se dădea un veșmînt negru, în timp ce era asistată de femei care aveau permisiunea să participe la asemenea spectacol. Un preot scria numele femeii bănuite de adulter, precum și vorbele ei, apoi se aducea un vas de pămînt, în care el turna, cu o scoică, aproximativ jumătate litru de apă. Apoi lua praf din cort, adăuga zeamă de ierburi amare, răzuia de pe pergament numele și vorbele femeii și-i dădea să bea acel amestec. Dacă era nevinovată, concepea un fiu care avea să se nască fără dureri. Dacă era adulterină, femeia pălea la fa-

ță, își dădea ochii peste cap și peste o oră murea împreună cu desfrînatul cu care păcătuisese.

APĂ CLOCOTITĂ — Punerea la încercare cu apă clocotită se folosea altădată în judecarea celor ce nu spuneau adevărul. Acuzatul băga mîna într-un vas cu apă clocotită, din care trebuia să scoată un inel sfințit, care era agățat în vasul mai mult sau mai puțin adînc. Apoi i se înfășura mîna într-o cîrpă peste care judecătorul și acuzatorii aplicau sigiliile. Peste trei zile mîna era desfăcută și, dacă nu apăreau urme de arsură, omul era declarat nevinovat.

APA ÎNGERILOR — Ca să preparați o gustoasă apă a îngerilor, puneți într-un alambic mare următoarele ingrediente: patru uncii (29 gr.) de smirnă, două uncii de rășină de storax, o uncie de lemn de santal de culoarea lămîii, două drahme de cuișoare, două-trei fire de stînjenei de Florența, coaja de la jumătate de lămîie, două nucșoare, jumătate uncie de scorțișoară, două pinte (0,93 l.) de apă proaspătă de izvor, un clondir de apă din flori de portocale, unul de apă de sulfină; închideți ermetic alambicul și apoi distilați totul; produsul va fi o delicioasă apă a îngerilor, numită astfel pentru că rețeta a fost transmisă de un înger.

APOCALIPS — Dezvăluiri care, după ce au trecut prin cartea unui eretic, Cerintus, și au fost respinse timp de patru secole, au fost apoi acceptate printre cărțile canonice și, în general, atribuite Sfîntului Ioan Evangelistul, care a avut aceste viziuni la Patmos, unde era episcop. Această scriere a stîrnit un mare interes printre curioși. Toată lumea a vrut s-o explice. S-a găsit aici alchimie, astrologie, algebră. Newton însuși a comentat-o, fără însă ca aceasta să se adauge la celebritatea lui; fiecare a văzut în această lucrare ce i-a convenit. Balaurul cu șapte capete și cu zece coarne a fost Diocletian³⁰, după opinia lui Bossuet³¹, iar după a lui Grotius, Traian. După opinia reformatorilor acesta a fost papa, iar după a unui predicator protestant, Ludovic al XIV-lea. Un bun catolic a văzut în acel monstru pe regele Angliei. «Nu e prea ușor să-i împaci pe toți» (Voltaire). Mai tîrziu, s-a susținut că balaurul cu șapte capete ar fi Napoleon iar M. Soubira, altădată

³⁰ Împărat roman între 284—305.

³¹ Prelat și scriitor francez (1627—1704), autor al unei lucrări de istorie universală.

cîntăreț al lui Lot, mai apoi retrăgîndu-se în studiul Nou-lui Testament, pentru că Luminile secolului îi păreau contrare bunelor moravuri, a anunțat că a găsit cheia Apocalipsului prin calcule și că era în căutarea numărului balaurului (666). Cu această teorie și-a făcut adepți. S-a înființat chiar o societate a apocalipsului la Pau. Dar au apărut disensiuni în sînul acestei societăți, în legătură cu litera I, pe care Soubira vroia s-o alunge, pentru că aparținea numelui «Iuda», literă care ar fi trebuit totuși să obțină iertare, dacă ne gîndim că, în aceeași măsură, aparținea numelui de «Isus».

Cam în același timp s-a tipărit la Paris o carte *Explicarea Apocalipsului*. În această uimitoare carte se spunea că domnia Antihristului a început și că sfîrșitul lumii se apropie. Filozofii, janseniștii, revoluționarii, enciclopediștii, Voltaire, Napoleon sînt balaurii preziși de Sfîntul Ioan.

APPOLLONIUS DIN TIANA — Filozof pitagorician, născut la Tiana, în Capadochia, puțin după Isus Cristos. Nu vom aminti aici decît legendele cu care Philostrat a umplut istoria sa. Acesta a scris după memoriile lăsate de Damis, prieten și secretar al lui Appollonius, și care l-a însoțit în cele mai multe din călătoriile sale. Putem judeca gradul de încredere pe care îl merită acești scriitori prin acea afirmație a lui Damis, care pretinde că a văzut, în timp ce traversau Munții Caucazului, lanțurile lui Prometeu fixate încă în stîncă. Philostrat acceptă toate acestea și înfrumusețează poveștile lui Damis.

Mama lui Appollonius ar fi fost prevenită de un demon că va naște un copil fără să fi avut legături cu un bărbat; tată i-a fost unul dintre cei mai mari demoni — salamandră — aceasta după părerea cabaliștilor. Cînd a venit pe lume, au cîntat lebedele și trăsnetul a căzut din cer. Viața i-a fost un șir de minuni. Învia morții, vindeca pe posedați, făcea oracole, vedea fantome, se arăta prietenilor îndepărtați. Diavolul îl saluta întruchipat în ulm. Călătorea în văzduh tras de îngeri și se arăta în aceeași zi în mai multe locuri din lume. Înțelegea la perfecție cîntecul păsărilor. Philostrat povestește că, venind la mormîntul lui Ahile, căruia vroia să-i vorbească, Appollonius a invocat sufletele morților săi; că, după ce mormîntul s-a cutremurat, a văzut că apare mai întîi un tînar înalt de șapte picioare și jumătate; că fantoma, care era de o mare frumusețe, a crescut apoi pînă la 28 de picioare. Appollonius i-a

pus cîteva întrebări neserioase; dar cum spectrul răspundea cu vorbe indecente, a înțeles deodată că era posedat de diavol, pe care l-a alungat; după care, a avut o conversație normală. Într-o zi, pe cînd era la Roma, unde înviase o fată care murise în chiar ziua căsătoriei, a avut loc o eclipsă de lună însoțită de tunete. Appollonius a privit cerul și a spus, pe un ton profetic: «Ceva important se va întîmpla și nu se va întîmpla!» Trei zile după aceea, pe masa împăratului Nero a căzut trăsnetul și a răsturnat cupa pe care tocmai o ducea la gură; poporul a văzut în acest eveniment împlinirea profeției. Apoi, împăratul Domitian³², bănuindu-l de vrăjitorie, a pus să i se radă barba pentru a vedea dacă nu e însemnat de diavol, după cum spune Pierre Delancre³³; dar Appollonius a dispărut fugind nu se știe pe unde. Nu era pentru prima dată cînd scăpa în chip misterios. Sub domnia lui Nero³⁴ i s-a întocmit un act de acuzare; în clipa cînd judecătorul a vrut să citească actul, textul acuzării s-a șters. De la Roma, s-a dus la Efes. Orașul era infestat de ciumă. Locuitorii l-au rugat să-i salveze. Appollonius a poruncit să se facă sacrificii zeilor. După ceremonial, l-a văzut pe diavol sub forma unui calic zdrențaros. A poruncit poporului să-l omoare cu pietre, ceea ce s-a și făcut; cînd pietrele au fost date la o parte, s-a găsit în locul zdrențarosului un cîine negru, care a fost aruncat la gunoi. Și ciuma a dispărut. [...]

Se zice că Appollonius era meșter în fabricarea talismanelor. A făcut la Tiana un mare număr, apoi la Roma, în Bizanț, în Antiohia, în Babilon și aiurea, cînd contra berzelor și scorpionilor, cînd contra inundațiilor și incendiilor. A fost privit de unii ca un vrăjitor mărunț, iar de alții ca un zeu; a fost respectat chiar și după moarte. Dar viața lui nu-i decît un roman pe care Philostrate l-a scris la 100 de ani după moartea lui, pentru a opune viața acestuia celei a lui Cristos. Nașterea lui Appollonius a fost vestită de un demon, cea a lui Mesia de un înger; amîndoi s-au născut din Fecioară. Lebede au cîntat la nașterea lui Appollonius, îngeri la cea a lui Dumnezeu-Omul. Există aproximativ aceleași alte minuni, cu diferența că cele făcute de Appollonius nu

³² Împărat roman între anii 81—96.

³³ Celebru demonolog francez, născut la sfîrșitul sec. XVI, mort cca 1630.

³⁴ Împărat roman între anii 54—68.

meritau puținul succes pe care l-au avut. Trăsnetul care cade din cer este altceva decît steaua care apare la Bethleem; scrisorile de felicitare pe care cîțiva regi le-au scris mamei lui Appollonius corespund adorației magilor; discursurile pe care le-a ținut foarte de tînăr în templul lui Esculap corespund disputei lui Isus cu cărturarii, fantoma ce i-a apărut traversînd Caucazul, tentației diavolului în deșert. [...] Se cunosc puține lucruri despre moartea lui Appollonius. Sîntem asigurați că la vîrsta de 100 de ani a fost luat de diavol care, cum s-a văzut, îi era tată, cu toate că s-a susținut că s-ar fi ridicat la cer. Vopiscus spune că spectrul lui Appollonius s-a arătat împăratului Aurelian, care asedia Tiana, și i-a recomadat să cruțe orașul, ceea ce Aurelian a și făcut.

Appollonius a fost venerat și nu mai este venerat; astfel progresează lumea.

APONE (Pietro) — Celebru filozof, astrolog și medic, născut la Abano sau Apono, aproape de Padova, în 1250. A fost cel mai priceput magician al vremii sale, după cum spun specialiștii în demonologie. Și-a însușit bine cele șapte arte liberale, cu ajutorul a șapte spirite pe care le ținea închise într-o sticlă sau în cutii de cristal. Avea darul de a face ca toți banii pe care îi cheltuia să i se întoarcă în pungă. A fost urmărit de Inchiziție pentru vrăjitorie și erezie și dacă ar fi trăit pînă la terminarea procesului e mai mult ca sigur că ar fi fost ars de viu, cum s-a întîmplat cu portretul lui după moarte. A murit la 66 de ani.

Apone avea, se zice, o asemenea aversiune pentru lapte, că nu-i putea suferi nici gustul nici mirosul. Thomaso Garsoni spune că, neavînd puț în gospodăria lui, i-a poruncit diavolului să ducă în stradă apa din puțul vecinului, pentru că acesta refuza să-i dea servitoarei lui apă. Din nenorocire pentru aceste frumoase povești, se pare că e dovedit faptul că Pietro Apone nu credea în diavol. [...]

APULEIUS — Filozof platonician, născut în Africa, cunoscut prin celebra carte *Măgarul de aur*. A trăit în secolul al II-lea, sub împăratul Antoniu. I se atribuie mai multe minuni, la care, fără nici o îndoială, nu s-a gîndit vreodată. Și-a cheltuit toată averea călătorind și a depus eforturi să se inițieze în misterele diverselor religii; după ce s-a ruinat, cum era un bărbat frumos, instruit și spiritual, a cucerit o văduvă bogată din Car-

tagina, pe nume Pudentila, cu care s-a căsătorit. Era încă foarte tânăr, iar soția lui avea 60 de ani. Această disproporție de vîrstă, ca și sărăcia lui Apuleius, i-au atras bănuiala că ar fi folosit magia și băuturi miraculoase. S-a spus chiar că ar fi fabricat aceste băuturi, din pește, stridii și pastă de raci. Rudele, cărora nu le convenea această căsătorie, l-au acuzat de vrăjitorie. A fost chemat în fața judecătorilor. I s-a atras atenția că soția lui e văduvă de 15 ani și că, înainte de a o cunoaște, nu se gîndise să se recăsătorească. «Cine v-a spus că nu s-a gîndit? a întrebat el; gîndul căsătoriei se află în inima fiecărei femei; și lunga văduvie în care a trăit ar trebui să vă mire mai mult decît căsătoria. S-a spus că am fabricat băuturi vrăjite și se aduce drept dovadă a vinovăției mele faptul că am trimis pescari să-mi aducă pește și stridii. Dar ar fi trebuit să facă treaba asta un avocat, un fierar sau un păsărar? Sînt un om tînăr, m-am arătat plin de atenții, și un bărbat tînăr n-are nevoie de băuturi miraculoase ca să se facă iubit de o femeie în vîrstă. Se mai spune că Pudentilla însăși a spus vecinilor că sînt vrăjitor; dar dacă ar fi spus că sînt consul, înseamnă că chiar aș fi?»

Cu toate că himerele magiei erau atunci în mare vogă, Apuleius și-a pledat atît de bine cauza încît a cîștigat procesul.

Boguet și alți specialiști în demonologie afirmă că Apuleius a fost metamorfozat în măgar, ca și alți pelerini, cu ajutorul vrăjitoarei din Larissa, pe care a vizitat-o special pentru a face această încercare. Femeia l-a transformat în măgar, l-a vîndut, apoi l-a cumpărat din nou. După aceasta a devenit atît de mare magician încît, de cîte ori era necesar, se transforma în măgar, în cal sau în pasăre etc. Își împungea corpul cu o lovitură de sabie fără să lase urme. Putea să se facă invizibil fiind ajutat de un demon de casă. Ca să-și ascundă înfățișarea de măgar ar fi scris cartea *Măgarul de aur*, spune Delancre. Taillepie³⁵ pretinde că toate acestea sînt aiureli și că dacă în viața lui Apuleius este amestecat un măgar, aceasta este din cauză că el avea un spirit care i se înfățișa sub formă de măgar. Dar eu cred că adevărații măgari sînt în această chestiune Taillepie, Delancre și Boguet.

³⁵ Noel Taillepie, teolog normand, mort în 1589. Autor al unui tratat despre spirite.

Cei care vor să arunce vălul magiei peste toate acțiunile lui Apuleius afirmă că, datorită farmecelor sale, soția sa era obligată să-i țină lumina în timp ce lucra. Alții spun că această sarcină o îndeplinea un demon de casă. Orice ar fi fost, trebuie să recunoaștem că soția lui, ori acel demon, erau plini de amabilitate. În afară de *Discurs despre magie*, Apuleius ne-a lăsat un mic tratat despre demonul lui Socrate, contestat destul de dur de Sfântul Augustin. Există o traducere în franceză a acestei cărți, sub titlul *Despre demonul de casă al lui Socrate*, Paris, 1698. Este un opuscul foarte curios.

ARMATE FANTASTICE — Când împăratul Titus a asediat Ierusalimul, au fost văzute plutind în aer mulțime de flăcări sau trupe de fantome care, firește, nu preziceau ceva bun. Aceste minuni au avut loc de mai multe ori în antichitate. În *Viața lui Themistocle*, Plutarh povestește că, în timpul bătăliei de la Salamina, au fost văzute în aer armate fantastice și figuri de oameni înarmați care, din insulele Ege, întindeau mâinile către galerele grecești. S-a spus, adaugă el, că erau eacii³⁶, care fuseseră invocați înainte de bătălie. Regii Spaniei au văzut adesea armate de sfinți protejându-i deasupra norilor, ca altădată zeii scandinavi care se arătau partidei pe care o favorizau. Uneori au fost văzute trupe de strigoi și demoni mergând în formație, pe batalioane și cete. În 1123, în ținutul Worms, a fost văzută, timp de mai multe zile, o mulțime de oameni înarmați, pe jos și călare, mergând cu mare zgomot și care se retrăgeau în fiecare seară pe un munte care părea să fie locul lor de înîlnire. Cîteva persoane din împrejurimi, înarmându-se cu cruci, s-au apropiat de această mulțime, conjurînd-o, în numele lui Dumnezeu, să spună ce e cu această trupă imensă și ce urmărea. Unul dintre soldați, sau fantomă, a răspuns: Nu sîntem ceea ce vă imaginați, nici fantome, nici soldați adevărați; sîntem sufletele celor uciși pe aceste locuri în ultima bătălie. Armele și caii pe care-i vedeți sînt instrumentele suferinței noastre, așa cum au fost și păcatele noastre. Noi sîntem cu toții în foc, cu toate că voi nu vedeți nimic care să pară flacăra. [...]

ARNAULD DE VILLENEUVE — Medic, astrolog, eretic, alchimist și vrăjitor, născut la Montpellier în secolul

³⁶ Nume dat descendenților lui Eacos, fiu al lui Zeus și rege al Egeei; printre aceștia: Ahile și Peleu.

al XIII-lea, mort în 1314, într-un naufragiu. El spunea că faptele pozitive și serviciile făcute umanității sînt preferabile așa-ziselor opere pioase de care vorbesc preoții și chiar sacrificiului serviciului divin; toate acestea au contribuit să fie condamnat ca eretic și l-au obligat să fugă în Sicilia.

Chimia îi datorează multe descoperiri, dar în realitate el nu căuta decît piatra filozofală și se gîndea doar cum să fabrice aur; el este cel care a descoperit cei trei acizi: sulfuric, clorhidric și nitric. A preparat pentru prima dată alcool și lichior de fructe. A descoperit esența de terebentină, a pus la punct distilarea etc. A combinat vastele lui cunoștințe în domeniul medicinei cu reflecțiile pe teme astrologice și a prezis sfîrșitul lumii pentru anul 1335. A fost acuzat de magie. François Pegna afirmă că tot ce știa despre alchimie datora diavolului și-i reproșa că a încercat să dea naștere unui homuncul amestecînd spermă cu anumite droguri, introducînd totul într-un dovleac. Delrio³⁷ însuși îl apără pe Arnould de Villeneuve de asemenea acuzații absurde observînd, pe bună dreptate, că papa Clement V nu l-ar fi ținut ca medicul său dacă s-ar fi ocupat cu magia.

Închiziția din Taragona i-a ars cărțile, trei ani după moarte. Nu i se ierta mai ales afirmația că toți călugării vor fi osîndiți la muncile iadului. [...]

ASMODEU — Demon distructiv. După unii demonologi, el îndeplinește în infern funcția de șef al caselor de joc. Seamănă risipa și greșeala. El este cel care a posedat pe Sara³⁸, de care era îndrăgostit și, înainte ca aceasta să se căsătorească cu vărul ei Tobias, i-a strîngulat alți șapte soți. Rabinii povestesc că Asmodeu l-a detronat pe Solomon, dar imediat acesta l-a prins și l-a băgat la închisoare obligîndu-l să construiască templul de la Ierusalim. Se știe că Tobias l-a expulzat cu fum de fiere de la un pește, iar Rafael l-a închis undeva la marginea Egiptului. [...] Citim în *Curier pentru Egipt* că poporul egiptean divinizează încă șarpele Asmodeu, care are un templu în deșertul Ryaneh. El alungă demonii ce stăpînesc pe soți, iar femeile sterpe, dacă petrec 80 de ore în templul său, vor putea zămisli.

³⁷ Delrio (Martin—Antoine), savant iezuit, născut la 1551, autor al unei lucrări *Cercetări în domeniul magiei*.

³⁸ Sara, personaj biblic; soția lui Abraham și mama lui Isaac.

Preoții templului trebuiau să fie în vîrstă de cel mult treizeci de ani. Se mai spune că acest șarpe putea fi lăsat în bucăți, pentru ca o clipă mai tîrziu să dispară de tot. Acest Asmodeu ar fi, după unele păreri, vechiul șarpe care a ispitit-o pe Eva. [...] Este un rege puternic și are trei capete: primul de taur, al doilea de om, al treilea de berbec. Are coadă de șarpe, picioare de gîscă, iar respirația i se transformă în flacără; se arată călare pe un balaur avînd în mînă un steag și o lance. În ierarhia infernului el este supus regelui Amoymon. Cînd îl chemi în ajutor, trebuie să fii curajos și să-l strigi pe nume. El oferă inele înstelate, îi învață pe oameni să devină invizibili, îi învață geometria, aritmetica, astronomia și mecanica. Cunoaște comori care pot fi scoase la iveală. Are în subordine 72 de legiuni.

ASTAROT — Mare duce, cu mari puteri în infern; seamănă la figură cu un înger urît și își face apariția călare pe un balaur îngrozitor; ține în mîna dreaptă o viperă. Unii magicieni afirmă că el stăpînește Occidentul, că are prieteni în lumea mare și că trebuie să-l soliciți miercurea. Sidonienii, filistinii și cîteva secte ale evreilor i s-au închinat. Se zice că e mare vistiernic în infern și aprobă legile nou votate. Wierius³⁹ ne spune că Astarot ghicește trecutul, prezentul și viitorul, că răspunde cu plăcere la întrebările care vizează cele mai mari secrete, că e ușor să-l determini să vorbească despre crearea lumii, greșelile și căderea îngerilor, a căror istorie o știe foarte bine. Dar susține că el a fost pedepsit pe nedrept. Se ocupă de arte și comandă 40 de legiuni. Cel care îl invocă trebuie să aibă grijă să nu se apropie prea mult de el, căci miroase îngrozitor. Din cauza aceasta trebuie să ții sub nări un inel de argint vrăjit, care te ferește de mirosurile puturoase ale demonilor.

ASTARTEA — După opinia unor demonologi, femeia lui Astarot. Ea veghează asupra plăcerilor iubirii. Poartă coarne, dar nu diforme, ca cele ale lui Astarot și ale altor demoni, ci frumos lustruite și în formă de semilună. Fenicienii se închinau lunii, pe care o numeau Astar-tea. În Sidon, ea avea același simbol ca și Venus. Sanchoniaton spune că a avut doi fii: dorința și dragostea. Adesea ea a fost reprezentată înconjurată de raze sau

³⁹ Wierius (Jean), celebru demonolog german, autor al unor lucrări ca: *Cinci cărți despre impostura și înșelătoriile diavolului*, 1569 și *Falsa monarhie a lui Satan*.

cu un cap de juncană ținînd în mînă o cruce. Se știe că Solomon o diviniza. În rest, se mai spune că de vreme ce Astarot are pe mînă bogățiile și simbolizează soarele, e de la sine înțeles că Astartea, care supraveghează plăcerile nopții, să nu fie altceva decît luna.

ASTRAGALOMANCIE ⁴⁰ — Ghicirea în zaruri. Luați două zaruri, marcate obișnuit cu numerele 1, 2, 3, 4, 5, 6, care la un loc dau 12. Se pot arunca, după dorință, un singur zar, sau amîndouă o dată. Doriți să ghiciți cîteva lucruri care vă fac neplăceri sau să aflați tainele viitorului? puneți mai întîi întrebarea pe o hîrtie pe care o veți trece prin fum de lemn de ienupăr; apoi așezați hîrtia cu fața în jos, pe masă, în așa fel încît să nu se vadă ce este scris; apoi aruncați zarul. Veți scrie literele pe măsură ce jucați; combinîndu-le, ele vă vor da răspunsul dorit: 1 este egal cu litera A; 2 — cu E; 3 — cu I sau Y; 4 — cu O; 5 — cu U; 6 — cu B, P, V; 7 — cu C, K, Q; 8 — cu D sau T; 9 — cu F, S X și Z; 10 — cu G, 11 — cu L, M, N, și 12 cu R. În mod obișnuit se aruncă un zar, apoi, alternînd, cele două zaruri odată. Dacă răspunsul este de neînțeles, nu trebuie să vă mirați, soarta nu ne oferă adesea decît inițiale. Dacă nu înțelegeți nimic din acest joc, recurgeți la alte metode de a ghici...

ASTROLOGIE — Artă de a ghici și a prezice evenimentele prin aspectul, poziția și influența corpurilor cerești. Există opinia generală că astrolgia, care se mai numește și astrologie judiciară, pentru că ea constă în emiterea de «judecăți» asupra lucrurilor și persoanelor, a luat naștere în Caldeea, de unde a pătruns în Egipt, în Grecia și Italia. Cîțiva cercetători atribuie lui Ham, fiul lui Noe, inventarea acestei științe. Diogene Laertius ⁴¹ lasă să se înțeleagă că egiptenii știau că pămîntul e rotund, precum și cauzele eclipselor. Nu li se poate reproșa priceperea în astrologie, numai că, în loc să se mențină în cadrul strict al acestei științe, ei au mai creat altele, pe care le-au fondat doar pe propria lor imaginație; și acestea au fost principiile artei de a ghici și de a alcătui horoscoape. După He-

⁴⁰ *Astrogal, os al tarsului, care se articulează cu tibia și peroneul. În antichitate zarurile se confecționau din os; de aici numele de astragalomancie.*

⁴¹ *Diogene Laertius, istoric grec, sec. III după Hr.; autor al unei lucrări cu biografiile filozofilor.*

rodot, ei au fost cei care au stabilit cărui zeu îi este consacrată fiecare lună și fiecare zi, sub ce zodie s-a născut fiecare om, în felul acesta prezicându-i soarta, ceea ce i se va întâmpla în viață și cum va muri. «Am citit în registrele din cer tot ceea ce vi se va întâmpla vouă și fiilor voștri», spunea credincioșilor lui copii timidul Belus, prințul Babilonului. Pompeius Cesar, Crassus credeau în astrologie. Pliniu vorbește de astrologie ca de o știință foarte importantă. Această știință, disprețuită astăzi în Franța, domină încă Persia și o mare parte din Asia. Nimic nu se face aici fără avizul astrologilor. Ei sînt mai puternici și mai de temut decît regele, care are pe lîngă el patru consultanți pe care-i chestionează tot timpul și care stabilesc cînd trebuie să se plimbe, ora la care trebuie să se închidă în palat, să-și facă nevoile, să îmbrace veșmintele regale, să ia sau nu sceptrul etc. Ei sînt atît de respectați la această curte, una dintre cele mai strălucite din lume, încît regele Scha-Sephi, fiind de multă vreme bolnav, la capătul puterilor, medicii, care nu știuseră să-l vindece, au ajuns la concluzia că de vină sînt astrologii care, din grabă, au ales greșit ora la care regele a fost urcat pe tron. Astrologii și-au recunoscut greșeala: s-au întrunit din nou, ei și medicii, căutînd în cer ora potrivită — și au găsit-o; ceremonia încoronării a fost repetată, spre marea încîntare a lui Scha-Sephi, care după două zile a murit.

La fel se întâmplă și în China, unde împăratul, cu toate că se comportă ca un despot, nu îndrăznește să întreprindă nimic fără să consulte zodia lui. Grija sa în această privință este atît de mare încît în fiecare noapte trimite astrologii pe un munte înalt, aproape de zidul Pekinului. Ei stau acolo și contemplă aștrii, apoi revin și, în fiecare dimineață, îi transmit împăratului hotărîrile corpurilor cerești și evenimentele pe care mișcarea lor le anunță.

Credința japonezilor în astrologie este încă și mai mare. La ei nimeni n-ar îndrăzni să construiască un edificiu fără ca un astrolog să se pronunțe asupra rezistenței lui în timp. Există oameni care, în funcție de răspunsurile aștrilor, se sinucid din devotament pentru cei ce vor locui în viitoarea clădire.

Aproape toți anticii, Hipocrăt, Virgiliu, Horatiu, Tiberiu credeau în astrologie. Evul Mediu a fost de-a dreptul infestat de această credință. S-a făcut horoscopul

lui Ludovic al XIII-lea și al lui Ludovic al XIV-lea. Richelieu, Mazarin consultau astrologii și Boileau spune că «un autor temerar nu ajunge în Parnas dacă steaua sa, atunci cînd l-a născut, nu l-a și format poet».

În astrologie nu se cunosc decît șapte planete și 12 constelații în zodiac. Numărul acestora nu s-a schimbat, deși astăzi există 12 planete. Noi nu vom vorbi însă decît de cele șapte folosite de astrologi. Nu există nimic — spun ei — care să nu fie guvernat de aștri. Cele șapte planete sînt, după cum se știe, Soarele, Luna, Venus, Jupiter, Marte, Mercur și Saturn. Soarele veghează asupra capului, luna asupra brațului drept, Venus asupra brațului stîng, Jupiter veghează asupra stomacului, Marte asupra sexului, Mercur asupra piciorului drept, Saturn asupra piciorului stîng. Sau, Marte supraveghează capul, Venus — brațul drept, Jupiter, pe cel stîng, soarele — stomacul, luna — sexul, Mercur — piciorul drept și Saturn — piciorul stîng.

Printre constelații, Berbecul stăpînește capul, taurul, gîtul; Gemenii, brațele și umerii; Racul, pieptul și inima; Leul, stomacul; Fecioara, pîntecul; Balanța, șalele și feșele; Scorpionul, sexul; Săgetătorul, coapsele; Capricornul, genunchii; Vărsătorul, picioarele; Peștele, laba piciorului.

Lumea întreaagă, statele, orașele au fost puse sub influența constelațiilor. Se știe că fiecare individ are zodia sa, sub care s-a născut. Astrologii germani, în secolul al XVI-lea, au pus orașul Frankfurt sub zodia Berbecului, Würzburg, sub cea a Taurului, Nuremberg, sub a Gemenilor, Magdeburg, sub a Racului, Ulm, sub a Leului, Heidelberg, sub a Fecioarei, Viena, sub a Balanței, Stuttgart sub a Săgetătorului, Augsburg, sub a Capricornului, Ingolstadt, sub a Vărsătorului, Regensburg, sub a Peștelui.

Hermes a spus că, după cum omul are în cap șapte găuri, tot așa, în cer există șapte planete, care să aibă în grijă cele șapte găuri: Saturn și Jupiter, cele două urechi, Marte și Venus, cele două nări, soarele și luna, cei doi ochi, iar Mercur, gura. [...] Să mai adăugăm că Saturn stăpînește viața cu toate schimbările ei, edificiile și științele; Jupiter, onoarea, dorințele, bogățiile și curățenia hainelor; Marte, războiul, închisorile, căsătoriile, adversitățile; Soarele, speranța, fericirea, câștigul, moștenirile; Venus, prietenia și dragostea; Mercur, bolile, pierderile, datoriile, comerțul și teama;

Luna, durerile (rănile), visele, furturile. Cel puțin, așa ne învață cartea uimitoarelor secrete ale lui Albert le Grand.⁴²

În felul acesta, dominînd asupra a tot ce i se întîmplă omului, planetele restabilesc același mers al lucrurilor de cîte ori se regăsesc pe cer în locul indicat de horoscop. Jupiter se regăsește, după 12 ani, în același loc în care a fost în urmă cu cei 12 ani și atribuțiile lui vor fi aceleași; Venus, după opt ani, va transmite aceeași dragoste și aceleași plăceri, dar la un alt individ.

Să nu uităm că fiecare planetă guvernează o zi din săptămîină: Soarele — duminica, Luna — ziua de luni, Marte — marți, Mercur — miercuri, Jupiter — joi, Venus — vineri, Saturn — sîmbătă; că galbenul este culoarea Soarelui, albul, al Lunii, verdele, al planetei Venus, roșul, al lui Marte, albastrul, al lui Jupiter, negrul, al lui Saturn, amestecul de culori, al lui Mercur; că Soarele domnește peste aur, Luna, peste argint, Venus, peste cositor, Marte, peste fier, Jupiter, peste cupru și bronz, Saturn, peste plumb, Mercur, peste argintul viu etc.

Soarele este în general binefăcător și binevoitor omului; Saturn e trist, morocănos și rece; Jupiter, temperat și blajin; Marte, înflăcărat; Taurul, Fecioara și Capricornul sînt greoaie, reci și sterpe; Gemenii, Balanța și Vărsătorul sînt ușoare, calde și umede; Racul, Scorpionul și Peștii sînt umede, moi și reci.

În momentul în care se naște un copil căruia vrem să-i facem horoscopul, sau în ziua sorocită prezicerilor, trebuie să urmărim pe astrolab care sînt planetele și constelațiile care domină cerul și să tragem concluziile pe care le impun virtuțile acestora, calitățile și funcțiile lor. Dacă se întîlnesc pe cer trei semne de același fel, cum ar fi, de pildă, Berbecul, Leul și Săgetătorul, aceste trei semne formează *tripla conjuncție*, pentru că ele împart cerul în trei părți, fiecare fiind separată de cealaltă prin trei constelații. Această situație este totdeauna favorabilă. Cînd se întîlnesc, la ora evenimentului, semnele care împart cerul în șase, cum ar fi Berbecul

⁴² Albertus Magnus, savant dominican, născut la 1205 (după alții în 1193), episcop de Ratisbonn, considerat de demonologi magician. I se atribuie două lucrări de magie și cabalistică, dintre care Petiț Albert va fi adesea citată de autorul acestui dicționar. A fost profesorul Sf. Toma de Aquino.

cu Gemenii, Taurul cu Racul etc., se formează *conjuncția sextuplă*, care este una mediocră. Când se întîlnesc semnele care împart cerul în patru, cum ar fi Berbecul cu Racul, Taurul cu Leul, Gemenii cu Fecioara, se formează *conjunctura pătrată*, care este nefavorabilă omului. Când semnele se găsesc la părți opuse ale cerului, cum ar fi Berbecul cu Balanța, Taurul cu Scorpionul, Gemenii cu Săgetătorul, și ele se întîlnesc în momentul nașterii cuiva, ele formează *conjuncția contrarie*, care este rea și dăunătoare omului. Astrele sînt în *conjuncție* cînd două planete se află reunite sub același semn sau în aceeași «casă» astronomică și sînt în *opозиție* cînd se află în două puncte opuse.

Fiecare semn al zodiacului ocupă un loc care se numește «casă a cerului» sau «casă a soarelui». Aceste 12 «căsuțe» ale soarelui taie astfel zodiacul în 12 părți. Fiecare din ele ocupă 30 de grade, pentru că cercul are 360 de grade. Astrologii reprezintă aceste spații prin simple numere, într-o figură în cerc sau pătrat, împărțită în 12 celule. Prima «casă» este cea a Berbecului, care se numește «unghiul răsăritean», în limbaj astrologic. Este casa vieții, pentru că cei ce se nasc sub această zodie pot să trăiască îndelung. A doua «casă» este cea a Taurului, care se numește «intrarea inferioară». Este spațiul bogățiilor și al posibilităților de îmbogățire. A treia este cea a Gemenilor, numită și «locuința fraților». Este casa moștenirilor și succesiunilor. A patra este cea a Racului, care se numește «talpa cerului», «capătul pămîntului», «lăcașul strămoșilor». Este locul comorilor și bunurilor de patrimoniu. A cincea casă e cea a Leului, zisă și «lăcașul copiilor», a dispozițiilor testamentare și donațiilor. A șasea, a Fecioarei, se numește «iubirea lui Marte», este casa necazurilor, a nenorocirilor și a bolilor. A șaptea e cea a Balanței, care poartă numele de «unghiul apusean». Este casa nunților și a căsătoriilor. A opta este cea a Scorpionului, numită și «intrarea superioară». Este casa spaimei, a temerilor și a morții. A noua este cea a Săgetătorului, numită și «iubirea soarelui». Este casa evlaviei, a religiei, a călătoriilor și a filosofiei. A zecea, a Capricornului, zisă și «centrul cerului», este casa greutăților, a demnităților și a gloriilor. A unsprezecea, cea a Vărsătorului, căreia i se mai spune și «iubirea lui Jupiter», este casa prietenilor, a binefacerilor și a averilor. A douăsprezecea este cea a Peștilor, numită «iu-

birea lui Saturn». Este cea mai rea și mai funestă dintre toate. Este casa otrăvirilor, a sărăciei, a invidiei, a umorii negre și a morții prin violență. Berbecul și Scorpionul sînt «casele» îndrăgite de Marte; Taurul și Balanța, de Venus; Gemenii și Fecioara, de Mercur; Săgetătorul și Peștii, de Jupiter; Capricornul și Vărsătorul, de Saturn; Leul, de Soare; Racul, de Lună.

Trebuie examinate cu grijă întîlnirile planetelor cu constelațiile. Dacă, de exemplu, Marte se întîlnește cu Berbecul, în momentul nașterii, copilul va fi curajos, mîndru și va trăi multă vreme; dacă se întîlnește cu Taurul, copilul va primi bogăție și curaj. Într-un cuvînt, Marte face să crească influența constelațiilor cu care se întîlnește și le adaugă valoare și forță. Saturn, care, în general, aduce greutate, sărăcie, boli, face să crească influența rea și le strică pe cele bune. Dimpotrivă, Venus face să crească influența sa favorabilă și le slăbește pe cele nefavorabile; ea oferă, cum s-a spus, dragoste și plăceri. Mercur crește sau slăbește influența sa în funcție de conjuncții: de pildă, dacă se întîlnește cu Peștii, care sînt răi, este și el influențat în rău; dacă se întîlnește cu Capricornul, care este favorabil, devine și el mai bun. Constelațiilor fericite Luna le adaugă melancolia și tristețea sau nebunia constelațiilor nefaste. Jupiter, care oferă bogății și onoruri, face să crească aceste influențe și aproape le risipește pe cele rele. Soarele, în timp ce se înalță pe cer, oferă celor puternici protecție; puterea lui de influențare e aproape la fel de mare ca cea a lui Jupiter; dar coborînd spre apus, atunci el prezice eșecuri în viață.

Să mai adăugăm că Gemenii, Balanța, Fecioara dau prin excelență frumusețe; Scorpionul, Capricornul și Peștii dau o frumusețe aproximativă. Alte constelații oferă urîciune. Fecioara, Balanța, Vărsătorul, Gemenii dau frumusețe vocii umane; Racul, Scorpionul și Peștii dau o voce neplăcută și fără valoare; alte constelații nu au influență asupra vocii.

Dacă planetele și constelațiile se găsesc la ora horoscopului spre răsărit, influența lor se va produce imediat la naștere; dacă se află în înaltul cerului, influența lor va apare spre mijlocul vieții și la sfîrșitul vieții dacă ele sînt spre apus.

Pentru ca horoscopul să nu înșele, trebuie avut grijă ca operațiunile să înceapă precis în momentul cînd se naște copilul sau în momentul exact cînd omul începe

o activitatea a cărei urmări dorește să o cunoască.

Acestea sînt, în puține cuvinte, principiile unei arte himerice, altădată atît de apreciată, răspîndită în toată lumea, acum căzută aproape în desuetudine. Spun «aproape», pentru că, în ciuda încercărilor filozofiei de a dovedi zădărnicia acestei pretinse științe, există încă oameni care cred în ea. Astrologii sînt de acord că globul se învîrte atît de repede încît poziția astrelor se schimbă într-o clipă. Ar trebui, deci, ca să realizezi un bun horoscop, ca moașele să privească foarte atent ceasul, să noteze exact fiecare moment al zilei și să păstreze pentru noul născut stelele ca pe propriile lui bunuri. [...] S-a stabilit deci că trebuie studiate astrele care domină în clipa cînd se naște copilul. Și de ce n-am consulta pe cele care domină formarea lui? Copilul este într-o mai mică măsură dependent de acestea decît de cele din timpul nașterii? Acestea sînt chestiuni cărora partizanii astrologiei judiciare nu îndrăznesc să le răspundă. Cel care se naște sub o constelație favorabilă va fi neapărat fericit; cel care se naște sub o constelație nefastă va fi neapărat nefericit; acest sistem instaurează fatalismul. Dacă astrele au hotărît ca un om să fie tîlhar, acesta nu va mai putea trăi ca un om cinstit; unul va muri în patul său, de moarte bună, orice ar face, pentru că astrele i-au hărăzit aceeaș moarte; un altul va muri într-un naufragiu, dacă așa au hotărît astrele, cu toate că el nu a fost niciodată pe mare. Cutare om va fi asasinat la 30 de ani: așa e scris în zodie; prin urmare, va fi necesar, atunci cînd îi va fi sortit, ca astrele să-și aducă aminte de arma care va trebui să-l ucidă. Dar cei care luptă în război și care mor împreună, au avut toți, la naștere, aceeași zodie? Cei care se nasc la aceeași oră, trăiesc și mor la fel? O serie de calcule au lăsat să se vadă că într-un an moare o pătrime din specia umană. Dacă este adevărat că pe pămînt există, după cum se spune, 400 de milioane de oameni, înseamnă că mor 10 milioane pe an, 800 de mii pe lună, 25 de mii pe zi și mai mult de o mie pe oră. Ori este bine știut că numărul de nașteri este egal cel puțin cu numărul de decese obișnuite (pentru că în război mor mii de oameni pe zi și există ținuturi unde locuitorii sînt siliți să-și înece o parte din noii născuți); astfel, cînd vine pe lume un Homer, două-trei sute de copii trebuie să găsească în constelația lor o *Iliadă* și o parte egală cu a acestuia de geniu și glorie. Vasul care trebuie

să naufragieze nu-i va îmbarca decît pe cei ce astrele i-au condamnat, atunci cînd s-au născut, să-și găsească moartea pe fundul mării; și cei ce se vor naște, asemenea regilor, sub aceeași conjuncție a astrelor, vor avea toți cîte un regat! «Un lucru amuzant — spune Voltaire — este că legile astrologiei sînt contrare celor ale astronomiei. Astrologii nu vorbesc decît de Marte și Venus staționare și în regres. Cei care s-au născut în zodia lui Marte staționar trebuie să fie în viață biruitori. Venus în aceeași poziție aduce fericire celor ce se iubesc. Dacă te-ai născut însă cînd Venus este în regres, ți se pot întîmpla lucruri dintre cele mai rele. Adevărul e că astrele n-au fost niciodată nici staționare, nici în regres» (Dicționar filozofic) [...]

O femeie a rugat un astrolog să-i ghicească în legătură cu un necaz pe care îl avea. Acesta, după ce a întrebat-o anul, luna, ziua și ora în care s-a născut, i-a făcut horoscopul și i-a spus o mulțime de vorbe care de fapt nu semnificau nimic. Femeia i-a dat o piesă de 15 bani: «Doamnă, i-a spus astrologul, descopăr în horoscopul dvs. că nu sînteți prea bogată. — E adevărat, a răspuns ea. — Doamnă, a continuat el, privind din nou horoscopul, nu ați pierdut nimic? — Ba da, a răspuns femeia, banii pe care ți i-am dat dumitale».

Henri al VII-lea, regele Angliei, l-a întrebat pe un astrolog dacă știe unde-și va petrece sărbătorile Crăciunului. Astrologul i-a răspuns că nu știe. «Deci eu sînt mai deștept ca tine, i-a răspuns regele; căci eu știu că tu ai să le petreci în Turnul Londrei». Ceea ce s-a și întîmplat.

Boulainvilliers și Colonne, care se bucurau de o mare reputație în materie de astrologie, la Paris, i-au prezis lui Voltaire că va muri la 32 de ani. «Am fost și-ret, scrie acesta în 1757, și i-am înșelat deja cu 30 de ani, fapt pentru care le cer cu umilință iertare». Voltaire i-a mai înșelat cu încă peste 20 de ani.

Albertus Magnus și cardinalul d'Ailly au făcut împreună horoscopul lui Isus Cristos. Firește, ei au citit în pozițiile lui Marte și Jupiter cîți draci va alunga el din trupurile celor posedați și ce moarte îi va fi sortită. În realitate, cei doi savanți astrologi n-au spus nimic altceva decît ce se știa deja, dar, printr-un asemenea exemplu, ei vroiau să demonstreze cît de sigură este știința astrologiei. [...]

Horoscopul⁴³.

Un fierar din orașul Beauvais a cerut să i se facă fiului său horoscopul. După ce a așezat toate imaginile și a studiat îndelung diversele poziții ale astrelor, astrologul a descoperit că progenitura în cauză era amenințată să moară la 15 ani, victimă a unui trăsnet. I-a indicat omului chiar luna, ziua și ora când nefericitul eveniment avea să se producă, dar a adăugat că tânărul ar putea fi salvat cu ajutorul unei cuști de fier. După ce a fost plătit, astrologul a plecat, fără să mai adauge ceva. Când momentul critic a venit, tatăl și-a frământat mintea să descopere în ce chip cușca de fier ar putea salva pe fiul său de la o moarte prematură; s-a gândit că sensul acelei preziceri ar putea consta în închiderea copilului, în acea zi, într-o cușcă de fier bine închisă. Numai diavolul ar putea interveni pentru ca trăsnetul s-o străpungă, pentru că el urma s-o construiască atât de solid încât să reziste unei lovituri de tun. Încântat de agerimea minții lui, se apucă să lucreze cu hărnicie la construcția cuștii, fără să spună ceva alor lui. Clipa cea mare sosi. Se părea că pe cer se forma un nor care ar fi putut îndreptăți profeția astrologului. L-a chemat pe fiul său și i-a explicat ceea ce ținuse în mare secret încă de la nașterea copilului; că zodia lui îl condamna să piară de trăsnet, puțin înainte de amiază, dar, din fericire, el a găsit metoda de a-l feri de influența negativă a planetei sale; a dus în mijlocul curții cușca de fier rugîndu-l pe fiul său să intre acolo. Acesta, ceva mai învățat decît tatăl, i-a atras atenția, așa cum învățase la școală că, departe de a-l păzi, cușca va atrage trăsnetul asupra sa. Se împotrivi deci ordinului părintesc, care cerea imperios acest lucru. Tânărul, în ciuda tutuor îndemnurilor, s-a dus în camera sa și a început să recite textul Evangheliei Sfîntului Ioan. În timpul acesta, norii s-au îngrămădit, cerul s-a întunecat, au început să bubuie tunetele, să cadă fulgerele și trăsnetul s-a înfipt în cușca de fier, făcînd-o pulbere. Fierarul, surprins, a mulțumit cerului că fiul său nu l-a ascultat și a crezut în împlinirea prezicerii, judecînd că acea cușcă a înșelat desigur trăsnetul, care a sperat să-și găsească acolo prada.

⁴³ În textul de bază horoscopul apare la litera H. L-am inserat aici pentru a-l alătura noțiunilor de astrologie.

Facerea horoscopului sau metoda de a-ți cunoaște destinul cu ajutorul constelațiilor la naștere.

1. *Balanța*. (Este vorba de balanța zeiței Themis⁴⁴, care a fost trecută în rîndul constelațiilor. Ea prevestește oamenilor procese.) Balanța domină pe cer de la 22 septembrie pînă la 21 octombrie. Bărbații ce se nasc în acest interval stau sub semnul Balanței. În general, ei sînt certăreți, iubesc plăcerile, reușesc în afaceri, mai ales pe mare, și vor face călătorii în locuri îndepărtate. Au parte de frumusețe, maniere alese, talent în vorbire și o bună reputație. În același timp, însă, ei nu-și țin cuvîntul și se bucură de mai multă fericire decît de griji. Vor primi moșteniri bogate, vor avea succes la femei și vor alerga după aventuri galante. Vor ști să explice visele. Fiind inteligenți, vor putea dezvălui secretele viitorului, iar prudența îi va feri de pericole. Vor rămîne văduvi la puțină vreme după căsătorie și vor avea copii puțini. Trebuie să se ferească de incendii și apă fierbinte

Femeia care se naște sub această constelație va fi veselă, plăcută, plină de haz și destul de fericită în viață. Va iubi florile, va avea maniere alese, darul convingerii, prin cuvinte dulci, și destule inimi se vor lăsa pradă farmecelor sale. Totuși, va fi bănuitoare și un pic certăreață. Se va căsători la 17 sau 23 ani. Să se ferească de foc și apă fierbinte.

2. *Scorpionul*. (Acesta este Orion⁴⁵, pe care Diana l-a transformat în scorpion și care a fost așezat în rîndul constelațiilor. El transmite oamenilor răutate și șiretenie.)

Scorpionul domină cerul de la 22 octombrie pînă la 21 noiembrie. Bărbații ce se nasc sub această constelație vor fi cutezători, obraznici, lingușitori, perfizi, ascunzîndu-și răutatea sub o aparență binevoitoare. Vor spune ceva și vor face altceva. Vor fi secretoși și prefăcuți. Vor iubi fructul oprit. Temperamentul lor furtunos îi va face nestatornici. Vor bîrfi pe alții, vor fi ranchiunoși, vorbăreți și vor avea momente de melancolie. Cu toate acestea, în mod obișnuit, vor fi veseli, le va place

⁴⁴ În mitologia greacă, zeița Themis simboliza justiția divină și asigura împlinirea legii.

⁴⁵ Orion, în mitologia greacă, un vînatore puternic, din categoria gigantilor, îndrăgostit de zeița Artemis, care simboliza vînătoarea, și ucis de ea.

să rîdă pe seama altora, vor avea puțini prieteni, pe care-i vor stîrni împotriva dușmanilor lor. Vor fi predispuși la boli, dar se pot aștepta la moșteniri bogate.

Femeia care se naște în această zodie va fi isteață și înșelătoare. Se va purta urît cu primul soț, ceva mai bine cu al doilea. Vorbele îi vor fi mai dulci decît sufletul. Va fi veselă, plăcută, și-i va face plăcere să rîdă pe seama altora. Va fi inconsecventă, vorbăreață și bîrfitoare. Cu vîrsta, va deveni tristă. Va avea o urmă de arsură la gît ca urmare a unei boli de ganglioni și pîn-tecele umflat de o tumoare după o sarcină.

3. **Săgetătorul** (Acesta este Centaurul Hiron, care l-a învățat pe Ahile⁴⁶ să tragă cu arcul și care a fost inclus printre constelații. El transmite pasiunea pentru vînătoare și călătorii.) Săgetătorul domină pe cer de la 22 noiembrie pînă la 21 decembrie.

Bărbatul care se naște sub această constelație va fi pasionat de călătorii și se va îmbogăți din comerțul pe mare. Va fi un temperament viguros, sprinten și dăruit cu spirit întreprinzător. Își va atrage prieteni, cărora le va cheltui banii. Va avea gustul format pentru echitație, vînătoare, curse, întreceri de forță și de îndemînare, lupte. Va fi un om drept, credincios, harnic, sociabil și va avea atîta amor propriu cît și spirit, precum și alte calități.

Femeia care se naște sub această constelație va fi un spirit neliniștit și întreprinzător. Va iubi munca și va fi miloasă. Îi vor plăcea călătoriile și greu va sta în același loc mai multă vreme. Va fi îngîmfată dar dăruită cu unele calități pe măsura judecății și inimii sale. Se va căsători la 19 ani dacă va rezista propunerilor unor bărbați depravați care vor încerca să o compromită. În caz contrar, nu se va mai mărita decît la 24 de ani. Orice s-ar întîmpla, ea va fi fecundă și o mamă bună.

4. **Capricornul** (Aceasta este capra Amaltheia, care l-a alăptat pe Jupiter⁴⁷ și care a fost inclusă printre con-

⁴⁶ Ahile, erou în *Iliada* lui Homer, a luat parte la războiul troian. Hiron simboliza înțelepciunea și cunoașterea.

⁴⁷ Jupiter, la romani, zeul suprem, stăpînul cerului și al lumii. După naștere, pentru a-l feri de mînia tatălui său, zeul Cronos, a fost dat în grija Amaltheii, capra divină, care l-a alăptat.

stelații. Ea face pe oameni distrați și neatenți.) Capricornul domină pe cer de la 22 decembrie pînă la 21 ianuarie.

Bărbatul care se naște în această zodie va fi o natură irascibilă, ușuratică, bănuitoare; partizan al proceselor și certurilor; va fi muncitor dar va avea prieteni doar în cercuri de joasă calitate. Va seduce fete tinere și va înșela soți, fără să se intereseze dacă soția și propriii lui copii merg pe același drum. Se va îmbolnăvi din cauza exceselor. Dacă s-a născut noaptea, nici un om nu va fi mai nesigur ca acesta. Uneori va face bine semenilor, va fi vesel și activ. Steaua lui îl poate face fericit numai pe mare. Va vorbi cu moderație, va avea capul mic și ochii înfundați în orbite. Va fi bogat dar și zgîrcit, în ultimii ani de viață. Pentru bolile de care suferă, băile i-ar putea reda sănătatea.

Femeia care se naște în această zodie va fi ușuratică și, totuși, în tinerețe, atît de timidă, încît orice nimic o va face să roșească. Caracterul îi va deveni mai ferm și mai îndrăzneț la vîrsta pasiunilor. Va fi inconstantă în dragoste pînă la căsătorie, cînd va deveni credincioasă îndatoririlor conjugale. Va încerca să-și ascundă gelozia, dar nu va reuși. Va fi vorbăreață și inconsecventă. Va fi pasionată de călătorii. Nu va fi frumoasă, dar în același timp nu va fi o figură oarecare.

5. **Vărsătorul** (Este vorba de Ganimede⁴⁸, fiul lui Tros, pe care Zeus l-a răpit ca să și-l facă paharnic pentru nectarul zeilor și care a fost inclus în rîndul constelațiilor. El transmite oamenilor buna dispoziție.) Vărsătorul domină cerul de la 22 ianuarie pînă la 21 februarie.

Partea bărbătească care se naște sub această constelație va fi un om discret, prietenos, iubitor, înțelept, spiritual, amator de petreceri, stăpînit de curiozitate, nenorocit dacă e silit să călătorească pe ape, predispus la febră, sărac în prima parte a vieții, bogat mai tîrziu, dar nu foarte, pentru că va risipi împreună cu femeile și prietenii. Va fi bolnăvicios, urmărit de pericole, dar fericit în căsătorie. Va face bine semenilor cu plăcere. Simpatia oamenilor de bine va fi prețul va-

⁴⁸ Ganimede, păstor frigian, pe care Zeus, transformat în vultur, l-a răpit și l-a dus în Olimp, unde l-a făcut paharnic. În mitologia greacă el e simbol al apelor.

lorii lui. Va iubi gloria și va trăi o viață îndelungată. Dacă se va căsători a doua oară, va avea o femeie paralytică. Va avea puțini copii.

Partea femeiască ce se va naște sub această constelație va fi statornică, generoasă, sinceră și cu idei înaintate. Va iubi plăcerile, poate chiar prea mult, avînd grijă de sănătatea bărbatului ei; din cauza familiei va avea necazuri. Va fi expusă adversităților și va călători mult. Săracă pînă la 22 de ani, se va îmbogăți brusc, dar nu va trăi în opulență. Această femeie va fi înțeleaptă, credincioasă și veselă; va avea un caracter energic. Dacă trăiește prea mult, ar putea paraliza.

6. *Peștii* (Aceștia sînt delfinii care au dus-o pe Amphitrite⁴⁹ la Neptun și care au fost așezați în rîndul constelațiilor. Ei oferă oamenilor blîndețea caracterului.) Peștii domină pe cer de la 22 februarie pînă la 22 martie.

Bărbatul care se naște sub această constelație va fi serviabil, iubitor de jocuri, bun la suflet, fericit în afara familiei. În tinerețe nu va fi bogat; cînd va deveni mai înstărit, nu va fi prea grijuliu cu averea lui și nu va profita de lecțiile vieții. Va căuta prietenii cinstite. Va avea unele neplăceri din cauza unor vorbe indiscrete care îl vor avertiza că trebuie să-și potolească mîncărimea de limbă. Va fi cutezător și orgolios. În tinerețe, din cauza femeilor, va fi nefericit. Va avea un semn la brațul sau la piciorul drept.

Femeia care se naște sub această constelație va fi frumoasă. În tinerețe va avea unele necazuri și greutăți, necunoscîndu-i-se adevărata valoare. Va face cu plăcere bine semenilor săi. Va fi bună la inimă, pe măsura inteligenței ei, și, lucru rar și minunat, va asocia acestor calități o judecată sănătoasă. Va avea mult bun simț, va fi discretă, va face economii; va fi de o fericită naturalețe; va iubi numai plăcerile permise, va frecventa cercurile onorabile și puțin numeroase și, în general, va fugi de lume. Fericit bărbatul unei asemenea femei! El va fi sigur că se bucură de o iubire statornică și că e singurul care trăiește în inima ei. Femeia născută sub această zodie va trăi ani mulți. Sănătatea ei, delicată pînă la 28 de ani, va deveni după aceea statornică. Din cînd în cînd va suferi de colici.

⁴⁹ Amphitrite, după ce a fost dusă lui Neptun, a devenit zeița mărilor și mama zeului Triton, care simbolizează vuietul mării.

7. Berbecul. (Acesta este Berbecul cu lîna de aur și care a fost pus în rîndul constelațiilor. El transmite oamenilor porniri violente.) Berbecul domină pe cer de la 22 martie pînă la 21 aprilie.

Bărbații care se nasc în această zodie vor fi irascibili, plini de vioiciune, activi, cu multă elocință, studioși, violenți, mincinoși, înclinați spre nestatornicie și plăceri. Nu-și vor ține cuvîntul și-și vor uita promisiunile. Se vor expune la mari pericole călărind și trebuie să se considere fericiți dacă se vor alege doar cu niște răni de pe urma cavalcadelor. Vor fi pasionați de pescuit și vînătoare, dar vor fi neîndemînateci în amîndouă îndeletnicirile. Vor trăi sub amenințarea unei morți violente prin confruntarea cu vitele de povară.

Femeia care se naște în această zodie va fi frumoasă, vioaie și plină de curiozitate. Va fi iubitoare de noutăți, aplecată spre minciună; va iubi mesele bogate; va avea dese crize de mînie; la bătrînețe va fi bîrfitoare și va judeca toate femeile cu multă severitate. Va fi expusă la multe pericole atît în oraș cît și la țară. Se va mărita de tînră și va avea mulți copii. Va suferi cel mai adesea de migrene, guturai și indigestii.

8. Taurul (E vorba de taurul în care s-a metamorfozat Jupiter pentru a o putea fura pe Europe⁵⁰ și care a fost așezat printre constelații. El transmite oamenilor îndrăzneală și forță.) Taurul domină pe cer de la 22 aprilie pînă la 21 mai.

Bărbatul care se naște sub această constelație va fi îndrăzneț, va avea dușmani de care va ști însă cum să scape fără să aibă neplăceri; se va bucura de zile fericite; va călători în țări îndepărtate și va fi, poate nu numai o dată, exilat. Nu va fi foarte bine educat. La bătrînețe va fi bogat, dar prea marea îndrăzneală îl va face tăcut și trist. Să se teamă de mușcătura de cîine. Cu timpul, ar putea deveni posomorît. Va trăi mulți ani și ferit de boli.

Femeia care se naște sub această constelație va fi dotată cu forță și energie. Va fi curajoasă, dar violentă și cu accese de furie. Cu toate acestea, va ști să-și facă datoria și să asculte de bărbat. Vom găsi la această

⁵⁰ Europe, nimfă în mitologia greacă; fiică a lui Agenor (fiul lui Poseidon). Jupiter a răpit-o, a dus-o în Creta, unde a avut cu ea trei fii: Minos, Sarpedon și Radamante.

femeie o mare doză de rațiune și bun simț, precum și o temeinică aplecare spre muncă. Poate că va vorbi ceva cam mult. E supărător să se spună despre această femeie că va fi ușuratică pînă la 22 de ani; la această vîrstă ea se va căsători și nu va mai oferi bărbatului ei prilejul de a se plînge de ea. Va fi văduvă de mai multe ori, va avea cîțiva copii, cărora le va lăsa moștenire bogății, precum și spiritul ei de precauție.

9 Gemenii. (Este vorba de Castor și Polux⁵¹, care au fost așezați printre constelații. Ei transmit oamenilor sentimentul prieteniei.) Gemenii domină pe cer de la 22 mai pînă la 21 iunie.

Cel care se naște sub această constelație va fi un om bun, frumos, inteligent, prudent și generos. Va fi orgolios, amator de curse și călătorii și nu-l va interesa bogăția; cu toate acestea nu va fi sărac. Va fi un om fin, șiret, vesel, bine dispus, amabil. Va avea predispoziție pentru studiul artelor liberale. Omul acesta se va naște pentru dragoste și prietenie. Va fi fericit dacă se atașează de un prieten sau o amantă născuți tot sub semnul Gemenilor!

Femeia care se naște sub această constelație va fi iubitoare și frumoasă: calități suficiente pentru a fi iubită de cei din jur. Va avea un suflet deschis, plăcut și simplu; poate își va neglija uneori prea mult treburile. O vor atrage artele frumoase, desenul și muzica. Să se ferească de un bărbat care în tinerețe va vrea s-o seducă! Inima sa deschisă nu va vedea cursa ce i se întinde; nenorocirea ei dacă se va lăsa pradă! Ea nu va putea fi fericită nici cu un bătrîn, nici cu un bărbat mai tînăr decît ea, ci doar cu unul cu care se potrivește la caracter și de aceeași vîrstă.

10. Racul (Este vorba de crabul (racul) care l-a mușcat pe Hercule în timp ce omora hidra din Lerna⁵², și care a fost așezat printre constelații. El aduce oamenilor neplăceri.) Racul domină pe cer de la 22 iunie pînă la 21 iulie.

⁵¹ Castor și Polux, fii ai lui Zeus și ai Ledei; li se mai spunea, în mitologia greacă, Dioscurii, simbol al iubirii dintre frați. Au fost uciși de verii lor gemeni Idas și Lynkeus.

⁵² În mitologia greacă, monstru marin cu 100 de capete, pe care Hercule a reușit să-l ucidă scăpînd lacul Lerna din Peloponez de otrăvurile ce le emana. V. Hercule la p. urm.

Bărbaților care se nasc sub această constelație le plac femeile, oricare ar fi ele, alergînd după plăcerile iubirii. Din această cauză vor avea procese și certuri, dar care adesea vor fi în favoarea lor. Vor călători pe mare și vor fi expuși la mari pericole. La un moment dar vor cădea în mizerie, însă, descoperind o comoară, se vor îmbogăți. Acest horoscop indică de obicei o aplecare a omului spre lăcomie, dar în anumite cazuri se observă și prudență, inteligență și o anume doză de modestie.

Femeia care se naște sub această constelație este destul de frumoasă, activă, nervoasă, dar se poate liniști ușor. Nu se va îngrășa prea tare, va fi prudentă, îndatoritoare, politicoasă, timidă și destul de puțin înșelătoare. Cei care vor putea să-i înțeleagă firea își vor da seama că e șireată, fină, prefăcută și nerecunoscătoare. Ea va fi însă harnică și, de-a lungul vieții, expusă la multe pericole. Să aibă grijă să nu călătorească pe apă și să nu cadă. Dacă își asumă riscul să dea naștere la copii, va trece prin momente grele și viața îi va fi expusă la accidente.

11. *Leul* (Este vorba de leul din pădura Nemeia, pe care Hercule⁵³ a reușit să-l ucidă; el a fost inclus printre constelații. Leul transmite oamenilor curaj.) Domină pe cer de la 22 iulie pînă la 21 august.

Bărbatul care se naște sub această constelație va fi viteaz și îndrăzneț, generos, mîndru, convingător și orgolios; un suflet frumos și accesibil plăcutelor emoții pe care le produce compasiunea; îi place să fie ironic și nu se teme de faptul că e vînător de fuste. Adesea va trece prin momente periculoase; consolarea și mulțumirea lui vor fi copiii. Cîteodată se va căi pentru că a dat frîu liber acceselor de mînie. După ce multă vreme va căuta să obțină onoruri și demnități, acestea vor veni într-un tîrziu. Să se teamă de foc, de arme și animale sălbatice! Bărbatul acesta va avea picioare groase.

Femeia care se va naște sub această constelație va fi vioaie, iute la mînie și îndrăzneată. Dacă va fi jignită,

⁵³ Heracle (Hercule, la romani, cu care e asimilat) este în mitologia greacă cel mai important erou. Uciderea leului din Nemeia, cu a căruia piele se va îmbrăca, face parte din cele 12 fapte de vitejie pe care le va îndeplini din însărcinarea vărului său Eurystheus; printre aceste isprăvi se numără și uciderea Hidrei din Lerna; în sîngele ei otrăvit își înmoaie săgețile.

va păstra supărarea pînă se va putea răzbuna. Va fi vorbăreață și cuvintele ei vor fi adesea usturătoare. În rest, această femeie va fi frumoasă, iubitoare și va ști să se facă iubită. Va avea un bust generos, format înainte de 16 ani, picioarele subțiri și capul mare. Să se păzească de apa fierbinte și de foc! Va suferi adesea de colici intestinale și va naște puțini copii.

12. *Fecioara* (Aceasta este *Astreia*⁵⁴, care a fost primită printre constelații. De la ea oamenii primesc sentimentul de pudoare.) *Fecioara* domină pe cer de la 22 august pînă la 21 septembrie.

Bărbatul care se va naște sub această constelație va fi bine făcut, sincer, generos, spiritual, iubitor de glorie. Va fi prădat și va reuși singur să pedepsească pe făptași. Nu va ști să-și păstreze secretele, nici ale lui, și nici ale altora. Va fi un om mîndru, discret în dragoste, în propria-i ținută, în felul de a vorbi. La nevoie, își va ajuta prietenii. Va fi un om înțelept, bun, cinstit, virtuos, plecînd urechea la necazurile altora, înclinat spre evlavie. Se va îmbrăca bine, curat, dar fără cochetărie și lux.

Femeia care se va naște în această zodie va fi decentă, cinstită, timidă, prudentă și spirituală. Va vorbi și va face numai bine, de cîte ori va putea, va da ajutor semenilor. Va fi însă un pic prea iute la mînie, dar aceste ieșiri nu vor fi nici periculoase, nici de lungă durată. Se va căsători la 16 sau 17 ani și va naște copii frumoși și, ca și ea, iubitori. Va fi expusă la mai multe necazuri, de care va scăpa datorită înțelepciunii și minții sale pătrunzătoare. Această femeie va face fericit pe bărbatul ei.

Să sperăm că cititorul de astăzi nu va da crezare acestei ridicole pre-științe, decît pentru a se distra o clipă.

ATTILA — supranumit și «biciul lui Dumnezeu», pe care episcopul Saint Loup l-a împiedicat să devasteze ținutul Champagne. În timp ce se apropia de Roma, spre a o distruge, i s-a arătat în vis un bătrîn venerabil, îmbrăcat în veșminte sacerdotale și care, cu o sabie

⁵⁴ *Astreia* era zeița justiției în mitologia greacă. Era fiica lui Zeus. Ea a trăit mai întîi printre oameni, dar s-a retras în cer din cauza neînțelegerii cu aceștia.

în mînă, îl amenința cu moartea în caz că nu va ceda rugăminților papei Leon. A doua zi, cînd papa a venit să-i ceară cruțarea Romei, Attila a răspuns că e cu totul de acord și a rămas pe loc. Paul Diacon afirmă, în a 15-a carte din a sa *Istorie a Lombardiei*, că acel bătrîn n-a fost altul decît Sfîntul Petru, mai marele apostolilor și primul papă al Romei, care venea să-l asiste pe Leon, urmașul lui.

ATINGERE — În toate timpurile, cei mari au fost împinși de lingușitori pînă la a-i determina să facă ei înșiși vrăji. Se știe că regii Franței și Angliei vindecau scrofuloza prin simpla atingere. Pliniu afirmă că Pyrus⁵⁵ vindeca durerile de splină atingînd bolnavul cu degetul cel mare de la piciorul său drept; și împăratul Adrian scotea apa din pîntecele bolnavilor hidropici, atingîndu-i doar cu degetul arătător. Prin simpla atingere, ne-numărați magicieni și vrăjitori au știut, la rîndul lor, să facă tratamente miraculoase.

ATROPOS — Una din cele trei Parce⁵⁶. Ea este cea care tăia firul vieții. Hesiod o descrie ca fiind foarte crudă; purta un veșmînt negru, avea fața ridată și o ținută deloc atrăgătoare.

AUGURI — Augurii erau la romani preoți interpreți ai zeilor pe lîngă oameni. Ei erau consultați înaintea oricărei acțiuni. Apreciau succesul acesteia în funcție de zborul, de cîntecul sau felul de a mîncea al păsărilor. Nu putea fi ales un magistrat, nu putea avea loc o bătălie fără să se fi consultat dinainte pofta de mîncare a puilor sacri sau măruntaiele victimelor. Augurii prevedeau viitorul cu ajutorul tunetelor și fulgerelor, al eclipselor și al prezicerilor ce se făceau la apariția unor comete. Savanții nu se lăsau însă păcăliți de aceste ceremonii. Și Cicero spunea că nu era posibil ca doi auguri să se privească în față fără să izbucnească în rîs. Unii au disprețuit, e adevărat, știința augurilor, dar n-au făcut-o înțelept, pentru că poporul îi respecta pe acești preoți. De exemplu, lui Claudius Pulcher, înainte de o bătălie cu cartaginezii, i s-a raportat că puii sacri refuză mîncarea. «Să fie aruncați în mare, a răspuns

⁵⁵ Rege al Epirului (n. 318 î. Hr.), vestit pentru luptele contra romanilor.

⁵⁶ Trei divinități ale infernului în mitologia greacă. Ele stăpîneau viața omului: Clotho prezida nașterea, Lachesis forcea firul zilelor, iar Atropos îl tăia.

el, dacă nu mănîncă, cel puțin vor bea». Dar ostașii au fost scandalizați de asemenea răspuns și Claudius a pierdut bătălia.

Nici la francezi păsările nu sînt lipsite de darul profeției. Strigătul cucuvelei anunță moarte, al privighetorii, bucurie. Cucul aduce bani, dacă atunci cînd ți-a cîntat pentru prima oară în an ai asupra ta cîțiva bănuți. Dacă o cioară zboară în fața ta, ea prezice o nenorocire, dacă zboară în dreapta, nenorocirea va fi imediată, dacă zboară în stînga, nenorocirea poate fi evitată prin prudență, dacă zboară deasupra capului, ea anunță moarte, cu condiția să și croncăne, dacă zboară în liniște, nu ți se întîmplă nimic. [...]

Se spune că știința augurilor a ajuns la greci și apoi la romani venind de la caldeeni. Ea este interzisă la evrei, prin cap. 29 al Leviticului. Voltaire afirmă că această manie religioasă, la origine, se baza pe observații obiective: «Păsările călătore au marcat totdeauna anotimpurile. Cucul nu cîntă decît în zilele frumoase: parcă le-ar chema. Rîndunelele care zboară razant deasupra solului anunță ploaie. Fiecare mediu climatic își are pasărea lui, care este, într-adevăr, augurul său. Printre cei care au observat toate acestea, s-au aflat, fără îndoială, și escroci, care i-au convins pe proști că în aceste păsări există un ce divin și că zborul lor ar avea forța să ne prezică destinele, care erau înscrise sub aripile unei vrăbii, la fel de limpede ca și în stele» (*Dicționar filozofic*).

Gaspar Peucer afirmă că augurii se foloseau de cinci lucruri: 1. de cer; 2. de păsări; 3. de animale cu două picioare; 4. de animale cu patru picioare; 5. de corpul omenesc cu tot ce i se întîmplă în casă sau înafară. Dar vechile cărți dedicate augurilor sprijină materia pe 12 puncte importante, după cele 12 numere ale semnelor zodiacale: 1. Pătrunderea unui animal domestic sau sălbatic într-o casă; 2. Întîlnirea cu un animal pe un drum oarecare; 3. Tunetul; 4. Șoarecele care roade un pantof vechi, vulpea care gîtuie o găină, lupul care fură o oaie; 5. Un zgomot necunoscut care se face auzit în casă și care este pus pe seama unui spiriduș; 6. Cîrîitul unei ciori sau țipătul bufniței, o pasăre care cade în drum; 7. O pisică sau alt animal care intră în casă printr-o gaură și care e luat drept un duh rău; 8. O flacăra care se stinge singură și care se crede a fi o glumă a diavolului; 9. Focul care trosnește. Cei din ve-

chime cred că, în asemenea cazuri, Vulcan^{56bis} vorbește în sobă; 10. Se făceau preziceri privind la flacăra care strălucea puternic; 11. Când flacăra era jucăușă își imaginau că zeii lari se distrează agitînd-o; 12. În sfîrșit, un motiv de augur era o stare sufletească proastă, o tristețe pe care omul o simte survenind brusc. [...]

Cîteva urme ale acestor superstiții se mai păstrează și azi.

AUGUSTUS — Leloyer consemnează, citînd cîtiva scriitori antici, că mama împăratului Augustus⁵⁷, fiind însărcinată cu acesta, a visat că măruntaiele lui au fost duse în cer, ceea ce prezicea măreția viitoare a fiului ei. Alți demonologi afirmă că Augustus era fiul diavolului. Delancre, de exemplu, ne spune, ca și cum ar fi fost de față, sau ar ști din sursă sigură, că demonul cu care mama lui Augustus l-a conceput pe marele bărbat a imprimat cu gheara, pe pîntecele ei, un șarpe mic, pentru a-și pecetlui opera și a împiedeca pe oricare alt bărbat s-o atingă, pînă la nașterea copilului. Cu privire la acest lucru, au existat cabaliști care au afirmat că demonul acesta era o salamandră. Orice ar fi fost, au existat miracole în destinul împăratului Augustus; și Boguet povestește, odată cu alți autori, că acest împărat, pe punctul de a se proclama domn și stăpîn al întregii lumi, a fost împiedecat de o fecioară, care plutea în aer, purtîndu-l în brațe pe pruncul Isus.

Augustus a fost superstițios. Suetoniu relatează că, deoarece în epocă exista superstiția că pielea de focă te apără de trăsnet, împăratul purta tot timpul o asemenea piele. A mai avut încă naivitatea să creadă că un pește care ieșise pe malul mării, la Actium, îi prezicea cîștigarea unei bătălii. Suetoniu adăugă că, după aceea, întîlnind un om cu un măgar, l-a întrebat ce nume are măgarul; acesta i-a răspuns că măgarul se numește Nicolaus, care semnifica *învîngător*, încît împăratul nu s-a mai îndoit de victorie; și că, mai tîrziu, a poruncit să se înalțe statui ale omului cu măgarul și ale peștelui zburător. El spune că aceste statui ar fi fost plasate chiar în Capitoliu. Este posibil, spune Voltaire, ca acest abil tiran să-și fi bătut joc de superstițiile romanilor și că măgarul său, stăpînul acestuia

^{56 bis} La romani Vulcan era zeul focului.

⁵⁷ Caius Iulius Caesar Octavian Augustus, împărat roman. Născut în anul 14 d.Hr.

și peștele nu erau decît o glumă. În același timp, este posibil ca disprețuind neroziile plebei, să-și fi reținut cîteva pentru el.

Se știe că Augustus a fost proclamat zeu în viață fiind și că a avut temple și preoți.

AURORA BOREALĂ — Un fel de nor neobișnuit, transparent, luminos, care apare noaptea în ținuturile din nord. Nu e de crezut, spune Saint Foix, în cîte feluri ignoranța și superstiția secolelor trecute au prezentat aurora boreală. Ea producea în spiritul popoarelor închipuiri care de care mai diferite, în funcție de frecvența apariției și de apropierea sau depărtarea de pol a acestor popoare. În primul rînd, aurora boreală a fost motiv de alarmă pentru populația din nord, care a crezut că li s-au incendiat pămînturile și dușmanii sînt gata de atac. Dar fenomenul repetîndu-se aproape zilnic, oamenii s-au obișnuit. Ei credeau că e vorba de spirite care se ceartă și se luptă în aer. Această credință este foarte răspîndită mai cu seamă în Siberia. Locuitorii țărilor dintre pămînturile arctice și extremitatea meridională a Europei au găsit în aurora boreală subiecte triste sau înspăimîntătoare și amenințătoare. În acele povești era vorba de armate sîngeroase, în luptă, de capete desprinse de trup în chip oribil, care de luptă în flăcări, războinici ce se străpungeau cu lăncile. Vedea în fața ochilor ploi de sînge, auzeau pocnetul puștilor, goarna trompetelor, preziceri funeste de război și calamități. Iată ce au văzut și auzit strămoșii noștri în legătură cu aurora boreală. Mai trebuie oare să ne mirăm de spaima îngrozitoare pe care o trăiau la apariția acestor nori?

Cronica lui Ludovic al XI-lea consemnează că în 1465 s-a văzut la Paris o auroră boreală care a produs impresia că orașul a luat foc. Soldații de pază au fost înspăimîntați, iar un om și-a pierdut mințile. Noutatea a fost anunțată regelui, care a încălecat pe cal și a alergat pe metereze. S-a răspîndit vestea că dușmanii care se aflau în fața orașului puneau foc înainte de a se retrage. Lumea se aduna în dezordine, pînă cînd s-a descoperit că acest motiv de spaimă nu era decît un fenomen natural.

Anuarul orașului Bordeaux a făcut următoarea descriere a unui fenomen luminos care a uimit orașul la 15 martie 1820. La ora șapte seara s-a observat spre apus, în afara orașului, o lumină extraordinară pe care

mai mulți au pus-o la început pe seama unor efecte ale razelor solare reflectate în norii care în acel moment marcau orizontul. Această lumină creștea în intensitate, avînd în vedere întunericul crescînd în cealaltă parte a orașului. La șapte și jumătate întinderea ei îmbrățișa aproape 40 de grade în lățime. Norii care acopereau orizontul ascundeau înălțimea razelor luminoase; la ora opt și un sfert lumina era atît de vie, încît oamenii care se înghesuiau erau siguri că e vorba de un mare incendiu. La opt și jumătate, lumina se îndepărtase spre sud-est slăbind din intensitate, iar la nouă a dispărut complet în sud.

Cei care au călătorit multă vreme pe mare au avut prilejul să vadă adeseori meteori, jerbe de scînteii, aurore boreale, trombe de apă, dar toți aceștia mărturisesc că ceva asemănător cu fenomenul descris mai sus n-au văzut niciodată. [...] Cînd un fenomen de acest gen avea loc acum 200 de ani, era un semn miraculos al sfîrșitului iminent al lumii, care n-a pierit totuși, cu toate că de atîtea secole e mereu condamnată să dispară în cîțiva ani.

AZRAIL (AZRAEL) — Îngerul morții. Se povestește că acest înger, trecînd într-o zi pe lîngă Solomon⁵⁸, se uita foarte atent la un om ce stătea lîngă el. Acesta l-a întrebat pe rege cine e persoana care îl privește astfel și, aflînd de la Solomon că acela e îngerul morții, i-a spus: «Mi se pare că mă vrea; poruncește, te rog, vîntului să mă ducă în India». Ceea ce s-a și întîmplat. Atunci îngerul i-a spus lui Solomon: «Nu te mira că l-am privit atît de atent pe omul acela; am primit ordin să-i iau sufletul în India și am fost surprins să-l văd aici, cu tine, în Palestina». Mahomed cita această legendă ca să ilustreze ideea că fiecăruia îi este hărăzită o soartă.

⁵⁸ Solomon, fiul și urmașul lui David, rege al evreilor. A domnit între 970—931 î.Hr. I se atribuie trei lucrări: *Proverbele*, *Ecleziastul* și *Cîntarea Cîntărilor*.

B

BAAL — Mare duce, a cărui putere în infern este nemărginită. Cîțiva demonologi îl consideră comandantul suprem al armatelor infernale. Era divinizat de caldeeni, de babilonieni și de sidonieni, uneori chiar și de izraeliți. Citindu-l pe Arnobe, aflăm că cei care i se închinau nu știau dacă e bărbat sau femeie. Mahomedanii povestesc că Abraham, cunoscîndu-l pe adevăratul Dumnezeu, a pîndit momentul cînd tatăl lui era plecat, a sfărîmat statuile idolilor, cu excepția celei a lui Baal, la gîtul căreia a atîrnat securea cu care le-a sfărîmat pe celelalte. Cînd tatăl lui s-a întors, Abraham i-a spus că idolii s-au certat între ei din cauza unei ofrande de grîu, și că Baal, cel mai puternic, i-a distrus pe ceilalți. Pentru această ispravă, adaugă unii cercetători, regele Nemrod a fost cît pe ce să-l ardă pe Abraham.

BABEL — După cum se știe, Turnul Babel a fost zidit la 115 ani după potopul universal. Joseph crede că a fost construit de Nemrod. Dom Calmet⁵⁹ a imaginat înfățișarea acestui turn, pe care-l vedea ridicat pînă la 11 etaje. Din cartea savantului evreu Jaleus aflăm că Turnul Babel a avut 27 de mii de pași în înălțime, «ceea, ce, spunea Voltaire, e destul de posibil». Sfîntul Ieronim, mai modest, nu-i dă decît 20 mii de picioare; și sfîntul patriarh Alexandru Eutichius ne asigură, în analele sale, că turnul a fost construit de 612 bărbați, toți fii sau nepoți ai lui Noe, care mai trăia la acea vreme. Amatorilor li se arată ruinele acestui turn, în apropiere de Bagdad. Se știe că epoca în care a fost construit este aceea a amestecului limbilor. În legătură cu această confuzie, poetul evreu Emmanuel explică într-unul din sonetele sale în ce fel cuvîntul sac s-a păstrat în toate limbile: «cei care au lucrat la ridicarea Turnului Babel, spune el, aveau fiecare, ca și muncitorii noștri de azi, un sac pentru micile provizii; cînd Dumnezeu le-a încurcat limbile, sperîindu-se și vrînd să fugă,

⁵⁹ Dom Augustin Calmet, călugăr benedictin, mort în 1757, autor al unui dicționar al Bibliei, al unor comentarii a cărților sfinte, precum și al unei lucrări despre demoni, îngeri, fantome și vampiri (1746).

și-au cerut fiecare sacul său. Peste tot se repetă acest cuvînt; în felul acesta a trecut în toate limbile care s-au format atunci».

BACHUS — Nu vom transcrie aici grațioasele legende cu care mitologia și-a ornat istoria. Nu vom vorbi nimic nici despre apropierea care s-au făcut între acest zeu și Noe, Moise ori Sfîntul Denis, pentru că se mai numea și Dionysos și avea chipul lui. Îl vom cita pe Bachus numai pentru că demonologii îl privesc ca pe mai marele sabatului, inițiat de Orfeu. Ei pretind că Bachus prezida sub numele de Sabasius. «Bachus, spune Leloyer, nu era decît un diavol înfricoșător și vătămător, cu coarne pe cap și cu sulița în mînă. Era — adaugă el — cel care conducea dansul și zeul vrăjitorilor și vrăjitoarelor; el era iedul acestora, țapul lor cu coarne, prințul țapilor, al satirilor și al maimuțelor. El se arată totdeauna în timpul sabatului, cu coarnele pe cap; în restul timpului, cu toate că își ia și chip uman, vrăjitoarele au mărturisit că are un picior diform, cu o copită cînd asemănătoare cu cea a calului, cînd despicață, ca a boului».

Vrăjitorii din timpurile mai noi îi spun în general Leonard, Satan, Țapul sau meșterul Rigoux. Ceea ce a născut asemenea opinii despre Bachus este, fără îndoială, amintirea orgiilor ce aveau loc cu ocazia petrecerilor dedicate lui însuși.

BACON (Roger) — A trăit în secolul al XIII-lea. Era călugăr franciscan englez; cea mai mare parte a vieții și-a petrecut-o în închisoare, acuzat de vrăjitorie, deși el a scris împotriva practicilor magiei, ca unul care studiasse fizica și făcuse experiențe în acest domeniu. Strălucirea minții sale i-a atras numele de «minunatul doctor». Lui i se atribuie inventarea pulberii, de asemenea a telescopului și lunetei pentru mare distanță. Era cunoscător al artelor și-i depășea pe toți confrății săi prin mulțimea cunoștințelor și subtilitatea geniului său. Din cauza aceasta s-a spus că datorează diavolului, cu care ar lucra zi și noapte, superioritatea sa. Acest om deosebit, atît de superior față de nivelul secolului său, a căzut în cîteva păcate: a crezut în astrologie și piatra filozofală. Delrio, care nu l-a considerat vrăjitor, i-a reproșat însă că era superstițios. De pildă, François Pic spune că a citit în cartea sa despre cele șase științe că un om poate deveni profet și poate prezice viitorul cu ajutorul unei oglinzi pe care Bacon o numea almu-

chefe, lucrată după regulele perspectivei, «cu condiția să fie folosită sub o constelație favorabilă și după ce corpul a fost echilibrat cu ajutorul alchimiei». În același timp, Wierius îl acuză de magie incantatorie, iar alți savanți ne asigură că Antihrist se va folosi de oglinzile lui magice ca să facă vrăjitorii. Se spune că Bacon și-ar fi făcut, ca și Albertus Magnus, un android (automat cu figură de bărbat). Era, spun legendele, un cap de bronz care vorbea foarte clar și chiar profetiza. [...] Nu trebuie să confundăm pe Roger Bacon cu ilustrul Francis Bacon, mare cancelar al Angliei, mort în 1626, pe care Walpole îl numește «profetul adevărilor pe care Newton a venit să le dezvăluie oamenilor».

BAEL — Demon citat de *Grand Grimoire*⁶⁰ printre căpeteniile puterilor infernului. Și Wierius începe inventarul din faimoasa sa *Pseudomonarchia daemonum* tot cu Bael. El îl numește primul rege al infernului. Domeniile sale se află în părțile Orientului. El se întruchipează într-o făptură cu trei capete, unul de broască rîioasă, altul de om și al treilea de pisică. Are vocea răgușită dar știe să se lupte foarte bine. Celor care îl invocă le oferă finețe și șiretenie și îi învață cum să devină, la nevoie, invizibili. Are în subordine 66 de legiuni.

BAGHETA (NUIELUȘA) MAGICĂ — Se știe că toate zînele și vrăjitoarele au o nuielușă fermecată cu care oficiază. Boguet arată că Thévenne Paget și Françoise Secretain⁶¹ omorau animalele sălbatice doar atingându-le cu o asemenea nuielușă; și Cardan citează o vrăjitoare din Pavia care a ucis un copil atingându-l ușor pe spate cu nuielușa ei fermecată. Tot cu o asemenea unealtă vrăjitoarele trasează cercuri, fac farmece și operează în fel și fel de chipuri. Această baghetă trebuie să fie din primele mlădițe de alun și trebuie tăiate în prima miercuri cu lună, între 11 noaptea și miezul nopții, în timp ce se spun cuvintele de vrajă. Cuțitul trebuie să fie nou și, când taie, ținut în sus. Apoi nuielușa trebuie binecuvîntată. [...]

⁶⁰ Marea carte a magicienilor și vrăjitorilor.

⁶¹ Françoise Secretain, vrăjitoare care a fost arsă în Franța, în ținutul Franche-Comté în timpul când era judecător Boguet, care a anchetat-o.

BAGHETA (NUIELUȘA) PREZICĂTOARE — Creangă din lemn de alun, de arin, de fag sau de măr, bifurcată la un capăt, cu ajutorul căreia se descoperă metale, izvoare ascunse, comori, vrăjitori și hoți. Din timpuri vechi oameni pricepuți fac minuni cu ajutorul unei asemenea nuielușe, și de la toiagul lui Moise începînd, toți vrăjitorii au avut nuielușă. Ursitoarelor și vrăjitoarelor celor mari li se dă și lor cîte una. Medea, Circe, Mercur, Bachus, Zoroastru, Pitagora, vrăjitoarele faraonilor aveau toți o baghetă, iar Romulus prezicea cu o nuielușă de augur. Alanii și alte popoare barbare își consultau zeii introducînd o baghetă în pămînt. Unii ghicitori de la sate pretind că află multe lucruri cu ajutorul ei; dar mai cu seamă la sfîrșitul secolului al XVII-lea această metodă a făcut mare vîlvă. [...]

Talentul de a folosi nuielușa prezicătoare nu e hărăzit decît cîtorva privilegiați. Nimic nu e mai ușor decît să încerci dacă acest dar îi vine cuiva de la natură. Alunul este copacul cel mai curat. Trebuie să tai o creangă bifurcată la un capăt și să ții cu fiecare mînă cele două ramuri. Punînd piciorul pe obiectul pe care îl cauți, sau pe locul care poate indica prezența aceluia obiect, nuielușa se întoarce singură în mînă și va fi deci un indiciu infailibil. Aymar⁶² îl folosea cu succes în descoperirea vrăjilor; ni se spune că chiar episcopul de Marienne, care avea și el darul lui Aymar, deosebea veritabilele moaște ale sfinților de cele false. O domnișoară din Grenoble, pe care reputația lui Aymar a făcut-o să creadă că era dotată cu darul de a mînuia nuielușa, temîndu-se ca acest dar să nu-i vină de la un spirit demonic, a mers să-l consulte pe părintele Lebrun, care a sfătuit-o să-l roage pe Dumnezeu ca, folosind nuielușa, să-l îndepărteze pe diavol. Tînăra a ajuns, s-a împărtășit, a luat nuielușa și s-a rugat fierbinte. Nuielușa a rămas nemișcată; de unde, părintele Lebrun a tras concluzia că diavolul era cel ce intervenise.

Dar aceste experiențe aveau loc într-o vreme cînd talentul lui Aymar acaparase toate spiritele. A existat la un moment dat îndoiala cu privire la medierea diavolului, în momentul cînd cel ce ghicea s-a dovedit a fi șarlatan. I s-a jucat chiar o festă, care a discreditat

⁶² J. Aymar, țăran francez (n.1662), care ar fi descoperit cu ajutorul baghetei o crimă și ar fi făcut multe alte preziceri.

considerabil nuielușa. Procurorul regelui, la fortăreața Chatelet din Paris, l-a dus pe Aymar pe o stradă unde fusese asasinat un arcaș din corpul de pază. Criminalii fuseseră arestați, străzile pe unde umblaseră se cunoșteau, ca și locurile unde se ascunseseră: dar nuielușa nu s-a mișcat. [...]

Formey, în *Enciclopedie*, explică acest fenomen prin magnetism. M. Ritter, profesor savant din München, se folosea de curînd de autoritatea fenomenelor galvanismului pentru a susține minunile nuielușei prezicătoare; dar înainte de a muri, și-a renegat teoria. În 1692, chiar Pierre Garnier, doctor în medicină la Montpellier, scria, pentru a dovedi că operațiunile nuielușii depind de un factor natural, că acestea ar fi, după el, nimic altceva decît particule din trupul unui ucigaș, din locurile unde el a comis crima și din acelea pe unde a trecut. Rîioșii și ciumații — mai adaugă el — nu transpiră ca oamenii sănătoși, pentru că sînt contagioși, de asemenea nelegiuîții, pe unde trec, lasă în urmă miasme care se recunosc. Și dacă nu toți le simțim, este pentru că nu toți cîinilor le e dat să aibă un nas fin. Acestea sînt, spune el la p. 23, axiome de necontestat: «Or aceste particule care intră în corpul omului care poartă nuielușa îi transmit o stare de agitație atît de mare, încît acea materie fină trece, din mîinile lui, în nuielușă și, neputînd să iasă repede, o învîrte sau o rupe: ceea ce mi se pare lucrul cel mai credibil din lume».

Preotul iezuit Ménestrier, în ale sale *Reflecții cu privire la folosirea nuielușei*, Lyon, 1694, se miră de numărul mare de oameni ce ghiceau atunci cu ajutorul acestui procedeu, foarte la modă. [...] Un fapt care nu e cu nimic mai prejos este că nuielușa nu se învîrte decît deasupra acelor lucruri pe care dorești să le descoperi. Astfel, cînd se caută un izvor, ea nu se va învîrți decît deasupra acestuia, chiar dacă ea se află deasupra unor comori ascunse sau pe urmele unor crime. Ca să descoperi un izvor, trebuie să învelești nuielușa într-o cîrpă udă: dacă se învîrte, atunci e sigur că se va găsi apă în locul acela. Ca să găsești în subteran metale, se înfig pe rînd în vîrfurile nuielușei diverse bucăți de metal, confirmîndu-se astfel principiul că nuielușa arată calitatea metalului ascuns sub pămînt!

Noi repetăm că nu credem în această nuielușă, dar că, totuși, în anumite locuri, procedeul mai este folosit. [...]

BAIAN — Wierius și alți 20 de demonologi relatează că Baian sau Bajan, fiul lui Simeon, rege al bulgarilor, era atât de mare magician, încât, atunci când voia, se prefăcea în lup pentru a speria poporul și că putea să se prefacă în oricare altă fiară și chiar să devină invizibil. La care Ninauld adaugă, în a sa *Lycantropia*, că e imposibil să realizezi așa ceva fără ajutorul celor mai puternici demoni.

BALAN — Mare și înspăimântător rege al infernului. Are trei capete: unul de taur, altul de om și al treilea de berbec. Adăugați la acestea o coadă de șarpe și ochi ce aruncă văpăi. Se înfățișază călare pe un urs imens și ține în pumn un erete. Are un glas răgușit și puternic. Știe să deslușească trecutul, prezentul și viitorul. Acest demon, care altădată făcea parte din ordinul autorității supreme și care comandă astăzi 40 de legiuni ale infernului, se pricepe la vicleșuguri, finețuri și metode simple de a vedea fără să fii văzut.

BALANȚA — Al șaptelea semn al zodiacului. Cei care se nasc sub această constelație iubesc, în general, dreptatea. Pentru că s-a născut sub semnul Balanței, lui Ludovic al XIII-lea i s-a mai spus «cel Drept». Persanii pretind că în ziua de apoi va exista o balanță ale cărei talgere vor fi mai mari și mai încăpătoare decât întinderea cerului și în care Dumnezeu va cântări faptele oamenilor. Unul din talgerele acestei balanțe se va numi «al luminii», celălalt, «al întunericului». Cartea celor buni va fi aruncată în talgerul luminii, mai strălucitor decât stelele; cartea celor răi, în talgerul întunericului, mai îngrozitor decât o noapte în furtună. Arcul balanței va arăta cine va învinge și în ce măsură. După această probă abia, morții vor trece puntea întinsă deasupra focului veșnic.

BALENA — Să nu uităm că Mahomet a dus balena în cer, peștele cel mare în al cărui pîntec profetul Jonas a petrecut trei zile și trei nopți. Este unul din cele zece animale ce se vînzolesc în paradisul musulman.

BALI — După credința indiană, prinț al demonilor și rege în infern. S-a luptat în trecut cu Vishnu⁶³, care l-a aruncat în prăpastie, de unde iese o dată pe an ca să facă rău oamenilor; dar Vishnu are grijă să in-

⁶³ Vishnu, simbol al binelui universal, «păstrătorul lumii», al doilea în triada supremă: Brahma, Vishnu, Shiva, în credința brahmanică.

tervină la timp. Indienii dau numele de Bali spiridușilor, cărora le dăruiesc orez, pe care aceste făpturi zburdalnice îl mănîncă noaptea; cel puțin așa spun preoții.

BALSAM UNIVERSAL — Elixir fabricat de alchimiști. Este remediul suprem și infailibil contra oricărei boli; la nevoie poate învia chiar și morții. Este citată pe această temă o veche legendă populară petrecută în Franche-Comté, atît de ciudată, încît nu prea știm cum s-o relatăm aici. Căci mi se pare că n-a mai fost scrisă pînă acum și detaliile ei sînt cu totul neobișnuite. Și, totuși, iat-o: Un alchimist din Besançon a găsit, după îndelungi căutări și experiențe, piatra filozofală, elixirul vieții și balsamul universal. El a fost sigur că în curînd va ajunge omul cel mai bogat din lume. Și cum elixirul lui îi asigura o viață nemăsurat de lungă, el nu a putut de la început să atragă interesul asupra teribilului său remediu, pe măsura utilității lui în rîndul semenilor, pe care nu putea, nu se știe din ce cauză, să-i facă părtași la nemurirea sa. Acest balsam trebuia să vindece orice fel de rană, mai repede ca gîndul, și să nu lase nici o urmă. Dar va fi oare crezut? Mulțimea se îndoia. Pentru a proba eficacitatea, savantul a fost silit să-și taie de zece ori mîna, și chiar capul, dacă e să dăm crezare legendei; apoi, într-o clipă, și le punea la loc. Și, cu toate acestea, nu a cîștigat încrederea generală. Ignorații spuneau: «E un vrăjitor care ne amăgește». Medicii: «E un șarlatan». Devotații lui: «E posedat de diavol». Călugării: «E dracul gol». Ca să-i crească reputația, alchimistul a promis o sumă de bani celui care va accepta să i se taie un membru, pe care el se angaja să-l pună la locul lui, cu prețul vieții sale. Faptul a atras atenția. Încurcătura era însă cum să se găsească amatori atît de curajoși încît să se lase ciopîrșiți. Momeala cîștigului nu s-a lăsat așteptată: s-au prezentat trei savoiarzi. El le-a dat sumele promise și s-a apucat să opereze *fără dureri*. Unuia i-a tăiat mîna stîngă, prietenului lui i-a scos ochii, iar celui de al treilea i-a scos măruntaiele, după care a pus balsam pe locurile tăiate și cei trei pacienți nu au simțit cea mai mică durere. Ca să facă metoda sa și mai răsunătoare, cineva cerîndu-i să lase un interval între operație și vindecare, alchimistul, sigur pe metodele sale, a lăsat pentru a doua zi următoarea etapă a operației. A trimis deci la el acasă porțiunile tăiate, dîndu-le în grija servitoa-

rei, care, însă, și-a neglijat îndatorirea. În timp ce era afară, lăsînd totul într-un castron, o pisică a șterpelit mîna primului pacient, iar cînd a intrat în casă a zărit un cîine care mîncă intestinalele și restul. Ea s-a îngrozit la gîndul pedepsei, care trebuia să fie mai mult decît severă. Cîinele a apucat să fugă, dar pisica, care s-a lăsat prinsă, și-a găsit moartea. Femeia i-a scos ochii, pe care i-a pus pe o farfurie, a cumpărat intestinalele unui porc tocmai atunci sacrificat și a alergat la spînzurătoare unde a tăiat mîna unui borfaș spînzurat în acea dimineață.

A doua zi, toată lumea din orașul Besançon era la poarta alchimistului. Cei trei sosiră veseli și sănătoși. Fără să se îndoiască de ceva, alchimistul i-a pus primului mîna spînzuratului, dar, din întîmplare, care în cazul de față nu trebuie să ne mire, servitoarea luase borfașului mîna dreaptă, în timp ce aici era nevoie de cea stîngă, lucru ce a părut ciudat; dar s-a trecut mai departe, savoiardul lăsîndu-se convins că aceea era mîna lui. Ochii bietei pisici au fost ajustați în capul celui de al doilea și, în fine, intestinalele în cel de al treilea. Toate plăgile au dispărut și toată lumea s-a exaltat în fața minunii. Faima alchimistului s-a întins atît de mult, încît Inchiziția, care era înfloritoare în acea vreme, a vrut să-l ardă pentru vrăjitorie. De aceea, prudent, omul a plecat aiurea.

Cei trei oameni ajustați de alchimist s-au întîlnit un an mai tîrziu: «E curios, a spus unul dintre ei, mîna cîrpită nu se poate opri să nu fure tot ce întîlnește în cale. — Și eu, a spus al doilea, de cînd mi s-au pus la loc ochii, văd mai bine noaptea decît ziua. — Pentru mine, a adăugat al treilea, aventura pe care am trăit-o mi-a deschis niște gusturi de neînțeles: nu pot să văd o troacă pentru porci fără să mă reped să-mi iau porția». Dar, adăugăm noi, nimeni n-a trăit mai bine ca acești trei cheflii.

BALTAZAR — Ultimul rege al Babilonului, după Biblie, nepot al lui Nabucodonosor, un desfrînat ca și bunicul său. Într-o seară, în timpul unei orgii cu concubinele, în timp ce profana vasele sfinte de la Ierusalim, a văzut o mîna care scria pe perete, cu litere de foc, aceste trei cuvinte: *Mane, Tekel, Fares*. Ghicitorii și astrologii lui n-au putut descifra caracterele acelor litere ebraic-samaritene. El a oferit mari recompense celui ce i le va descifra. Acesta a fost profetul Da-

niel, care, neluînd în seamă recompensa, i-a explicat că cele trei cuvinte însemnau că zilele îi sînt numărate, că nu-i mai rămîneau decît puține zile de trăit și că regatul său va fi dezmembrat. Profeția s-a împlinit puțină vreme după aceea⁶⁴.

BANI — Banii care vin de la diavol sînt de proastă calitate. Delrio povestește că un om care a primit de la diavol o pungă plină cu aur n-a mai găsit în ea a doua zi decît cărbune și gunoi. Trecînd printr-un sat, un necunoscut a întîlnit un tînăr de 15 ani, cu o figură interesantă dar sărăcăcios îmbrăcat. L-a întrebat dacă vrea să se îmbogățească. Tînărul i-a răspuns afirmativ și necunoscutul i-a dat o hîrtie împăturită, spunîndu-i că atîta vreme cît nu o va desface va obține cîți bani vrea, iar dacă nu-și poate stăpîni curiozitatea, îl va cunoaște repede pe binefăcătorul său. Tînărul s-a dus acasă și a scuturat misterioasa comoară, din care imediat au căzut cîteva monede de aur. Totuși, n-a rezistat tentației de a deschide hîrtia. Înăuntru a găsit gheare de pisică, unghii de urs, labe de broască și alte oribile lucruri, încît a aruncat hîrtia în foc; abia după jumătate de oră însă ea s-a aprins. Monedele de aur au dispărut și tînărul și-a dat seama că a avut aface cu diavolul.

Un om îmbogățit de pe urma cametei, foarte zgîrcit, simțindu-se în pragul morții i-a cerut soției să-i aducă sacul cu bani, să-l mai vadă o dată înainte de a muri. Cînd l-a avut în brațe, l-a strîns cu drag la piept și a cerut să fie înmormîntat cu el, simțind că i se sfîșie inima de durere la ideea că se desparte de averea lui. A murit contemplîndu-și aurul, fără să i se fi promis ceva sigur. Atunci, cu mare greutate, i s-a scos sacul din mîini. Dar mare a fost surpriza familiei cînd, deschizîndu-l, a găsit înăuntru doar două broaște rîioase și nici un pic de aur! Venise diavolul și, odată cu sufletul cămătarului, îi luase și aurul, ca pe două elemente inseparabile unul de altul.

Desigur există oameni care nu sînt de acord cu comportamentul diavolului, pentru că a frustrat familia de moștenirea ce i se cuvenea; dar banii erau fructul spe-

⁶⁴ Tîlcul celor trei cuvinte, după Biblie, este: «Mani: măsurat-au Dumnezeu împărăția ta, și o au plinit pre ea; Techel: pusu-s-a în cumpănă și s-a aflat cu scădere; Fares: împărțitu-s-a împărăția sa și s-a dat mezilor și perșilor.»

culei și al jafului și diavolul nu făcuse altceva decît să respecte voința mortului, lucru pe care nu-l făcuseră moștenitorii. Cît despre farsa cu cele două broaște lăsate în sac, lucrul este grav. Și dacă nu-l putem ierta, îl putem totuși cît de cît accepta, deoarece chiar și sfinții făceau uneori asemenea lucruri: Un credincios i-a trimis Sfîntului Benoit două damigene cu vin vechi din cel mai bun. Comisionarul care i le ducea s-a gîndit, pe drum, s-o păstreze pe cea mai mică pentru el și s-o ducă sfîntului pe cea mai mare. Omul era modest. A ascuns deci damigeana într-o groapă și și-a continuat drumul. Sfîntul Benoit a primit damigeana și i-a spus omului: «Să ai grijă să nu bei din vinul care l-ai ascuns; varsă-l cu grijă și ai să vezi ce găsești!» Rușinat, omul s-a întors și, cînd a ajuns la ascunzătoare, a scos damigeana și a răsturnat-o; din ea a ieșit o năpîrcă uriașă...

Mă gîndesc ce semnificație au aceste două exemple: dacă le considerăm niște glume, diavolul nu pare foarte vinovat, dacă însă le considerăm răutăți, înseamnă lipsă de respect față de un sfînt.

Iată un alt exemplu: un om care n-avea la viața lui decît 20 de bănuți, s-a apucat de vîndut vin trecătorilor; și, ca să cîștige mai bine, îndoia vinul cu apă. După un timp, strînsese 100 de livre pe această cale necistită. A pus această sumă într-o pungă de piele și a pornit, împreună cu un prieten, să procure vin. În apropierea unui rîu, a deschis punga și a scos o monedă de 20 de bănuți, ca să-și cumpere ceva. Ținea punga în mîna stîngă și moneda în dreapta. În acea clipă, o pasăre răpitoare s-a repezit și i-a luat punga, apoi i-a dat drumul în rîu. Bietul om, care-și pierduse tot avutul, i-a spus prietenului: «Dumnezeu e drept. Cînd am început să înșel lumea n-aveam decît 20 de bănuți; mi-a lăsat bunul meu și mi-a luat ce am cîștigat pe nedrept». [...]

Să încheiem amintindu-vă un obicei foarte util: se spune că atunci cînd gospodina face clătite din ouă, făină și lapte, în timpul slujbei de la biserică, în așa fel încît să fie gata la terminarea slujbei, va avea bani tot anul, ceea ce, bineînțeles, este foarte plăcut. De asemenea, vom avea tot anul bani dacă atunci cînd auzim cucul cîntînd pentru prima oară în acel an avem ceva bani în buzunar și vom fi bogați toată luna respectivă, dacă atunci cînd apare pe cer luna nouă avem asupra noastră bani.

BARBATOS — Demon mare și puternic; conte-duce al infernului. Seamănă cu Robin Hood; se înfățișază sub figura unui arcaș sau vânător; uneori se face întâlnit în păduri; în fața lui, patru regi sună din corn. Instruiește pe cei ce vor să învețe arta de a ghici după cîntecul păsărilor, mugetul taurului, lătratul cîinelui și strigătul altor animale, pe care îl înțelege de minune. Cunoaște comorile ascunse de vrăjitori și magicieni, aduce împăcare între prietenii certați. Acest demon, care altădată făcea parte din ordinul virtuților cerești, și din cel al autorității supreme, astăzi comandă doar 30 de legiuni ale infernului. Ghicește trecutul și viitorul.

BARKOKEBAS — Impostor care s-a dat drept Mesia evreu, în timpul domniei împăratului Adrian. După ce a fost hoț de drumul mare, și-a schimbat numele din Barkoziba — «fiul minciunii» — în cel de Barkokebas — «fiul stelelor» — pretinzînd că el e steaua anunțată de profeția lui Balaam⁶⁵. A făcut minuni. Sfîntul Ieremia relatează că arunca foc pe gură cu ajutorul unui fitil aprins pe care îl ținea în dinți, ceea ce nu părea plăcut. Evreii l-au recunoscut drept Mesia; el s-a încoronat rege, și-a format o armată puternică, și a susținut un război îndelungat și dur contra romanilor; dar întreaga sa armată a fost trecută prin foc și sabie, iar Barkokebas ucis în învălmășală. Rabinii ne asigură că atunci cînd au vrut să-i ridice corpul și să-l ducă împăratului Adrian, la gîtul lui Barkokebas a apărut un șarpe, fapt ce i-a adus respectul celor ce-l purtau și a împăratului însuși. În comentariul său asupra Apocalipsului, Bossuet spune că acest impostor, care a pierit în anul 136, era steaua cea mare, «arzînd ca o făclie» (Biblie, n.n.), prezisă în versetul X, capitolul 8 din Apocalips.

BARTON (Elisabeth) — Călugăriță din Kent care a avut, în 1525, tulburări nervoase și care după aceea a început să predice. Unii au crezut că e posedată de diavol, alții că e o sfîntă. Master, parohul din Aldington, a atras-o în slujba catolicismului, care începuse atunci să slăbească în Anglia. Ea a spus că era vrăjită în cer și făcea profeții în versuri și proză. A făcut minuni la Nôtre-Dame din Court Street. Stările ei nerușinate de extaz l-au impresionat chiar pe Thomas Morus⁶⁶, care

⁶⁵ Balaam, faimos vrăjitor moabit care a profetizat, în timpul răstăcirii în deșert a evreilor, gloria de mai tîrziu a acestui popor.

⁶⁶ Thomas Morus, cancelar al Angliei sub Henri VIII (1478—1535). Autoul celebrei lucrări *Utopia*. Decapitat în 1535.

a apărat-o, fapt care, în mare măsură, i-a adus pieirea. Căci după ce Henri al VIII-lea a repudiat-o pe soția sa Caterina de Aragon, pentru a se căsători cu Anna Baylen, călugărița din Kent a declarat în public că Henri nu mai e rege al Angliei în ochii lui Dumnezeu, că într-o lună își va pierde coroana și că va muri ca un scelerat; Henri nu și-a pierdut coroana, ceea ce nu i-a împiedicat pe călugări să răspîndească profețiile acestea. Elisabeth Barton a fost arestată în 1533 și condamnată la moarte împreună cu un număr de adepți. Sanders o așează în rîndul martirilor bisericii din timpul domniei lui Henri al VIII-lea.

BARZĂ — Există credința că barza ferește de incendiu casa pe care își face cuibul. Această superstiție nu e foarte răspîndită. S-a mai spus că berzele nu se stabilesc decît în țările republicane; dar egiptenii, care tot timpul au fost conduși de regi, aveau un cult pentru ea, iar în Thessalia, care era monarhie, uciderea unei berze era o crimă capitală, pentru că țara era plină de șerpi pe care berzele îi stîrpeau. În sfîrșit, în Turcia și Persia, unde nu prea e loc pentru idei republicane, ele sînt de asemenea răspîndite.

BASIL VALENTIN — Alchimist celebru, care e pentru germani ceea ce Nicolas Flemel este pentru francezi. Viața lui e plină de atîtea legende, încît unii cred că nici n-ar fi existat. Se zice că ar fi trăit între secolele XII-XV. Se mai spune că ar fi fost călugăr benedictin la Erfurt. În urma experiențelor de chimie, a descoperit antimoniul, care își datorează numele unei întîmplări: după ce niște purcei s-au îngrășat grozav pentru că au înghițit acest reziduu de metal, Bazil l-a dat și unor călugări să-l înghită și aceștia au murit toți. Se povestește că la multă vreme după moartea acestui benedictin, una din coloanele catedralei din Erfut s-a deschis ca prin minune și înăuntrul ei s-au găsit manuscrisele lui despre alchimie. Scrierile lui Bazil sau cel puțin cele care îi poartă numele, scrise în germana veche, au fost traduse în latină și unele în latină și franceză. Adepții lui sînt în căutarea scrierii despre azot, cele 12 chei ale filozofiei lui Bazil Valentin găsindu-se într-o adevărată medicină a metalelor. [...] Cele mai multe din scrierile sale au contribuit substanțial la progresul chimiei.

BAZILIC (VASILISC) — Șarpe mic, nu mai lung de 18 degete, cunoscut numai în vechime. Avea doi pinteni, cap cu creastă de cocoș, aripi, numai coada îi era de șarpe obișnuit. Unii spun că se naște dintr-un ou de cocoș clocit de un șarpe sau de o broască rîioasă. Bogueț, în capitolul 14 al discursurilor sale despre vrăjitori, crede că vasiliscul e rodul împerecherii broaștei rîioase cu cocoșul, așa cum catîrul se naște din împreunarea unui măgar cu o iapă. Este o convingere încă foarte răspîndită la țară că un cocoș bătrîn face un ou din care se naște un șarpe; acest ou mic, nereușit, nu e — după cum se știe — altceva decît efectul unei boli la găini și nu mai e cazul să demonstrăm absurditatea acestei legende. Mai e posibil ca, în vechime, ouăle de șarpe să fi fost luate drept ouă de cocoș. Orice ar fi, se spune că vasiliscul ucide cu privirea și este citat nu știu care istoric ce povestește că Alexandru cel Mare, în timp ce asedia un oraș din Asia, un vasilisc aliat asediaților s-a instalat într-o gaură a meterezei și i-a ucis aproape cîte 200 de soldați pe zi. O baterie de tunuri folosite din plin n-ar fi putut realiza mai mult. [...]

Asemenea ideii, că șerpilor provoacă moartea și că broaștele rîioase, atunci cînd le privești, leșini, au oarecare explicații. Dar orice ființă vie are o asemenea proprietate. Să se privească intens în ochi două persoane, vor avea o stare de neliniște, căci organele noastre au nevoie de variație și odihnă. În rest, oamenii de știință au privit vasiliscul drept în față și, în ciuda vechilor legende, au ieșit sănătoși din această încercare. Dar nu e sigur că reptila căreia modernii îi spun vasilisc este cel din vechime; căci este aproape sigur că vasiliscul anticilor n-a existat decît în ieroglificele egiptene.

BĂRBIER — Pliniu cel Tânăr spunea că avea un libert, pe nume Marc, destul de instruit, care dormea în același pat cu fratele lui mai mic; în vis a văzut la capătul patului o persoană care l-a ras și i-a tuns părul. Cînd s-a trezit, și-a descoperit părul în mijlocul camerei. Puțin timp după aceea, același lucru i s-a întîmplat unui tînăr care dormea cu mai mulți inși în pat, într-o pensiune. În timp ce dormea, a visat că în cameră au intrat pe fereastră doi oameni îmbrăcați în alb, care i-au tuns părul. Cînd s-a trezit și-a găsit părul aruncat pe jos. «Cui să-i atribui isprava aceasta, se întreabă Dom

Calmet, dacă nu unor spiriduși?» Există câțiva draci sau drăcușori, de felul acestora, care au jucat rolul de bărbieri. Vom relata o poveste populară din Germania care ne arată cum, chiar fantomele, pot bărbieri pe cei vii.

Într-un vechi castel din Saxa bîntuia o fantomă care-i îngrozea pe toți cei ce îndrăzneau să-l locuiască, făcînd fel de fel de farse ticăloase, încît de multă vreme castelul era nelocuit. Un tînăr mai curajos s-a hotărît să petreacă o noapte acolo; și-a luat provizii, lumînări și arme. La miezul nopții, cînd tocmai adormea, a auzit în depărtare zornăit de lanțuri. După ce a controlat coridoarele, s-au auzit cheile, s-a deschis ușa și a văzut o fantomă palidă, descărnată, cu barbă lungă și în mîină cu o trusă de bărbier... Tînărul nu și-a pierdut cumpătul. Fantoma a închis cu grijă ușa și, apropiindu-se de pat, i-a făcut semn oaspetelui să se scoale, i-a pus pe umeri un halat și i-a arătat cu degetul un scaun pe care să se așeze. Tînărul tremura un pic. Groaza l-a cuprins abia cînd a văzut că fantoma scoate un castronel pentru bărbierit și un brici mare. Totuși s-a liniștit și s-a lăsat în voia fantomei. Ea își făcea treaba foarte grav: i-a săpunit barba, i-a ras-o, apoi a făcut același lucru cu părul și i-a scos halatul. Pînă aici, nimic extraordinar: se știa că acea fantomă proceda în felul acesta cu toți care petreceau noaptea la castel dar se mai spunea că după ce operațiunea era încheiată aceștia erau omorîți de pumnul puternic al scheletului. Tînărul s-a ridicat de pe scaun fără să-și poată stăpîni îndoita groază. S-a uitat țintă la spectru urmărind dacă nu e cazul să pună mîna pe arme, dar, cum își păstrase încă prezența de spirit, s-a liniștit, observînd că fantoma se așează în locul lui pe scaun, făcînd semn spre trusa de pe masă. Toți cei care veniseră înaintea lui la castel, fără îndoială, leșinaseră de frică în timp ce erau bărbieriți, ceea ce le atrăsese moartea. Tînărul observă barba lungă a spectrului și înțelese îndată că îi cerea, la rîndul lui, același serviciu. Îl săpuni, deci, și îi rase, curajos, barba și capul. Îndată ce treaba a fost terminată, fantoma a început să vorbească asemenea unui om în carne și oase. L-a numit pe tînărul nostru eliberatorul său, i-a povestit că altădată fusese stăpînul ținutului, că încă de atunci avea acest obicei neospitalier de a-i rade fără milă pe toți cei ce veneau să doarmă la castel; că, pentru a-l pedepsi, un călugăr pios, întors

din Țara Sfântă, l-a blestemat ca după moarte să-și radă toți oaspeții, pînă se va găsi unul destul de curajos care să-l radă și pe el. «Pedeapsa aceasta durează de trei sute de ani» — a adăugat el și — după multe alte mulțumiri — a dispărut.

Tînărul, liniștit, a dormit bine. El a cumpărat castelul pe un preț de nimic și a petrecut aici zile fericite, spre marea mirare a oamenilor, care vedeau în el un vrăjitor.

BELIAL — Demon al pederastiei, căruia altădată i se închinau sidonienii, cum se vede din capitolul II, partea I din Cartea Regilor. Se spune că iadul n-a primit vreodată pe poarta lui un spirit mai desfrînat, mai destrăbălat, mai stăpînit de viciu. Cu toate acestea, dacă sufletul îi e hidos și josnic, înfățișarea lui e cuceritoare. Are ținuta plină de grație și demnitate și raiul n-a pierdut un oaspete mai încîntător. Cultul lui a existat în Sodoma și în alte orașe; dar niciodată nu i s-au ridicat altare. Delancre spune că e un mare șiret și că numele său înseamnă nesupunere și neascultare.

Wierius, în inventarul făcut împărăției lui Satan, îi consacră un articol foarte întins: «Se crede, spune el, că Belial, unul din regii infernului, a fost creat imediat după Lucifer, și că acesta a atras după el, la revoltă, pe cea mai mare parte a îngerilor; de asemenea, el a fost printre primii alungați din rai. Cînd este invocat, prin ofrande, i se cere să răspundă cu sinceritate la întrebările ce i se pun. Dacă nu este implorat, în numele Celui de Sus, să spună numai adevărul, el spune imediat numai minciuni. Uneori ia chipul unui înger de o mare frumusețe, așezat într-un car de foc; vorbește cu blîndețe; intervine pentru funcții înalte și favoruri, îi face pe prieteni să trăiască în armonie, face rost de slujitori capabili. Are în subordine 80 de legiuni din ierarhia virtuților și din cea a îngerilor. Pe cei ce i se supun îi ajută totdeauna; dacă nu se ține de cuvînt, e ușor să-l pedepsești, așa cum a făcut Solomon, care l-a închis într-o sticlă, împreună cu întreaga lui armată, care era compusă din 522.280 de diavoli. A fost nevoie bineînțeles de o sticlă imensă. Dar Solomon era atît de puternic încît se spune că, într-o altă situație, el a făcut prizonieri, în același mod, 6.666 milioane de diavoli, care n-au putut să-i reziste. La acestea se mai adaugă faptul că numai obrăznicia lui Belial a făcut necesară această pedeapsă. Dar

cum să punem de acord aceasta cu ceea ce spun alții, că Solomon însuși, convins de una din concubine, i s-a închinat într-o zi lui Belial și s-a prosternat în fața chipului lui. Învățații mai spun că Solomon a pus sticla în care era închis Belial într-o fântână, pe care a acoperit-o cu pietre, undeva aproape de Babilon; că babilonienii au coborât în fântână crezând că vor găsi o comoară; că au spart sticla; că toți dracii au scăpat și că Belial, care se temea să nu fie prins din nou, s-a instalat repede într-un idol gol pe dinăuntru și s-a apucat să facă profeții; ceea ce a contribuit la divinizarea lui de către babilonieni.

BELINUNCIA — Plantă consacrată lui Belenus⁶⁷, din care galii extrăgeau un suc otrăvit cu care-și ungeau vârful săgeților. I se mai atribuia virtutea de a aduce ploile. Când țara era bîntuită de secetă, această plantă sfântă era culeasă cu mare solemnitate. Femeile druide alegeau o fecioară care, în întregime goală, mergea în fruntea altor femei, căutînd planta divină; cînd o găsea, o scotea din pămînt cu degetul cel mic de la mîna dreaptă; celelalte femei, în același timp, tăiau ramuri de copaci și le duceau în urma fecioarei pînă pe malul unui rîu; aici iarba era băgată în apă, împreună cu crengile, și apoi erau scuturate deasupra fetei. După această ceremonie, femeile se duceau acasă, numai tînașa fecioară trebuia să facă drumul de-a-ndăratelea.

BELPHEGOR — Demon al descoperirilor și invențiilor. Seduce bărbații apărînd în ochii lor ca femeie, ceea ce, să recunoaștem, e încă bine, și oferindu-le bogății, ceea ce, pentru unii, e și mai bine. Moabiții, care îl numeau Baalphegor, i se închinau pe muntele Phegor. Rabinii spuneau că zeul era omagiat în timp ce se stătea pe closet — dacă cei de pe atunci or fi avut closete — și că i se oferea mizerabilul reziduu al digestiei. De aceea unii învățați nu văd în Belphegor decît pe zeul Pet sau Crepitus; dar alții, care par mai avizați, susțin că e vorba de Priap⁶⁸.

Selden, citat de Banier, pretinde că i se ofereau victime omenești, a căror carne o mîncău preoții

⁶⁷ Belenus, zeu al galilor, identificat cu Apollon, și care se pare că personifica soarele.

⁶⁸ Priap, fiu al lui Dionisos și al Afroditei, simbolizează în mitologia greacă virilitatea.

lui. Wierius remarcă că Belphegor stă tot timpul cu gura deschisă, observație care, fără îndoială, se bazează pe numele Phegor, care înseamnă *crăpătură, crevasă*, pentru că i se aruncau ofrande în peșteri, printr-o răsuflătoare.

Machiavelli a făcut din Belphegor eroul unei încântătoare povestiri, pe care La Fontaine a înfrumusețat-o, și care a fost pusă în scenă de mai multe ori.

BELZEBUT sau **BELZEBUB** sau **BEELZEBUT** — După Scriptură⁶⁹, prinț al demonilor; primul, după Satana, cu drept la putere și crimă, după părerea lui Milton; șef suprem al imperiului infernal, după părerea celor mai mulți demonografi. Numele său înseamnă «zeu al muștelor». Bodin pretinde că în templul lui nu se vedea nimic. Era divinitatea cea mai respectată de popoarele din Canaan, care îl reprezentau uneori sub formă de muscă; cel mai adesea cu atributele puterii supreme. El făcea profeții; și regele Ochozias⁷⁰ l-a consultat cu privire la o boală de care suferea; pentru aceasta, profetul Elisei l-a muștrat cu asprime întrebându-l dacă în Israel nu mai există Dumnezeu, încît să meargă în țara filistinilor să-l consulte un zeu al muștelor? I se stribuia, într-adevăr, puterea de a stîrpi muștele care distrugau recoltele.

Aproape toți demonologii îl consideră suveranul imperiului tenebrelor; și fiecare îl descrie după forța imaginației sale, așa cum autorii de legende își reprezintă după fantezia lor căpcăunii, zînele și toate ființele imaginare. Sfinții părinți îl descriu hidos și înspăimîntător; Milton îl vede impozant și avînd imprimată pe față o înaltă înțelepciune. Cineva îl vede înalt cît un turn; altcineva, de o talie ca a noastră; unii și-l imaginează sub forma unui șarpe, ba chiar sub aceea a unei femei frumoase.

Palingène, în *Zodiaco vitae*, spune că monarhul infernului, de o talie imensă, stă pe un tron la fel de mare, cu fruntea încinsă de o diademă de foc, pieptul puternic, obrazul buhăit, ochii strălucitori, sprîncenele ridicate și cu un aer amenințător. Are nările foarte largi și două coarne pe cap; e negru ca un maur; are pe

⁶⁹ Însuși Isus îi dă acest nume (v. Biblia, Matei, c. 12 v.24 și Luca, cap. 11, v.15).

⁷⁰ Ochozias, rege al iudeilor în 852 înainte de Hristos.

umeri două aripi mari de liliac, două labe considerabile de rățoi, o coadă de leu și păr lung din cap pînă în picioare. [...] În *Clavicules*, p. 1, Solomon îl descrie de cîteva ori sub înfățișări monstruoase, cum ar fi un vițel enorm și un țap cu coadă foarte lungă; cu toate acestea, adesea, el se arată sub forma unei muște imense. Cînd e mînios, se mai spune, el varsă flăcări și urlă ca lupul. În fine, cîteodată, lîngă el apare Astarot, sub chipul unui măgar.

BERBEC — Ismael⁷¹ avea un berbec despre care se spun o mulțime de povești și pe care Mahomet l-a dus în paradis. Diavolul s-a transformat adesea în berbec și, de asemeni, cei vrăjiți au fost supuși acestei transformări. O foarte frumoasă povestire a lui Hamilton are la bază o veche legendă populară pe această temă. Se pare că berbecul are proprietăți magice, căci atunci cînd Leonora Galigai, soția mareșalului d'Ancre, a fost acuzată de vrăjitorie, s-a afirmat că în timp ce ea oficia vrăji, nu mîncă decît creastă de cocoș și rinichi de berbec, pe care ea îl preamărea.

BITRU — Se mai numește și Sytry, mare prinț în infern; se înfățișează sub formă de leopard, cu aripi de grifon; iar cînd își ia chip de om este de o mare frumusețe. El înflăcărează iubirea bărbatului pentru femeie și a femeii pentru bărbat. Cînd i se cere, află secretele femeiei, pe care, după plac, le ridiculizează; tot el le excită să-și arate goliciunea și le face să nu aibă simțul pudorii. Conduce 70 de legiuni.

BOABE DE GRÎU — Se ghicește în ziua de Anul Nou. Întotdeauna tainele viitorului sînt cercetate de cei săraci. Într-o țară prosperă lumea nu se gîndește decît la plăceri, la cealaltă extremă, ea își caută speranțele. Se observă că oamenii de la țară, mai săraci decît cei de la oraș, sînt mult mai preocupați de preziceri, și aproape întotdeauna ei întrebă destinul despre traiul lor de zi cu zi. În mai multe zone din Nord, în ziua de Anul Nou, are loc o ceremonie ce trebuie să le arate cum vor trăi în anul care urmează. Țăranii mai ales practică acest obicei: se adună în jurul unui foc mare; se înroșește în foc un fier de formă rotundă și cînd e bine încins se pun peste el 12 boabe de grîu, pe 12 puncte marcate cu cretă, fiecare reprezen-

⁷¹ Ismail, fiul lui Abraham, strămoș al ismaeliților, după Biblie.

tînd o lună a anului. Fiecare boabă care arde anunță sărăcie și scumpete în lunile pe care le desemnează și dacă toate boabele dispar arse, este semn sigur că urmează un an de sărăcie.

BODIN (Jean) — jurist și demonolog din Anjou, mort de ciumă în 1596. Și-a cîștigat renumele cu lucrarea *Republica*, pe care La Harpe o consideră germenul *Spiritului legilor*, cu toate că Montesquieu datorează foarte puțin acestei cărți, astăzi destul de desconsiderată. Lucrarea sa *Demonomania* îi asigură un loc în acest domeniu; această carte i-a pătat gloria. Grosley gîndește că a scris-o numai pentru a recîștiga favorurile pierdute; căci opiniile sale puțin cam prea liberale au făcut să intre în dizgrația lui Henri al III-lea. Grosley nu-și poate închipui cum Bodin, om instruit, a putut crede în vrăjitori. Într-o asemenea situație, cartea acestuia, care răspîndește erori îngrozitoare și apără vrăjitoria printr-o mulțime de raționamente și citate, este o imensă crimă. [...] Această scriere este împărțită în patru cărți și tot ce are ea mai curios este folosit în dicționarul de față.

Autorul definește vrăjitorul drept persoana care se străduiește să facă ceva prin mijloace diabolice. El demonstrează că spiritele pot să se asocieze și să aibă legături cu oamenii, stabilește diferența între fizionomie și temperament, care deosebește spiritele bune de cele rele și vorbește despre preziceri, profeții, prevestiri permise și nepermise, dovedindu-se mereu informat și încrezător — lucru de altfel remarcabil.

În cartea a II-a cercetează ce este magia. Ne arată că putem invoca spiritele rele, că putem face pact cu diavolul, că putem fi duși în grup la sabat; că putem, cu concursul diavolului, să cădem în extaz și să avem revelații, să ne schimbăm în vîrcolaci și să avem relații trupești cu spiritele, care pot fi de orice sex. Autorul încheie cu lungi povestiri care dovedesc că vrăjitorii au puterea să înlăture bolile, sterilitatea, grindina, furtunile și să ucidă animale și oameni.

Dacă a II-a carte tratează relele care le pot face vrăjitorii, cea de a III-a ne arată cum să le prevenim; că putem preîntîmpina farmecele și vrăjitoriile, că magicienii pot vindeca bolnavii victime ale altor vrăjitori și pot asigura sănătatea oamenilor. Autorul arată metodele nepermise de a împiedica vrăjitoriile. Nimic nu-i e străin. El ne asigură chiar că magicienii pot obține

protecție de la cei mari și avere, funcții înalte, frumusețe și onoruri. Se ocupă apoi de nefericiții obsedați de spirite rele și ne învață cum să-i expediem din nou în infern.

În cartea a IV-a autorul se ocupă de urmărirea vrăjitorilor, de felul cum pot fi recunoscuți, de probele ce stabilesc crima de vrăjitorie, de tortură, ca mijloc excelent de a-i face să mărturisească. Opera sa se încheie cu un lung capitol cu privire la pedepsele ce se dau vrăjitorilor. El este pentru moartea violentă. [...]

BOEMIENI (ȚIGANI) — Toată lumea a auzit vorbindu-se de boemieni, de acele grupuri vagabonde care, sub numele de boemieni, biscaiieni și egipteni, s-au răspândit în Germania, Olanda, Franța, îndeletnicindu-se cu ghicitul. Olandezii îi numeau *heyden*, adică păgâni, pentru că erau priviți ca oameni fără credință. Alte popoare le-au dat nume la fel de nemotivate. Mai mulți istorici afirmă că aceste hoarde rătăcitoare au apărut în Germania abia spre secolul al XV-lea sub domnia lui Sigismund. Se presupune că ar fi venit din Asia, Cilicia, Caucaz, Tartaria, Nubia, Abisinia. Polydor Virgiliu îi crede de origine sirieni, Philippe din Bergam afirmă că au venit din Chaldeea, iar Bellon demonstrează că nu sînt egipteni, căci la Cairo ei erau considerați străini, ca și în Europa.

Ar fi fost mai normal să fie crezuți ei înșiși pe cuvînt și să spunem că erau o familie a evreilor, amestecată în timp cu creștini vagabonzi. Spre mijlocul secolului al XIV-lea, Germania și Franța, mai cu seamă, fiind bîntuite de ciumă, creștinii și-au imaginat că evreii le-au otrăvit izvoarele și fîntînile. Ideea aceasta absurdă a atras mînia regilor, a oamenilor legii și mai cu seamă a populației, într-o atît de mare măsură, încît nu s-au mai gîndit decît la exterminarea acestui nefericit popor. Nobilii și orășenii imperiului germanic s-au îndeletnicit cu această operă pioasă, care îndemna la fanatism și barbarie. Au început prin a arde pe rug un mare număr, apoi i-au alungat, după ce li s-au confiscat bunurile. Populația a masacrat și a aruncat în mlaștini o mare mulțime dintre ei. Cercetătorii stabilesc data acestor atrocități rușinoase în jurul anului 1348.

În acțiunea de suprimare generală, mulți țigani s-au salvat de ruguri refugiindu-se în păduri. Pentru a fi în siguranță ei s-au reunit și si-au făcut galerii sub-

terane pe mari întinderi. Se crede că ei au săpat acele imense grote care se mai găsesc încă în Germania și că localnicii niciodată nu le-au explorat. 50 de ani mai târziu, acest popor nefericit, crezând că dușmanii lor au dispărut, a început să iasă din bîrlog. Din fericire pentru ei, creștinii erau atunci tratați la fel cum trataseră ei pe țigani. Războiul împotriva husiților constituia o diversiune favorabilă. După informațiile primite de la spionii lor, au părăsit grotele, fără să aibă însă vreo resursă de trai. Dar în acea jumătate de secol de izolare ei au studiat arta ghicitului și mai cu seamă cea a ghicitului în palmă. S-au gândit că chiromancia le va aduce un bun câștig. Și-au ales un conducător numit Zundel. Și cum el trebuia să răspundă de ce au venit în Germania, ce religie au, au convenit să spună că strămoșii lor erau egipteni, că au fost alungați din țara lor pentru că nu au vrut să se creștineze. [...] Aveau obiceiuri specifice și-și respectau legile; fiecare grup își alegea un șef pe care îl ascultau cu sfințenie. Când o țigancă se căsătorea, în locul oricărei ceremonii, ea spărgea un vas de pământ în fața omului ce urma să-i fie soț și trăia alături de el atîția ani cîte cioburi rămăseseră din vasul spart. La capătul acestui număr de ani, cei doi soți erau liberi sau puteau sparge încă un vas.

Acești nefericiți au cerut ajutor germanilor și, pentru a nu le fi o povară, i-au asigurat că, prin mila Celui de Sus, locuințele în care au stat ei o dată, vor fi pe viitor ferite de pericolul focului. Au început să ghicească după fizionomia omului, după liniile corpului și mai ales după cele din palmă. Femeile și fetele tinere au început de atunci să-i trateze cu bunăvoință și arta țiganilor de a prezice viitorul i-a ferit de mizerie.

Cînd furia contra țiganilor s-a mai potolit, poporul acesta a fost acceptat în sate, apoi în orașe; dar mulți din ei au continuat viața lor de vagabondaj, trăind din ghicit, uneori dezonorîndu-se prin fel de fel de pun-gășii. Dar fiicele celor mai multe din femeile țiganilor, pline de nuri, au fost multă vreme demne de încrederea bărbaților, așa cum mamele lor se bucurau de încrederea femeilor și fetelor.

Cu toate că se spune că evreii ar fi la originea boemienilor, ceva mai târziu s-a produs un asemenea amestec de popoare și religii, după cum spune Lamartinière în *Marele dicționar geografic*, încît au ajuns să aibă

mai multe religii, deși nu mai aveau o patrie. În 1427 aceste cete rătăcitoare au ajuns în Franța și, cum veneau din Boemia, li s-a spus boemieni. Pasquier relatează aproximativ la fel apariția lor misterioasă pe pământul francez. Erau atunci cam 125. Unul din șefi avea titlul de duce, altul de conte. Ei erau escortați de 10 cavaleri. Au spus că vin din Egiptul de jos, alungați din țara lor de sarazini și că au fost la Roma să se mărturisească papei care, drept penitență pentru păcatele lor, le-a poruncit să rătăcească șapte ani prin lume, fără să se culce vreodată într-un pat. Au fost găzduiți lângă Paris, în satul La Chapelle, unde o mare mulțime a venit să-i vadă. Aveau părul scurt și creț, fața oacheșă, purtau cercei de argint în urechi. Și cum femeile practicau ghicitul fără aprobare de la biserică, episcopul de Paris i-a excomuniat obligându-i să plece, iar cei ce îndrăzneau să le ceară consultații erau anatemiați. De atunci numărul lor a crescut zi de zi, atît de mult, încît autoritățile din Orléans, în 1560, i-au surghiunit amenințându-i cu galera în caz că se vor întoarce. Preoții îi dădeau în judecată ca pe urmașii lui Ham, inventatorul magiei. În felul acesta erau acuzați de practicarea magiei. Delrio afirmă că erau atît de experți în vrăji, încît atunci cînd le dădeai un bănuț, toate celelalte piese ce le aveai în pungă zburau s-o întîlnească pe prima. Delancre ne asigură chiar că țigani ar fi pe jumătate demoni. [...] Ghicitul în palmă și mai ales cel după fizionomie pot fi cît de cît credibile, pentru că se bazează pe trăsături pipăibile, care disting și caracterizează, semne particulare care sînt opera naturii și pe care le putem accepta ca semnificative, pentru că sînt specifice fiecărui individ. Dar cărțile de joc, produs al omului străin de viitor, ca și de trecut, nu au nici o legătură cu persoana care le consultă. Pentru o mie de persoane care le consultă ele vor spune același lucru și vor aduce diverse pronosticuri de douăzeci de ori penru același lucru.

Un bărbat tînăr, deghizat în femeie, a consultat o faimoasă ghicitoare în cărți; ea n-a fost capabilă nici măcar să descopere faptul că se adresa unui bărbat; i-a prezis că va naște două fete. O domnișoară de 18 ani, curioasă, a fost la mai multe ghicitoare: una i-a prezis că nu se va căsători deloc, alta că o va face o singură dată și va avea patru copii, iar a treia că va fi în mare pericol la a doua naștere și că va muri

la 40 de ani. Persoana respectivă a fost căsătorită de trei ori, are 72 de ani, e văduvă și n-a avut nici un copil. Am putea da asemenea exemple și aduna multe povești despre ghicitoare și ghicitul în palmă și în trăsăturile feței, lucruri care demonstrează că viitorul nu se lasă descoperit chiar așa de ușor. [...]

BOISTUAU (Pierre) — zis și Launay, originar din Nantes, mort la Paris în 1566. Două cărți ale lui, rare și ciudate, sînt foarte căutate: *Povestiri fantastice* extrase din diverși autori, 1.561 [...] *Povestiri tragice* extrase din scrieri italiene de Bandel, traduse în franceză și tipărite în șapte volume începînd din 1568. Numai primele șase povestiri ale primului volum au fost traduse de Boistuau; celelalte sînt traduse de Belleforêt, care îi e însă inferior [...] *Vedenii fantastice de fantome, chipuri și năluci care apar noaptea și ziua veghind sau dormind, extrase din Povestiri fantastice de Boistuau*. «Alexander ab Alexandro povestește, în capitolul 2 din prima carte despre existența spiritelor, că un servitor devotat al său, sincer și cinstit, în timp ce dormea adînc în patul său, a început să plîngă, să suspine și să se lamenteze atît de puternic, încît a trezit pe toți ai casei. După ce l-a trezit, stăpînul l-a întrebat ce s-a întîmplat. Servitorul a răspuns: Nu am plîns degeaba, mi s-a părut că o văd pe mama mea moartă în timp ce era dusă la groapă. S-a notat ziua și ora la care băiatul a avut această viziune, pentru a se verifica dacă ea anunță o nenorocire, și toată lumea a fost mirată cînd s-a aflat că femeia a murit într-adevăr în ziua și la ora cînd i-a apărut în vis fiului ei.

Sfîntul Augustin, în cartea 12, cap. 17, despre Geneză, povestește istoria unui nebun care amintește de visul de mai sus. Avînd cîțiva oameni în casă, au început să vorbească despre o femeie pe care o cunoșteau cu toții și care era sănătoasă, mîncă bine, neavînd vreo teamă de moarte. Ce vorbeți de femeia aceasta, le-a zis nebunul, e moartă, am văzut cum o duceau la groapă. Și o zi două mai tîrziu prezicerea s-a împlinit. [...] Un al doilea fel de viziuni pe care trebuie să-l înfățișăm sînt cele legate de imaginație, cînd ne imaginăm lucruri a căror senzație o avem în trup. Ca atunci cînd Sf. Petru, într-un moment de trăire intensă, a avut viziunea aceluia vas mare coborînd din cer ca o mare întindere de pînză și care, odată ajuns la el, a văzut că era plină cu fel de fel de animale. Apoi a auzit vocea care îi spunea:

«Scoală-te Petre, înjunghe animalele și mănîncă»!⁷² etc.

Al treilea fel de viziuni se poate numi viziune intelectuală, pentru că ea se produce în gîndire, ca, de exemplu, atunci cînd regele Baltazar a văzut mîna care scria pe zid; și multe alte viziuni pe care le-a avut Nabucodonosor, care sînt amplu descrise în *Proorocirea lui Daniel*. Aceste viziuni, spune Sfîntul Augustin, se produc prin acțiunea îngerilor, buni sau răi, cu permisiunea Celui de Sus. Atribuțiile lor sînt diverse, unii ne tulbură nouă gîndurile, alții ne rănesc trupurile, alții ni se amestecă în sînge, în inimă și ne transmit o mulțime de vedenii și aiureli; alții ne îmbolnăvesc, asemenea diavolului, de care vorbește Sfîntul Luca, care a închis-o atîta pe fata vindecată de Isus Cristos, și care stătuse timp de 18 ani atît de gîrbovită, încît nu putuse măcar privi cerul.

Să nu ne mirăm de priceperea și forța diavolului. Încă de cînd a fost creat, în permanentul conflict cu îngerii, el a căpătat multă experiență și s-a călît. Diavolul depășește, prin suplețea corpului său aerian, agerimea animalelor și a păsărilor. Îmbină energia simțurilor, știința tuturor regulilor atît divine cît și lumești, cu o perfectă cunoaștere a proprietăților plantelor, pietrelor și metalelor etc. Prin atîtea procedee, uneori el prezice viitorul, înfăptuiește așa-zise minuni care înșeală pe cei ce se încred în el, ca acele sărmane femei care, seduse de fanaticele amăgiri ale lui Satana, își închipuie că aleargă noaptea călare și se închină diavolului la sabbat. Diavolul înfățișează uneori lucruri vesele și triste, alteori persoane cunoscute sau necunoscute. Asemenea lucruri vor părea stranii și greu de înțeles doar celor ce măsoară faptele lui Dumnezeu după puterea lor rudimentară de înțelegere».

BONIFACIU al VIII-lea (Benoît Gaietan) — Al 195-lea papă, ales la 24 decembrie 1294. Pe cînd era abia cardinal și aspira la mai mare, a străpuns zidul camerei în care dormea papa Celestin și i-a strigat printr-o țevă lungă că trebuie să părăsească scaunul papal, din ordinul Celui de Sus, dacă vrea să se salveze. Bunul papă a ascultat vocea pe care o credea venind din cer și a cedat impostorului tiara. Dar Dante îl plasează pe Bonifaciu în *Infernul* său printre simoniaci,

⁷² Biblia, Faptele apostolilor, cap. 10, v.11—48.

între Nicolae al III-lea și Clement al V-lea. Cîțva timp după moartea lui, Bonifaciu a fost considerat vinovat de erezie. Era cît pe ce să-i fie arse osemintele. Dar oamenii și-au amintit că a fost infailibil și l-au lăsat în pace.

BORDI sau **ALBORDI** — Masiv muntos care, în credința perșilor, este germenul pămîntului. Ei spuneau că la origini acest munte a fost mic, că apoi a crescut, a creat lumea, și apoi a crescut atît de mult, încît a ajuns ca pe vîrfurile să se sprijine soarele. Acest munte ar fi plasat în miezul pămîntului. La poalele lui se află un furnicar de genii ai răului; și că pe deasupra este o punte peste care trec sufletele în lumea cealaltă, după ce au dat socoteală de faptele lor pe pămînt.

BOTEZ — Se spune că la sabat vrăjitoarele botează broaște rîioase și copii. Broaștele sînt îmbrăcate în catifea roșie, iar copiii în catifea neagră. În vederea acestei operațiuni, diavolul urinează într-o gaură, apoi, cu un pămînt negru se ia din acest lichid purificator și se stropește capul broaștei sau al copilului, făcîndu-se semnul crucii de-a-ndăratelea, cu mîna stîngă, în timp ce se spun următoarele cuvinte: «În numele lui Patric, lui Matric, Petric de Aragon, acum, acum, Valentia». Acesta este botezul diavolului.

BOUBENHOREN — Un nobil german, pe nume Michel Louis, din familia Boubenhoren, fiind trimis de tînăr la curtea ducelui de Lorraine ca să învețe limba franceză, și-a pierdut la joc toți banii și, în disperare, s-a hotărît să se vîndă diavolului. În acea clipă i-a apărut în față un tip de vîrsta lui, bine făcut, elegant, care i-a dat o pungă plină cu aur și i-a promis că vine să-l revadă a doua zi. Louis a alergat la prietenii de la masa de joc, a recîștigat tot ce a pierdut, luînd pînă și camarazilor lui toți banii. Cînd s-a întors acasă, foarte mulțumit, s-a întîlnit cu acel tip misterios, care i-a cerut, drept recompensă pentru serviciul făcut, trei picături de sînge, pe care le-a extras într-o coajă de ghindă, apoi i-a dictat lui Louis cîteva cuvinte într-o limbă necunoscută, pe care acesta le-a scris pe două bilețele; unul a rămas la acel necunoscut, iar celălalt i-a fost înfipt lui Louis, în braț, printr-o vrăjitorie, exact în locul unde fusese înțepat pentru a scoate cele trei picături de sînge. Locul s-a vindecat fără să lase urme, căci, vă dați seama, era vorba de diavol. Acesta i-a spus jucătorului: «Mă angajez să-ți fiu slugă șapte ani, după aceea vei fi al

meu». Tînărul a acceptat, deși cu groaza în suflet, și, din acea zi, diavolul a stat în preajma lui zi și noapte, sub diverse chipuri, ajutîndu-l în toate ocaziile. Încetul cu încetul, a pus stăpînire pe mintea sa, insuflîndu-i idei noi și ciudate, dar seducătoare și care de cele mai multe ori îl împingeau la rău. Cînd s-a împlinit termenul fatal, tînărul, care împlinise 25 de ani, s-a întors acasă. Demonul căruia i se vînduse și care vroia să-l ducă în infern l-a convins să-și otrăvească părinții, să dea foc castelului și apoi să se sinucidă. Tînărul a încercat să comită toate aceste crime, dar Dumnezeu, căruia, fără îndoială, i-a fost milă de el, a împiedicat reușita diavolului. Pușca cu care a vrut să se sinucidă nu a luat foc, otrava nu și-a făcut efectul asupra părinților. Neliniștit și tulburat, Louis a fost cuprins de remușcări, a deconspirat pactul cu diavolul cîtorva servitori, rugîndu-i să-l ajute. Imediat a apărut diavolul, care a încercat să-l ucidă frîngîndu-i oasele. Mama lui, care era și ea eretică, a fost obligată să-l dea în supravegherea călugărilor. Din acea clipă, diavolul a făcut asupra lui presiuni mai mari ca oricînd, apărînd în fața lui sub formă de animale sălbatice. Într-o zi i s-a arătat sub forma unui personaj hidos, acoperit de păr, care i-a aruncat la picioare un înscris diferit de primul și în care dădea a înțelege că-și părăsește prada, în felul acesta sperînd că tînărul va ieși de la călugări și-l va putea împiedeca să se spovedească. Dar acesta n-a căzut în cursă. În sfîrșit, la 20 octombrie 1603, diavolul a fost obligat să apară în capela Sf. Ignațiu fiind somat să restituie adevăratul înscris încheiat între el și Boubenhorren. Cu această ocazie, tînărul a făcut profesiune de credință în favoarea Bisericii catolice și ortodoxe, s-a lepădat de diavol și a primit sfînta împărtășanie. Atunci a început să strige că vede doi țapi imenși cu picioarele din față ridicate și care țin în copite, fiecare, unul din actele încheiate cu diavolul. În clipa cînd a început exorcismul și a fost invocat numele Sfîntului Ignațiu, cei doi țapi au luat-o la goană și din brațul stîng al lui Louis, fără nici o durere și fără să lase vreo urmă, a căzut la picioarele lui pactul secret cu diavolul. În puterea diavolului mai rămăsese doar cel de al doilea pact. S-a reluat exorcismul. Imediat a apărut o barză înaltă și slută care ținea în plisc actul cu pricina și pe care l-a depus pe altar...

Se vede și acum la Molsheim, în capela Sfîntului

Ignațiu, a preoților iezuiți, o inscripție celebră care consemnează întâmplările trăite de acest nobil.

BOUNDSCHESCH — sau Cartea vieții veșnice, foarte respectată de vechii perși. De aici reiese că Ormuzd este simbolul binelui și al lumii curate, Ahriman, simbolul răului și al lumii imorale. Într-o zi, când Ormuzd l-a învins, Ahriman, ca să se răzbune, a ucis un bou pe care-l crease Ormuzd: din sângele acestui bou s-a născut primul om, asupra căruia Ormuzd a revărsat forța și prospețimea unui adolescent de 15 ani, aruncînd asupra lui o picătură din «apa sănătății» și una din «apa vieții». Acest prim om a purtat numele de Kaio-Morts. El a creat un arbore ale cărui fructe conțineau tot ce aveau mai bun și mai nobil ambele sexe și din aceste fructe s-a perpetuat specia umană. Ahriman, sau diavolul, întruchipat în șarpe, a corupt primul cuplu, tentîndu-l să mănînce din fructul oprit; atunci ei s-au înveșmîntat în negru și au așteptat triști Învierea, căci ei aduseseră păcatul pe lume.

BRAHMANI — Vechi înțelepți ai Indiei, care recunosc pe Brahma drept fiu al lui Dumnezeu, al cărui suflet a trecut, se zice, pe rînd, în 80 de mii de suflete și s-a oprit pentru scurtă vreme, cu mai multă îngăduință, în cel al unui elefant alb. Vom vorbi îndată despre el. Brahmanii sau brahminii sînt prima din cele patru caste care se închină lui Brahma. O parte din acești filozofi trăiau altădată în păduri, cercetau astrele sau făceau vrăjitorie, o altă parte trăia în orașe unde învățau pe prinții indieni morala. Cei care trăiau în păduri predicau oricui vroiau să-i asculte, dar cînd lumea se aduna să-i asculte, spune Strabon, trebuiau să o facă în cea mai mare liniște. Cel care tușea sau scuipa era exclus în acea zi din adunare. Brahmanii credeau în metempsihoză, nu mînceau decît fructe sau lapte și nu puteau atinge un animal fără să se spurce. Ei disprețuiau viața și bunurile materiale, își doreau moartea, ca pe o scadență a unei apăsătoare închisori. Duceau o viață aspră, se culcau pe piei de animale, se mențineau într-un celibat riguros pînă la 37 de ani. La această vîrstă se puteau bucura de orice plăceri, erau liberi să aibă mai multe soții, dar cu ele nu discutau filozofie, ca să nu-și uite îndatoririle casnice.

Se crede că Pitagora își însușise teoria metempsihozei de la brahmani. Ei duceau atît de departe respectul pentru natura însuflețită, încît Apollonius din Tyana ob-

servă că nu călcau pe iarbă decît cu mare grijă, ca nu cumva să distrugă viața care curgea în ea. Ei spuneau că animalele au suflete de îngeri izgoniți din rai și, ceea ce e mai amuzant, faimoasa teorie a părintelui Bouquet, care plasează în trupul animalelor pe diavol, nu e, deci, decît o veche credință a preoților din Orient. Ei ne învață că pămîntul e o masă rotundă, că sufletul e nemuritor, că există tribunale care judecă morții, că totul e în mîna lui Dumnezeu și că, murind, ne înlocuim la obîrșie. Pentru această demonstrație se foloseau de comparația cu un păianjen care, după ce și-a țesut pînza, își devoră iarăși aceleași firicele pe care le scosese din propriile-i măruntaie.

Brahmanii din Siam sînt de părere că pămîntul va pieri prin foc și că din cenușa lui va renaște un altul, peste care va domni o primăvară veșnică. [...]

Citim în scrisorile primilor misionari iezuiți în India o anecdotă ciudată despre brahmani. Există, aproape de Goa, o sectă de brahmani care credeau că nu e nevoie să aștepți moartea ca să ajungi în cer. Cînd erau bătrîni, porunceau discipolilor să-i închidă într-o ladă, căreia i se dădea drumul pe cursul apei, în felul acesta ducîndu-se direct în paradis. Dar, sărmanii, se înșelau, cum spune și reverendul Teiscera, care cunoștea problema: «Cum ai ieșit din biserică, nu mai există salvare». Diavolul era acolo, îl aștepta pe bătrînul brahman. Imediat ce-l vedea plutind de-a lungul fluviului, spărgea lada, îl înhăța și-l ducea departe; locuitorii din ținut, găsind lada goală, strigau că bătrînul a ajuns în paradis, că s-a făcut sfînt și că va face minuni. Dar stai să vezi dacă mai vine. [...]

Brahma, mai marele brahmanilor sau brahminilor este, după cum se știe, unul din cele trei personaje care reprezintă trinitatea indiană. El a stat mai multe secole înainte de a se naște, să mediteze, într-un ou de aur, din a cărui găoace a creat cerul și pămîntul. El avea cinci capete: pe unul l-a pierdut într-o bătălie cumplită contra lui Vishnu, apoi a început să dea naștere la 14 lumi: una din creierul său, alta din ochi, a treia din gură, a patra din urechea stîngă, a cincea din cerul gurii, a șasea din inimă, a șaptea din pîntece, a opta din organele sexuale, a noua din coapsa stîngă, a zecea din genunchi, a unsprezecea din călcîi, a douăsprezecea din degetul gros al piciorului drept, a treisprezecea din laba piciorului drept și, ultima, din aerul înconjură-

tor. Locuitorii fiecăreia dintre aceste lumi au calități foarte bine definite, asemănătoare la origine. Cei ieșiți din creierul lui Brahma sînt înțelepți și oameni de știință. A opta lume, care este poate lumea noastră, este dăruită plăcerilor și senzualității.

Brahmanii sînt fataliști, ei afirmă că de cîte ori se naște un muritor, Brahma îi face horoscopul, pe care nici o forță din lume nu-l poate schimba.

Lucrări indiene recunosc o putere divină din care Brahma și Vishnu sînt creațiile sale perfecte. În timp ce aceste două divinități mijlocii înspăimîntau lumea cu luptele lor, Dumnezeu le-a apărut în față sub forma unei coloane de foc infinită. Aceasta i-a liniștit și au încetat orice conflict, înțelegîndu-se ca cel care va găsi piciorul sau vîrfurile coloanei de foc, acela va fi întîiul Dumnezeu. Vishnu s-a încarnat într-un porc mistreț și a început să rîme; dar după o mie de ani de eforturi, negăsind piciorul coloanei, a fost obligat să-l recunoască pe Dumnezeu. Brahma, întruchipat într-o pasăre, în zadar a zburat prin înălțimi o sută de mii de ani. A încheiat prin a se închina și el lui Dumnezeu.

Se spune că ar fi avut mai mulți copii, căroră le-a dat viață într-un chip cu totul original: Pirrugu s-a născut din umărul său, iar Anghira, din nas. Dar ar fi exagerat să repetăm toate poveștile absurde despre legenda lui Brahma. Să mai adăugăm doar că brahmanii, astrologi și magicieni, se bucură în prezent de privilegiul de a nu putea fi condamnați la moarte pentru crimă, oricare ar fi fost aceasta. Un indian căruia i s-ar întîmpla nenorocirea să omoare un brahman, nu poate ispăși acest păcat decît printr-un pelerinaj de 12 ani, timp în care trebuie să cerșească și să-și prepare masa în craniul sfîntului.

Să nu uităm nici faptul că brahmanii au inițiat, la un popor pașnic, devoțiunea de a-și da foc pe mormîntul celor dispăruți. Acestea sînt femeile, adică sexul cel mai plăcut și mai slab, care, mai bine de patru mii de ani, se lasă pradă acestei superstiții barbare. Se spune că Brahma a avut mai multe soții muritoare, că după moartea lui, pentru că, totuși, Brahma a murit, aceea dintre soții care l-a iubit cel mai mult și-a dat foc pe același rug, ca să se reîntîlnească în cer. De atunci, mai multe soții, de condiție mai modestă, au trebuit să-și dea foc.

«Dar cum își vor regăsi ele soții care, între

limp, au devenit cai, elefanți sau vulturi? Cum să identifice cu precizie animalul în care s-a reîncarnat defunctul, cum să-l recunoști și cum să-i fii încă soție? Această dificultate nu-i împiedică pe teologii hinduși, metempsihoza fiind valabilă doar pentru oamenii simpli; pentru alte suflete, ei au o doctrină mai înălțătoare. Aceste suflete, aparținând altădată îngerilor revoltați, pleacă purificate, iar sufletele femeilor care se jertfesc devin preacucernice și își regăsesc soții în întregime purificați. În sfârșit, preoții au dreptate, — și femeile își dau foc». (Voltaire, *Dicționar filozofic*).

BRENNUS — general gal. După ce a cucerit Delphi și a profanat templul lui Apollo, s-a produs un cutremur de pământ însoțit de fulgere și trăsnete și o ploaie de pietre care cădea de pe muntele Parnas; acest fapt a produs o asemenea confuzie printre ostași, încât au abandonat lupta, iar Brennus, grav rănit, s-a sinucis. Se spune că această nesocotință i-a fost insuflată drept pedeapsă pentru a-l fi jignit pe Dumnezeu. Ar fi mai bine să punem acest act de disperare pe seama conștiinței sale torturate, a unei slăbiciuni sufletești, poate a groazei pe care a inspirat-o soldaților, oameni superstițioși, din clipa când a dovedit necuviință nu neapărat față de Dumnezeu, ci mai degrabă față de un templu. Admițând că Dumnezeu se grăbește să pedepsească pe muritori în timpul vieții lor, o face fie nedrept, fie fără forța necesară, fie fără să cunoască totul, pentru că uneori cei mai mari vinovați scapă pedepsei divine. [...]

BRUTUS — Plutarh relatează că, puțin înainte de bătălia de la Philippi, Brutus⁷³ stătea singur în cortul său, când i-a apărut o fantomă înfricoșătoare, care-l privea în liniște dar amenințător. Brutus a întrebat-o dacă e om sau zeu și ce dorea? Fantoma i-a răspuns: «Sînt geniul tău cel rău și te aștept pe cîmpul de la Philippi». — «Ei bine, ne vom întîlni acolo», a replicat Brutus. Fantoma a dispărut, dar, se spune, i s-a arătat din nou ucigașului lui Cesar, în noaptea premergătoare bătăliei de la Philippi, când Brutus s-a sinucis.

BYLETH — Demon puternic și înspăimîntător, unul din regii infernului, după *Pseudomonarhia* lui Wierius. Apare călare pe un cal alb, precedat de trompetiști

⁷³ Brutus, unul dintre conducătorii partidului senatorial roman. A făcut parte din conjurația care l-a asasinat pe Cesar. A trăit între anii 85—42 înainte de Hristos.

și tot felul de muzicieni. Cel care îl invocă trebuie să fie foarte atent, căci e totdeauna furios. Pentru a-l supune, trebuie să ai în mână un băț de alun și, întorcându-te spre punctul care separă răsăritul de miază-zi, să trasezi, în afara cercului în care te afli, un triunghi, apoi să citești rugăciunea care încătușează spiritele și Byleth vine imediat, supus, în triunghiul trasat; dacă nu apare, înseamnă că exorcizatul e lipsit de putere și că infernul îl disprețuiește. Se spune, de asemenea, că dacă i se dă un pahar de vin bun, care trebuie și el pus în triunghi, ascultă cu plăcere și face bune servicii celui ce-l ospătează. Atunci când apare, trebuie primit cu amabilitate, să i se facă complimente și să i se spună că atît el, cît și alți frați ai lui sînt foarte interesați. E extrem de sensibil la toate acestea. Nu trebuie să uitați că, în tot timpul petrecut alături de el trebuie să purtați la degetul mijlociu al mîinii stîngi un inel de argint pe care să i-l puneți tot timpul în față. Dacă toate aceste condiții sînt grele, drept răsplată, cel care va supune pe Byleth va deveni omul cel mai puternic și mai fericit. Altădată făcea parte din ordinul celor puternici. El speră ca într-o zi să urce din nou în cer, pe cel de al șaptelea tron, ceea ce nu e însă credibil. Comandă 80 de legiuni.

C

CAABA — Clădire pătrată, acoperită aproape în întregime cu aur, zidită la Meca din timpuri imemorabile, respectată de orientali în gradul cel mai înalt. E un mic edificiu cu laturile de 15 pași. Musulmanii îi spun casa pătrată și casa lui Dumnezeu. Ei spun că e opera lui Abraham și Dumnezeu în Coran i-a oferit-o lui Mahomet, ca pe cel mai sfînt loc de pe pămînt; credincioșii musulmani, în timpul rugăciunii, se întorc cu privirea spre Caaba și trebuie să fii lipsit de pietate ca să nu te duci măcar o dată în viață acolo în pelerinaj. Ajunși aici, oamenii sărută piatra neagră care îi servea lui Abraham drept eșafod, pe vremea cînd se zidea clădirea. Se povestește că ea creștea și se micșora de la sine, după cum își dorea patriarhul. Ea i-a fost adusă lui Abraham de arhanghelul Gabriel și se mai spune

că această piatră sfântă, văzîndu-se abandonată, nemaifiind folositoare, a început să plîngă; Abrahăm a consolat-o promiţîndu-i veneraţia musulmanilor; şi, într-adevăr, a plasat-o aproape de poartă, unde toţi pelerinii i se închină.

CABALA — Pico de la Mirandola⁷⁴ afirmă că acest cuvînt ebraic, care la origine semnifică tradiţia, este numele unui eretic posedat de diavol, care a scris împotriva lui Isus Cristos, şi ai cărui discipoli au fost numiţi cabalişti. Vechea cabală a evreilor este, după unii, un fel de masonerie misterioasă, după alţii ar fi doar explicarea mistică a Bibliei, arta de a găsi sensuri ascunse în cuvintele pe care le descompui, modul de a prezice prin virtuţile acestor cuvinte, pronunţate într-o anumită manieră. Dacă e să dăm crezare rabinilor, această minunată ştiinţă îi eliberează pe cei ce o stăpînesc de slăbiciunile omeneşti, le conferă daruri supranaturale, le transmite darul profeţiei, forţa de a face minuni după voie şi arta de a transforma metalele în aur sau obţinerea pietrei filozofale. Această ştiinţă îi învaţă că spaţiul dintre pămînt şi lună va exista numai şapte mii de ani, iar cel de deasupra lunii, 49 mii de ani. Evreii păstrează cabala prin tradiţie orală, ei cred că Dumnezeu i-a încredinţat-o lui Moise la poalele Muntelui Sinai şi că regele Solomon, autor al unei figuri misterioase numită arborele cabalei evreieşti, a fost mare specialist în materie, pentru că făcea mai bine ca oricine talismane. Tostat, episcop de Avila, afirmă chiar că Moise îşi făcea minunile cu o nuieluşă, pentru că aceasta avea gravat pe ea numele Atotputernicului. Valderame observă că şi apostolii făceau minuni în numele lui Isus şi citează mai mulţi sfinţi ale căror nume au făcut să învie morţi.

Cabala grecească, inventată, se zice, de Pitagora şi Platon, îşi are izvorul în combinaţiile de litere greceşti; cu ajutorul alfabetului a făcut minuni. Preţioasă soluţie, care ar fi rămas necunoscută dacă nu s-ar fi inventat scrierea şi care ne dovedeşte că lumea e plină de minuni.

Marea cabală, sau cabala în accepţia modernă este arta de a întreţine legături cu spiritele elementare. Ea se foloseşte de asemenea de anumite cuvinte misterioa-

⁷⁴ Pico de la Mirandola (1463—1494), savant italian, specialist în filozofie şi teologie.

se. Lucrurile cele mai neclare ea le explică prin numere, prin schimbarea ordinii literelor și prin legăturile din care cabaliștii și-au întocmit regulile. Or, iată care sînt, după cabaliști, diversele spirite elementare.

Cele patru elemente sînt populate, fiecare în parte, de ființe deosebite, mult superioare omului, dar supuse, ca și acesta, legilor morții. Aerul, acest spațiu imens dintre pămînt și cer, este populat de făpturi mult mai nobile decît păsările și gîzele; mările întinse au și ele destui alți locuitori în afară de delfini și balene; adîncurile pămîntului nu sînt stăpînite numai de cîrțițe; și focul, al patrulea element, mai sublim decît toate celelalte, n-a fost creat pentru a rămîne inutil și fără sens.

Zona focului e locuită de salamandre, valurile de aer, de silfi, în adîncurile pămîntului locuiesc gnomii, ondinele sau nimfele, pe fundul apelor. Aceste făpturi sînt alcătuite din cele mai pure particole ale elementelor în care trăiesc. Adam, care întruchipează perfecțiunea, era regele lor, dar după ce a înfăptuit păcatul și a devenit impur și josnic, după cum spune abatele Villars, el n-a mai avut legături cu aceste substanțe, și-a pierdut autoritatea asupra lor și nefericitei lui posterități i s-a luat dreptul de a le cunoaște.

Drept consolare, s-au găsit în natură mijloacele de a recîștiga puterea pierdută. Pentru a redobîndi supremația asupra salamandrelor și a le avea în subordine, trebuia să fie atrasă forța razelor solare, prin oglinzi concave, plasate într-un glob de sticlă. Aici se va forma o pulbere solară care se va purifica de la sine de elementele străine, și care, înghițită, va fi capabilă, în cea mai mare măsură, să exalte focul din om și să-l transforme, ca să zicem așa, într-o materie arsă. Din acea clipă, locuitorii sferei de foc devin inferiorii noștri și simt pentru noi aceeași prietenie ca și pentru semenii lor, tot respectul pe care-l datorează unui locțiitor al creatorului lor. În același fel, pentru a comanda silfilor, gnomilor, nimfelor, trebuie să se ia un glob de sticlă care să fie umplut cu aer, pămînt sau apă, să fie bine închis și lăsat la soare timp de o lună. Astfel purificate, fiecare din aceste elemente va constitui un element magic, care va atrage spiritele ce îi sînt specifice. Dacă timp de două luni omul se tratează cu acest produs, imediat va zări în aer imaginea zburătoare a silfilor, mulțime de nimfe venind la țarm și pe gnomi, paznici

ai comorilor și ai bogățiilor din adîncuri, etalîndu-și bogățiile. Nu e nici un pericol să intri în legătură cu ei, sînt făpturi cinstite, învățate, binefăcătoare și cu frica lui Dumnezeu. Sînt muritori și nu au speranțe că vor profita de pe urma Celui de Sus, pe care-l cunosc și-l adoră. Trăiesc îndelung și mor după cîteva sute de ani. Dar ce înseamnă timpul pe lîngă eternitate?... Și totuși, nu e imposibil să se găsească un remediu împotriva acestui rău; deoarece chiar dacă omul, prin legătura care o are cu Dumnezeu, a fost făcut, oarecum, părtaș la divinitate, tot așa, silfii, gnomii, nimfele și salamandrele, aliindu-se cu omul, devin și ei părtași la nemurire. Astfel, o nimfă, o silfidă devine nemuritoare și capabilă de fericire deplină, la care cu toții aspirăm, cînd e destul de mulțumită să se mărite cu un înțelept. Un gnom sau un silf, dacă se căsătorește cu o fiică a omului, devine nemuritor.

De asemenea, aceste făpturi atunci cînd le invocăm, se simt bine cu noi. De aceea Sf. Augustin a avut modestia să nu hotărăscă nimic în legătură cu spiritele, care pe atunci erau numite fauni sau satiri, concepție care o continua pe a africanilor din epoca sa, care doreau să ajungă la nemurire prin alianța cu oamenii.

Cabaliștii ne asigură că zeitățile antichității și aceste nimfe care-și luau iubiți dintre muritori, demonii, atît bărbați cît și femei, și zînele, care în vremurile mai noi își risipeau farmecele sub razele lunii unor păstori fericiți, nu sînt altceva decît silfi sau salamandre sau ondine (știme). [...] Totuși există gnomi care preferă să moară decît să riște — în caz că devin nemuritori — să fie la fel de nenorociți ca demonii. Aceste sentimente le sînt insuflate de diavol, căci el ar face orice ca să împiedice aceste biete creaturi să devină nemuritoare prin alianța cu noi.

Cabaliștii sînt obligați să renunțe la orice fel de legături cu femeile numai pentru a nu supăra silfidele și nimfele, care le sînt amante. În rest, ele nu sînt geloase una pe alta; și un înțelept poate immortaliza cîte vrea, fără nici o dificultate, dar esența spirituală nu vrea să împartă o inimă cu ființe în carne și oase. În același timp, cum numărul înțelepților cabaliști e foarte mic, nimfele și silfidele se arată uneori mai puțin delicate și folosesc tot felul de artificii ca să devină nemuritoare, împreună cu noi. Astfel, cutare crede că e împreună cu nevasta lui, dar, fără să se gîndească, se află în

brațele unei nimfe; cutare femeie crede că-și îmbrățișează bărbatul, dar ea face în acest timp nemuritoare o salamandră; cutare se imaginează fiu al omului, dar el e fiul unui silf, iar cutare fată va constata la sculare că e fecioară, dar ei i s-a făcut, în timpul somnului, o onoare de care nu se îndoiește.

Un tânăr nobil din Bavaria nu se putea consola de moartea soției pe care o iubise cu pasiune. O silfidă a luat chipul defunctei și s-a prezentat neferictului tânăr spunându-i că Dumnezeu a înviat-o pentru a-l consola în marea-i durere. Au trăit împreună mai mulți ani și au avut împreună copii frumoși; dar tânărul n-a știut s-o păstreze pe înțeleapta silfidă; el înjura și vorbea urât; ea l-a tot prevenit, dar, în fine, văzînd că muștrările ei erau inutile, într-o zi a dispărut lăsîndu-i amintire doar fustele și regretul de a nu o fi ascultat.

Mai mulți eretici din primele secole au amestecat cabala evreiască cu ideile creștinismului și au admis că între Dumnezeu și om există patru feluri de ființe intermediare, din care mai tîrziu au ieșit salamandrele, silfii, ondinele și gnomii. Fără îndoială că primii care au visat la ființele elementare au fost caldeenii; ei spuneau că aceste spirite erau suflete ale morților, care, pentru a se arăta oamenilor aici, pe pămînt, se duceau pe lună ca să-și ia chipul real. Cabala orientalilor este tot știința legăturilor cu geniile, care sînt evocate prin cuvinte barbare. În rest, toate cabalele diferă doar în detalii; în fond ele se aseamănă.

Pe această temă se povestesc o mulțime de anecdote. Unii rabini afirmă că fiica lui Ieremia, intrînd în baie după profet, din căldura lăsată de acesta a zămislit și după nouă luni l-a născut pe celebrul cabalist Ben-syrach. Se spune de asemenea că Homer, Virgiliu, Orfeu au fost cabaliști.

Printre cele mai puternice cuvinte în cabală este faimosul *agla*, foarte apreciat. Pentru a găsi lucrurile pierdute, pentru a afla, prin revelație, noutăți din țări îndepărtate, pentru a-i aduce pe cei absenți, trebuie să te întorci cu fața la răsărit și să pronunți cu voce puternică marele cuvînt *agla*. El operează toate aceste minuni, chiar dacă e pronunțat de ignoranți și păcătoși; gîndiți-vă ce minuni poate el face într-o gură de cabalist! [...]

CACUS — Un fel de căpcăun în Antichitate. Era fiul lui Vulcan și vărsa foc pe gură. Acest monstru de talie

uriașă, jumătate om-jumătate țap, mînca oameni în peștera lui de la poalele muntelui Aventin și apoi le spînzura capetele la intrare. A fost ucis de Hercule. Uneori acest Cacus era înfățișat cu un cap de animal pe un corp uman.

CAF — Munte imens, care împrejmuește orizontul din toate părțile, după cum spun musulmanii. Pămîntul se află în centrul acestui munte, adaugă ei, cum e degetul trecut prin inel. El are la temelie piatra sakhrat, din care cea mai mică fărîmă poate face mari minuni. Această piatră, formată dintr-un singur smald, stîrnește cutremurele, agitîndu-se după cum îi poruncește Dumnezeu. Ca să ajungi la muntele Caf, trebuie să traversezi întinse ținuturi întunecate, lucru pe care nu-l poți face decît condus de o ființă superioară. Acolo este, după cît se spune, lăcașul spiritelor. În poveștile orientale se vorbește adesea de acest munte.

CAIN — În concepția rabinilor, Cain, primul bărbat născut de o femeie, era fiul Evei și al șarpelui care a ispitit-o. Musulmanii afirmă că Eva, avînd doi fii, Cain și Abel, și două fiice, Aclima și Lebuda, a vrut să-l căsătorească pe Cain cu Lebuda și pe Abel cu Aclima. Dar Cain o iubea pe Aclima. Pentru a-și împăca fiii, Adam le-a propus un sacrificiu și, după cum se știe, ofranda lui Cain a fost respinsă. Totuși n-a vrut să renunțe la Aclima. Pentru a fi sigur de succes, s-a hotărît să-l ucidă pe Abel, dar nu știa cum s-o facă. Diavolul, care da tîrcoale prin împrejurimi, s-a oferit să-i dea o lecție. A luat o pasăre pe care a pus-o pe o piatră și, cu o altă piatră, i-a zdrobit capul. Atunci Cain, bine instruit, a pîndit momentul cînd Abel dormea și i-a spart capul cu o piatră. După această crimă, el s-a găsit într-o altă încurcătură, căci nu știa ce să facă cu cadavrul fratelui său. L-a învelit într-o piele de animal și timp de 40 de zile l-a cărat în spinare. Cînd a văzut că mortul intrase în putrefacție, l-a îngropat. După aceea el a dus o viață rătăcitoare, de vagabond, la capătul căreia a fost ucis de un nepot care, avînd vederea slabă, l-a confundat cu un animal sălbatic.

Se spune că din clipa în care a înfăptuit crima, Cain s-a mînjit cu tot felul de ticăloșii. În al doilea secol de existență a Bisericii, s-a ridicat o îngrozitoare sectă a gnosticilor, numită a *cainișilor*. Acești mizerabili îl venerau pe Cain, pe sodomii, pe Iuda Iscariotul și pe alți scelerați. Aveau o carte, *Ridicarea la cer a Sf. Pavel*

și o Evanghelie a lui Iuda, de la care le mai venise și numele de *iudaîți*. Se străduiau să comită, fără rușine, faptele cele mai infame. Erau mai degrabă o bandă de desfrânați decît o societate de eretici. Cartea despre Sf. Pavel vorbea despre călătoria acestuia în cer, cu toate amănuntele pe care le văzuse.

CAIUMARATH — Primul om și primul rege în credința persanilor. De fapt, e același cu Adam. Ei pretind că a trăit 1000 de ani din care a domnit 560. Orientalii cred că el a inventat doctrina căutătorilor în stele. În unanimitate, învățații consideră că a fost și magician. Savanții din Asia povestesc că acest Caiumarath este fiul lui Adam, că strămoșul nostru adormind a crezut că o îmbrățișează pe Eva și că din acest vis a ieșit o plantă care s-a transformat în om: aceasta a fost Caiumarath.

CAL — La antici, acest animal era un instrument de prezicere a războiului. Suevii⁷⁵, care locuiau în Germania, creșteau în comun, în păduri sfinte, cai pe care îi foloseau drept auguri. Preotul și șeful statului erau singurii care-i puteau atinge: îi înhămau la care sfințite și le studiau cu atenție nechezatul și freamătul. Nu existau alte semne cărora preoții și căpeteniile statului să le ofere o mai mare încredere.

Se observă de asemenea că la anumite popoare se atrăgea bunăvoința divinităților împingînd caii în apa fluviilor. Uneori se mulțumeau să-i lase să trăiască în libertate în cîmpiile învecinate, după ce mai înainte fuseseră sacralizați.

Iulius Cesar, înainte de a trece Rubiconul, a închinat acestui fluviu un mare număr de cai, pe care i-a abandonat în pășunile din împrejurimi.

O superstiție pretinde că o specie de cai numiți Arzel și care au o pată albă la piciorul drept din spate poartă nenoroc în lupte. În vechime se credea, de asemenea, că aceste animale nu au fiere; aceeaștă greșeală e astăzi recunoscută.

CALI — Regină a demonilor și sultană a infernului indian. E reprezentată în întregime neagră, purtînd un colier din cranii de aur. Altădată i se sacrificau victime umane.

⁷⁵ Populație germanică existentă în secolul III între Rin și Dunăre.

CAMELEON — Așa cum a spus Pliniu, Democrit⁷⁶ a alcătuit o lucrare asupra nenumăratelor superstiții cărora le-a dat naștere emblema aceasta de lingușitor. Un avocat era sigur că va câștiga procesul dacă purta asupra lui o limbă de cameleon, smulsă animalului încă viu. Arzându-i capul și gâtul pe un foc de lemn de stejar sau frigându-i ficatul pe o țiglă roșie, se atrăgeau tunetul și ploaia. Dacă se scoate ochiul drept al unui cameleon viu și se pune în lapte de capră, se poate prepara o cataplasma care vindecă albeața la ochi; coada lui poate opri cursul râurilor. Dacă omul poartă asupra lui falca dreaptă a cameleonului, îi piere orice frică, iar dacă leagă limba lui pe burta unei femei care naște, copilul va veni pe lume ușor și fără dureri.

Unii curioși afirmă că acest animal se hrănește doar cu vînt, deși se știe că mănîncă insecte. Și cum ar avea el, oare, stomac și celelalte organe ale digestiei dacă nu ar avea ce să digere? Și cum produce excremente pe care cei din vechime le foloseau în practicile magice pentru a-și înfrînge dușmanii?

În rest, se știe că această specie de șopîrle, după legea lui Moise, era necurată. Animalul are capul mare și lung, patru picioare, fiecare cu cîte trei degete, o coadă lungă, plată, botul alungit cu vîrfurile retezate, spatulele ascuțite, pielea zbîrlită, ca un fierăstrău, începînd cu spatulele pînă la ultima articulație a cozii; pe cap are un fel de creastă; nu are urechi. În ceea ce privește culoarea, ea pare că variază în funcție de reflectarea razelor solare și de poziția animalului față de cei ce-l privesc: acest lucru a făcut ca să fie comparat cu omul. Delancre afirmă, pe de altă parte, că acest animal e emblema vrăjitorilor și că îl găsești în locurile unde are loc sabatul.

CAMPANELLA (Thomaso) — Călugăr dominican, a trăit în secolul al XVI-lea și a fost considerat magician. S-a născut în 1568 într-un oraș din Calabria. Călătorind prin țară încă de tînră, a întîlnit un rabin care l-a inițiat în tainele alchimiei și care în 15 zile l-a învățat toate științele. Cu aceste cunoștințe, Campanella a început să-l combată pe Aristotel, atunci în mare vogă. Cei atacați s-au grăbit să-l acuze pe Campanella de vrăjitorie și el a fost obligat să fugă la Neapole. l-au

⁷⁶ Democrit, filozof grec, a trăit în sec. V înainte de Hristos.

fost confiscate caietele. Inchiziția găsind aici lucruri pe care nu le înțelegea, l-a aruncat pe autor în temniță și l-a condamnat la detenție pe viață, pentru vrăjitorie. În 1626, cu ajutorul papei a scăpat, a venit la Paris unde Richelieu l-a primit cu bunăvoință. A murit la 21 mai 1639, printre iacobinii din Saint-Honoré⁷⁷. Se spune că și-a prezis momentul morții. Nu vom cita din scrierile lui decît cele patru cărți despre sensul lucrurilor și despre magie și cele șase despre astrologie în care autorul încearcă să pună de acord teoriile lui în domeniu cu doctrina Sf. Toma.

CAPRE — Aceste animale sînt mult respectate la Mendes, în Egipt. Uciderea lor era interzisă, pentru că zeul Pan, marea divinitate a acestui oraș, se spunea că s-ar fi ascuns sub chipul unei capre; zeul era chiar reprezentat cu capul de capră și i se aduceau jertfă oi.

Diavolii sau vrăjitorii și-au luat adesea chip de capră. Claude Chappuis de Saint-Amour, care l-a urmat pe ambasadorul lui Henri al III-lea pe lîngă Înalta Poartă, povestește că a văzut într-o piață din Constantinopol măscărici de bîlci care învățaseră caprele mai multe figuri ce le demonstra agilitatea făcînd scamatorii dintre cele mai reușite după care le puneau în gură un blid și ele mergeau să cerșească pentru întreținerea lor, cînd la persoana cea mai frumoasă sau la cea mai urîță, cînd la omul cel mai bogat sau cel mai bătrîn dintre spectatori: lucru pe care ele îl făceau cu multă îndemînare, printre 4—5000 de persoane, în așa fel încît lumea se aștepta chiar să vorbească. [...]

CARACALLA⁷⁸, — Împăratul Caracalla tocmai fusese ucis de un soldat. Cînd încă nu se știa nimic la Roma, a fost văzut un diavol întruchipat într-un om ce mîna un măgar cînd în Capitoliu, cînd spre palatul împăratului, strigînd că e în căutare de stăpîn. A fost întrebat dacă îl caută pe împăratul Caracalla, dar el a răspuns că acesta era mort, drept care a fost prins să fie trimis spre judecată împăratului. Atunci el a spus: «Mă duc, pentru că sînt obligat să mă duc, dar nu la împăratul la care vă gîndiți voi, ci la un altul». A fost condus de la Roma la Capua unde a dispărut fără să se mai știe ceva despre el.

⁷⁷ O veche mînăstire iacobină de pe strada Saint-Honoré din Paris. Aici avea să se înființeze, în 1789, clubul iacobinilor.

⁷⁸ Caracalla, împărat roman între 21—217, cînd a fost asasinat. Era fiul împăratului Septimiu Sever.

CAROL CEL MARE⁷⁹ — Faimoasa legendă a nașterii lui Carol cel Mare o găsim în cronicile germane din secolul al XIII-lea.

Pepin⁸⁰ devenind rege al Franței a trimis mesageri la regele suevilor și Bavariei pentru a-i da de soție pe fiica lui, Bertha. Trimisul regelui a observat că prințesa semăna la înfățișare cu fiica lui și a hotărât să o înlocuiască. A căutat deci asasini care s-o ucidă pe Bertha, într-o pădure. Aceștia au fost impresionați de marea ei frumusețe și în loc s-o omoare au dus intendentului limba unui câine și cămașa însîngerată a prințesei; și acest netrebnic a prezentat regelui pe propria lui fiică, cu care acesta s-a căsătorit, crezînd-o vlăstarul regelui suevilor. În acest timp, Bertha, părăsită în pădure, s-a ascuns la un morar care a primit-o în casă ca pe copilul lui. Șapte ani mai târziu, la o vînătoare în acea pădure, regele și-a petrecut noaptea în casa morarului. El era însoțit doar de astrologul lui, care i-a spus că în acea casă se află o fată menită unui destin măreț. Pepin s-a iubit în acea noapte cu cele trei fete, dar numai Bertha a rămas grea. La capătul celor nouă luni, ea l-a născut pe Carol cel Mare. Într-o zi, cînd acesta era deja mare, văzînd-o pe mama lui plîngînd mereu, a rugat-o insistent să-i spună ce necazuri are, încît aceasta i-a povestit viața ei. Tînărul Carol s-a dus îndată la curtea lui Theodoric: «Duceți-vă grabnic la regele Pepin, fiica voastră e bolnavă.» Regina a pornit la drum și cînd fiica intendentului, care se bucura de drepturile ei de regină, a venit s-o primească, reginei i s-a făcut rău, nerecunoscîndu-și fiica. Carol, care o adusese pe Bertha, a întrebat-o pe bătrîna regină: «Nu pe ea o căutați?» Regina și-a recunoscut fiica. Falsa Bertha a fost alungată, tatăl ei pedepsit, și Carol declarat urmașul la tron. Unul din fiii falsei regine a ajuns papă și el a fost acela care l-a sanctificat pe Carol.

Ar fi necesar un spațiu mult prea mare pentru a relata aici toate minunile care se pun pe seama lui Carol cel Mare. Domnia sa este epoca de aur a romanului cavaleresc francez. Alături de el stau tot timpul vrăjitori, uriași, zîne și se fac fel de fel de minuni. Ni se spune că războiul cu Spania l-a dus numai la îndemnul Sfîntului

⁷⁹ Carol cel Mare (Charlemagne) (742—814), rege al Franței între 771—814 și împărat al Occidentului între 800—814.

⁸⁰ Pepin cel Scurt, rege al Franței în anul 751; a trăit între 715—768.

Iacob, care i-a apărut și l-a avertizat să-și retragă armata din fața sarazinilor. Se spune că Sfântul a luptat tot timpul alături de el. Războaiele din Saxa, unde el a instituit tribunalul secret, sînt și ele pline de minuni și întîmplările ce privesc viața lui intimă apar la fel de extraordinare.

Se spune că s-ar fi îndrăgostit de o nemțoaică pentru care și-a neglijat nu numai regatul, dar și propria-i persoană. Femeia murind, pasiunea lui nestinsă l-a făcut să-i iubească și cadavrul, pe care l-a păstrat și întretinut, mîngîindu-l, ca și în viață. Episcopul Turpin, aflînd de această înspăimîntătoare pasiune, s-a dus într-o zi, în lipsa împăratului, în camera unde era cadavrul, încercînd să afle dacă nu cumva la mijloc este o vrăjitorie. A controlat cu atenție corpul și, într-adevăr, i-a găsit sub limbă un inel, pe care i l-a luat. În aceeași zi, Carol cel Mare, intrînd în palat, a fost foarte mirat să găsească un cadavru mirositor; și, revenindu-și ca dintr-un vis, a poruncit să fie deîndată îngropat.

Dar pasiunea pe care o avusese pentru cadavru a continuat să se manifeste pentru episcopul Turpin, care purta inelul. Îl urma peste tot și nu se putea desprinde de el. Prelatul, îngrozit de această nouă nebunie și temîndu-se ca inelul să nu cadă în mîinile cuiva care ar fi putut profita de pe urma lui, l-a aruncat într-un lac, pentru ca nimeni să nu-l mai folosească. De atunci, Carol a făcut o mare pasiune pentru acel loc, pe care nu l-a mai părăsit. A construit acolo un palat și o mînăstire și a pus bazele orașului Aix la Chapelle, unde a dorit să fie înmormîntat.

Acest împărat a fost pus în rîndul sfinților de papa Pascal al III-lea; dar acesta fiind considerat ca pontif nelegitim, Alexandru al III-lea a reconfirmat această canonizare. Astfel, Carol cel Mare este sfînt. În fiecare an, pînă la revoluție, la Metz se făcea o slujbă pentru sufletul lui. [...]

CAROL CEL PLEȘUV — Porecla dată regelui Franței, Carol al II-lea. El a avut următoarea viziune, ale cărei detalii le-a descris el însuși. Într-o noapte de duminică, spre zori, în timp ce dormea, o voce teribilă i-a sunat în urechi: «Carol, a zis acesta, sufletul îți va ieși din corp, vei lua parte la o judecată a lui Dumnezeu și aceasta îți va servi și ca mijloc de apărare și ca semn de prevedere; peste un timp, sufletul îți va fi redat». În aceeași clipă sufletul i s-a desprins de corp

și cel care a făcut aceasta era de un alb strălucitor. L-a pus în mînă un ghem de ață care arunca o lumină orbitoare, asemănătoare cu cea a unei comete. L-a desfăcut și i-a spus: «la acest fir și prinde-l de degetul arătător al mîinii drepte și astfel te voi conduce în labirintul infernului, locul chinurilor și al suferințelor». Imediat a luat-o înainte cu pași repezi, depănînd mereu ghemul cu fir luminos. L-a condus în văi adînci pline cu focuri și cîmpii cu fîntîni în flăcări, unde se fierbea smoală, pucioasă, plumb, ceară și alte materii unsuroase: «Am întîlnit, a relatat monarhul, pe preoții care i-au slujit tatălui meu și strămoșilor noștri. Înfricoșat, i-am întrebat totuși care este cauza suferințelor lor; mi-au răspuns: „Am fost episcopii părintelui și strămoșilor tăi; și în loc să-i îndreptăm pe ei și popoarele lor spre pace și unire, am semănat printre ei discordia și tulburarea; de aceea sîntem acum arși, în acest infern, alături de ucigași și hoți. Și tot aici vor veni episcopii tăi și ofițerii cei mulți care te înconjoară și care fac același rău pe care l-am făcut și noi”». Cînd regele, înspăimîntat, privea la toate acestea, au coborît spre el diavoli negri înfricoșători, care, cu cîrlige de fier înroșite, vroiau să apuce ghemul; dar lumina puternică pe care o arunca îi împiedica să-l înhațe. Tot ei au încercat să-l apuce din spate și să-l arunce într-o fîntînă cu pucioasă; dar cel care îl însoțea l-a salvat de capcanele ce i se întindeau și a continuat să-l conducă pe munții înalți de unde ieșeau torente de foc care fierbeau și topeau orice metal: «Aici, a spus regele, am găsit sufletele nobililor care l-au slujit pe tatăl și pe frații mei: unii erau afundați pînă la bărbie, alții pînă la mijloc. Ei strigau la mine: „Vai, Carol, uită-te cît de pedepsiți sîntem în aceste torente de flăcări, pentru că i-am învrăjbit pe frații tăi cu tine și cu tatăl vostru”. Mi-a fost milă de chinurile lor. Tot atunci am văzut venind spre mine balauri care scuipau foc și încercau să mă înghită, dar călăuza m-a înfășurat în firul luminos și animalele nu m-au putut atinge. Am coborît apoi într-o vale care avea o coastă întunecată, unde se vedeau cuptoare arzînd. Pe partea cealaltă era multă lumină și era plăcut. Am început să examinez coasta întunecată: acolo am văzut, în chinuri îngrozitoare, regi din neamul meu. Cu inima strînsă de durere și de tristețe, mă vedeam aruncat în acele adîncuri de negri uriași, care dăduseră foc întregii văi. Eram îngrozit. În acest

timp, cu ajutorul ghemului, am văzut cealaltă parte a văii, cum se luminează, și am observat două fîntîni, dintre care una avea apă fierbinte iar alta apă abia călduță. Cu ajutorul ghemului am văzut două butoaie pline cu apă; într-unul era tatăl meu, Louis le Debonnaire, care era băgat în butoi pînă la mijloc. Cu toate că era cuprins de tristețe și supărare, m-a liniștit spunîndu-mi: „Carol, fiul meu, nu te teme, știi că sufletul ți se va întoarce în corp și că Dumnezeu a vrut să vii aici ca să vezi cum îmi ispășesc păcatele; din butoiul cu apă clocotită, din cînd în cînd, sînt mutat în cel cu apă călduță. E o ușurare pe care o datorez Sfîntului Petru, Sfîntului Denis și Sfîntului Remi, care sînt protectorii casei noastre. Dar dacă prin rugăciuni, ofrande și pomeniri mă veți ajuta, tu, credincioșii mei episcopi și preoți și toți ecleziaștii, voi fi eliberat din acest butoi clocotitor. Fratele meu Lothar și Ludovic, fiul său, au fost feriți de aceste chinuri prin mijlocirea aceluiași sfinți, și acum se bucură de toate binefacerile raiului. Privește la stînga ta, a adăugat tatăl meu”; am întors capul și am văzut alte două butoaie cu apă clocotită; „iată ce te așteaptă dacă nu te îndrepti și nu ceri iertarea păcatelor”. M-a apucat groaza și însoțitorul meu mi-a spus: Urmează-mă în dreapta acestei văi și ai să vezi toată splendoarea raiului. N-a trecut mult timp și am văzut printre regi iluștri pe unchiul meu Lothar, așezat pe un topaz uriaș, încoronat cu o diademă splendidă; fiul lui Ludovic era tot atît de strălucitor. Abia m-a văzut și mi-a vorbit cu un glas blînd: „Carol, tu care ești cel de al treilea urmaș al meu la tronul imperiului roman, apropie-te. Știu că ai venit să vezi locurile de chin și durere unde tatăl tău și fratele meu gem încă. Dar, prin mila Domnului, vor fi eliberați de suferință, ca și noi, la rugăciunea sfinților pe care Dumnezeu i-a numit patroni ai regilor și poporului francez; și dacă ei n-ar fi fost protectorii noștri, familia noastră n-ar mai domni. Să știi că vei fi detronat și vei mai trăi foarte puțin”. Și Ludovic, întorcîndu-se spre mine a spus: „Imperiul roman, pe care l-ai stăpînit pînă acum, trebuie să intre în stăpînirea lui Ludovic, nepotul meu”. Într-o clipă, l-am văzut pe acest copil. „Dă-i în primire tronul — continuă el — și drept garanție dă-i acest ghem al tău”. Imediat am desfăcut firul și i-am dat ghemul. Prin aceasta, el și-a luat în primire imperiul. Abia a devenit rege, că a fost înconjurat de lumină strălucitoa-

re și, cea ce e de necrezut, sufletul mi s-a întors în trup. Astfel, toată lumea să știe că, orice s-ar întâmpla, el va stăpîni imperiul roman, pe care Dumnezeu i l-a încredințat; și cînd eu nu voi mai fi, aceasta va fi după voia Domnului, a cărui putere se întinde peste secole, peste vii și morți. Amin.»

Această legendă ajunge pentru a dovedi credința regelui Carol cel Pleșuv. Totuși episcopii l-au excomunicat; el le-a reproșat cu delicatețe, spunîndu-le că ar fi trebuit să-l prevină, pentru că el s-ar fi supus pedepselor pe care prelații ar fi găsit de cuviință să i le aplice.

CAROL AL IX-LEA⁸¹ — Rege al Franței «în timpul domniei căruia s-a petrecut atît de remarcabila noapte a Sf. Bartolomeu», după cum spune Boguet. Pentru că un medic astrolog i-a garantat că va trăi atîtea zile cîte rotiri pe călcîi va reuși să facă timp de o oră în fiecare dimineață, făcea acest exercițiu solemn, timp de o oră, alături de cei mai importanți ofițeri, generali, cancelarul, bătrînii judecători, care, toți, se învîrteau în piruete într-un picior pentru a-l imita și linguși pe rege.

Ni se spune că după masacrul «atît de remarcabil» din noaptea Sf. Bartolomeu, Carol al IX-lea a visat corbi însîngerăți, a avut coșmaruri îngrozitoare și moartea prematură i-a fost anunțată de furtuni puternice. Se mai spune că ar fi murit din cauza imaginilor de ceară făcute după chipul și asemănarea sa, înfierate de magie, dar pe care dușmanii săi, vrăjitori protestanți, le topeau în fiecare zi, în timpul unei slujbe de înmormîntare, fapt ce contribuia ca viața regelui să se topească, pe măsură ce ceara se consuma. În acele timpuri, cînd cineva murea de ftizie sau de o altă boală care îl slăbea se spunea că de vină sînt vrăjitorii. Medicii îi făceau răspunzători pe vrăjitori de bolnavii lor care mureau și refrenul ignoranței făcea să se creadă că aceștia existau.

CARON — Legenda lui Caron, luntrașul infernului, vine, se zice, de la Memphis, din Grecia. Fiul lui Erebus și al Noptii, el traversa Cocytul și Acheronul într-o barcă îngustă. Bătrîn și zgîrcit, el nu primea în ea decît umbrele celor care primiseră loc de înmormîntare și care îi plăteau drumul. Nici un muritor, în timpul

⁸¹ Carol al IX-lea, rege al Franței, fiu al lui Henri al II-lea și al Catherinei de Medicis. A trăit între 1550—1574.

vieții sale, nu putea intra aici, dacă nu avea o ramură aurită, consacrată zeiței Proserpina, și care îi asigura libera trecere. Chiar credinciosul Eneas⁸², a trebuit să fie condus de Sibila, atunci când a vrut să pătrundă în împărăția lui Pluton. Multă vreme înainte de trecerea acestui erou, luntrașul infernului fusese pedepsit și exilat timp de un an într-un loc întunecos din Tartar, pentru că-l primise în luntrea sa pe Hercule.

Mahomet, în Coran, cap. 28, l-a confundat pe Caron cu Coreu, acel izraelit îndrăzneț pe care l-a înghițit pământul la rugămintea lui Moise. Arabul Mutardi, în lucrarea sa despre Egipt, a urmat sentimentul profetului său: Caron, după el, a fost unchiul legislatorului evreu, și cum i-a susținut zelos partidul, acesta l-a învățat alchimia și secretele ei și cu ajutorul căreia a strâns imense averi. Herodot ne-a transmis opinia cea mai sigură: la început, Caron a fost un simplu preot al lui Vulcan, dar care a reușit să uzurpe puterea suverană din Egipt. Ajuns la mare putere, a vrut să-și facă numele nemuritor printr-o operă care să poată atesta, peste secole, măreția sa. Tributul care l-a impus pentru înmormântări i-a adus bogăția, care i-a ușurat proiectele. Lui i se datorează labirintul egiptean, care la început a fost propriul lui palat și care a devenit apoi, în concepția poporului, o parte a infernului. [...]

CARTOMANCIE (Ghicitul în cărți) — Se spune că jocul de cărți a fost inventat pentru a distra nebunia lui Carol al VI-lea, dar Etteilla⁸³ ne asigură că arta de a da în cărți, cartomancia, e mult mai veche. Acest mod de a prezice și-ar avea obârșia în jocul cu bețele al lui Alpha (numele unui celebru grec exilat în Spania). De atunci, spune el, această știință minunată s-a perfecționat. La început au fost folosite tăblițe pictate, și când Gringoneur i-a oferit lui Carol cel iubit cărți de joc, n-a mai fost necesar decât efortul de a trece pe cartoane ceea ce fusese deja făcut de cei mai avizați ghicitori pe plăcuțe. Păcat că această aserțiune nu se sprijină pe nici o probă.

Totuși, cărțile de joc sînt mai vechi decît Carol al VI-lea. M. Boissonade a observat că Jehan de Sainté

⁸² Eneas, erou troian, care a călătorit șapte ani pe mare, a fost condus de o sibilă în infern, unde Pluton era stăpînul bogățiilor subterane. Legenda sa, la Homer și Virgiliu.

⁸³ Etteilla, autor al mai multor lucrări despre cartomancie.

nu a obținut nici un favor de la Carol al V-lea numai pentru că nu știa să joace nici cărți, nici zaruri. Jocul trebuie să fi fost cunoscut în Spania, căci în 1332, Alfons al XI-lea îl interzicea. Orice ar fi fost, cărțile de joc, mai întâi admise chiar în mănăstiri, au fost mai târziu aspru condamnate de cler. Sf. Bernardin din Siena le-a interzis călugărilor și le-a ars, alți sfinți le-au anatemizat. Și mai exista încă o opinie puternică pentru cei credincioși, că jocul de cărți ține de diavol. «Cînd diavolul umbla pe pămînt și făcea de-ale lui, adăugau credincioșii, a luat cu el mai multe femei care dădeau în cărți și adesea a ucis jucători». Boguet adaugă acestor minuni faptul că diavolul se amestecă în jocul de cărți, fără să-l vedem, și că cei care-l practică sînt neapărat vrăjitori. El citează un conte italian «care îți pune în mîna un zece de pică și tu vezi că e un rege de cupă, ceea ce confirmă ideea că exista un pact între el și diavol».

Nu e cazul să mai spunem că în cărți s-au văzut tot fel de lucruri: istorie, cultul astrelor, vrăjitorie. Au existat chiar învățați care au văzut în cărți întreaga alchimie; și cabaliștii au pretins că recunosc aici spiritele celor patru elemente. Caroul semnifică salamandrele, cupa — silfii, trefla — ondinele, iar pica — gnomii.

Cartomancia este cunoscută și sub denumirea de a da în cărți.

Pentru aceasta este nevoie de 32 de cărți. Cupa și trefla semnifică, în general, binele și fericirea; caroul și pica, răul și nenorocirea. Figurile de cupă și caro anunță persoane blonde spre șaten, figurile de pică sau treflă anunță persoane brune sau șaten spre brun. Iată, ce semnificație are fiecare carte.

Cele opt cărți de cupă-(roșu). Regele de cupă încearcă să vă facă bine, cînd cartea e întoarsă, dar va fi împiedicat în bunele sale intenții. Dama de cupă este constituită, cu bune intenții, de la care te poți aștepta la servicii; cînd cartea e întoarsă, va fi o întîrziere în realizarea dorințelor. Valetul de cupă e un militar care va intra în familie și încearcă să vă fie folositor; cînd cartea e răsturnată (întoarsă), înseamnă că va fi împiedicat de ceva. Asul de cupă anunță o veste plăcută; cînd e înconjurat de alte figuri, semnifică o petrecere sau o masă între prieteni. Zece de cupă anunță o surpriză care vă va face plăcere; nouă promite o împăcare; el mărește prietenia și dragostea între persoane învrăjbi-

te; opt de cupă vă promite bucurii din partea copiilor; celibatarilor le promite succese; șapte de cupă anunță o căsătorie reușită.

Cele opt cărți de caro-(tobă). Regele de caro este un bărbat care vrea să vă necăjească și va reuși, când cartea e întoarsă; dama de caro este o femeie rea care vă bîrfește și care vă va aduce necazuri, atunci când cartea e întoarsă; valetul de caro este un militar sau un mesager care vă aduce vești neplăcute și, dacă e răsturnat, foarte supărătoare; asul de caro anunță o veste; zece de caro prezice o călătorie obligatorie și neprevăzută; nouă, înseamnă o întârziere în primirea de bani; opt de caro anunță surprinzătoare demersuri din partea unui bărbat tînăr; șapte de caro înseamnă cîștig la loterie; dacă e alături de asul de caro, se anunță vești bune.

Cele opt cărți de pică-(verde). Regele semnifică un om al legii cu care veți avea unele probleme; dacă e răsturnat, înseamnă că veți pierde un proces; dama de pică este o văduvă care încearcă să vă înșele; dacă e răsturnată, e sigur că vă va înșela; valetul este un tînăr care vă va aduce neplăceri; dacă e răsturnat, înseamnă că vă va trăda; asul de pică vă va aduce un mare necaz; zece de pică înseamnă închisoare; nouă de pică, întârziere în afaceri; opt de pică, vești proaste; dacă e urmat de șapte de caro, înseamnă plîns și neînțelegeri; șapte de pică anunță ceartă și suferință, dacă nu e însoțit de cîteva cărți de cupă.

Cele opt cărți de treflă-(ghindă). Regele este un bărbat corect, care vă va face numai servicii; dacă e răsturnat, intențiile lui bune vor întârzia; dama de treflă este o femeie care vă iubește; dacă e întoarsă cartea, înseamnă că e vorba de o femeie geloasă; valetul promite o căsătorie, care nu se va realiza fără cîteva încurcături prealabile, în caz că e răsturnată cartea; asul de treflă anunță cîștig, profit, veți avea de primit bani; zece de treflă anunță succes în afaceri; dacă e urmat de nouă de caro, veți avea o întârziere în primirea banilor; dacă se găsește alături de nouă de pică, veți fi în pierdere; nouă de treflă anunță reușită în dragoste; opt de treflă, speranță întemeiată; șapte de treflă înseamnă că manifestați slăbiciune în dragoste; dacă șapte e urmat de nouă de treflă, veți primi o moștenire.

Patru regi în șir anunță glorie, faimă; trei regi unul după altul, succes în afaceri; doi regi, sfaturi bune.

Patru dame în șir, înseamnă multă cleveteală; trei dame, înșelătorii femeiești; două dame alături, prietenie.

Patru valeți în șir anunță o boală contagioasă; trei valeți, lenevie; doi valeți alături, ceartă.

Patru ași în șir anunță un deces; trei ași, desfrâu; doi ași alături, dușmănie.

Patru de zece în șir anunță evenimente neplăcute; trei de zece, schimbări în stat; doi de zece alături, veți pierde ceva.

Patru de nouă în șir anunță fapte bune; trei de nouă, imprudență; doi de nouă alături, bani.

Patru de opt în șir anunță eșecuri; trei de opt, căsătorie; doi de opt, neplăceri.

Patru de șapte în șir anunță intrigă; trei de șapte, distracții; doi de șapte, dragoste trecătoare și vești mărunte.

Există mai multe feluri de a da în cărți; cel mai obișnuit este cel în care se dau cîte șapte, apoi cîte trei sau cîte cinsprezece.

Pentru a da cărțile cîte șapte, se numără cărțile din șapte în șapte, punînd de o parte a șaptea carte din fiecare grup. Repetînd de trei ori această operațiune, vom obține 12 cărți; acestea se întind pe masă, una lîngă alta, în ordinea în care vin; apoi vedeți ce înseamnă, după valoarea ei, fiecare carte, așa cum am explicat. Înainte de a citi cărțile, nu trebuie uitat că persoanei căreia îi ghicim în cărți trebuie să i se scoată cartea din joc.

Regele de cupă semnifică în general un bărbat blond căsătorit, regele de treflă — un bărbat brun căsătorit, dama de cupă — o femeie sau o fată blondă, dama de treflă — o femeie sau o fată brună, valetul de cupă — un bărbat blond, valetul de treflă — un bărbat tînăr brun. Dacă persoanei căreia Ț se ghicește nu-i apare cartea în primele 12 cărți alese, se reia operațiunea pînă cartea va ieși.

Să presupunem că se dă în cărți unei tinere brune: o reprezintă dama de treflă. Se amestecă cărțile, se numără din șapte în șapte și cînd se obțin cele 12 cărți se observă ce semnifică: 1. dama de cupă; 2. opt de treflă; 3. damă de caro; 4. rege de cupă; 5. dama de pică, întoarsă; 6. as de treflă; 7. zece de pică; 8. dama de treflă; 9. șapte de cupă; 10. as de pică; 11. valet de treflă întors; 12. opt de cupă.

Explicația va fi următoarea: (1) o femeie blondă încearcă să vă facă un serviciu (2) realizându-se astfel speranțe care vă sînt scumpe (3) dar ea e împiedicată de o femeie rea, tot blondă, care vă bîrfește și vă doarește răul; dar ea nu va reuși, sperați (4) mai aveți un prieten care vă vrea binele (5) dar îi veți pierde iubirea dacă nu aveți grijă, deoarece lîngă el e o femeie brună care vă discreditează în ochii lui și care vă trădează (6) veți avea de primit bani (7) dar cu oarecare întârziere, deoarece persoana care trebuia să vi-i dea va fi închisă ori oprită de justiție (8.9) veți avea o căsătorie reușită (10) dar înainte veți avea un necaz (11) pentru că tînărul care urmează să vă fie soț va avea niște încurcături (12) totuși a 12-a carte vă promite fericirea și multă mulțumire sufletească atît dvs., cît și familiei.

După ce am terminat, amestecăm din nou cele 12 cărți, le dăm să se taie, după care le împărțim în patru grupe de cîte trei, în felul următor: pentru persoana căreia îi ghicim, trei cărți, pentru casa ei, trei cărți, pentru ce se va întîmpla (sau viitor), alte trei cărți și ultimile trei — surpriza.

Ridicăm cele trei cărți pentru persoana căreia îi ghicim; ele pot fi: 1. dama de pică întoarsă; 2. as de treflă; 3. rege de cupă; vom spune: (1) femeia brună urmărește mereu să vă facă rău (2) dar și dvs. veți reuși și o afacere cu bani (3) vă va face să vă înțelegeți cu bărbatul blond, care vă vrea binele și care va înceta să mai fie influențat de femeia cea rea.

Ridicăm apoi cele trei cărți pentru casă, care pot fi: 1. opt de cupă, 2. opt de treflă; 3. damă de caro, vom spune: (1) înțelegere în casă (2) aveți speranțe întemeiate și se vor realiza (3) cu toate că o femeie blondă, rea, vă bîrfește și caută să se opună proiectelor dvs.

Ridicăm apoi cele trei cărți care prezic viitorul; putem avea: 1. șapte de cupă 2. valet de treflă întors; 3. damă de cupă; vom spune: (1) aveți asigurat succesul în căsătorie și veți fi fericită (2) cu bărbatul tînăr brun ale cărui încurcături (3) vor fi rezolvate de femeia blondă care vă vrea binele.

În sfîrșit, ridicăm cele trei cărți surpriză; ele pot fi: 1. zece de pică; 2. as de pică; 3. dama de treflă; vom spune: (1) cineva apropiat are necazuri cu justiția (2) această veste vă va întrista (3) dar vă veți consola repede, căci veți pune singură capăt necazurilor. Gata.

Pentru a da cărțile cîte cinsprezece, mai întîi le amestecăm bine. După aceea scoatem două grupe de cîte 16 cărți. Persoana căreia îi ghicim trebuie să-și aleagă una din grupe; acel pachet de cărți îl luăm în mînă, scoatem prima carte pe care o punem de o parte, ea va intra în pachetul cu cărțile surpriză, în așa fel încît să rămînă patru cărți pentru persoana căreia i se ghicește, patru pentru casă, patru pentru viitor și patru pentru surpriză; persoana își poate alege pachetul de cărți pentru ea și pentru casă; grupul de cărți pentru viitor nu poate fi ales, de asemenea, cel surpriză rămîne de o parte. După aceea se explică fiecare carte, din fiecare grup.

Pentru a da cărțile cîte trei, aceasta fiind o metodă italiană, luați cele 32 de cărți și amestecați-le; persoana căreia îi ghiciți le va tăia, cu mîna stîngă, apoi puneți cărțile pe masă, din trei în trei, avînd grijă să puneți de o parte toate cărțile de același fel (după culoare): de exemplu dacă aveți trei cărți de treflă, le puneți de o parte; în plus, dacă în grupul de trei cărți aveți două la fel, cum ar fi două de treflă, două de cupă sau două de caro, veți pune de o parte pe cea cu valoare mai mare din cele două, sau pe cea mai apropiată de degetul dvs. mare. După ce le-ați împărțit astfel la trei, amestecați din nou cărțile care au rămas și repetați încă de trei ori operațiunea. După aceea veți număra cărțile puse de o parte, ele trebuie să fie cel puțin 13 și cel mult 19; dacă numărul e cu soț, veți pune persoana căreia îi ghiciți să scoată o carte, pe față, ca să rămînă fără soț; apoi veți explica în felul acesta, urmărind cărțile după sensul lor. Veți începe cu cartea care reprezintă persoana căreia îi ghiciți, veți urmări ce cărți o înconjoară și, de aici, veți număra spre dreapta, una, două, trei, patru, cinci, oprindu-vă la fiecare a cincea carte; veți parcurge astfel cărțile de cel puțin trei ori și, în plus, de cîte ori va fi nevoie să vă întoarceți la cartea care reprezintă persoana.

Apoi veți strînge cărțile cu care ați lucrat; le veți amesteca; veți pune pe masă cartea pentru persoana căreia îi ghiciți, una pentru casă, una pentru viitor, una surpriză și una consolare; împărțiți apoi cărțile peste cele cinci prime grupe, începînd cu prima; apoi le ridicați și terminați operațiunea explicîndu-le. Cartea de consolare, care se lasă singură, se ridică ultima.

Iată valoarea cărților după metoda italiană:

Dacă în joc se află multe figuri, aceasta semnifică adunări, petreceri; patru regi înseamnă mare reușită; trei regi — sfaturi utile; doi regi — prietenie. Patru dame semnifică adunări și vorbărie între femei; trei dame — flecăreală și răutăți femeiești; două — bîrfă. Patru valeți înseamnă întîlnire între bărbați tineri; trei valeți — certuri; doi valeți — societate de proastă calitate. Patru ași înseamnă succes; patru ași unul după altul prezic moarte neprevăzută; trei ași — noutăți; doi ași — speranțe.

Cele opt cărți de cupă: Regele este un prieten blond; dama — o femeie blondă, bună; valetul — un tînăr blond care vă dorește binele; asul anunță o petrecere, bună dispoziție sau un dar; zece reprezintă casa pentru care ghicim; nouă — o surpriză plăcută; opt — gelozia unui bărbat; șapte — gelozia unei femei.

Cele opt cărți de caro: Regele semnifică un bărbat rău, blond; dama — o blondă ticăloasă; valetul — un militar blond care nu e nici el printre cei mai cumsecade; asul anunță o veste; zece — o neguțătorie; nouă — realizarea unui plan; opt înseamnă bani; șapte — o sumă mică de bani.

Cele opt cărți de pică: Regele semnifică un bărbat brun, cu intenții rele; dama — o văduvă brună, necăjită; valetul — un tînăr brun, trist; asul aduce neplăceri și dragostea lui e un lucru de nimic; zece — lucruri neclare, secrete întîmplări nocturne; nouă — mari întîrzieri; opt — lacrimi; șapte — neliniști.

Cele opt cărți de treflă: Regele este un bărbat brun care vă e prieten; dama — o femeie brună care de asemenea vă e prietenă; valetul este un iubit; asul înseamnă victorie; zece prezice că veți merge la țară sau veți face plimbări; nouă înseamnă că veți călători; opt vă aduce intervenția unui prieten; șapte — mici daruri.

Pentru ca să faceți o pasență, împărțiți cărțile în opt grupe de cîte patru cărți fiecare; întoarceți prima carte din fiecare grupă, luați cărțile de același fel, două cîte două, cum ar fi două de zece, doi regi, doi ași etc. întorcînd pe față totodată a doua carte din fiecare grupă. Pentru a vă reuși pasența procedați în același fel cu toate cărțile din joc, două cîte două, pînă la ultimele două cărți. Această pasență se face pentru a afla dacă un plan sau o problemă de inimă vor avea succes.

Tot ce am spus pînă aici despre ghicitul în cărți este extras din Etteilla sau din cărțile publicate sub numele lui. Să vedem acum un alt tratat, care ne oferă cîteva nuanțe în plus și de care vom profita; e vorba de *Ghicitul perfect sau noul mod de a da în cărți, cu ajutorul căruia fiecare își poate face horoscopul*, Paris, 1802. Această cărtică de 92 de pagini e dedicată sexului frumos de Albert d'Alby. Editorul este M. Devallembert, care remarcă faptul că acest oracol perfect trebuia să apară în 1788, că a fost oprit de cenzură și că n-a putut fi editat decît în 1802, spre bucuria publicului. Metodele din această carte sînt destul de încurcate și poate nu merită încrederea pe care i-o oferă Etteilla. Cu toate acestea, găsim aici lucruri curioase, mai întîi, valoarea cărților, pe care o vom descrie imediat. Mai întîi să observăm că autorul folosește 20 de cărți dispuse cîte cinci, în acest fel; una la mijloc, una deasupra, una dedesupt, cîte una de fiecare parte, ceea ce dă forma unei cruci. Explicația urmărește următoarele principii:

— Cărțile de pică trebuie considerate că prezic lucruri rele; regele și dama sînt dușmani; dacă se învecinează, deasupra sau dedesupt, cu șapte de caro, înseamnă că au de gînd sau poate chiar vor reuși să-i facă persoanei pentru care ghiciți un rău; valetul e un dușman foarte periculos, mai ales dacă stă alături de nouă și șapte de pică sau de șapte de caro; asul de pică înseamnă dorință sau că persoana pentru care ghiciți nu e capabilă să se bucure de plăcerile dragostei, dar poate însemna și că e posibil să se bucure de aceste plăceri. De exemplu, să presupunem că dama de cupă are alături asul de pică. Or, asul de pică deasupra unei figuri semnifică fericire în dragoste; dacă e dedesupt, înseamnă că a fost fericită: dacă e la dreapta, înseamnă că vrea să fie, iar la stînga, că deocamdată nu poate fi. În ceea ce privește dama care va avea alături opt și as de pică, care înseamnă graviditate, va trebui să ținem cont dacă asul se află sus, căci atunci femeia este însărcinată; dacă e plasat la dreapta, înseamnă că vrea să fie; dacă e dedesupt, e semn că a fost însărcinată; iar dacă e plasat la stînga e semn că nu poate fi, dar că se va strădui. Pentru ca să putem da explicații, va trebui, deci, să observăm atent situația asului de pică pe lîngă damă. Zece de pică semnifică doliu, cînd este înainte de nouă sau după șapte de pică; el

semnifică necazuri pentru persoana căreia i se ghicește dacă nu are alături nici o figură; dacă are dedesubt sau deasupra o figură de treflă sau de cupă, cu toate că stă lângă o figură de pică sau de caro, prezice necazuri care se vor transforma în bucurii; dacă zece de pică este între două figuri care își întorc spatele, se prezice despărțire. Nouă de pică înseamnă moarte; opt înseamnă ceartă când se găsește între două figuri de același sex care se potrivesc față în față; dacă își întorc spatele, înseamnă proces. Dacă optul și asul de pică stau alături de damă, înseamnă că persoana căreia i se ghicește nu e însărcinată, dar că ar putea fi; dacă e alături de nouă de cupă, înseamnă că nașterea va fi ușoară, dacă se dă în cărți, bineînțeles unei femei sau fete; dacă se ghicește unui bărbat, înseamnă că soția va avea o naștere ușoară; șapte de pică înseamnă boală sau o femeie hoată; dacă stă alături de opt de pică, semnifică suferință în dragoste.

— Trebuie să considerăm că regele, dama și valetul de caro sînt geloși, lingușitori și ingrați; și dacă șaptele de caro stă alături de una din aceste cărți, îi vor face rău persoanei căreia i se ghicește, extorcînd-o de bunuri, titluri, cu pretenții nemotivate; dacă șaptele de caro stă lângă figuri de cupă și treflă și în același timp lângă figuri de pică sau caro se prezic greutăți care se vor rezolva. Asul de caro înseamnă scrisoare primită sau care urmează a fi primită; cele patru cărți care îl înconjoară trebuie privite drept cauze de moment care au împiedicat trimiterea acelei scrisori. Zece de caro înseamnă mare sau călătorie pe mare; în cazul unei călătorii va fi fericit dacă această carte stă alături de nouă de cupă, va avea neplăceri dacă stă alături de zece de pică și va fi norocos dacă este alături de zece sau de nouă de treflă; semnifică boală dacă stă alături de șapte de pică și moarte dacă stă alături de nouă de pică. Nouă de caro înseamnă veste: cărțile care îl înconjoară vor anunța motivele. Opt de caro semnifică călătorie pe uscat. (Pentru pasență se va urmări regula lui zece cu această culoare.) Șapte de caro înseamnă nereușită pentru un lucru promis sau sperat dacă el se găsește în același timp cu asul de cupă și mai aproape de a 13-a carte decît asul amintit; el semnifică rude supărate pe persoana căreia i se ghicește, dacă stă alături; semnifică beție când stă alături cu un opt de cupă și de o figură; semnifică unealtă distructivă când stă

alături de o figură a culorii de pică; semnifică o fată lingușitoare, care spionează, tănuiește și extorchează atunci cînd stă alături de o figură de caro; semnifică scandal, cînd se găsește între cartea ce o reprezintă pe persoana căreia i se ghicește și o figură, toate trei cărțile fiind alături sau în linie perpendiculară.

— Trebuie să considerăm regele, dama și valetul de cupă ca persoane binevoitoare. Asul de cupă semnifică casa persoanei căreia i se ghicește; cele patru cărți care îl înconjoară anunță că atît binele cît și răul sînt gata să intre în casa aceasta; prin urmare, să nu neglijăm să căutăm viitorul acestei case în fiecare rînd al jocului. Zece de cupă înseamnă naștere; nouă de cupă înseamnă o reușită pentru figurile care îl înconjoară; opt de cupă înseamnă satisfacție, bucurie și chef; cînd e alături de un personaj sau între două, prezice bucurie sau prietenie; dacă se află plasat între patru figuri, înseamnă nuntă, bal sau petrecere. Șapte de cupă trebuie privit ca o tînră bună și sinceră prietenă.

— Trebuie să considerăm regele, dama și valetul de treflă drept prieteni sinceri și dispuși să facă servicii și, în general, cărțile de treflă trebuie interpretate ca aducătoare de prosperitate. Valetul, care e bun prieten pentru bărbați și un iubit devotat pentru femei, anunță o căsătorie bogată. Asul de treflă semnifică puțini bani pentru persoana căreia i se ghicește, dacă nu stă alături de o carte de pică; dacă are alături doar o carte de pică, înseamnă o moștenire; dacă stă alături de mai multe cărți de pică, este vorba de o moștenire sigură; cînd acest as stă alături de opt de caro, el semnifică tot moștenire; cînd e alături de o carte de pică și de zece de caro, în același timp, moștenirea respectivă va veni din țări îndepărtate; dacă acest as stă alături de o carte de pică și șapte de treflă, înseamnă că moștenirea va veni repede și fără dificultăți; zece de treflă prezice o mare sumă de bani; nouă de treflă, un dar primit sau care urmează să fie primit; dacă stă alături de figuri de caro, semnifică rivalitate între femei pentru bărbați și rivalitate între bărbați pentru femei; dacă acest nouă stă alături de o figură de pică, înseamnă dușmănie cu colegii de serviciu; opt de treflă, atunci cînd stă lîngă o carte de cupă, înseamnă realizare pentru o persoană care trăiește din munca sa sau are în vedere o afacere; dacă se dă în cărți pentru o persoană bogată, care trăiește îndestulat, semnificația e că va primi bani la

care nu se așteaptă; dacă nu stă lângă cupă, înseamnă tot bani primiți sau care vor veni; evenimentul e decis de locul în care stă; șapte de treflă înseamnă o fată prietenă sinceră și binevoitoare.

Repetăm că metoda de a ghici în cărți grupate câte cinci este foarte importantă. Cartea de sus înseamnă ce se va întâmpla în viitorul apropiat, cea din dreapta, viitorul mai îndepărtat, cartea de jos e pentru trecut, cartea din stînga semnifică diverse piedici.

Dar, destul despre cartomancie. N-am vrut să lăsăm nimic de o parte din această sublimă știință, atît de iubită de frumoasele doamne care își caută soarta în cărți și care se îndoiesc de existența lui Dumnezeu. În același timp, noi le rugăm să observe că această metodă de a ridica perdeaua care ne acoperă viitorul a mințit de multe ori. Una dintre faimoasele noastre ghicitoare îi dă în cărți unui tînar proaspăt căsătorit; ea îi prezice, așa cum îi dictează cărțile, că va trăi mulți ani fericiți cu iubita lui jumătate; că va avea trei fete; că băiatul care tocmai se născuse va fi sprijinul bătrîneții lui etc. Din nefericire pentru ghicitului în cărți, tînăra femeie a murit nu mult după aceea, fără să fi născut fetele, iar băiatul a murit cîteva luni după mamă sa. Un elev de la școala de medicină, încă imberb, s-a deghizat în fată și s-a dus să i se ghicească în cărți. I s-a promis un amant bogat și frumos, trei băieți și o fată, nașteri multe și fără pericole. O doamnă care începuse să nu mai creadă în cărți, și-a făcut într-o zi o pasență ca să afle dacă a mîncat; ea era încă la masă, în fața platourilor goale și era sătulă; cu toate acestea, cărțile i-au arătat că e flămîndă, căci pasența nu-i ieșise.

Tarot⁸⁴ este numele care se dă cărților de joc egipțene, italiene și germane; jocul se face cu 78 de cărți, care are o mult mai mare răspîndire decît cărțile obișnuite.

Există în acest joc 22 de cărți propriu-zis. În cărțile italiene, imaginile reprezintă principiile fundamentale: evanghelia, moartea, judecata de apoi, închisoarea, focul, luda etc. În cele germane, cărțile reprezintă pe

⁸⁴ Pentru a avea toate datele din această carte cu privire la arta ghicitului în cărți, am transcris aici și fișa tarot-ului, care în original se află la litera T. Cărțile de joc pentru tarot sînt mai mari și au alte figuri. Pe spate au imprimate desene în tonuri de gri.

nebun, magician, ursul, lupul, vulpea, licornul (animal fabulos) etc.

Apoi există 56 de cărți: patru regi, patru dame, patru valeți, patru cavaleri, zece cărți de la as la zece, pentru baston sau trefle, zece cărți pentru sabie sau pică, zece pentru cupe sau caro, zece pentru bani de argint sau cupă.

Ar fi exagerat să detaliam aici explicarea tuturor acestor cărți. Ea seamănă foarte mult cu cartomancia obișnuită. Totuși ea dă mai multe satisfacții și oferă posibilitatea unor preziceri mai bogate. Vă trimitem la o carte special consacrată acestei metode: *Arta de a da în cărți și tarotul sau Cartomancia egipteană, italiană, germană*.

CASSIUS DE PARMA — După ce Antoniu⁸⁵ a pierdut bătălia de la Actium, Cassius de Parma, care îl însoțise în luptă, s-a retras la Atena; aici, într-o noapte, avînd o stare de neliniște, a văzut un bărbat îmbrăcat în negru, care i-a vorbit foarte agitat. Cassius l-a întrebat cine e. «Sînt demonul tău, i-a răspuns fantoma». Auzind aceasta, îngrozit, Cassius și-a chemat sclavii; dar demonul a dispărut și nimeni nu l-a văzut. Crezînd că a visat, el s-a culcat din nou, dar demonul a revenit. Slab din fire, romanul n-a avut mai mult curaj ca la început. A cerut să se facă lumină și și-a petrecut restul nopții împreună cu sclavii, neîndrăznind să rămîină singur. Totuși, cîteva zile mai tîrziu, a fost ucis din ordinul învingătorilor de la Actium. Un om mai prevăzător ar fi fugit, cum părea să-l fi sfătuit demonul; și fugind din fața morții ar fi putut, fără să se dezonzoreze, să mulțumească acelui spirit, care încercase de două ori să facă o faptă bună.

CASTALIA — Fîntînă în Antiohia, în cartierul fecioarei Daphne⁸⁶; apele ei aveau darul profeției; în apropiere se afla un oracol celebru care a prezis domnia lui Adrian⁸⁷; cînd profeția s-a împlinit, Adrian a înfundat fîntîna cu lespezi de piatră, de teamă că un altul ar putea merge să caute favoarea pe care el o obținuse.

⁸⁵ Marcus Antoniu (83—30 î. Hr.) nobil roman, văr al lui Cesar; după cucerirea Egiptului s-a căsătorit cu regina Cleopatra. Asediat de Octavian la Alexandria, după bătălia de la Actium, s-a sinucis.

⁸⁶ Daphne, fecioară din alaiul zeiței Artemis, transformată în laur petru a scăpa de urmărirea zeului Apolon.

⁸⁷ Adrian (Hadrian), împărat roman între 117—138, fiul adoptiv al lui Traian, căruia i-a urmat la tron.

CASTELUL DIAVOLULUI — Poveste populară.

Nu departe de orașul Utrecht, poporul privea cu groază la castelul diavolului. Era o construcție hidoasă și ciudată, zidită pe stîncă și împodobită cu picturi îngrozitoare, cu monștri, diavoli cu cozi lungi, basorelieuri reprezentînd osîndiți la muncile iadului, flăcări și tot ce imaginația a pus mai oribil în ilustrarea infernului. De multă vreme nimeni nu vroia să locuiască în acel lugubru castel. Se spunea că e lăcașul diavolului, care venea acolo să-și petreacă sabatul, în ziua de 13 a fiecărei luni. Acolo se petreceau orgii și din memoria locacnicilor se citau 20 de persoane care își frînseseră gîtul încercînd să pătrundă, în mod imprudent, într-un loc atît de periculos. Totuși, un tînăr olandez, fără să asculte lecția experienței, și-a asumat curajul să viziteze castelul. Ba, mai mult, s-a hotărît să petreacă acolo cîteva nopți; și-a luat cu el doi valeți solizi și un magician priceput în fața căruia forțele infernului n-aveau nici o putere. La 13 noiembrie ei s-au dus la castelul diavolului. Nu i-a îngrozit liniștea ce domnea în curte și galerii și tocmai se pregăteau să intre în prima sală, cînd le-a apărut în față o bătrînă care i-a oprit. Tînărul s-a simțit lovit de o mîină invizibilă care îl ținea în loc. El s-a întors spre vrăjitor cerîndu-i ajutor. Acesta a vrăjit-o pe bătrînă, care s-a ridicat în aer transformată în grifon; dar vrînd să se răzbune, i-a luat pe cei doi valeți de nas și, în ciuda strigătelor lor, i-a dus cu ea. Vrăjitorul i-a promis că a doua zi îi va aduce înapoi; apoi au intrat în primele încăperi, unde totul era gol, liniște și unde au găsit doar niște oase uscate. În fine, s-au îndreptat spre salonul principal, de unde venea mare hărmălaie, care l-a îngrozit pe tînăr. «Liniștiți-vă, i-a spus magicianul, nu aveți de ce vă teme atîta vreme cît sînteți cu mine». Spunînd acestea, i-a pus la gît o amuletă vrăjită și a deschis ușa. Un urs imens întins în mijlocul camerei s-a ridicat brusc venind spre ei. Olandezul, uluit, a scos sabia, dar aceasta s-a frînt în clipa cînd a atins monstrul... Accidentul acesta l-a lăsat pe tînăr cu gura căscată și nu și-a revenit pînă ce vrăjitorul nu l-a alungat pe urs. Nici nu ieșise bine ursul, cînd din plafon au început să curgă picături de sînge, trei cîte trei, în fiecare secundă iar din cele patru colțuri ale încăperii se auzeau gemete. «Unde ne aflăm, pentru Dumnezeu?», striga tînărul. El a înaintat spre un colț al salonului unde a

văzut, pe un pat plin de sânge, un schelet în lanțuri, a cărui inimă bătea încă în mijlocul acelor oseminte descărnate, ai cărui ochi se rostogoleau în orbitele goale cu o repeziciune uluitoare. Vrajitorul, de teamă că tânărul își va pierde mințile, a aprins o ramură verde de mirt, pe care și-a procurat-o tot printr-o vrajă, și imediat acea vizuină de morți s-a transformat într-o încăpere frumos împodobită; mâini invizibile le-au oferit o masă plăcută, încît, datorită bucătăriei diavolului, și-au revenit. Cînd erau la desert, afară s-a auzit gălăgie, s-a făcut întuneric, un fulger a brăzdat bezna și nici troznetul unei întregi artilerii n-ar fi egalat bubuitul care s-a auzit în toate împrejurimile castelului diavolului. Trăsnetul a căzut pe masa care l-a înghițit, salonul a părut că ia foc, plafonul s-a deschis și din el a căzut o legiune de monștri aruncați din infern și care au început să danseze în chipul cel mai caraghios cu putință; trupa creștea pe fiecă clipă, demoni cu aripi, cu coarne, aprinși, vrajitori călărind țapi, vrăjitoare pe cozi de mătura tot coborau din tavan. Vrajitorul, împreună cu tânărul pe care îl proteja, s-au făcut invizibili pentru toată banda aceea. O vrăjitoare bătrînă a adus un nou născut, pe care l-a strîns de gît într-un colț; apoi l-au fript pentru banchet. În fine, din tavan a căzut un ulcior mare negru, în fața căruia s-au prosternat cu toții; din el a ieșit diavolul, și cu toții au început din nou petrecerea.

Dar dacă cei doi străini scăpaseră privirilor bandei infernale, nu înseamnă că au înșelat ochiul clarvăzător al tartorului cel mare. La strigătul său, vâlul magic care-i ferea pe cei doi s-a risipit și, întreaga bandă, urlînd, a dispărut. Plafonul s-a închis, s-a făcut din nou întuneric și liniște. «Hai să ne culcăm, a zis magicianul. — Unde, aici? — De ce nu? — Dar nu poate veni diavolul să ne tragă de picioare? — Nu vă temeți, sînteți cu mine». În aceeași clipă s-a trîntit pe patul spectrului ce-l îngrozise atîta pe tânăr, și l-a sfătuit să facă și el la fel. Ca să nu se facă de rîs, dar tremurînd de frică, s-a culcat și el. Bineînțeles că n-a dormit deloc, de altfel nici nu ar fi avut timp, căci spectrul, al cărui loc îl luaseră, a apărut strigînd la ei: «Blestemați să fie cei ce tulbură morții!» — și cum nimeni nu i-a răspuns, s-a repezit la cei doi. «Oprește-te, a strigat vrajitorul. Îți poruncesc să-mi spui cine ești, ce vrei, de unde vii?» Mirat și tremurînd, acesta i-a răspuns: «De ce mă obligi să sparg

tăcerea în care stau de o sută de ani? Mă numesc Lenderbonn. Cel care a clădit castelul m-a luat în slujba sa cînd eram tînăr. El nu era căsătorit. Într-o seară, pe cînd se scâlda, în lumina lunii a văzut o tînără care se îneca, a salvat-o și, cum era frumoasă, s-a căsătorit cu ea. Au venit să locuiască aici. Soția i-a născut un fiu, dar abia venit copilul pe lume, femia a dispărut împreună cu el. Înțelepții pe care i-a consultat i-au spus stăpînului meu că s-a însurat cu o fmeie-demon, și așa a fost. Într-o zi, cînd mergeam amîndoi prin pădure, aflîndu-mă după un copac, a crezut că vede un lup și m-a trimis pe lumea cealaltă. Aici m-am întîlnit cu nevasta lui: «Lenderbonn, mi-a zis ea, întoarce-te pe pămînt. Am lăsat acolo un soț care mi-a fost necredicios, așa cum am aflat din vrăji, du-te și-l omoară». Am fost obligat s-o ascult și de atunci înapoi a trebuit să omor pe toți muritorii care au pătruns aici, dar deși nu mă consider vinovat, pentru că am fost silit să fac aceste crime, sînt supus pedepselor de către victimele mele. Dar sacrificarea unei găini negre, de o mîină nevinovată, ar putea opri chinurile mele». Mulțumit, magicianul a promis fantomei să o scape de chinuri, cu condiția să-i înapoieze pe cei doi valeți pe care i-i răpise. Lucrul s-a împlinit imediat, cei patru au ieșit nevătămați din castel și a doua zi au dezlegat vrăjile sacrificînd o găină neagră.

CATHERINA DE MEDICIS — Faimoasa regină a Franței, născută la Florența în 1519, moartă în 1589. Femeile rele, spune Saint Foix, sînt întotdeauna slabe și superstițioase. Catherina de Medicis credea nu numai în astrologia judiciară, dar și în magie. Ea purta pe corp un pergament din piele de vițel (alții spun că o piele de copil ucis) presărat cu desene, litere cu caractere de diferite culori. Era convinsă că acest pergament avea tăria de a o feri de orice pericol. Ea a pus să se construiască la Hotel de Soissons o coloană⁸⁸ în interiorul căreia se afla o scară în spirală ce ducea la sferele concentrice unde studia mișcarea astrilor, împreună cu astrologii de care a fost nedespărțită toată viața.

Unii o privesc pe această regină ca fiind extrem de versată în invocarea spiritelor. Ei adaugă că pe acea

⁸⁸ Această coloană a rezistat timpului, fiind singură rămasă în picioare a acestei construcții istorice din Paris, care a fost demolată în 1755.

piele pe care o purta asupra ei erau reprezentate mai multe divinități păgâne. Grav bolnavă și superstițioasă fiind, i-a înmînat lui M. de Mesmes o casetă închisă ermetic, cerîndu-i să n-o deschidă, și dacă se va face sănătoasă să i-o restituie. La mult timp după aceasta, urmașii depozitarului deschizînd caseta în speranța că vor găsi în ea pietre prețioase sau o comoară, n-au găsit, se zice, decît o medalie de model antic, în formă ovală, mare, pe care Catherina de Medicis era reprezentată în genunchi, închinîndu-se la furii și prezentîndu-le o ofrandă. Se pare că această legendă a fost inventată de dușmanii reginei. Mai cu seamă pentru că ea i-a supraviețuit lui M. de Mesmes, și e mai mult ca sigur că îi fusese restituită caseta [...]

CATOBDEPAS — Șarpe care, după cum spune Pliniu, are forța de a ucide pe cei care îl privesc. Natura l-a înzestrat cu un cap foarte scund, așa fel încît e foarte greu să-l ridice pentru a privi pe cineva. Acest animal trăiește în Etiopia, aproape de fîntîna Niagara, care se spune că este izvorul Nilului.

CATOPTROMANCIE — Prezicerea cu ajutorul unei oglinzi. Mai există încă la țară ghicitori care folosesc această metodă, foarte răspîndită altădată. Cînd ai pierdut ceva sau mergi pe urmele unui furt, sau ai primit lovituri nu se știe de la cine, mergi la vrăjitor sau ghicitoare, care te introduce într-o cameră obscură, puțin luminată de o flăcăruie. Aici nu poți intra decît legat la ochi. Ghicitorul îl invocă pe diavol și acesta îți arată într-o oglindă mare trecutul, prezentul și viitorul. Cu toate că ești legat la ochi, în asemenea cazuri, nu e greu să vezi ceva. În trecut, pentru această vrajă, se folosea o oglindă care se puneă nu în față, ci în spatele unui cap de copil căruia i se legau ochii.

Pausanias⁸⁹ vorbește de un alt efect al acestei metode: «Există la Patras, spune el, în fața templului zeiței Ceres, o fîntînă separată printr-un zid de templu. Aici era consultat un oracol, dar nu pentru evenimente, ci doar pentru boli. Bolnavul cobora în fîntînă o oglindă legată de un fir, în așa fel încît numai baza oglinzii să atingă apa. După ce era invocată zeița și se ardeau miresme, se privea în oglindă și, după cum i se vedea fața, palidă și desfigurată sau plină și rumenă, el trăgea

⁸⁹ Pausanias, geograf și istoric grec din secolul II d.Hr., autor al unei lucrări *Descrierea Greciei*.

concluzia fermă că boala era mortală sau nu». A fost suficient ca o singură dată oracolul să fi nimerit răspunsul, pentru ca să obțină un mare credit.

CAUTZER — Fluviu din al optulea cer în paradisul lui Mahomed. Cursul lui poate fi străbătut într-o lună de mers, malurile lui sînt pline de aur curat, pietrișul, din rubine și perle, nisipul miroase a parfum de mosc, apa e dulce și limpede ca laptele, spuma lui, strălucitoare ca lumina stelelor. Cel care bea o singură dată din apa acestui fluviu nu-i va mai fi sete niciodată.

CAVALERII INFERNULUI — Sînt demoni mai puternici decît cei fără nici un titlu, dar mai lipsiți de autoritate decît conții, marchizii și ducii. Ei pot fi evocați din zori pînă la răsăritul soarelui și de la apus pînă în noapte.

CĂMILĂ — Musulmanii se comportă față de acest animal cu un fel de venerație și consideră că e un păcat să fie exagerat încărcată sau să muncească mai mult decît un cal. Rațiunea acestui respect pentru cămilă ține mai mult de locurile sfinte ale Arabiei și de faptul că ea poartă Coranul cînd oamenii pleacă în pelerinaj la Meca. Cei ce mîină cămilele, după ce le adapă la un bazin, adună spuma ce le iese din gură și-și freacă cu ea barba spunînd: «O, stăpîne pelerin!», în credința că acest ritual îi ferește de pericole în călătoria lor.

În admirabilele secrete ale lui Albertus Magnus se constată că «dacă sîngele de cămilă este pus într-o piele de taur, în timp ce pe cer strălucesc stelele, aburul care va ieși va fi asemenea unui uriaș al cărui cap pare că atinge cerul. Hermes ne asigură că el însuși l-a văzut. Dacă cineva gustă din acest sînge va înnebuni și dacă se aprinde o lampă care a fost unsă cu acest sînge, se va observa că toți cei prezenți vor avea cap de cămilă, cu condiția însă ca să nu existe o altă lampă care să lumineze încăperea».

CĂSĂTORIE — Există mai multe metode de a afla cînd și cu cine te căsătorești. Se spune că în Rusia fetele tinere, doritoare să știe dacă în anul respectiv se vor căsători, se așează în cerc și fiecare presară în fața ei cîteva boabe de ovăz. După aceea, una din ele, așezată în mijlocul cercului, și ținînd în brațe un cocoș acoperit, se învîrte de cîteva ori cu ochii închiși, apoi aruncă pasărea, pe care a avut grijă să o țină ne-

mîncată. Cocoșul va începe să ciugulească boabele; primele pe care le va înghiți indică faptul că fata care le-a presărat se va mărita prima; cu cît cocoșul mănîncă mai lacom, cu atît căsătoria se va face mai repede.

Dacă e normal ca o fată tînă să dorească să se mărite, tot atît de normal este să știe și cine îi va fi alesul. Pentru aceasta, la miezul nopții, ea se duce într-o cameră izolată, unde are două oglinzi plasate paralel, una în fața celeilalte, și luminate de două lumînări. Ea se așează și spune de trei ori următoarele cuvinte: «Cel care mi-e sortit de bărbat, să vină!» După aceea, se uită în oglindă, în care se reflectă un lung șir de oglinzi. Trebuie să privească într-un punct îndepărtat și mai întunecat, unde se zice că își face apariția alesul fetei. Firește, cu cît punctul fixat este mai îndepărtat, cu atît e mai ușor ca imaginația, deja pregătită, să creeze o iluzie plăcută.

De aceeași metodă se folosesc cei ce vor să afle ce fac persoanele plecate.

Persoana care vrea să afle dacă o fată se va mărita repede face, din ramuri împletite, niște gratii în formă de punte, care este pusă sub perna fetei fără ca ea să observe. A doua zi aceasta va fi întrebată dacă a visat ceva și dacă ea spune, că a visat că trecea peste o punte împreună cu un băiat, e semn că se va mărita în acel an.

La pagina 23 a admirabilelor secrete din *Petit Albert* citim despre metodele de a afla cu cine te căsătorești. Trebuie pentru aceasta să ai pulbere de mărgean și de magnet, pe care să le dizolvi în sînge de porumbel alb. Din pasta rezultată se face un bulgăre pe care îl învelești într-o bucată de mătase albastră. Îl agăți la gît, iar sub pernă pui o rămurică de mirt verde. Astfel, vei vedea în vis pe cel sortit să-ți fie soț. Fetele sau văduvele obțin același rezultat legîndu-și ciorapii cu o crenguță de plop și punîndu-i la căpătîi. Înainte de a adormi, trebuie să-și frece tîmplele cu un pic de sînge de pupăză.

Se mai spune că soții care mănîncă și beau înainte de oficierea căsătoriei vor avea copii muți.

CEBUS sau CEPHUS — Monstru divinizat de egipteni. Era un fel de satir sau maimuță care, după opinia lui Pliniu, avea picioarele și mîinile asemănătoare cu ale omului. Diodor îl descrie avînd cap de leu, corpul de panteră și mărimea unei capre. Se mai spune că

Pompei⁹⁰ a adus un asemenea exemplar la Roma și că de atunci nimeni n-a mai văzut acest animal.

CENUȘĂ — În secolul al XVII-lea se susținea că în cadavre, în cenușa animalelor și chiar a plantelor arse se găsește germenul reproducției, că o broască putrezită zămislea pui și cenușa trandafirilor ar fi produs alți trandafiri. La țară, în concepția femeilor, există credința, destul de ciudată și greu de combătut, că un creștin care în timpul vieții a mâncat șapte banițe de cenușă își asigură drumul în rai după moarte.

Albertus Magnus consemnează multe alte secrete cu privire la cenușă. Se spune aici că cenușa de lemn astringent (alun, tanin) constipă, iar cea de la alte specii, dimpotrivă. «Și mă mir, se spune, că femeile apreciază atât de mult cenușa de la curpenul de viță de vie, pentru că, așa cum spune Dioscoride, ea relaxează în toate cazurile. Același Dioscoride ne asigură că cenușa de curpen, băută cu sare, este un leac de neegalat contra asfixiei, cît despre mine, continuă autorul, am vindecat bolnavi de ciumă dîndu-le să bea apă în care am pus cenușă caldă, după care urmau să transpire».

CER — Musulmanii cred că există nouă ceruri, primii creștini acceptaseră ideea că există șapte. Au fost eretici care au pretins că sînt 365, fiecare avînd drept comandant cîte un înger. Bodin pretinde că există 10 ceruri, demarcate între ele prin 10 perdele cerești și aceste cuvinte: «Cerurile sînt fapta degetelor tale», care sînt în număr de zece.

Rabinii susțin că cerul se învîrte fără încetare și că la capătul lumii este un loc unde cerul atinge pămîntul. În *Talmud* se spune că rabinul Bar-Chana, oprindu-se în acest loc ca să se odihnească, și-a pus pălăria pe una din ferestrele cerului și că, vroind apoi să și-o ia, n-a mai găsit-o. Cerurile, în rotirea lor, i-au luat-o, în așa fel încît a trebuit să aștepte mișcarea de rotație a pămîntului pentru a și-o regăsi.

Dar destul pe o asemenea temă, care nici nu trebuia să intre în acest dicționar.

CERB — Părerea conform căreia anumite animale, și în primul rînd cerbul, trăiesc foarte mult, este extrem

⁹⁰ Pompei, general roman (106—48 î.Hr.), s-a distins în războiul din Africa. Asasinat în anul 48, după înfrîngerea romanilor la Pharsala.

de veche. Hesiod⁹¹ spunea că viața omului se încheie la 96 de ani; că cea a ciorii e de nouă ori mai lungă, iar a cerbului este de patru ori mai lungă decît a ciorii. Urmînd acest calcul, ar însemna că cerbul trăiește 3456 de ani. Pliniu ne spune că la 100 de ani după moartea lui Alexandru cel Mare au fost prinși în păduri mai mulți cerbi cărora împăratul le-ar fi pus el însuși la gît zgardă. În 1307, în pădurea de la Senlis, a fost găsit un cerb care purta la gît o zgardă pe care scria: «Cesar este cel care mi-a dat-o». Toate aceste întîmplări au întărit credința susținută de povestea lui Hesiod. Dar Brown, Buffon și alți naturaliști au observat, pe bună dreptate, că la animalele vivipare trăiesc mai mult cele care au gestația mai lungă și cresc mai încet. Calul, care trăiește 30 de ani, crește pînă la 16 ani, și stă în pîntecele mamei sale 10 luni. Cămila, care poate trăi pînă la 50 de ani, își poartă sarcina șase luni și nu încetează să crească decît la șapte ani. Elefantul, care trăiește aproape 100 de ani, își poartă sarcina un an întreg și la 20 de ani mai crește încă. Dimpotrivă, oaia și capra, care nu trăiesc decît opt sau zece ani, țin sarcina cinci luni, iar urmașii lor cresc pînă la doi ani. «Cerbul, care crește pînă la cinci-șase ani, trăiește 35 sau 40 de ani. Ceea ce s-a spus despre lungă lor viață, adaugă Buffon, nu are nici un suport, nu e decît o prejudecată populară a cărei absurditate a relevat-o însuși Aristotel. Zgarda cerbului din pădurea Senlis nu e o enigmă decît pentru cei ce nu știu că toți împărații Germaniei erau denumiți Cesar».

O altă tradiție cu privire la cerb este aceea care pretinde că organul destinat procreerii îi cade în fiecare an. Astfel, după ce a fost studiat în relație cu carnea, s-a ajuns la concluzia că același lucru se întîmplă și cu organul în discuție, că, adică, acesta se purifică și se înnoiește în fiecare an. Dar experiența și rațiunea distrug în egală măsură o teorie atît de absurdă. Dincolo de faptul că nu s-a văzut niciodată un cerb fără această parte a corpului, sperma nu se regenerează deloc; iar acest proces ar întrece posibilitățile naturii.

CERBER — Cerberus sau Naberus, la francezi, este un demon. Wierius îl numără printre marchizii din im-

⁹¹ Hesiod, poet grec din secolul VIII î.Hr., autorul unor poeme didactice, *Munci și zile*, *Teogonia*.

periul infernului. El e solid și puternic; se arată sub formă de corb, are glasul răgușit, cu toate acestea este amabil și convingător. Pentru prieteni obține titluri și demnități de prelat. Are în subordine 19 legiuni.

Se observă că acesta nu e cerberul anticilor, acel temut câine cu trei capete, paznic incoruptibil al infernului, numit și bestia cu 100 de capete, din cauza mulțimii de șerpi cu care-i sînt împodobite cele trei capete. Hesiod îl descrie cu 50 de capete de câine; dar, în general, domină teoria că ar avea doar trei capete. Avea dinții negri și tăioși, iar mușcătura lor aducea pe loc moartea. Se crede că legendele cerberului urcă pînă la egipteni, care puneau câini să păzească mormintele. [...]

CEROMANCIE — A ghici cu ceară topită, care trebuie vărsată picătură cu picătură într-un vas cu apă. După figurile pe care le formează aceste picături, se interpretează prezicerile fericite sau cele nenorocite. Cu această metodă turcii căutau să descopere crime și hoții. Se topea la foc mic o bucată de ceară, mormăind niște formule. Apoi se lăua de pe cărbuni ceara topită și se căutau în ea figurile care indicau hoțul, casa și ascunzișul lui. În Alsacia, în secolul al XVI-lea, și poate și azi, cînd cineva era bolnav, și cînd femeile vroiau să știe ce sfînt i-a trimis boala, ele aprindeau lumînări a căror greutate trebuia să fie egală cu cea bănuită a sfîntului; lumînarea care se consuma prima trecea în credința lor drept autor al răului.

CESAR (Caius Iulius) — S-au pus pe seama acestui vestit bărbat o seamă de minuni surprinzătoare. Suetoniu relatează că, în timp ce se afla cu armata pe malurile Rubiconului, și soldații refuzau să-l treacă, a apărut un bărbat cu o statură uriașă, care înainta fluierînd spre general. Soldații au alergat să-l vadă; fantoma a smuls imediat unuia dintre ei trompeta, a trîmbițat și a trecut fluviul. Atunci Cesar a strigat fără să se mai gîndească: «Să mergem acolo unde prevestirile zeilor și nedreptatea dușmanilor ne cheamă!» Armata l-a urmat cu înflăcărare. Se știe că uneori în politică s-au folosit minunile, pentru a conduce mulțimea după bunul plac; această metodă e întotdeauna sigură.

Ghicitul, prevestirile, prezicerile joacă un rol important în istoria lui Iulius Cesar. Într-o noapte el a visat că a păcătuit cu mama sa; acest vis i-a făcut pe ghicitori să-i promită că va stăpîni lumea. Cînd a de-

barcat în Africa ca să-l atace pe regele Juba, a căzut la pământ. Soldații au fost tulburați de acest semn, dar Cesar a liniștit spiritele sărutînd pământul și strigînd, ca și cum ar fi căzut de bună voie: «Africa, ești a mea, căci te țin în brațe!»

S-a vorbit mereu de nimicitoarea forță a privirilor sale și s-a spus că, fără să părăsească Galia, vedea dintr-un port la mare ceea ce se întîmpla în Armorica⁹².

Roger Bacon, care nu se îndoia de acest lucru, spune că Iulius Cesar controla tot ce se întîmpla în taberele și orașele din Bretania cu ajutorul unor oglinzi special destinate acestui lucru. Ni se mai spune că mai mulți astrologi i-au prezis lui Cesar moartea tragică, că soția sa, Calpurnia, l-a sfătuit să se ferească de idele lui Marte și că vrăjitorul Artemidor a încercat să-l sperie cu preziceri sinistre în momentul cînd se ducea la senat și cînd avea să fie asasinat. Se mai spune că în clipa morții sale a apărut o cometă. Și Virgiliu, în *Georgice*, asociază apariția cometei morții dictatorului. Se mai spune că Brutus, ucigașul lui, a fost urmărit de o fantomă în timpul bătăliei de la Philippe și că, în aceeași zi, Cassius a crezut că îl vede în învălmășeala din port pe Cesar, galopînd și fulgerîndu-l cu privirea. Se spune că, îngrozit de această viziune teribilă, Brutus și-a pus capăt zielor cu propria-i sabie.

Orice ar fi fost, Iuliu Cesar a fost așezat în rîndul zeilor din ordinul lui Augustus, care susținea că Venus i-a dus sufletul în cer. În templele sale era reprezentat purtînd pe cap o stea, din cauza acelei comete ce apăruse la moartea sa și care era considerată ca lăcașul său de veci în cer.

CHAMOS — Demon al lingușirii, membru al consiliului infernal. Amoniții și moabiții divinizau soarele, sub numele de Chamos; dar cultul lui semăna oarecum cu cel al lui Priap. Și Milton îl numește «teroarea obscenă a copiilor lui Moab». Alții îl confundă cu Jupiter Ammon. Regele Solomon i-a zidit un templu pe Muntele Măslinilor. Vossius a crezut că acesta era Comus al grecilor și romanilor, care era zeul jocurilor, dansurilor și al petrecerilor. Cei care derivă acest cuvînt de la ebraicul camos pretind că el înseamnă «zeul ascuns», adică Pluton, care locuia în infern.

⁹² Denumire veche a unei părți a Galiei, care formează astăzi pîntul Bretniei.

CHIPURILE DIAVOLULUI — După cum depun mărturie un număr mare de vrăjitoare, diavolul își schimbă mai tot timpul chipul. Vrăjitoarea Marie d'Aguère a mărturisit că diavolul ieșea dintr-un ulcior plasat în centrul locului unde avea loc sabatul, cu înfățișare de țap; după ce ieșea, creștea atît de mare, încît devenea înspăimîntător, iar după ce petrecerea se termina intra înapoi în ulcior. Vrăjitoarea Françoise Secretain a declarat că i s-a dat diavolului, care avea înfățișarea unui imens cadavru, și că a mai avut legături carnale cu diavoli cu chip de motan, de cîine etc. Alte vrăjitoare au mărturisit că acesta apărea ca un trunchi de copac, fără brațe și fără picioare, așezat pe un pedestal, avînd totuși oarecare trăsături omenești. De cele mai multe ori, s-a spus, însă, că diavolul își lua chip de țap, cu două coarne în față și două în spate, cele două din față fiind răsucite în sus, că adesea avea numai trei coarne, cel din mijloc purtînd un fel de lumînare de la care se aprindeau torțele de la sabat și de la imitația de slujbă ce avea loc. Adeseori, peste coarne purta un fel de bonetă sau pălărie. Întotdeauna își expunea organul sexual, lung de un cot, plin de solzi și răsucit în formă de șarpe, de o grosime medie și de culoare roșu închis etc. Totuși, Boguet pretinde că vrăjitoarele din ținutul său au declarat că membrul diavolului nu e mai mare de un deget și de o grosime obișnuită, în așa fel, observă Delancre, încît vrăjitoarele din Labour erau mai satisfăcute decît cele din Franche-Comté.

Diavolul mai e împodobit cu o coadă mare, care are dedesubt un obraz ce trebuie sărutat în timpul sabatului. O vrăjitoare a declarat că a sărutat acest obraz, care avea forma unui bot de țap.

S-a mai spus că diavolul se înfățișează sub chipul unui bărbat înalt, în așa fel înzorzonat încît să nu i se vadă clar chipul. Uneori arată de parcă e cuprins de flăcări și are obrazul roșu. Alții spun că diavolul are, asemenea lui Ianus, două fețe. Delancre arată în rapoartele sale că la procesele ce au avut loc în Tournelle, diavolul e descris ca un ogar mare, negru, și uneori ca un taur uriaș culcat la pămînt.

Nu există formă pe care diavolul să n-o împrumute pentru a tortura speța umană. Pentru a-l tenta pe Sf. Anton, s-a prefăcut într-o grămadă mare de aur. Sub domnia lui Filip cel Frumos, diavolul s-a înfățișat unui călugăr sub formă de copac alb de gheață, apoi sub

forma unui bărbat negru călare pe un cal, apoi călugăr, măgar, roată de căruță etc. Uneori își ia chip de dragon; alteori, după cum spune Leloyer, de sărac zdrențaros sau se folosește de chipul profeților. De pildă, pe vremea lui Teodosiu, a luat chipul lui Moise, ca să-i înece pe evreii din Candia, care se bizuiau pe promisiunea acestuia că-i va ajuta să traverseze marea ca pe uscat. Diavolul se schimbă, de asemenea, în bărbat pentru femei și în femeie pentru bărbați.

Comentatorul lui Thomas Valsingham spune că diavolul a ieșit din corpul unui diacon schismatic în chip de măgar și că un bețiv din ținutul Warwick a fost multă vreme terorizat de un spirit al răului sub formă de broască. Leloyer citează undeva un demon care s-a arătat la Laon sub forma unei banale muște.

Dintre toți diavolii care l-au ispitit pe Sf. Anton, cei mai vizibili se apropiau de el cu farmece de femei frumoase și sub formele cele mai seducătoare; a văzut pe unul care s-a prefăcut de mai multe ori într-un lingou de aur.

Într-o zi, i s-a înfățișat Sf. Francisc diavolul sub forma unei pungi pline care, în clipa când a vrut s-o ridice, s-a transformat într-o năpîrcă.

Un călugăr, în pragul morții, privea insistent, din patul său, spre cer; întrebă ce-l preocupă, a răspuns că vede deasupra capului Duhul Sfânt în chip de porumbel alb și pe diavol în chip de pisică neagră care pîndește porumbelul sfânt. Din fericire porumbelul a zburat și s-a așezat pe un crucifix încît pisica n-a mai avut curaj să se apropie. [...]

O doamnă din lumea mare, care se ocupa mai mult de podoabele trupului decît de ale sufletului, a fost văzută de un preot escortată de diavoli deghizați în bursuci și marmote și care, culmea, erau cocoțați în spinarea altor spirite ale răului cu chip de maimuțe și care rîdeau în gura mare.

Sfîntul Dominic, vrînd să convertească niște femei păcătoase, le-a făcut să-l vadă pe diavol, pentru a le convinge să părăsească un stăpîn atît de scîrbos. Erau într-o biserică. În clipa când el a poruncit diavolului să apară, a căzut de sus un motan negru oribil, care semăna cu un cîine. Avea ochii mari injectați, o limbă lungă, mare roșie, atîrnînd în jos, un fund groaznic de urît, pe care și-l arăta mereu, făcînd tot felul de tumbe. După ce a tot sărit prin fața femeilor, s-a agățat de

funia clopotului și a sărit în podul bisericii ca o maimuță; și din cauză că răspîndea în jur o duhoare de prăjeală, doamnele s-au convertit ținîndu-se cu mîinile de nas.

Cînd diavolul se arată indienilor, o face cu anume demnitate și toată lumea poate să-l vadă. Nu e nevoie decît să-l rogi două trei zile și să-i aduci o ofrandă; atunci el apare sub chipul care a fost invitat de oameni să și-l ia, plin de aur și pietre prețioase, cu o suită somptuoasă, înconjurat de o mulțime de fete frumoase, cu o escortă de mai multe regimente de cavalerie și de o trupă numeroasă de elefanți bogat împodobiți. El oferă celor nenorociți tot ce-și doresc, prescrie milostenii și le ordonă celor bogați să pregătească mese bogate pentru săraci.

Această multitudine de chipuri sub care demonii se înfățișează oamenilor poate fi multiplicată la infinit. Vom observa că, atunci cînd ei apar sub înfățișare umană — și care e cea mai frecventă — pot fi recunoscuți ușor după picioarele de țap sau labele de rățoi, după gheare și coarne, pe care numai în parte și le pot ascunde. [...]

Europenii îl reprezintă în mod obișnuit pe diavol cu fața neagră pîrlită. Negrii susțin, dimpotrivă, că acesta are pielea albă. În secolul al XVII-lea, un ofițer francez se găsea în Africa, în ținutul Ardra. El s-a dus să-i facă o vizită marelui preot al aceluia ținut. În camera acestuia a văzut o păpușă albă, mare, și a întrebat ce reprezintă; i s-a răspuns că e diavolul. «Vă înșelați, a răspuns blînd francezul. — Ba, d-ta greșești, a spus bătrînul preot; d-ta nu poți ști, așa cum știu eu, ce culoare are dracul. Eu îl văd în fiecare zi și te asigur că e alb ca d-ta».

Fără îndoială a venit momentul să inserăm aici *Portretul diavolului*, atribuit lui Piron⁹³ deși bucată aceasta este foarte populară. Diavolul nu e deloc lingușit aici:

Are pielea ca friptura încinsă,
În frunte un corn;
Nasul, în formă de virgulă,
Picioarul crăcănat;
«Fusul» din care torcea Hercule —
Negru și răsucit;
Și ca să fie și mai caraghios,
O coadă în fund.

⁹³ Alexis Piron (1689—1773), poet francez, autor de comedii, satire și cîntece adesea licențioase.

În secolul al XII-lea, în Franța se purtau haine destul de ciudate, dar care dovedeau o anume bună dispoziție și o atitudine mai puțin brutală față de diavoli, decât în secolele precedente și următoare. Se purtau haine plisate pe care erau imprimate figuri grotești și drăcușori de diferite forme și culori, cu fețe hazlii. Femeile purtau rochii lungi, terminate în «coadă de șarpe». Conciliul care a avut loc la Montpellier în 1195, găsind că moda aceasta este insolentă și ridiculiza lucruri de care trebuie să te temi, a interzis asemenea găтели. Fără îndoială lumea s-a gândit că aceste interdicții au fost neîntemeiate, pentru că frivolitatea franceză era suficientă pentru a schimba moda și pentru că hotărîrea conciliului n-a făcut decât s-o prelungească.

CHIROMANCIE — Artă de a ghici prin studierea liniilor din palmă. Această știință, pe care au făcut-o celebră țigani, este, se zice, foarte veche. Iată care îi sînt principiile:

Este important ca mai întîi să distingem mai multe părți ale mîinii: palma sau interiorul mîinii, pumnul sau exteriorul ei, atunci cînd e strînsă, degetele, unghiile, încheieturile, liniile și proeminențele.

Mîna are cinci degete: degetul mare, arătătorul, mijlociul, inelarul și degetul mic. Sînt 15 încheieturi: trei la degetul mic, trei la inelar, trei la mijlociu, trei la arătător, două la degetul mare și una între mîna și braț.

Există patru linii principale: *linia vieții*, care e cea mai importantă; începe în partea de sus a mîinii, între degetul mare și arătător și se prelungește în partea de jos a rădăcinii degetului mare pînă la mijlocul încheieturii care separă mîna de braț; *linia sănătății și a minții*, care pornește din același loc cu linia vieții, între degetul mare și arătător, taie mîna în două și se oprește în mijlocul bazei mîinii, între încheietura pumnului și locul unde începe degetul mic; *linia norocului și a fericirii*, care începe la baza arătătorului, se oprește la baza mîinii, cam la rădăcina degetului mic; în fine, *linia încheieturii*, care e cea mai puțin importantă, se află în punctul în care se întîlnește brațul cu mîna; e mai degrabă un pliu decât o linie; mai există o linie pe care nu toată lumea o are, ea se numește *linie de triunghi* pentru că, începînd de la încheietură sub rădăcina degetului mare, ea se termină la baza degetului mic.

Există de asemenea șapte proeminențe care poartă numele celor șapte planete. Le vom numi mai jos.

Pentru ghicitul în palmă se folosește mîna stîngă, pentru că dreapta e, în general, mai mult folosită, liniile au neregularități care nu sînt de la natură. Se ghicește cînd mîna e odihnită, un pic rece, pentru a se vedea bine culoarea liniilor și forma lor. Și aspectul mîinii poate defini, dacă nu viitorul persoanei, măcar firea și caracterul ei.

În general, o mînă mare anunță un om închis, posomorît, cel puțin dacă degetele nu sînt lungi și osoase. O mînă durdulie, cu degete subțiate spre vîrf, cum își doresc femeile, nu anunță un spirit prea cuprinzător. Degetele care se întorc spre mînă sînt semnul clar al unei minți încete, cîteodată de o natură înclinată spre viclenie; degetele care se îndoaie în sus anunță calități contrare; degetele la fel de groase la bază ca și sus nu anunță nimic rău; degetele mai groase la încheietura din mijloc decît la rădăcină anunță numai lucruri bune.

O mînă lată valorează mai mult decît una îngustă. Pentru ca o mînă să fie frumoasă, trebuie să fie lată cît lungimea degetului mijlociu.

Dacă *linia de la încheietură*, care uneori e dublă, e pronunțată și colorată, ea anunță un temperament fericit. Dacă e dreaptă, egal marcată pe toată lungimea, promite bogăție și fericire. Dacă încheietura prezintă patru linii vizibile egale și drepte ne putem aștepta la succese, la funcții și o moștenire bogată. Dacă e tăiată de trei linii perpendiculare sau marcată de cîteva puncte vizibile, pentru un bărbat înseamnă că va fi înșelat de nevastă, iar pentru femeie înseamnă o oarecare jignire din partea unui iubit. Dacă din această linie ies linii mici care se pierd sub rădăcina degetului mare, este sigur că persoana va fi înșelată de cei apropiați. Dacă iese de aici o linie care pleacă la rădăcina degetului mijlociu, este semnul fericirii și al succesului; această linie anunță necazuri cînd se pierde sub rădăcina degetului mic. Linii din încheietură care se pierd de-a lungul brațului anunță că persoana va fi exilată din patria sa. Dacă aceleași linii se pierd în pumn, ele anunță mari călătorii pe uscat și pe mare și o viață mereu agitată. Dacă în linia încheieturii unei fete tinere se găsesc trei linii, din care una se pierde sub rădăcina degetului mic, alta sub cea a mijlociului și a treia spre rădăcina

degetului mare, această față se va deda la cele mai rușinoase excese ale vârstei.

O femeie care are pe linia încheieturii o cruce este cinstită, plăcută, cu o bună reputație și înțeleaptă; ea îl va face fericit pe bărbatul ei.

Dacă *linia vieții*, care se mai numește și linia inimii, este lungă, bine marcată, egală, viu colorată, ea prezice o viață lipsită de rele și o bătrînețe în putere. Dacă această linie este fără culoare, șerpuitoare, scurtă, puțin vizibilă, tăiată de mici linii transversale, ea anunță o viață scurtă, o sănătate șubredă și lipsă de caracter. Dacă această linie e îngustă dar lungă și bine marcată, ea înseamnă cumințenie, înțelepciune și o fire generoasă. Dacă linia e lată și decolorată, e semnul grosolăniei, uneori al prostiei. Dacă e adîncă și colorată inegal, adică avînd pete roșii și vinete, ea denotă și-retenie, fățarnicie, pălăvrăgeală, gelozie și trufie.

Dacă linia vieții este adîncă, lată și roșie, ea indică un temperament voluptuos, cu o natură predispusă spre petreceri și înșelătorie. Dacă această linie este intersectată, de la un capăt la altul, de vinețiu și roșu închis, ea anunță mînie, porniri violente, o natură aplecată spre accese de furie. Cînd în punctul din care pornește această linie, între degetul mare și arătător, linia vieții se bifurcă, atunci e semn de nestatornicie. O cruce pe linia vieții, în mîna unei femei, anunță lipsă de rușine și plăcerea viciului. În caz că această linie e tăiată, spre mijloc, de două linii mici transversale și vizibile, este semn de moarte apropiată. Dacă linia vieții este înconjurată de riduri mici, care îi dau forma unei crengi încărcate cu ramuri, cu condiția ca aceste riduri să se ridice spre partea de sus a mîinii, prezice bogăție și onoruri; după opinia unor chiromancieni, acesta este cel mai norocos semn al mîinii. Cînd însă aceste riduri sînt îndreptate în jos, spre baza mîinii, ele anunță sărăcie și ruinare nu prea îndepărtată. Cînd aceste riduri sînt foarte înguste și împart transversal linia vieții, ele promit un amestec de bine și rău. Totdeauna cînd linia vieții este întreruptă, ruptă, înseamnă boli. Dacă e plină de puncte și găurele, acesta e semnul unui temperament ușuratec; și în caz că aceste puncte sînt roșii, ele anunță un mare pericol într-o aventură galantă. Cînd pe această linie se găsește un punct într-un cerc, va fi rău, căci aceasta înseamnă pierderea unui ochi. Cînd acest semn este dublu, persoana poate orbi. O cruce plasată în

partea de sus a liniei vieții, între degetul mare și arătător, anunță și la bărbat și la femeie aplecare spre destrăbălare. Dacă, dimpotrivă, această cruce este la capătul de jos al liniei vieții, aproape de încheietură, ea prezice moartea.

Linia sănătății și a minții este denumită și linia de mijloc. Când ea e dreaptă, bine marcată, de o culoare normală, ea prezice sănătate și inteligență, judecată sănătoasă, o memorie bună și o vie capacitate de înțelegere. Dacă e lungă, persoana se va bucura de o sănătate perfectă, pînă la adînci bătrînețe. Dacă e atît de scurtă încît nu se întinde decît pe jumătate de mîna, ea denotă timiditate, slăbiciune de caracter, încăpățînare, zgîrce-nie, iar dacă are o culoare vineție, mai înseamnă și perfidie. Dacă această linie e întoarsă spre degetul mic, prezice o bătrînețe săracă. Când această curbura formează un fel de cotitură, acesta e semn de răutate. Când ea se întoarce spre încheietura pumnului, denotă prostie și grosolănie. Când această linie e întortocheată, persoana are gustul hoției; dimpotrivă, dreaptă și cu o culoare clară, este marca unei conștiințe curate și a unei inimi cinstite. Lată, profundă, de un roșu dens, această linie anunță severitate și obrăznicie. Presărată cu mici cercuri, dacă persoana nu e atentă, înseamnă tot atîtea crime ce le va înfăptui. Dacă această linie se întrerupe spre mijloc formînd o buclă, se prezic mari pericole provenind de la animale sălbatice. Atunci cînd pe mijlocul liniei sănătății se ridică o cruce, e posibil ca persoana să moară în acel an; cînd e bifurcată în partea de sus, se anunță o minte precocă dar care va slăbi cu timpul; dacă e bifurcată în partea de jos sau are mai multe bifurcări coborînd spre baza mîinii, se anunță o minte înceată, care se va fortifica cu timpul. Această trăsătură mai promite și o viață lungă și adesea o bătrînețe săracă.

Linia norocului și a fericirii începe, cum am spus, sub rădăcina arătătorului și se termină la baza mîinii, aproape de rădăcina degetului mic; este aproape paralelă cu linia sănătății. Dacă e egală, dreaptă, destul de lungă și bine marcată, ea anunță o natură admirabilă, forță, modestie și statornicie în fapte bune. Dacă, în loc să înceapă sub rădăcina arătătorului, între arătător și degetul mijlociu, ea începe în partea de sus a mîinii, este semn de orgoliu și cruzime. Dacă în partea de sus e foarte roșie, înseamnă invidie și anunță un de-

nunțător, gata a face rău și fericit de răul altuia. Dacă linia norocului e plină de linii mai mici, formînd bifurcații care urcă spre partea de sus a mîinii, se prezic funcții înalte, fericire, putere și bogăție; dar dacă ea e absolut goală, neîntreruptă, fără bifurcații anunță sărăcie și lipsă de noroc. Dacă bifurcațiile sînt în număr de trei și urcă spre partea de sus a mîinii, în direcția liniei sănătății, este semnul unei firi vesele, cu o inimă generoasă; este semnul modestiei și al amabilității. Cu aceste trei rămurele e greu ca un bărbat să nu placă femeilor; și, tot așa, nici o femeie nu trebuie să se teamă că va fi iubită. O cruce mică pe linia norocului este semnul unei inimi generoase, o persoană sinceră, bună, amabilă, dăruită cu toate virtuțile. Cînd linia norocului, în loc să apară în locul de care am vorbit, iese dintre arătător și degetul mare, din același loc cu linia sănătății, în așa fel încît ele formează un unghi ascuțit, se prezic mari pericole, supărări și necazuri în viață. Dacă nu există în mijlocul palmei linia sănătății și numai linia vieții și a norocului, reunite la punctul de plecare, în unghi, atunci e semn că persoana va muri în luptă sau că va fi rănită mortal în vreo împrejurare. Oricum, cu acest semn nu trebuie să se aștepte la o moarte naturală. Cînd linia norocului e dreaptă și subțire în partea superioară, ea înseamnă talent în gospodărie și onestitate în afaceri. Dacă această linie e întreruptă spre mijloc de mici linii transversale, ea indică lingușire și duplicitate, trăsături care aduc dezaprobarea generală. Cînd linia norocului e palidă pe toată lungimea ei, promite discreție, decență, temperament rece, dar un trup foarte slab și o minte asemenea. Dacă ea lipsește cu desăvîrșire din palmă, e un pronostic rău: persoana lipsită de această linie n-are nici un caracter; deghizată, i-am putea recunoaște cu greutate sexul, căci ține și de bărbat și de femeie; are înclinare mai degrabă spre rău decît spre bine; este nestatornică și se supără din nimic. Dacă în partea de jos linia norocului e marcată de linii transversale, înseamnă tot atîtea căsătorii pe care le va face sau le-a făcut persoana.

Linia *triunghiului* lipsește la foarte multe persoane, fără ca să fie, din această cauză, mai nenorocite. Cînd ea e dreaptă, aparent (căci în mod obișnuit nu pare) și merge pînă la linia sănătății, promite mari bogății. Dacă se prelungește pînă la rădăcina degetului mijlociu, se prevăd mari succese; dar dacă se pierde

sub rădăcina degetului mic, în josul mîinii, se prezintă necazuri, rivalități, ură. Dacă linia aceasta e întortocheată, inegală, în orice direcție s-ar întoarce, ea anunță că persoana nu va scăpa de sărăcie.

Proeminența care se află la rădăcina degetului mare și se întinde pînă la linia vieții se numește *muntele lui Venus*. Cînd această proeminență e ușoară, uniformă, fără riduri, colorată plăcut, este semnul unui temperament norocos, cu mare aplecare spre aventuri amoroase. Cînd aceasta are o linie paralelă cu cea a vieții și în apropierea acesteia din urmă, este semnul unui nesațiu pentru plăcerile iubirii, de asemenea, prezică bogăție. Dacă această proeminență e plină de mai multe linii paralele cu linia vieții, persoana va fi bogată în tinerețe și săracă la bătrînețe. Dacă liniile ce acoperă această porțiune se duc în alt sens, adică dacă ele vin din încheietura degetului mare spre linia vieții, persoana va fi săracă în tinerețe și bogată la bătrînețe. Dacă ea are linii și în lungime și în lățime, care se întretaie, se anunță bogăție pentru toată viața sau cel puțin persoana se va bucura de o viață ușoară. Cînd degetul mare e tăiat în lungime de linii mici care merg de la unghie pînă la încheietură, aceste linii promet o mare moștenire. Dar cînd degetul mare e tăiat de linii transversale, asemănătoare cu plinul de la încheietură, este semn că persoana va face călătorii lungi și periculoase. Dacă degetul mare sau rădăcina lui are niște puncte sau niște stelute, avem de a face cu o persoană veselă. Un mic cerc pe degetul mare anunță un temperament predispus plăcerilor iubirii. Una sau mai multe cruciulițe anunță evlavie, abnegație și plăcerea de a trăi în singurătate.

Proeminența care se găsește la rădăcina arătătorului se numește *muntele lui Jupiter*. Cînd ea e uniformă și colorată plăcut, este semnul unui temperament fericit și al unui suflet cinstit. Dacă pe ea sînt linii mici, marcate ușor, persoana va primi titluri și funcții importante. Cînd aceste linii sînt multe și strînse, persoana va îmbrățișa cariera bisericească, putînd ajunge la funcții foarte înalte. Cînd linia care formează a doua încheietură a degetului arătător sînt late și de un roșu închis, ele anunță un bărbat neputincios în dragoste; la o femeie e semnul unor sarcini cu probleme. Dacă indexul e străbătut în lungime de o linie, este semnul unei morți violente. Dacă încheietura de lîngă unghia arătătorului este ușor

plisată și colorată natural, avem de aface cu o persoană amabilă, cu voce sonoră; aceeași persoană va avea dinții din față puțin prea mari, fără ca aceasta s-o urîțească. Mai multe linii mici între a doua încheietură și rădăcina arătătorului prezic moștenire de la rude îndepărtate, de la care persoana nu se aștepta.

Proeminența situată în palmă la rădăcina degetului mijlociu se numește *muntele lui Saturn*. Dacă ea e uniformă și colorată natural, denotă simplitate și dragoste de muncă; dar dacă are imprimate mici riduri, acesta e semnul neliniștii pentru o persoană care se supără ușor.

Dacă încheietura care separă mîna de degetul mijlociu prezintă linii întortocheate, se prezice o minte înceată, un om leneș, cu o concepție dură despre viață. O linie mică, în mîna unei femei, de fiecare parte a rădăcinii degetului mijlociu anunță că femeia va putea deveni mamă, putem chiar garanta că dacă aceste linii sînt bine marcate, femeia respectivă va naște băieți. O femeie care are sub degetul mijlociu, între a doua încheietură și încheietura vecină cu unghia, o cruciuliță, aceasta va fi un semn bun pentru viitorul ei. La un bărbat, acest semn are alt sens, căci el prezice necazuri. Femeia care are între aceste două încheieturi cinci-șase linii mici dispuse în lungime, va naște un copil care va deveni preot. Acesta va fi ucis dacă între aceste linii se găsește un punct sau figura unei stele.

Proeminența care se află la rădăcina inelarului se numește *muntele Soarelui*. Dacă are imprimate linii ușoare, se anunță un spirit viu și norocos, avînd talent oratoric, talent în politică, și poate ocupa funcții biricești; poate va fi un pic orgolios. Dacă sînt numai două linii, ele transmit mai puțină elocință și mai multă modestie și cinste. Dacă rădăcina inelarului este plină de linii încrucișate una peste alta, cel care poartă acest semn va obține victorii asupra dușmanului. Dacă aceste linii sînt subțiri și de o culoare mai vie, ele anunță o fire veselă și calități plăcute. Dacă sînt întortocheate și de un roșu dens, ele desemnează un temperament plin de vicii și prezic boli. Dacă formează o cruce, este semnul cumpătării și al prudenței. O femeie care are sub inelar, aproape de a doua încheietură, mici linii dispuse pe lung se va îmbogăți datorită soțului ei care va dobîndi pentru ea o mare avere. Cînd aceste linii sînt aproape de încheietura de sub unghie, femeia

aceasta va fi credincioasă și poate se va închide într-o mînăstire.

Proeminența care se găsește în palmă la rădăcina degetului mic se numește *muntele lui Mercur*. Dacă ea e uniformă, fără riduri, egal colorată, anunță un temperament fericit, consecvență în spirit și inimă; bărbații vor fi modești, iar femeile decente și de o cinste de neclintit. Dacă această porțiune e străbătută de două linii mici, care urcă spre degetul mic, este semnul lipsei de prejudecăți. Dacă liniile sînt de un roșu întunecat, întrerupte de pete palide, în orice număr ar fi, ele denotă un caracter mincinos și cu instinctul hoției. Dacă încheietura care leagă degetul mic de mînă are linii întortocheate, ele pot îndreptăți persoana să spere cel puțin bogăție. O femeie care are în vîrf degetului mic o cruce, mai mult sau mai puțin clară, este obraznică și flecară. Două linii formînd un unghi sub a doua încheietură a degetului mic indică dragoste pentru studiu, spirit îndrăzneț, o inimă admirabilă. Între a doua încheietură și cea vecină cu unghia, o cruce înseamnă pasiuni tumultuoase, un somn chinuit, o conștiință agitată. Un cerc imprimat pe degetul mic promite funcții și putere.

Porțiunea de la baza mîinii, sub muntele lui Mercur, de la linia norocului pînă la capătul liniei minții, se numește *muntele Lunii*. Cînd acest spațiu este uniform, plăcut, neted, indică pace sufletească și un spirit echilibrat; cînd e foarte colorat, e semnul tristeții, al unui suflet chinuit și morăcănos, al unui temperament melancolic. Dacă această porțiune e marcată de riduri, se anunță călătorii și pericole pe mare.

Porțiunea care se găsește în marginea de jos a mîinii, spre partea muntelui Lunii, de la extremitatea de jos a liniei încheieturii, se numește *muntele lui Marte*. Cînd această suprafață e uniformă, netedă, plăcută, înseamnă un caracter cu adevărat curajos, a cărui vitejie e totdeauna întovărașită de prudență. Dacă e foarte colorată, înseamnă îndrăzneală și cutezanță. Cînd muntele lui Marte e plin de linii, acestea sînt tot atîtea pericole, mai mici sau mai mari, după adîncimea și lungimea lor; astfel, anunță o moarte posibilă din cauza unor hoți, dacă aceste linii sînt palide; indică un deces, dacă sînt foarte roșii; dacă liniile sînt drepte, va fi o moarte glorioasă, pe cîmpul de luptă; dacă sînt întortocheate, indică o moarte rușinoasă. Cruci pe această porțiune

indică titluri și funcții înalte.

În ceea ce privește încheieturile, unii cercetători afirmă că atunci când între degetul mare și mîna se formează o linie profundă, simplă, și bine marcată, ea anunță un temperament solid și o constituție rezistentă; dacă e inegală, ruptă sau dublată de alte linii, indică mai multe slăbiciuni. Când în încheietura care separă degetul mare în două se găsesc trei linii inferioare, mai mult sau mai puțin unite sau marcate, este semn de fericire.

Cînd prima încheietură a arătătorului e presărată cu mici ramificații, avem de aface cu un caracter cinstit și de o fericită naturalețe. Dacă linia celei de a doua încheieturi a indexului e ruptă la mijloc și din acel punct e dublată de alte două linii drepte, scurte și bine marcate, persoana se poate aștepta la titluri înalte. Când linia încheieturii de sus a arătătorului este simplă, uniformă și bine imprimată, ea promite o sănătate înfloritoare. Când prima încheietură a degetului mijlociu este presărată de linii, ea denotă un spirit credul, o persoană puțin cam simplă dar cu bune purtări. Când a doua încheietură a mijlociului are mai multe linii, ea indică o persoană ambițioasă și un spirit neliniștit. Când a treia încheietură e compusă din trei linii mai mult sau mai puțin pronunțate, ea anunță un suflet deschis, fără ocolișuri, respingînd orice fel de înșelătorie.

Dacă prima încheietură a inelarului e prevăzută de linii și derivații ale acestora, este semnul unei mari imaginații. Dacă a doua încheietură are trei linii, din care cea de a treia e ruptă, este semnul unei firi vesele. Dacă încheietura din vârful degetului mare nu are decît o linie simplă și bine imprimată, ea anunță o inimă bună.

Cînd cele trei încheieturi ale degetului mic sînt prevăzute cu linii și deviații ale acestora, ele indică inteligență, talent și elocință.

Să nu uităm semnele unghiilor: mici pete albe pe unghii anunță o persoană fricoasă; dacă sînt negre, se prevăd spaima și pericole; dacă sînt roșii, ceea ce e mai rar, se prevăd nenorociri și nedreptăți; dacă sînt albe, persoana poate spera și va fi fericită. Când aceste semne se găsesc la rădăcina unghiei, împlinirea prezicerilor este îndepărtată. Cu timpul, ele se aproprie și ajung în vârful unghiei, cînd temerile și speranțele se justifică.

Pentru ca o mînă să poarte semnele unei adevărate fericiri, ea nu trebuie să fie prea durdulie, ci mai mult alungită; degetele să nu fie prea rotunjite; să se vadă bine locul încheieturilor; culoarea trebuie să fie proaspătă și plăcută, unghiile mai mult lungi decît late; linia vieții să fie bine marcată, egală, clară, să nu fie întreruptă deloc și să se întindă pînă la încheietură; linia sănătății trebuie să ocupe trei sferturi din lățimea palmei; linia norocului să fie prevăzută cu ramificații și viu colorată.

Fericit cel care, cu asemenea linii, cu o astfel de conformație a mîinii, va mai purta și alte cîteva semne binefăcătoare de care am vorbit! Caracterul acestei persoane îl va face fericit, destinul îi va aduce avere și steaua sa îl va pune sub semnul geniului care aduce și gloria.

În toate cărțile care tratează despre chiromancie se vede că specialiștii în materie recunosc două feluri de a ghici în palmă: chiromancia *fizică*, care, prin simpla studiere a mîinii, ghicește caracterul și destinul omului; și chiromancia *astrologică*, care examinează influența planetelor asupra liniilor din palmă și crede că poate determina caracterul și prezice viitorul calculînd aceste influențe. Am insistat asupra primei metode, pentru că este singura care se practică. Este și cea mai clară și cea mai veche. Iov spune că cerul pune în mîna fiecărui om secretul destinului său. Solomon spune că în mîna dreaptă a omului se găsesc semnele vieții lui, iar în mîna stîngă semnele cinsiei și a averii lui. Astăzi, noi căutăm totul în mîna stîngă. Aristotel privește chiromancia ca pe o știință oarecare; Augustus ghicea el însuși în palmă, dar Torquemada ne asigură că nu poți fi chiromancian fără să cunoști puțină necromancie și că cei care ghicesc bine, pe baza acestei științe, sînt inspirați de diavol.

Vom încheia prin cîteva cuvinte asupra chiromanciei astrologice, pe care le vom extrage din cartea *Despre erori și prejudecăți* de M. Salgues.

«Principiile acestei ramuri a chiromanciei au legătură cu cele ale astrologiei judiciare. Palma este împărțită în mai multe porțiuni, fiecare aflîndu-se sub influența unei planete. Degetul mare aparține planetei Venus, arătătorul, lui Jupiter, mijlociul aparține lui Saturn, inelarul, Soarelui, degetul mic lui Mercur; centrul palmei aparține lui Marte, iar restul, Lunii; triunghiul din mij-

locul palmei ę consacrat lui Marte; Venus ęi-a ales degetul mare ęi rădăcina lui, pentru a-ęi arăta semnele protecției sale. Dacă această zonă are linii numeroase, dacă ele se încrucișează în unghi drept, dacă formează stele, elipse sau semicercuri duble, bărbații se vor bucura de iubirea femeilor ęi, în general, vor avea succes; dar să vă păziți de liniile circulare care se găsesc pe degetul mare, pe care cabaliștii le numesc inelul lui Gyges, iar Achien Sicler ne previne că cei care le au riscă într-o zi să cadă într-o cursă fatală”; ęi, ca s-o dovedească, citează pe J. Caumont, ofițer de marină, care a fost spnzurat pentru că nu s-a încrezut în această figură [...]

CICERO (Marcus Tullius), — Leloyer afirmă că Cicero⁹⁴ avea o amantă de 50 de ani care îl cucerise cu băuturi vrăjite ęi căreia îi trimitea scrisori avntate, ca ęi cum ar fi scris unei fetișcane. Tot Leloyer ne spune că doicii lui Cicero i se înfățișase un spectru care ar fi fost demonul casei. Acesta i-a prezis doicii că alăptează un copil care într-o zi va aduce mari servicii statului. «Dar de unde știa el acestea?», ni se va spune. Iar eu le răspund: «Diavolul are năravul să trăncănească despre lucruri viitoare». Într-adevăr, Cicero a devenit ceea ce se știe. Dar ca pgn ce era, nu s-a consacrat mai puțin superstițiilor diabolice. Cu toate acestea, el a fost cel care a afirmat că doi auguri nu se puteau privi față în față fără să facă haz. n mai multe din lucrările lui a combătut superstițiile, mai cu seamă în cele trei cărți despre natura zeilor, în *Tusculanus*, ęi în două scrieri despre preziceri. E posibil totuși să mai fi crezut în unele prejudecăți. Valerius Maximus povestește că Cicero, fiind proscris de triumviri, s-a retras în casa sa de la Formi, unde a fost urmărit de oamenii stpnirii. n momentele sale de neliniște, a văzut un corb smulgnd acul unui ceas; aceasta însemna că i se încheiase cariera; corbul s-a apropiat apoi de el, ca ęi cum ar fi vrut să-i spună că-i va cădea pradă, apoi l-a prins de poala robei, pînă cnd s-a trezit, căci sclavii veneau să-i spună că vin soldații să-l ucidă. n rest, corbii de azi sînt mult mai sălbatici.

CIOBANI, — La țară încă se mai crede că ciobanii au legături cu diavolul ęi că sînt foarte iscuși în

⁹⁴ Cicero, om politic ęi orator roman (104—43 .Hr.); asasinat din ordinul lui Antoniu; discursurile sale au constituit modele ale artei retorice romane.

vrăji. Ni se spune că e periculos să treci pe lângă ei fără să-i saluți. Pe călătorul care îi supără îl fac să rătăcească drumul, provoacă furtuni și deschid prăpăstii în calea lui. În legătură cu acestea se povestesc o mulțime de grovării:

Un om care trecea călare prin fața unei mici capele situată la marginea unei păduri, a lovit din neatenție un cioban bătrîn care i-a ieșit în cale. Cum era foarte tîrziu, cavalerul fiind grăbit, nu s-a oprit nici să-l ridice și nici măcar nu i-a cerut iertare. Ciobanul, întorcîndu-se spre călător, i-a strigat că o să-și aducă aminte de el. Călărețul n-a dat atenție amenințării. Dar îndată s-a gîndit că ciobanul ar putea să-i facă o vrajă, să-l abată din drum și i-a părut rău că n-a fost cinstit cu el. Cufundat în gînduri, a auzit în urma lui pași. S-a întors și a văzut o fantomă urîtă, dezbrăcată, care îl urmărea... Sigur e trimis de cioban!... Dă cu biciul în cal, dar acesta nu mai poate merge. «Dumnezeule, sînt vrăjit!» Culmea groazei, fantoma sare pe cal, îl înlanțuie pe cavaler cu brațele sale lungi și începe să urle îngrozitor. Călătorul încearcă să scape de monstru, care continuă să urle cu voce răgușită și cavernoasă. Calul se sperie și încearcă să-i arunce din spate. Cavalerul nu mai știe ce sfînt să cheme în ajutor, cînd, în sfîrșit, o mișcare bruscă a calului răstoarnă spectrul la care sărmanul călător abia îndrăznește să se uite. Are o barbă lungă murdară, fața palidă, ochii rătăciți și se strîmbă înfiorător. Cavalerul își face o cruce mare și o ia din loc cît poate mai repede. La primul popas într-un sat află că fantoma care l-a terorizat nu era decît un nebun scăpat de la balamuc și care era căutat de cîteva ore.

Dar multe vrăji ale ciobanilor au avut urmări destul de supărătoare. Un măcelar a cumpărat 50 de oi fără să dea un bacșiș ciobanului de la fermă. Acesta s-a răzbunat printr-o vrăjitorie: cînd oile au trecut o punte care o aveau în drum, toate au căzut în apă.

Se mai povestește că un cioban și-a făcut un talisman din răzătura de la copitele animalelor care astfel sînt curățate și li se păstrează sănătatea. El purta acest talisman în buzunar. Un cioban vecin cu el i l-a furat, l-a pisat făcîndu-l pulbere, l-a îngropat într-un mușuroi împreună cu o cîrțiță, o broască verde și o coadă de morun, spunînd cuvintele: *blestem, pierzanie, distrugere*. A făcut apoi un șir din nouă mătănii și după

nouă zile a dezgropat vraja și a împrăștiat-o pe locul unde treceau oile vecinului; în felul acesta turma ciobanului a fost complet distrusă.

Alți ciobani, cu trei pietricele luate din cimitire diferite, spunînd anume vorbe de vrajă, aduc molime, trimit rîie dușmanilor și fac să moară cîte animale vor. Cu toate că sînt oameni simpli și nu știu să citească, lumea se teme de știința și puterea lor, mai ales în anumite sate, unde se recomandă călătorilor să nu cumva să-i supere și să nu cumva să treacă pe lîngă ei și să-i întrebe nici cît e ceasul, nici cum va fi vremea, nici ceva asemănător, dacă vor să nu vină peste ei furtunile și să se rătăcească pe cele mai cunoscute drumuri...

CIRCE — Faimoasă vrăjitoare care i-a transformat pe însoțitorii lui Ulysse în porci. Ea se pricepea să prepare otrăvuri și vrăji prin care, cu ajutorul diavolului, tulbura atmosfera, stîrnea furtuni și grindină și îmbolnăvea atît corpul cît și spiritul oamenilor; în același timp, cu toată încrederea ce i se acorda de către demonologi, Sfîntul Ioan Hrisostomul ne asigură că acea metamorfoză a prietenilor lui Ulysse nu e decît o alegorie⁹⁵.

CIVILE (François de), — Nobil francez din Normandia, născut în 1536, a cărui viață a fost plină de extraordinare nenorociri. În timp ce era însărcinată cu el, mama sa a murit, soțul ei fiind plecat. A fost înmormîntată fără ca cineva să se gîndească să-i scoată copilul printr-o operație cezariană. Puțin după aceasta a sosit soțul, care a auzit cu surprindere vestea morții soției lui și felul cum a fost înmormîntată; a poruncit să fie imediat dezgropată, i s-a tăiat burta, de unde a fost scos încă viu François de Civile.

Acest bărbat, intrat în viață în chip atît de miraculos, era în 1562 căpitan peste 100 de infanteriști în orașul Rouen, pe care îl asedia Carol al IX-lea. Un glonte l-a pătruns în obraz, i-a traversat gîtul și el a căzut de pe metereze în șanț. Soldații, care l-au crezut mort, l-au pus într-o groapă cu un alt mort și l-au acoperit cu un străt subțire de pămînt. A rămas acolo toată dimineața. Seara, valetul lui a venit să-i caute corpul, pentru a-l înmormînta cum se cuvine. L-a dezgropat și nu l-a recunoscut, atît era de desfigurat. Totuși, un mel cu diamant pe care-l purta pe deget l-a convins

și l-a luat de acolo. După ce l-a spălat, l-a îmbrățișat plîngînd; atunci a avut impresia că mai e cald și l-a dus repede la medici; dar aceștia crezîndu-l mort, l-au dat deoparte. Astfel, cinci zile și cinci nopți a fost lăsat în părăsire, fără să dea vreun semn de viață, avînd însă febră foarte mare. În fine, un medic s-a hotărît să se ocupe de el și i-a dat să înghită niște supă; a doua zi bolnavul a deschis ochii; dar din cauza zgomotului luptelor, orașul fiind luat cu asalt, și-a pierdut din nou cunoștința. În timpul jefuirilor invadatorilor, a fost aruncat pe fereastră și a căzut pe o grămadă de bălegar, unde a stat trei zile, în cămașă, fără nici un ajutor. În fine, o rudă a venit să-l caute și a rămas uimit găsindu-l în viață. Prin semne, Civile a cerut de băut; i s-a dat bere pe care a băut-o cu mare poftă; a fost dus într-un castel și îngrijit încît după șase săptămîni era sănătos.

Sub Henri al III-lea a fost proscris ca protestant și s-a refugiat în Anglia unde regina Elisabeta l-a pus să-și povestească viața și i-a dăruit portretul ei. Sub domnia lui Henri cel Mare s-a întors în Franța. D'Aubigné relatează că îl întâlnea la adunările naționale, în calitate de deputat de Normandia, la 70 de ani, și că semna «François de Civile, de trei ori mort, de trei ori îngropat și de trei ori, prin mila lui Dumnezeu, înviat». Era octogenar cînd a murit, de congestie pulmonară, pe care o făcuse noaptea, sub geamurile unei doamne de care se îndrăgostise.

Am extras toate aceste date despre căpitanul François de Civile din memoriile sale, publicate de Misson, după o călătorie a sa în Italia.

CÎINE — În mod obișnuit, cîinii erau tovarășii credincioși ai magicienilor; de fapt, era diavolul, care îi urma sub formă de cîine, pentru a da mai puțin de bănuț; dar cu toate deghizările, erau recunoscuți. Leon, episcop de Cipru, scrie că, într-o zi, diavolul a ieșit dintr-un posedat sub figura unui cîine negru; nu se spune însă pe unde a ieșit. Dacă e să dăm crezare lui Bodin, într-o mînăstire se afla un cîine care ridica rasele călugărițelor, pentru a le seduce; preoții-directori au descoperit că era vorba de un demon, cu care călugărițele înfăptuiau ceea ce se cheamă păcatul mut.

Mai ales culoarea neagră este cea care arată sub pielea unui cîine pe diavol. La Quimper (în

Finister) se îneacă oameni destul de frecvent. Despre acest lucru, se spune, începînd cu copiii și terminînd cu bătrînii, că diavolul, sub forma unui cîine imens, îi aruncă pe trecători în rîu. În Finister există încă destule superstiții legate de cîini, căci credințele druizilor nu s-au stins încă. În cantonul de la Saint Ronal se crede că sufletele scleraților trec în corpul unui cîine negru. Preotul, care aproape întotdeauna e și magician, încredințează acest cîine servitorului său, care îl duce într-un loc îndepărtat; acolo, cîinele dispăre, în timp ce pămîntul se cutremură și din cer cade grindină.

Vechii magi credeau și ei că demonii se arată sub formă de cîine; și Plutarh, în *Viața lui Timon*, povestește că un demon travestit într-un cîine negru a venit să-l anunțe pe Timon că va muri în curînd. Aceeași credință ridicolă, care face ca la creștini să fie aruncați afară cîinii din biserică, face ca pe ușile bisericilor din Țările de Jos să se pună inscripția: «Afară cu cîinii din templul lui Dumnezeu».

Pe vremea împăratului Justinian, un șarlatan avea un cîine atît de priceput, încît, într-o adunare, dacă toate persoanele își puneau inelele jos, el le restituia fiecareia, fără să se înșele asupra proprietarului. Acest cîine distingea perfect în mulțime, cînd stăpînul îi porunca, pe bogați de săraci, pe cinstiți de ticăloși, pe femeile ușoare. «Ceea ce ne face să credem, spune Leloyer, că aici era vorba de magie și că acel cîine era un demon» [...] În antichitate cîinii infernului erau denumiți furii și se sacrificau divinităților infernului cîini negri. Dar unele popoare gîndeau altfel; cîinele a fost chiar la mare cinste. Elien vorbește de o țară etiopiană ai cărei locuitori aveau drept rege un cîine; guduratul și lătratul lui erau semne ale amabilității sau mîniei lui. Guebrii aveau un adevărat cult pentru cîini. Citim în Tavernier că atunci cînd unul din ei era în agonie, rudele luau un cîine pe care îl puneau cu botul pe gura bolnavului, pentru ca să-i primească sufletul înainte de moarte. Cîinele este cel care își dă seama dacă cel mort va merge în paradis. Înainte de înmormîntare corpul e pus pe jos; este adus un cîine care nu l-a cunoscut pe mort; cu o bucățică de pîine el este atras aproape de mort; cu cît cîinele ajunge mai aproape, cu atît acesta va fi mai fericit; dacă ajunge să se urce pe mort și să-i ia din gură o bucată de pîine ce-i fusese pusă dinainte, e un semn că defunctul este

deja în rai; îndepărtarea cîinelui înseamnă nefericirea mortului.

Există oameni care se consideră onorați de a fi scorbitori din cîine. Regatele din Pegu și Siam (Thailanda) recunoșteau un cîine ca strămoș al rasei lor. Se spune că această țară, altădată, era pustie, populată de animale sălbatice și nelocuită. O corabie din China a naufragiat pe coasta sa; n-a scăpat decît o femeie și un cîine mare care o apăra de sălbăticiuni. Apoi, «ea a rămas însărcinată și a născut un băiat. Și cum era foarte tînără, ea a așteptat să-i crească fiul, care i-a devenit amant și a făcut alți copii, care s-au înmulțit la rîndul lor, populînd cele două ținuturi. Astfel, oamenii din Pegu și Siam respectă cîinii atît de maltratați în altă parte» (Torquemada, *Hexameron*). Totuși au mai fost specimene din această rasă, cărora li s-au acordat onoruri: astfel, dogul spaniolului Berecillo, care devora indieni la San Domingo, și care avea pe zi solda a trei soldați.

Ar mai fi încă multe lucruri de spus în legătură cu cîinele. În Bretania, mai ales, urletele unui cîine rătăcit înseamnă moarte; cîinele acesta trebuie să fie neapărat negru; dacă urlă la miezul nopții, moartea e inevitabilă și va fi cineva din familie. Wierius afirmă că demonii pot fi alungați frecînd zidurile camerei în care au pătruns cu fierea sau cu sîngele unui cîine negru.

Nu vom spune nimic despre turbare, care ține mai degrabă de medicină decît de ce ne interesează pe noi. Vom observa doar, împreună cu Oliver Goldsmith, că pentru un cîine turbat sînt omorîți o mie nevinovați și omul ar trebui să fie mai atent cu viața unui servitor credincios și devotat care, după om (ca să nu vă jignim), este cea mai perfectă realizare a Creatorului [...]

CLEOPATRA — Se spune că e o eroare versiunea după care regina Cleopatra a Egiptului s-ar fi sinucis cu ajutorul a două vipere. Plutarh, în lucrarea despre Antoniu, afirmă că nimeni n-a știut vreodată cum a murit ea. Unii spun că ar fi luat otravă, pe care o purta ascunsă în păr. Pe locul în care a murit nu s-au găsit viperele ci doar la braț două înțepături imperceptibile. Aceasta l-a făcut pe Augustus să se hazardeze în teoria devenită populară, în legătură cu moartea reginei. Mai degrabă este posibil să se fi înțepat cu un ac otrăvit.

CLEROMANCIE — Arta de a ghici prin aruncarea

șorților, adică a zarurilor, a arșicelor și a bobilor negri și albi. Se amestecă bine într-un vas și, după ce se spune o rugăciune, se răstoarnă pe masă conținutul vasului și se ghicește după locul fiecăruia dintre obiecte. Exista la Bura, în Ahaia, un oracol al lui Hercule, care se făcea pe un șorț, cu zaruri. Persoana, după ce se ruga, arunca patru zaruri, pe care preotul le considera puncte; din felul cum ele cădeau, se ghicea viitorul. Trebuia ca zarurile să fie din os de la animalele sacrificate. Cel mai adesea, pe oase sau pe tablete se scria ceva, apoi se amestecau într-o urnă; un tînăr era pus să scoată din urnă un lot de zaruri și dacă inscripția ce ieșea din urnă avea vreo legătură cu ce se dorea să se știe, era considerată o profeție. Acest fel de a ghici era comun și la greci și la romani și se găseau destui adepți pe străzi și în piețe ca să-l practice, așa cum se găsesc la noi cei ce ghicesc în cărți.

CLOPOTE — Anticii cunoșteau clopotele, a căror inventare e pusă pe seama egiptenilor. Se spune că serbările lui Osiris erau anunțate prin clopote. Ele foloseau la Atena, în timpul misterelor. La romani, sunetul clopotului era unul dintre semnele lui Priap. În minaretele lor, musumanii nu au clopote; ei credeau că sunetul clopotului speria sufletele preafericiților din paradis. Se pare că abia spre secolul VII clopotele au fost generalizate în bisericile creștine; de atunci, în legătură cu acest masiv obiect au fost emise idei dintre cele mai originale, de vreme ce s-a ajuns să fie botezat de doi nași. Înainte de a se naște, omul e vinovat de păcatul pe care l-a comis acum șase mii de ani primul nostru strămoș: botezul ne purifică. Dar nu se știe cum se pot purifica clopotele de un păcat original; totuși nu e permis să se tragă clopotele înainte de a deveni, prin botez, copii ai Bisericii. Această ceremonie, pe care nu oricine o poate înțelege, se practica încă pe vremea lui Carol cel Mare.

Se zice că o explicație a botezului clopotelor ar fi că, în felul acesta, ele îndepărtează pe Satana. Cînd diavolul îi duce pe cei vînduți lui la sabat, dacă aude clopotul, e forțat să renunțe. Torquemada relatează în *Hexameron* că o femeie, revenind de la sabat, purtată în aer de forțele răului, a auzit clopotul care chema credincioșii la slujbă. Îndată diavolul a părăsit-o și ea a căzut într-o tufă de spini pe malul unui rîu; era aproape goală; a zărit un bărbat tînăr pe care l-a chemat

în ajutor și care, după multe rugăminți, s-a hotărît s-o ducă la el acasă. Ea i-a povestit întâmplările prin care a trecut, rugîndu-l să nu spună nimănui, dar vorbele s-au răspîndit și există mărturii că femeia a fost arsă pe rug.

Se spune, de asemenea, că diavolul stîrnește turtuni pe care clopotele le pot împrăștia, cel puțin aceasta este părerea țăranilor care trag clopotele imediat ce aud tunete și dacă zgomotul ce îl face clopotul atrage trăsnetul pe biserică și ea nu arde cu totul, ceea ce a mai rămas din biserică înseamnă că se datorează clopotului sfințit. [...]

Ne mai rămîne să spunem cîte ceva despre clopotul diavolului. Dusaulx, călătorind în Munții Pirinei, pe jos, ghidul său, care era un adevărat om de la munte, l-a condus într-o mlaștină ca să-i arate ceva ciudat. El pretindea că acolo fusese pe vremuri îngropat un clopot; că o sută de ani mai tîrziu, diavolul, care stăpînea peste metalele subterane, a luat acest clopot; și că un cioban l-ar fi auzit bătînd în noaptea de Crăciun, în adîncul muntelui. «Bine, a spus Dusaulx, ceea ce a fost luat drept sunetul clopotul n-a fost cumva zgomotul făcut de ape subterane în vreo groță? — Nu, a răspuns ghidul, scuturînd din cap, întrebați-l pe preot.»

Există încă, totuși, clopote celebre. În Pirinei este foarte respectat clopotul din vale; i se atribuie tot felul de origini miraculoase: cea mai frecventă e aceea că respectivul clopot a fost lucrat de îngeri. Cîteodată se face auzit — sau se crede aceasta —, căci nu se știe unde este instalat. După opinia oamenilor de la munte acest clopot trebuie să fie acela care va trezi pe patriarhii adormiți în crăpăturile stîncilor și care vor chema pe oameni la judecata de apoi.

Cînd Ferdinand Catolicul, cel care a restaurat Inchiziția, s-a îmbolnăvit de o boală de pe urma căreia a și murit, celebrul clopot de la Villela (care are zece brațe împrejur) a bătut de la sine, ceea ce se întîmplă și în Spania, cînd e amenințată de pericole. S-a spus că moartea regelui a fost anunțată de clopot. I s-a dat numele de clopotul «minunilor» și el sună de la sine timp de cîteva zile atunci cînd creștinii sînt amenințați de eretici sau alți dușmani. Dar astăzi, cu toate motivele care ar putea angaja clopotul de la Villela să sune, el nu o mai face, decît atunci cînd e tras de funie. [...]

CLOTHO — Una dintre cele trei Parce, și cea mai tânără. Ea este cea care hotărăște destinul oamenilor. Se spune că are o furcă de tors de o mărime extraordinară. Cei mai mulți specialiști în mitologie o plasează, împreună cu surorile ei, la ușa vizuinii lui Pluton. Lucian⁹⁶ pretinde că stă în barca lui Caron; Plutarh, însă, afirmă că ea stă pe lună, de unde conduce toate mișcările de pe pământ.

COADĂ DE MĂTURĂ — Toată lumea știe că atunci când vrăjitoarele merg la sabat călăresc o coadă de mătură. Pe această temă se povestește că soția unui pantofar german a avortat și a îngropat feotusul într-un colț al casei. Vrăjitoarele l-au simțit după miros, l-au dezgropat și au făcut din el o alifie pe care au pus-o într-un vas. Pantofărița și-a muiat într-o zi mătura în acel vas, fără să știe, și imediat a încălecat mătura, care a purtat-o la sabatul vrăjitoarelor. Ea a profitat de acest prilej: s-a făcut vrăjitoare și la puțin timp după aceea a fost ucisă.

În legătură cu mătura există multe superstiții, fără să mai vorbim de părerea olandezilor, care cred că prin mătură aplicată pe fundul copiilor li se transmite cuminenția. Niciodată în districtul Lesneven nu se mătură noaptea: ar însemna să îndepărtăzi din casă norocul, căci în jurul casei se plimbă sufletele celor morți și mișcarea măturii i-ar lovi și îndepărta. Ei numesc aceasta «măturatul morților» și spun că în ajunul zilei morților (2 noiembrie) în case se află mai multe spirite decât nisip în mare și pe malurile ei.

COARNE — Toți locuitorii imperiului tenebrelor poartă coarne, este un element esențial al uniformei infernale și diavoli îi acordă o mare importanță. Numai când erau degradați li se luau coarnele. Probabil că adulterul este un păcat mare, pentru că femeia care se află în această situație neplăcută îi duce soțului ei armele demonului. Expresia «poartă coarne» vine de la strămoașa noastră Eva, care a obținut de la Sata-na, cu care făcuse dragoste, o pereche de coarne pe care i le-a dăruit soțului ei. Au fost văzuți copii cu coarne și este citat un călugăr de la mănăstirea Saint Justin, care avea două coarne pe cap. Mareșalul Lavardin a adus regelui un băștinaș sălbatic care purta coar-

⁹⁶ Lucian, (125—aprox. 192), scriitor grec, autor al unei lucrări despre zei și *Dialogul morților*.

ne. În 1699, la Paris, trăia un om numit Trouillon, care avea în frunte un corn de berbec.

COASTĂ — Superstiția populară care atribuie bărbatului o coastă mai puțin decît femeia își are originea în scrierile lui Moise, care spune că Eva a fost concepută dintr-o coastă a lui Adam, de unde s-a tras concluzia că această coastă lipsește descendenților pe linie bărbătească. Citim în meditațiile nu știu cărui rabin că Dumnezeu, luîndu-i lui Adam o coastă, ca să facă din ea o femeie, a pus-o o clipă alături de el; o maimuță ageră și șireată a furat-o și a luat-o la goană; un înger a alergat după ea și a apucat-o de coadă, dar coada i-a rămas îngerului în mînă; îngerul i-a dus-o lui Dumnezeu în locul coastei și, ca urmare a acestei greșeli, s-a întîmplat că femeia a fost creată din coada maimuței, de unde și ideea că ea a păstrat cîte ceva din prima ei origine. Alții construiesc aceeași legendă, dar în locul maimuței apare o pisică.

COCOȘ — După cum spun demonologii, cocoșul are puterea să pună pe fugă forțele infernului, încă de pe vremea aventurii lui cu Sfîntul Petru și cum s-a observat că diavolul, care se numește și leul iadului, dispare în clipa cînd aude cocoșul, s-a răspîndit părerea că vederea sau cîntecul cocoșului îl înspăimîntă și-l pune pe fugă. Cel puțin așa pretinde Pierre Delancre. «Dar trebuie să spunem acestor oameni de știință — spune M. Salgues — că în menajerii avem și lei, că acestora li s-au pus în față cocoși care au cîntat și că, în loc să li se facă frică, leii mai degrabă au fost tentați să mănînce pasărea cîntătoare; că întotdeauna cînd au fost puși cocoși în cușca unui leu, nu cocoșul l-a ucis pe leu, ci leul l-a mîncat pe cocoș». Se mai știe că la sabat dispare totul, chiar și cocoșul care cînta. Se citează mai multe exemple de adunări ale demonilor și vrăjitoarelor pe care primul cîntat al cocoșilor i-a speriat; se spune chiar că acest cîntec, care pentru noi, printr-un fel de veșnică minune, este un ceas viu, îi obligă pe diavoli, cînd sînt în aer, să dea drumul jos la tot ce duc cu ei; cam același lucru se întîmplă și la sunetul clopotului. Dar există leac pentru toate: pentru a împiedica cocoșul să cînte în timpul acestor întîlniri nocturne, vrăjitorii, bine instruiți de diavoli, au grijă să le frece capul cu ulei de măsline sau să le pună la gît un curpen de viță de vie.

Multe superstiții se leagă de această orătanie res-

pectabilă, simbol al curajului și vigilenței, emblemă galică și însemn pe drapelul republicii franceze. Se spune că, într-o zi, împăratul roman Vitelius, în timp ce rezolva cereri justițiare ale supușilor săi, la Viena, i s-a așezat pe umăr un cocoș; ghicitorii i-au spus că acesta e un semn că un gal îl va învinge și, într-adevăr, a fost învins, la Toulouse, de un gal.

Și viitorul se putea citi cu ajutorul unui cocoș. Se mai spune că în stomacul cocoșului crește o piatră care se numește «alectoriană», de la numele grecesc al animalului. În vechime, se credea că ea are proprietatea de a da forță și curaj; calităților acestei pietre i se datora forța extraordinară a lui Milon din Croton. Tot această piatră putea aduce bogăție și putea fi un filtru care potolea setea. [...] Se credea în trecut că această pasăre făcea ouă care erau blestemate, pentru că din ele ieșea un șarpe sau un vasilisc. «Această superstiție era foarte răspândită în Elveția; într-o cronică din Bâle, spune Gross, foarte serios, în august 1474, un cocoș din oraș a fost condamnat la moarte pentru crimă. Călăul l-a ars în public cu tot cu oul lui, într-un loc numit Kablenberg, în fața unei mari mulțimi».

Sînt nenumărați cocoși miraculoși, despre care n-ar mai fi cazul să vorbim, decît doar de cel cu care Mahomet locuiește în cel dintîi cer. Acest cocoș, de o albeață mai strălucitoare ca neaua este atît de mare, încît capul îi ajunge la cel de al doilea cer, la o depărtare de cinci sute de ani de primul; acesta este îngerul cocoșilor. Misiunea lui specială este de a-l bine dispune pe Dumnezeu, în fiecare dimineață, prin cîntece și imnuri.

Să încheiem cu un alt cocoș, care are și el dreptul să se bucure de admirația noastră. «Trăiau la Bologna, în Italia, doi cumetri și prieteni, care, vrînd într-o zi să petreacă împreună, au cerut să li se aducă un cocoș. Unul dintre ei l-a tăiat bucăți, cum se face cu orice clapon, și i-a gătit un sos gustos. Văzîndu-l atît de bine tranșat, prietenul i-a spus rîzînd: „Nu numai Sfîntul Petru, dar chiar Isus Cristos de ar porunci, cocoșul ăsta nu mai poate învia vreodată!“. Abia a pronunțat aceste cuvinte, că bucățile de carne s-au prins la loc și cocoșul, acoperit cu penele lui, a sărit, a bătut din aripi, a cîntat, și-a scuturat penele în farfurie și tot sosul a stropit obrajii oaspeților. Și drept pedeapsă pentru o blasfemie atît de mare, stropiți de sos, amîndoi

s-au trezit cu niște plăgi atît de urîte pe obraz, încît toți urmașii le-au semănat; ei au fost obligați să meargă la o mînaștire cu numele Sfîntului Petru, tot în orașul Bolonia. «Ceea ce s-a întîmplat — spune Delancre — este pentru ca niciodată cineva să nu mai aibă îndrăzneala să nu se încreadă în puterea lui Dumnezeu» (*Despre inconsistența demonilor*, p. 160).

COCOTO — Idol divinizat în Indiile occidentale. Locuitorii din aceste ținuturi pretind că această divinitate, care ar fi un demon, se culcă cu nevestele lor.

COCYT — Unul din fluviile infernului, în credința celor din antichitate. El înconjură Tartarul și apa sa era formată din lacrimile celor păcătoși.

COLOANA DIAVOLULUI — Într-o biserică din Oraga se păstrază trei pietre dintr-o coloană pe care diavolul a adus-o de la Roma, pentru a zdrobi cu ea un preot cu care el, în timpul unei slujbe, făcuse un pact. Dar intervenind Sfîntul Petru, a aruncat pe diavol și coloana sa în mare și această intervenție i-a dat preotului răgaz să-și ia măsurile cuvenite. Diavolul a fost atît de supărat, încît a rupt coloana și a plecat cît a putut de repede. Doctorul Patin, căruia i-au fost arătate aceste splendide pietre, spune că n-a văzut niciodată așa ceva, cu toate că știa bine ce minuni a făcut Sfîntul Petru. A întrebat cînd s-au întîmplat acestea. I s-a răspuns că în urmă cu mai multe mii de ani. «Da, a spus el, nu sînt decît două mii de ani de cînd există creștinismul. — Da, au răspuns călugării, minunea aceasta e mult mai veche». Și doctorul a fost obligat să creadă că Sfîntul Petru, slujbele, preoții și bisericile catolice erau mai vechi decît Isus Cristos.

COMETE — Se crede că cel care aprinde cometele este Dumnezeu, ca să anunțe mari catastrofe. Se mai spunea că ele se formează din exhalarea vaporilor și materiilor inflamabile adunate din aer. Partizanii acestei teorii văd cometele ca pe niște globuri vîscoase care se aprind de la razele soarelui, în fine, alții consideră că ele ar fi niște aștri rătăcitori.

Totdeauna s-a văzut în comete semnele prevestitoare ale unor nenorociri. Cînd Xerxes ⁹⁷ a venit în Europa cu 1.800.000 de oameni o cometă a prezis înfrîngerea de la Salamina. A mai apărut una, înaintea războiului

⁹⁷ Xerxes, rege al Persiei între 488—465 î.Hr., fiul lui Darius.

din Peloponez; una înaintea înfrîngerii atenienilor în Sicilia; una înaintea victoriei pe care locuitorii din Teba au obținut-o împotriva lacedemonienilor; una cînd regele Filip i-a învins pe atenieni; una înaintea luării Cartaginei de către Scipio; una înaintea războiului civil dintre Cesar și Pompei; una la moartea lui Cesar; una la cucerirea Ierusalimului de către împăratul Titus; una înainte de risipirea de către goți a imperiului roman; una înaintea invaziei lui Mahomet și, în fine, una înaintea căderii lui Napoleon.

Toate popoarele văd în apariția cometelor semne prevestitoare de rău; totuși, dacă pentru unii prezicerea e funestă, pentru alții e benefică, pentru că, împovărîndu-i pe unii cu o mare înfrîngere, le oferă altora o mare victorie.

Cardan explică cît de cît cauzele influențelor cometelor asupra alcătuirii vieții globului: ele fac aerul mai fin și mai puțin dens, încălzindu-l mai mult decît de obicei; persoanele care trăiesc în trîndăvie, care nu fac mișcare, mănîncă ușor, se consumă fără măsură în plăcerile amorului, care au sănătatea șubredă, sînt în vîrstă și nu dorm normal, într-un aer mai puțin viu nu se simt bine și mor adesea din exces de slăbiciune; aceasta se întîmplă capetelor încoronate și celor care duc o asemenea viață; și e suficient ca superstiția sau ignoranța să fi acordat cometelor o forță funestă, ca să se observe, atunci cînd ele apar, accidente care în orice timp ar fi fost normale.

Nu trebuie să ne mirăm că după trecerea cometelor urmează secetă și molimi, pentru că ele usucă aerul și acesta nu are forța să împiedice exalațiile care aduc molimi. În fine, cometele aduc răzvrătiri și războaie încălzind spiritele și schimbînd buna dispoziție în venin.

S-a spus despre Cardan că avea două suflete, unul care spunea lucruri valabile, altul care spunea prostii. După ce a vorbit atît de înțelept, astrologul cade în viziunile lui. Cînd o cometă cade în apropiere de Saturn, spune el serios, anunță ciumă, secetă și trădări; cînd cade pe lîngă Jupiter, ne putem aștepta la moartea suveranului pontif și la revoluții; aproape de Marte, înseamnă războaie; aproape de Soare, mari calamități pe tot globul; aproape de lună, inundații și uneori secetă; aproape de Venus, moartea prinților și a nobililor; aproape de Mercur, un foarte mare număr de nenorociri.

Savantul Wiston a descoperit, prin soluții algebrice, că lumea, altădată, a fost înecată de o cometă, ceea ce a adus potopul universal și că pământul va fi ars într-o zi tot de o cometă, ceea ce va aduce sfârșitul lui.

Indienii din Cumana și Paria, în America meridională, sînt înspăimîntați de apariția unei comete sau meteor, în care văd mari nenorociri. Pentru a le îndepărta, fac descîntece și vrăji însoțite de urlete și de bătăi de tobe.

CONTE AL INFERNULUI — Demon dintr-un ordin superior în ierarhia infernului și care are în subordine numeroase legiuni. El poate fi invocat la orice oră din zi, numai să fie într-un loc sălbatic, nefrecventat de oameni.

COMORI — În Scoția există superstiția că în adîncul munților se află comori păzite de uriași și de zîne; în Bretania se crede că ele sînt păzite de un bătrîn, o bătrînă, un șarpe, un cîine negru, sau de drăcușori nu mai înalți de un picior. Pentru a putea pune mîna pe aceste comori trebuia ca, după cîteva rugăciuni, să sapi o groapă mare, în tăcere. Atunci se auzea tunetul, strălucea fulgerul și care de foc se ridicau în aer; se auzea zornăit de lanțuri și găseai acolo o grămadă de aur. Dacă îți scăpa un singur cuvînt în timp ce îl scoteai din groapă, aurul cădea înapoi în adîncuri, la o mie de picioare...

CONCEPERE (ZĂMISLIRE) — Citim în minunatele secrete ale lui Albert le Grand, cap. 7, carte I, că primul semn care arată că o femeie a conceput este un frison, un pic dureros, pe care femeia îl are în timpul actului sexual. «Se mai recunoaște dacă femeia a conceput, adaugă el, cînd are fața schimbată; căci în mod obișnuit ea are obrazul roșu, din cauza căldurii pe care i-o transmite sîngele; de asemenea, cînd ea pofteste ceva anume, țărînă, cărbune, mere, mure, cireșe etc.»

Medicina persană explică fenomenul zămislirii ca pe o minune. «Un înger, spun ei, are misiunea de a forma o creatură umană; el înfăptuiește aceasta aruncînd puțină țărînă în ovarul femeii, în momentul conceperii».

CONDÉ ⁹⁸ — Putem citi într-o scrisoare a Doamnei de Sevigné, datată Paris, 1686, că înainte cu trei săptămîni

⁹⁸ Prințul Louis de Condé (1621—1686), celebru general în timpul domniei lui Ludovic al XIV-lea.

de moartea marelui Condé, în timp ce era așteptat la Fontainbleau, unul dintre gentilomii lui, M. de Vernillon, revenind de la vânătoare pe la ora trei și apropiindu-se de castelul Chantilly (reședința obișnuită a prințului), a văzut la fereastra cabinetului acestuia o fantomă în armură care părea că păzește un om pregătit pentru înmormântare; a coborât de pe cal și s-a apropiat, urmărind-o tot timpul; valetul a văzut-o și el; au cerut cheia cabinetului, dar au găsit ferestrele închise și o liniște netulburată de mai bine de șase luni. I s-au povestit toate acestea prințului care a fost puțin șocat, dar care apoi s-a arătat nepăsător, sau numai s-a prefăcut. Dar toată lumea a aflat această întâmplare și s-a temut pentru viața acestui prinț, care a murit însă peste trei săptămîni.

CONSTANTIN⁹⁹ — Împărat roman care s-a convertit la creștinism, după ce a avut următoarea viziune: romanii, ajunși la disperare din cauza cruzimilor și tiraniei lui Maxentiu, au trimis în secret soli la Constantin, în anul 311. Acesta era urmașul împăratului Constant, tatăl său, și stăpînea Galia, Spania, Germania și Insulele britanice. Acest prinț, animat de încrederea ce i-o acordau romanii, a pornit în fruntea armatei spre Roma; dar mare i-a fost mirarea cînd, pe drum, spre sud, a văzut, atît el cît și armata, o cruce care strălucea asemenea soarelui, pe care scria: *Hoc signo vinces* (prin acest semn vei învinge). La început Constantin n-a înțeles această minune, dar i s-a arătat în vis și i-a poruncit să facă un steag militar în formă de cruce, așa cum a văzut în ziua precedentă, și care să fie purtat în toate bătăliile ce le va avea — și acesta îi va aduce victoria. Constantin a ascultat. Steagul sfînt, pe care l-a numit *Labarum*, i-a adus victoria; l-a învins pe Maxentiu și a trecut la creștinism. Faptul a fost atestat de Eusebiu din Cesareea, de Lactantiu și relatat de mulți alți scriitori. [...]

CONSTANTIN COPRONIMUL (Cufuritul)¹⁰⁰ — Împărat iconoclasat la Constantinopol. Se spune că era mare dușman al catolicilor, necredincios, și că practica magia. Știa să invoce demonii, spiritele morților și aducea sacrificii dezgustătoare în timp ce invoca diavo-

⁹⁹ Constantin, împărat roman între 306—337, a recunoscut creștinismul ca religie oficială a Imperiului roman și a stabilit capitala la Constantinopole.

¹⁰⁰ Constantin Copronimul, împărat bizantin între 740—775.

lii, după cum ne spune Leloyer. A fost pedepsit după cum merita, căci a murit în urma unei fierbințeli care i-a aprins tot corpul și a cărei violență a fost atît de mare, încît striga grozav tot timpul. Durerea i-a smuls, în clipa morții, mărturisirea că moartea îi vine din faptul că a vorbit-o de rău pe Fecioara Maria. Orice ar fi fost, după cîte se pare, acesta a fost un infam ticălos.

CONTRA-FARMECE — Farmece care se fac pentru a distruge efectul altor farmece. Astfel, se folosește agheazma cu care se stropește în cruce cel posedat de diavol, cu o crenguță de merișor sfințit; de asemenea, se face semnul crucii pe fruntea celui vrăjit, cu degetul mare muiat în agheazmă. Cînd acest ritual se face asupra unor animale, în loc de agheazmă se folosește sare, amestecată într-o strachină cu sînge scos de la un animal care fusese vrăjit; sarea se aruncă peste capetele animalelor [...]

CONVULSII — În secolul al IX-lea, călugării ră-tăcitori și suspecți au depus într-o biserică din Dijon relicvele, pe care ei spuneau că le aduc de la Roma, ale unui sfînt al cărui nume îl uitaseră. Episcopul Theobald a refuzat să le primească pe baza unor mărturii atît de vagi. Cu toate acestea, relicvele făceau minuni: cei ce veneau să se închine erau apucați de convulsii. Opunerea episcopului a dus la revolta adeptilor, iar convulsiile au devnit o adevărată epidemie; mai cu seamă femeile se grăbeau să dea semnalul. Theobald l-a consultat pe Amolon, arhiepiscop de Lyon, de care depindea. «Condamnă aceste închipuiri ale diavolului — i-a spus — aceste vrăji hidoase care nu sînt decît impostură. S-au văzut vreodată la mormintele martirilor asemenea miracole funeste care, departe de a-i vindeca pe bolnavi, aduc suferințe trupului și tulbură spiritul?».

Această formă de manie fanatică a revenit cu timpul, cîteodată; ea a făcut mare senzație la începutul secolului al XVIII-lea, convulsiile și schimele unei mulțimi smintite fiind luate drept minuni. Oamenii melancolici și posomorîți sînt predispuși la asemenea șarlatanii pioase; mai ales dacă, în timp ce spiritul le e tulburat de prea mult post, oboseală și nesomn, încep să viseze minunile și profețiile cele mai impresionante, terminînd prin a cădea în extaz și închipuindu-și că astfel vor putea și ei face minuni și profeții. Această boală se transmite celor slabi

și corpul lor suportă consecințele. De aici le vine pornirea de a se trînti la pămînt, unde rămîn nemișcați. Alteori se frămîntă grozav cu vocea gîtuită și debitînd tot felul de grozăvii de care imaginația lor bolnavă este plină [...]

COPERNIC (Nicolas) — Cel mai mare astronom al secolului său și al celor dinaintea sa, mort în 1543. El a publicat un studiu despre sistemul lumii, care este cea mai bine gîndită dintre toate lucrările care au apărut pe tema întocmirii acestui vast univers. «Soarele, imobil și rotindu-se numai în jurul axei sale, și cele șapte planete care se învîrt în jurul lui, descriu cercuri mai mult sau mai puțin mari, în funcție de distanța la care se află față de acest astru. Pămîntul trasează drumul său în 356 de zile și aproximativ șase ore etc». Acest splendid sistem, pe care toate popoarele civilizate l-au adoptat, a fost condamnat de Inchiziția de la Roma, ca o impietate, vrăjitorie și operă a diavolului, iar autorul și-a ispășit ideile geniale în temniță.

COPULAȚIE (ÎMPERECHERE) — Cuvînt infam, care exprimă împerecherea sexelor. Demonologii îl folosesc adesea; ei spun că vrăjitorii și vrăjitoarele se împerechează la sabat cu diavolul, acesta luînd înfățișare de bărbat pentru femeie, și de femeie pentru bărbat. Uneori o face sub chipul unui gînsac, al unei găini, al unei pisici sau oricare alt animal. Copiii care se nasc din aceste împerecheri sînt mici și negri, seacă laptele de la trei doici, fără rezultat, țipă dacă-i atingi și rîd cînd se întîmplă în casă o nenorocire; trăiesc doar șapte ani.

Evreul Philon afirmă, în legătură cu aceasta, că șarpele care a tentat femeia este o alegorie care semnifică voluptatea ce i se tîrîie pe pîntec. Agripa și alții au spus același lucru în cuvinte mai precise. Cabaliștii pretind că femeia și bărbatul au dat naștere la copii, așa cum se știe, nu după voința lui Dumnezeu; intenția lui a fost mult mai nobilă; Eva n-a fost altceva decît fructul oprit; Adam trebuia să se mulțumească cu toate celelalte fructe ale grădinii plăcerilor, adică cu toate frumusețile silfide, nimfe, și alte fiice ale elementelor și s-o lase pe Eva pentru iubirea cu salamandrele, silfii, gnomii, care ar fi știut să se facă iubiți. Atunci s-ar fi născut numai eroi și universul ar fi fost populat numai cu ființe minunate, pline forță și înțelepciune.

Noe, considerat înțelept după exemplul lui

Adam, a consimțit ca femeia lui să se dea salamandrei Oromasis, prinț al elementelor focului, și i-a sfătuit pe cei trei fii ai săi să-și cedeze și ei soțiile prinților celorlalte elemente. Dar Ham, neascultînd sfatul tatălui său, a fost la fel de slab ca Adam, și n-a rezistat farmecelor soției lui. Puțina amabilitate pe care a arătat-o silfilor, a lăsat urme peste întreaga posteritate; de aci vine tenul închis la culoare al etiopienilor, care au fost obligați să trăiască în ținuturi toride, drept pedeapsă pentru pasiunea profană a strămoșilor lor.

CORAN — În arabă, acest cuvînt înseamnă carte. Musulmanii cred că arhanghelul Gabriel i-a dictat profetului lor Mahomed, timp de 23 de ani, tot materialul Coranului, verset cu verset și a fost scris pe un pergament făcut din pielea berbecului pe care Abraham l-a sacrificat în locul fiului său Isac. Turcii spun că lucrarea aceasta, pe care o consideră operă a divinității, a fost scrisă de Cel de Sus. Persanii cred că a fost scrisă de îngerii. Întregul Coran trebuie scris pe lenjeria marelui vizir, așa cum pe toată mobila cancelarului Franței trebuie încrustată floarea de crin.

Opinia după care Mahomed se comporta fără menajamente față de femei este o eroare astăzi mai puțin răspîndită. Nu este adevărat că le-a exclus din paradis iar pe pămînt le face sclave. Citim chiar în Coran: «Femeile se comportă față de bărbații lor, așa cum se comportă bărbații față de ele». În rest, spune Voltaire, «este o mare întrebare dacă Coranul este de origine divină sau a fost scris, musulmanii rigizi susținînd originea sa divină».

Mahomed a compus această operă cu ajutorul lui Batiras, un iacobit, a lui Sergius, un călugăr nestorian și al cîtorva evrei. Ea e împărțită în patru, fiecare din aceste părți, în capitole, purtînd cîte un titlu, cum ar fi cel al Muștei, al Păianjenului, al Vacii etc. Cele mai multe dintre principii aparțin lui Arius, Nestorius, Sabelius și altor eretici. De cîteva ori e folosită și Sfînta Scriptură, dar amestecată cu multe legende, mai cu seamă despre eroii biblici, despre Isus și Sf. Ioan Botezătorul.

Coranul este atît de venerat de mahomedani încît un evreu sau un creștin care ar pune mîna pe el ar muri dacă n-ar îmbrățișa credința lor. Chiar un musulman care atinge cartea cu mîinile murdare e aspru criticat.

Puțin după moartea lui Mahomed, s-au publicat peste 200 de comentarii despre această lucrare. Moravia, calif din Babilon, a organizat la Damasc o adunare care să concilieze mulțimea de opinii divergente în această problemă. Dar n-a reușit și atunci a selectat dintre cei mai reputați autori, pe care i-a pus să scrie ce li se pare mai rezonabil. Cele șase scrieri au fost compilate cu grijă, toate celelalte fiind distruse de foc sau apă și s-a interzis ca cineva să se pronunțe împotriva autorității acestei compilații, ceea ce, însă, nu a împiedicat apariția unor poziții divergente.

CORB — Pasăre piază-rea, anunță nenorociri și uneori moarte; cu toate acestea, are calități admirabile. În lucrarea *Admirabilele secrete ale lui Albert le Grand*, se susține că, dacă se iau ouăle corbului din cuib și se fierb, apoi se pun la loc, corbul va pleca imediat pe o insulă unde a fost îngropat Alogricus și va aduce o piatră care are puterea să readucă ouăle la starea lor inițială «ceea ce este surprinzător». Aceasta se numește «piatra indiană», pentru că se găsește în India.

Cîntecul corbului a fost folosit ca pretext pentru a se face preziceri. În Islanda este interpretat pentru a se cunoaște problemele de stat. Poporul îl consideră cunoscător a tot ce se întîmplă departe și în viitor. Mai ales dacă va muri cineva în familie, el vine să se așeze pe acoperișul casei, de unde pleacă să facă înconjurul cimitirului, cîrîind incontinuu, în tonuri variate. Islandezii afirmă, chiar, că unul din oamenii lor de știință avea darul de a înțelege limbajul corbului și că astfel el era la curent cu lucrurile cele mai ascunse. [...] În Bretonia, se crede că fiecare casă e supravegheată de doi corbi și că ei anunță atît viața cît și moartea. Locuitorii din Finister afirmă că ei văd pe o stîncă îndepărtată, de pe malul mării, sufletul regelui lor Gralon și a fiicei sale Dahut, care sînt întruchipate în doi corbi; ei dispar în clipa cînd oamenii se apropie.

COȘCIUG — Încercarea sau judecata lui Dumnezeu cu ajutorul coșciugului a fost multă vreme folosită, mai cu seamă în Germania. Cînd nu putea fi descoperit un criminal, victima era dezbrăcată și pusă într-un coșciug, prin fața căruia trebuia să treacă toți cei bănuți, atingînd în același timp cadavrul. Dacă pe fața victimei apărea un oarecare semn, dacă rana sîngea, cel care se afla în fața coșciugului era considerat vinovat.

Richard Inimă de Leu se răsculase împotriva tatălui său, Henri al II-lea, căruia i-a urmat la tron. Se spune că după moartea regelui Henri, Richard, ducându-se la Fontevrault, unde falsul rege ordonase înmormîntarea, la apropierea fiului răsculat corpul nenorocitului tată a vărsat sînge pe nas și pe gură și l-a stropit pe noul suveran. Se citează numeroase exemple asemănătoare, care, fără îndoială, sînt născocite, dar a căror morală cumplită nu funcționa prea bine în timpurile vechi.

COURTINIÈRE — Un nobil breton, pe nume M. de la Courtinière, avînd oaspeți la castel mai multe zile, vecinii sau rude de care s-a ocupat îndeaproape, i-a reproșat soției că n-ar fi fost prea atentă cu ei; și cu toate că i-a vorbit calm și deschis, femeia, foarte trufașă, nu i-a răspuns, dar a hotărît în sinea ei să se răzbune. Cînd soțul ei s-a culcat, s-a gîndit că a venit momentul hotărîtor să se răzbune; după ce a cumpărat cu bani doi servitori, aceștia i-au ucis soțul și apoi l-au dus într-o pivniță din castel; au făcut o groapă, l-au îngropat și pentru a nu se observa pămîntul reavăn, au pus deasupra un butoi cu carne de porc la sare. A doua zi, femeia a anunțat că soțul ei a plecat într-o călătorie, iar peste cîtva timp că a fost ucis într-o pădure; și-a pus doliu, s-a arătat îndurerată și i-au făcut slujbele religioase.

Dar Dumnezeu nu lasă nepedepsită o crimă; fratele mortului, care venise s-o ajute pe cumnata sa și să se ocupe de averea ei și de interesele celor patru copii, se plimba într-o zi în grădina castelului și admira un strat de flori în timp ce se gîndea la fratele său; la un moment dat, a început să-i curgă sînge din nas, lucru care l-a mirat foarte tare, pentru că niciodată nu i se întîmplase așa ceva. În aceeași clipă, i s-a părut că vede umbra fratelui lui, care îi făcea semne să-l urmeze. S-a luat după acea umbră pînă la pivnița unde a dispărut. Această minune l-a făcut să se gîndească la o crimă. l-a vorbit văduvei, care la început a fost îngrozită. Aceasta i-a întărit fratelui bănuielile, care a cerut să se sape locul unde văzuse dispărînd fantoma. Văduva a încercat să-l împiedice, luîndu-și un aer foarte sigur pe sine, dar, cu toată vorbăria ei, cumnatul a pus să se sape locul unde văzuse dispărînd fantoma. Văduva a încercat să-l împiedice, luîndu-și un aer foarte sigur pe sine, dar, cu toată vorbăria ei, cumnatul a pus să se sape

în pivniță. A fost descoperit cadavrul și judecătorul Quimper Corentin l-a identificat. Vinovații au fost arestați și condamnați: văduva, Marie de Sornin, să i se taie capul și membrele, care apoi să fie arse și aruncate în cele patru zări și toate bunurile confiscate; cei doi servitori să li se taie mîna dreaptă și după aceea să fie spînzurați, trupurile arse și cenușa aruncată în vînt.

Această întîmplare a avut loc la sfîrșitul secolului al XVI-lea. Elementul miraculos poate fi explicat prin probabila mărturisire făcută de un servitor fratelui victimei.

CREIER — Se pot face minuni cu creierul de la anumite animale. Autorul admirabilelor secrete ale lui Albert le Grad spune, în cartea a III-a, că dacă frecăm gingiile unui copil cu creier de iepure îi vor ieși cu ușurință dinții. El mai adaugă că cei ce se tem de fantome se pot vindeca de această teroare dacă mănîncă des creier de iepure. El însuși se laudă că a vindecat 30 de persoane, băieți și fete, care pierdeau urina, dîndu-le să bea creierul de iepure dizolvat în vin alb. În fine, cu creierul de motan sau de pisică se freacă gîtul pe dinafară și în mai puțin de două zile se vindecă inflamațiile, chiar după o criză de febră violentă.

Oamenii primitivi nu mînceau creierul de la animale, din respect pentru cap, pe care-l considerau lăcașul sufletului.

CRISTALOMANCIE — Metodă de a ghici cu ajutorul cristalelor. Se făceau preziceri folosindu-se oglinzi sau vase cilindrice sau oricare alte figuri de cristal, în care — se zicea — ar fi stat diavolul. Se spune că la Nuremberg, în 1530, un preot a văzut într-un cristal comori ascunse, pe care i le-a arătat un demon; el le-a căutat și a reușit să le găsească, păzite de un cîine negru; dar cînd a coborît în groapa pe care o săpase și a vrut să deschidă cufărul, a dispărut pentru totdeauna. Oglinda nu-i prezisese și acest lucru. Ghicitorii de azi mai folosesc încă oglinda. Anecdota ce urmează vă va face cunoscută metoda:

În 1807, un țăran sărman din Sezanne, din regiunea Brie, căruia i se furaseră 600 de franci, a mers la un ghicitor. La început acesta i-a cerut 12 franci; apoi i-a pus peste ochi trei batiste îndoite: una albă, una neagră și una albastră; după aceea i-a spus să privească într-o oglindă mare, în care el adusese pe diavol și

pe toți cei care el vroia să-i invoce. Ghicitorul l-a întrebat ce vede. — Nimic, a răspuns țăranul. Vrăjitorul i-a vorbit cu voce tare, multă vreme; i-a recomandat să se gîndească la cel pe care-l bănuia de furt, să-și imagineze bine lucrurile și persoanele. Țăranul și-a chinuit mintea și, prin cele trei batiste care-i strîngeau ochii, a crezut că vede trecînd prin oglindă un om care avea pe el un veșmînt albastru, o pălărie cu boruri mari, saboți și pantaloni scurți din pînză gri. O clipă mai tîrziu a crezut că-l recunoaște și a început să strige că a văzut hoțul. «Ei bine! a spus ghicitorul, ai să iei o inimă de bou și 60 de cuie, pe care ai să le bați, puse pe o șipcă, în inima aceea, în formă de cruce; apoi ai s-o fierbi într-un vas nou, împreună cu o broască rîioasă și o frunză de măcriș; trei zile după aceea, hoțul, dacă nu e mort, va veni să-ți aducă banii sau va fi vrăjit». Țăranul a făcut tot ce i s-a spus, dar banii nu i-au mai venit înapoi.

CROCODILI — Egiptenii moderni ne asigură că în timpurile vechi crocodilii erau niște animale plăcute și ne explică astfel originea ferocității lor de mai tîrziu. Humeth, guvernatorul Egiptului sub Gisar Almutacil, mare calif de Bagdad, sfărîmînd o statuie de plumb ce reprezenta un crocodil mare, găsită în timp ce se săpa la temelia vechiului templu păgîn, chiar în acea clipă crocodilii au ieșit din Nil și de atunci n-au încetat să sperie lumea cu voracitatea lor.

Pliniu și Plutarh afirmă că egiptenii cunosc pînă unde se va revărsa Nilul, după locul unde crocodilii își depun ouăle, dar Thomas Brown afirmă că e greu de înțeles cum aceste animale intuiesc un fenomen care, în aceste împrejurări, depinde de cauze extrem de depărtate: adică dimensiunea țărmurilor în Etiopia, lucru despre care Sf. Atanasie spune, în *Viața Sfîntului Anton*, că nici dracul n-ar ști să-l ghicească.

Locuitorii Tebei și cei din jurul lacului Moeris aveau un cult special pentru crocodili; le puneau în urechi pietre prețioase și alte ornamente de aur și îi hrăneau cu carne anume pregătită. După moarte îi îmbălsămau și îi puneau în urne pe care le depuneau în labirintul consacrat îngropării regilor. Ombiții duceau superstiția pînă la a se bucura atunci cînd copiii lor erau înghițiți de crocodili; dar în restul Egiptului aceste animale erau urîte de oameni. Cei care îi adorau spuneau că, în timpul celor șapte zile consacrate sărbătoririi nașterii zeului

Apis, crocodilii își uitau ferocitatea și nu făceau nici un rău; dar a opta zi, după masă, redeveneau fiare.

CRUCE — Crucile pe care vrăjitoarele le poartă la gît și la șiragul de mătănii și cele care se găsesc la locul sabatului nu sînt niciodată întregi, așa cum se vede în locurile din cimitire pline de vrăjitori și unde, în general, se ține sabatul. În casa preotului din Arguibel, în parohia Ascain, era o cruce mai mare cu două brațe, care avea o parte ruptă, lucru pe care nu-l putea face decît Satana, dată fiind grosimea ei, după cum ne spune Delancre.

În rest, ca să vedem cît de mare și de puternic e ajutorul crucii împotriva demonilor, același autor citează următoarea depoziție pe care a făcut-o Bertomine de Gert, vrăjitoare din Precht, în 1611: cînd o vrăjitoare se întoarce de la sabat și e ucisă pe drum, diavolul o duce acasă, pentru a nu-i strica reputația, dar dacă cel care a omorît-o i-a făcut din ceară o cruce și i-a pus-o pe corp, diavolul nici nu se poate apropia de ea.

CUC — În Bretania există credința că dacă numeri de cîte ori cîntă cucul, afli anul exact cînd te vei căsători. Cînd cîntă de trei ori, te vei căsători peste trei ani etc. În cele mai multe provincii din Franța oamenii cred că, dacă atunci cînd aud pentru prima oară în acel an cîntînd cucul, și au bani în buzunar, vor cîștiga bine tot anul.

Să nu uităm că respectabilul cuc al lui Belkis, despre care nu știm nimic, decît numele, este unul din personajele pe care Mahomet le-a dus în paradis.

CULORI — Pliniu naturalistul¹⁰¹ ne spune că în antichitate se făceau preziceri după culorile razelor solare, ale lunii, ale planetelor, ale aerului etc. Negrul este semnul doliului, spune Rabelais, pentru că e culoarea întunericului, care e trist, și opusul albului, care este culoarea luminii, a bucuriei și fericirii.

CULT — Toată lumea știe că demonii, în toată lumea, înainte de creștinism, erau cei cărora oamenii li se închinau. Jupiter și alți zei erau demonii; dar diavolul a fost uneori obiectul unui cult mai special din partea

¹⁰¹ Pliniu cel Bătrîn, naturalist roman, născut în anul 23 d.Hr., autorul unei lucrări de istorie naturală, adevărată enciclopedie a științelor. Mort a. 79.

oamenilor care știau că se adresează lui și nu unui zeu. Astfel, la sabaț, vrăjitoarele îl invocă pe diavol pe nume. Adorația pe care i-o arată constă în primul rînd în a-l săruta în fund, cu umilință, de obicei ținînd în mîna o candelă. Anumite popoare din Africa nu se roagă lui Dumnezeu, pe care îl cred prea bun pentru a avea nevoie să fie rugat, dar diavolului îi fac sacrificii, din rațiuni contrare [...]

CUNEGONDE — Soția lui Henri al II-lea, împărat al Germaniei. Ea a fost bănuită de adulter și Leloyer spune că pe bună dreptate, căci mai multe zile la rînd a fost văzut ieșind din camera împărătesei, în fiecare dimineață, un demon cu chip de om. El era împopoțonat ca un curtezan frumos la chip și la statură. Cu toate acestea, prin judecata lui Dumnezeu, prințesa a fost găsită nevinovată; căci ea s-a purificat de acuzație stînd cu picioarele goale pe brăzdarul plugului înroșit în foc, fără să sufere.

CURTEA INFERNULUI — Wierius și mulți specialiști în demonologie, experimentați în cunoașterea profundă a infernului, au descoperit că acolo totul este organizat ca și pe pămînt, că și acolo există prinți, nobili, canalii etc. Ei au avut avantajul de a-i putea număra pe draci, a le aproxima vîrsta și a le fixa slujbele, funcțiile și puterea.

Urmărind ceea ce au scris aceștia, aflăm că Satana nu mai e suveran pe infern; în locul lui se află Belzebuth, care va domni pînă la sfîrșitul lumii. Iată stadiul actual al guvernului infernului:

Prinți și mari demnitari. Belzebuth, șef suprem al infernului, fondator al ordinului muștei. Satana, prinț de-tronat, șeful partidului în opoziție. Eurinom, prinț al morții, marea cruce a ordinului muștei. Moloh, prinț al țării lacrimilor, marea cruce a ordinului. Pluton, prinț al focului, guvernator general al ținuturilor în flăcări, marea cruce a ordinului. Pan, prinț al demonilor-masculi. Lilith, prinț al demonilor-femei. Lonard, mare maestru al sabațului, cavaler al ordinului muștei. Baalbenth, mare pontif, maestru al alianțelor. Proserpina, arhidiavoliță, prințesă suverană a spiritelor răului.

Ministere. Adrameleck, mare cancelar, marea cruce a ordinului muștei. Astaroth, mare vistiernic, cavaler al ordinului muștei. Nergal, șeful poliției secrete. Baal, general șef al armatelor infernului, marea cruce a ordinului muștei. Leviathan, mare amiral, cavaler al ordinului muștei.

Ambasadori. Belphegor, ambasador în Franța. Mammon, în Anglia. Belial, în Italia. Rimmon, în Rusia. Thaumuz, în Spania, Hutgin, în Turcia, Martinet, în Elveția.

Justiție. Lucifer, mare judecător, cavaler al ordinului muștei; Alastor, călău.

Personalul prinților. Verdelet, maestru de ceremonii. Succor Benoth, șeful eunucilor din serai; Chamos, mare șambelan, cavaler al ordinului muștei; Melchom, vistiernic cu plățile; Nisroch, șef-bucătar; Behe-moth, mare paharnic; Dagon, mare pitar; Mullin, primul fecior.

Cheltuieli pentru plăceri mărunte. Kobal, director al spectacolelor. Asmodeu, suprintendent al caselor de joc. Nybbas, mai marele peste parăzi. Antihrist, scamator și necromancian. (Boguet îl numește «maimuța lui Dumnezeu»).

Ceea ce e mai interesant în toate acestea sînt cele scrise de M. Berbiguier¹⁰² în 1821, după ce a transcris lista prinților de la curtea infernală: «Această curte are de asemenea reprezentanții săi pe pămînt, care sînt cei ce, în numele ei, persecută pe nefericiții pămînteni; are nenumărați împuterniciți; dar fiecare dintre ei are misiunea specială să meargă pe urmele victimei ce i-a fost indicată. Trebuie să aduc la cunoștința omenirii, spune el, pe cei care mă chinuie fără milă (în diversele ocazii în care i s-a ghicit și în diversele procese pe care le-a avut). Voi cita nomenclatura după importanța funcției lor; iat-o: Moreau, magician și vrăjitor din Paris, reprezentantul lui Belzebuth; Pinel-tatăl, medic la Salpetrière, reprezentant al lui Satana; Bonnet, funcționar la Versailles, reprezentantul lui Eurynome. Bouge, asociatul lui Nicolas, reprezentantul lui Pluton. Nicolas, medic din Avignon, reprezentantul lui Moloch. Baptiste, starețul din Moulins, reprezentantul lui Pan. Papon Lominy, vărul starețului, reprezentantul lui Baalberith. Jeanneton Lavalette, reprezentantul arhidiavolitei Proserpina, care a vrut să pună trei diavoli pe urmele mele».

CURTEZANE — Creștinii sînt foarte mirați de faptul că în India curtezanele servesc drept preotese. Aceste femei ușoare sînt privilegiate și privite ca alese ale ze-

¹⁰² Alexis Berbiguier, autor al unei lucrări *Drăcușori sau Toți demonii nu sînt de pe lumea cealaltă*, 3 vol. 82.

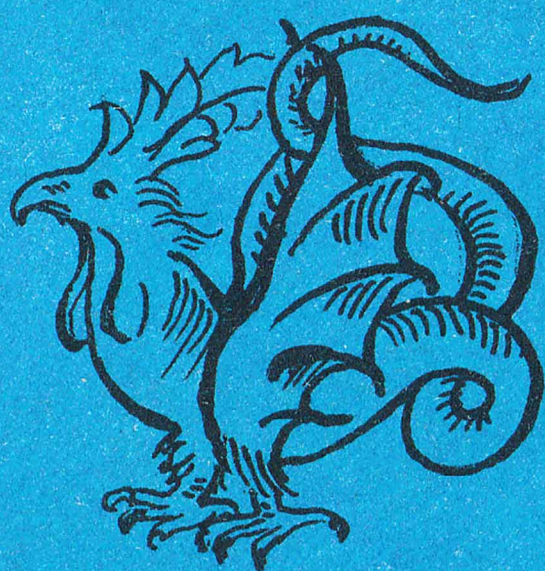
ilor, încă de pe vremea cînd una dintre ele a trăit o aventură: Devendireu, zeul ținutului, luîndu-și înfățișarea unui bărbat chipeș, s-a dus într-o zi la o curtezană și i-a promis o frumoasă recompensă dacă-i va fi credincioasă; el a fost foarte bine primit. Zeul s-a prefăcut mort și curtezana, crezîndu-l într-adevăr mort, s-a hotărît să-și curme zilele în focul ce trebuia să-i ardă acestuia cadavrul, deși nu era obligată, pentru că nu era căsătorită oficial. Tocmai cînd se pregătea să se așeze pe rugul deja aprins, Devendireu s-a trezit, și-a mărturisit șiretlicul, a luat-o de soție și a dus-o în paradisul său.

CURTIUS — Fiul unui gladiator roman. Se zice că o fantomă i-a anunțat moartea astfel: el era însoțitorul unui ofițer al guvernatorului Africii, care nu avea nici o gardă pe lîngă el. Curtius a văzut într-o zi, într-o galerie, fantoma unei femei înalte, foarte frumoasă, care i-a spus că ea e Africa și că a venit să-i aducă fericirea. I-a spus că va fi primit cu mari onoruri la Roma și că se va întoarce în Africa nu ca servitor, ci în calitate de comandant de oști și că aici își va încheia viața; Această prezicere s-a împlinit întocmai, căci Curtius a fost chestor, apoi preot și consul și apoi trimis guvernator în Africa. Dar în momentul cînd a debarcat a fost cuprins de o boală din care i s-a tras moartea. Probabil că povestirea aceasta a fost creată după moartea lui.

CUTREMURE DE PĂMÎNT — Indienii din zona munților Anzi cred că, atunci cînd se produc cutremure de pămînt, Dumnezeu pleacă din cer ca să-i vadă pe muritori. Cu această convingere, la cea mai ușoară mișcare a pămîntului, ies cu toții afară din colibe, aleargă, sar și bat din picioare strigînd: «Sîntem aici! Sîntem aici!».

Anumiți medici musulmani susțin că pămîntul e ținut în coarnele unui bou imens care, atunci cînd pleacă capul, produce cutremurul.

Preoții lama cred că Dumnezeu, după ce a creat pămîntul, l-a așezat pe spinarea unei imense broaște galbene și că de cîte ori acest animal fantastic își clatină capul sau își întinde labele produce cutremure pe partea de pămînt care se află dedesubt.

CASA DE EDITURĂ ȘI PRESĂ „VIAȚA ROMÂNEASCĂ”

Anno Domini 1542

Wittenberg

